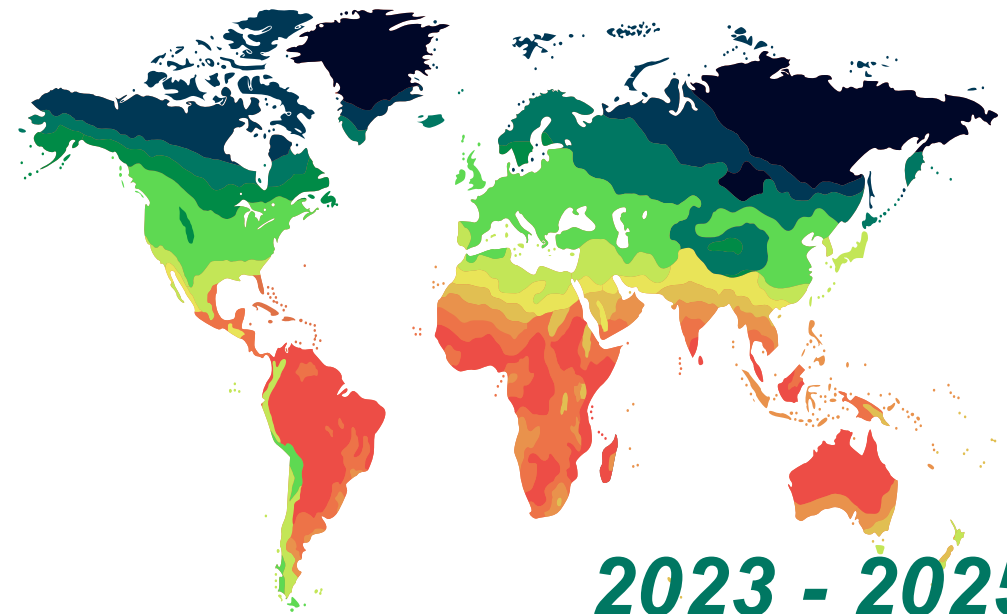

รายงานสมรรถนะการศึกษาไทย
ในเวทีสากล ปี 2566 - 2568
(IMD 2023 - 2025)

IMD WORLD
COMPETITIVENESS
YEARBOOK

2023 - 2025

รายงานสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2566 - 2568 (IMD 2023 - 2025)

สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2566 - 2568 (IMD 2023 - 2025)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาและปฏิรูปประเทศในทุกด้าน เนื่องจากมนุษย์ที่มีคุณภาพเท่านั้นจึงจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงกลายเป็นประเด็นทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ขณะที่การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ จะต้องมาจากการมีระบบการศึกษาที่ดี มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการบ่มเพาะ เสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับมนุษย์เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษาของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องและเป็นไปตามเป้าหมายของแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาและการพัฒนาประเทศตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งกำหนดให้ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษา (IMD) เป็นเป้าหมายหลัก จึงได้จัดทำรายงานสมรรถนะการศึกษาของไทยในเวทีสากล ปี 2566 – 2568 ขึ้น เพื่อให้ทราบถึงตำแหน่งทางการศึกษาของประเทศไทยในระดับสากล โดยการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยกับนานาชาติจากตัวชี้วัดของสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาการจัดการ (International Institute For Management Development: IMD) เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์ โดยเน้นการวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศทั่วโลก จำนวน 69 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ รวมทั้งตัวชี้วัดในระดับนานาชาติ

ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อาทิ ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านดิจิทัล (IMD World Digital Competitiveness Yearbook 2024) ซึ่งเป็นการวัดความสามารถของแต่ละประเทศในการปรับเปลี่ยนสู่เศรษฐกิจสังคมดิจิทัล (Digital Transformation) ที่สะท้อนถึงการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนหรือการพัฒนาปัจจัยต่าง ๆ ภายในประเทศที่เปรียบเสมือนกลไกการขับเคลื่อนความสามารถทางการแข่งขันด้านดิจิทัลของประเทศ เพื่อเป็นการติดตามผลการดำเนินงานด้านการศึกษาของประเทศตามตัวชี้วัดของ IMD รวมถึงตัวชี้วัดอื่นที่เกี่ยวข้อง และเรียนรู้ความสำเร็จของนานาชาติที่สามารถสะท้อนการพัฒนาและยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศให้สูงขึ้นได้ รวมทั้ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการตัดสินใจวางแผนการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพคนไทยให้สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคต และเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศในด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารนักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย การวิเคราะห์แนวโน้มและทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ รวมทั้งการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป้าหมายในการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาหรือสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากลให้สูงขึ้นต่อไป

(รองศาสตราจารย์ประวีต เอศวรธรรม)

เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปผู้บริหาร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษาของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้มีขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องและเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดให้ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษา โดย IMD เป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ และได้ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะการศึกษาของประเทศไทยกับนานาชาติ โดยใช้ดัชนีของสถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาการจัดการ (International Institute for Management Development หรือ สถาบัน IMD) เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์เป็นประจำปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 และใช้ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ได้แก่ ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี แร่งงาน และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์สังเคราะห์ รวมถึงการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการเปรียบเทียบกับอนุกรมเวลา (Time Series) ในช่วงระยะเวลา 10 ปีย้อนหลัง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและวางแผน เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานระดับสากล ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

International Institute for Management Development (IMD) เป็นสถาบันการศึกษาด้านการบริหารธุรกิจชั้นนำระดับโลก โดยมีหน่วยงานในสังกัดคือ IMD World Competitiveness Center ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการวิจัยและเผยแพร่ข้อมูลด้านความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

สถาบัน IMD ได้เผยแพร่รายงานผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขัน (IMD World Competitiveness Yearbook) ในช่วงกลางเดือนมิถุนายนของทุกปีโดยสำรวจศักยภาพของแต่ละประเทศ ซึ่งครอบคลุมมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างรอบด้าน โดยตัวชี้วัดทั้งหมดจัดกลุ่มออกเป็น 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) ประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency) ประสิทธิภาพภาคธุรกิจ (Business Efficiency) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ในแต่ละปัจจัยหลักประกอบด้วย 5 ปัจจัยย่อย รวมทั้งสิ้น 20 ปัจจัยย่อย ซึ่งจำนวนตัวชี้วัดในแต่ละปัจจัยย่อยจะแตกต่างกันไป และอาจมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละปี สำหรับผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษา จะจัดอยู่ในกลุ่มปัจจัยย่อยด้านการศึกษา (Education) ภายใต้ปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันโดย IMD ไม่ได้เป็นเพียงการประเมินสถานะของประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่ยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้แต่ละประเทศสามารถประเมินและระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเองได้ รวมถึงมีบทบาทสำคัญในฐานะข้อมูลประกอบการตัดสินใจสำหรับนักลงทุน นักธุรกิจ และผู้กำหนดนโยบายทั่วโลกในการกำหนดแนวทางเพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงนโยบายได้อย่างตรงจุด รวมถึงการประเมินโอกาสและความเสี่ยงของการลงทุนและการดำเนินธุรกิจในประเทศต่าง ๆ

การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม โดย IMD ปี 2568

รายงานผลการจัดอันดับความสามารถการแข่งขันโดยสถาบัน IMD ปี 2568 มีประเทศและเขตเศรษฐกิจเข้าร่วมการจัดอันดับทั้งสิ้น 69 ประเทศ จากเดิม 67 ประเทศ โดยมี 3 ประเทศใหม่ ที่เข้าร่วมในปีนี้ได้แก่ โอมาน เคนยา และนามิเบีย และมีอิสราเอล ซึ่งเป็น 1 ประเทศที่ออกจากการจัดอันดับไป สำหรับผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันในภาพรวม (overall) ปี 2568 สวิตเซอร์แลนด์ได้ก้าวขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 1 แทนสิงคโปร์ (อันดับ 2) ตามมาด้วยเขตบริหารพิเศษฮ่องกง อันดับที่ 3 เดนมาร์ก อันดับที่ 4 และสหรัฐอเมริกา อันดับที่ 5 เมื่อพิจารณา 10 อันดับแรก พบว่า ประเทศใหญ่ เป็นประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตก และเป็นประเทศเดิมที่เคยอยู่ใน 10 อันดับแรก ของปี 2567 เกือบทั้งหมด ยกเว้น กาตาร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าประเทศ ในกลุ่มนี้มีความสามารถในการรักษาขีดความสามารถทางการแข่งขัน ในทุกด้าน และมีศักยภาพในการรับมือกับความท้าทายและความผันผวนใหม่ ๆ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันในภาพรวม ปี 2568 เผยให้เห็นถึงพัฒนาการที่น่าสนใจของมาเลเซีย ซึ่งสามารถยกระดับ ขีดความสามารถในการแข่งขันขึ้นอย่างก้าวกระโดดถึง 11 อันดับ จากอันดับ ที่ 34 ในปี 2567 มาอยู่ในอันดับที่ 23 ในปีนี้ ความสำเร็จดังกล่าวเป็นผล มาจากการที่อันดับของปัจจัยหลักด้านเศรษฐกิจภายในประเทศและภาคการค้า ระหว่างประเทศของมาเลเซียมีการปรับตัวดีขึ้นอย่างชัดเจน ในทางกลับกัน เกาหลีใต้และอินโดนีเซียกลับมีผลการจัดอันดับที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเกาหลีใต้ลดลง 7 อันดับ มาอยู่ที่อันดับที่ 27 (ปี 2567 อันดับ 20) ขณะที่ อินโดนีเซียลดลงถึง 13 อันดับ มาอยู่ที่อันดับที่ 40 (ปี 2567 อันดับ 27)

ในส่วนของประเทศไทย ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม ปี 2568 อยู่ที่อันดับ 30 ซึ่งเป็นการลดลง 5 อันดับจากปีก่อน โดยมีคะแนนสุทธิ 71.32 คะแนน ลดลงเล็กน้อยจากปีก่อน (72.51 คะแนน) การลดลงนี้เป็นผลมาจากปัจจัยหลักทั้ง 4 ปัจจัยที่มีอันดับลดลงทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านนโยบายภาครัฐ ความพร้อมของภาคธุรกิจ สมรรถนะทางเศรษฐกิจ และศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในภาพรวม

การลดลงของผลการจัดอันดับของประเทศไทยในปีที่ผ่านมาเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันเพื่อกำหนดและดำเนินมาตรการเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (TMA) ได้ระบุประเด็นความท้าทายที่สำคัญสำหรับปี 2568 ซึ่งเป็นสัญญาณที่บ่งชี้ถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

1. การสำรวจทางเลือกในการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและกำหนดกลยุทธ์เพื่อรับมือกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางภาษี (Tariff incidents) ท่ามกลางสภาวะความไม่แน่นอนทั้งด้านภูมิรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ รวมถึงความผันผวนของนโยบายทางการค้าและมาตรการทางภาษีที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อและสร้างแรงกดดันให้แก่ภาคธุรกิจไทยต้องเร่งปรับตัวและกำหนดกลยุทธ์ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และคล่องตัว เพื่อรักษาสสมรรถนะในการแข่งขันในตลาดโลกได้

2. การปรับตัวของภาคธุรกิจให้เข้ากับข้อกำหนดสากลด้าน ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่อาจขาดทั้งทรัพยากรและความรู้ในการดำเนินการตามมาตรฐานที่เข้มงวดเหล่านี้ การไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนด ESG ได้ อาจจำกัดโอกาสในการเข้าถึงตลาดและแหล่งเงินทุนระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

3. การลดช่องว่างด้านบุคลากรในอุตสาหกรรมหลัก แม้ประเทศไทยจะพยายามขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี แต่การขาดแคลนแรงงานทักษะสูงและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่จำเป็น ทำให้ภาคธุรกิจไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ และยังส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ภาคการศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมการผลิตกำลังคนคุณภาพสูงให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศและเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศ

การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดย IMD ปี 2568 ของประเทศไทย

เมื่อวิเคราะห์ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในปี 2568 โดยจำแนกตามปัจจัยหลักทั้ง 4 ด้าน พบว่า ประเทศไทยมีอันดับลดลงในทุกปัจจัยหลักพร้อมกันเป็นครั้งแรกในรอบหลายปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายและประเด็นที่น่ากังวลต่อความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของประเทศ โดยปัจจัยที่แสดงแนวโน้มมาเป็นห่วงที่สุดในปีนี้ได้แก่ ประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency) ซึ่งมีอันดับลดลงอย่างมีนัยสำคัญถึง 8 อันดับจากปีก่อน มาอยู่ที่อันดับ 32 การลดลงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สวนทางกับสองปีที่ผ่านมาที่อันดับเคยคงที่ในอันดับที่ 24 รองลงมาคือปัจจัยหลักด้านประสิทธิภาพภาคธุรกิจ (Business Efficiency) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งทั้งสองปัจจัยมีอันดับลดลง 4 อันดับเท่ากับจากปีก่อน โดยปัจจัยด้านประสิทธิภาพภาคธุรกิจมาอยู่ที่อันดับ 24 และปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานมาอยู่ที่อันดับ 47 ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาในการพัฒนาศักยภาพของภาคธุรกิจ รวมถึงการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเพียงพอ สำหรับปัจจัยหลักด้านสมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) แม้จะมีอันดับลดลง 3 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 8 แต่ยังคงเป็นปัจจัยที่มีอันดับดีที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยหลักอื่น ๆ ทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาย้อนไปในปี 2567 ปัจจัยหลักนี้เคยพุ่งขึ้นสูงสุดเป็นอันดับที่ 5 นับเป็นอันดับที่ดีที่สุดเท่าที่ประเทศไทยเคยได้รับการจัดอันดับมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจที่ยังคงมีอยู่ แต่ก็จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมเพื่อรักษาตำแหน่งผู้นำในภูมิภาคต่อไป

การลดลงของอันดับในทุกปัจจัยหลักเป็นสัญญาณเตือนที่สำคัญที่ประเทศไทยต้องเผชิญอย่างเร่งด่วน เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันให้ก้าวทันกับประเทศอื่น ๆ ในเวทีโลก โดยมีรายละเอียดบทวิเคราะห์ปัจจัยหลักดังนี้

1. ปัจจัยหลักด้านสมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance)

การจัดอันดับของปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจในปีนี้ สะท้อนให้เห็นถึงภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ฟื้นตัวได้อย่างมั่นคงในหลายมิติ แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจมหภาคยังคงมีพัฒนาการที่ดี การฟื้นตัวที่โดดเด่นของภาคการท่องเที่ยวและบริการทำให้ปัจจัยย่อยด้านการค้าระหว่างประเทศ ไต่อันดับขึ้นมาอยู่ในอันดับต้น ๆ ได้อย่างน่าประทับใจ สอดคล้องกับรายรับจากการท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างก้าวกระโดดและมูลค่าการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ก็เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ประเทศไทยยังคงรักษาเสถียรภาพในการจ้างงานและค่าครองชีพได้อย่างน่าพอใจ รวมถึงอัตราเงินเฟ้อก็มีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้ค่าครองชีพของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีสัญญาณเตือนที่ต้องเฝ้าระวัง โดยเฉพาะการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยนักลงทุนต่างชาติมีการถอนการลงทุนในหลักทรัพย์ออกไปมากกว่าที่นำเข้ามา ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่นที่ลดลง ส่วนการชะลอการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรภายในประเทศก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่อาจส่งผลเสียต่อการเติบโตในระยะยาว นอกจากนี้ อัตราการว่างงานของเยาวชนที่เพิ่มสูงขึ้นยังบ่งชี้ถึงปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างทักษะแรงงานกับความต้องการของตลาดงาน เพื่อรักษาและเสริมสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งแก้ไขปัญหเหล่านี้ การสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่างชาติเพื่อดึงดูดเงินทุนกลับเข้ามาถือเป็นเรื่องเร่งด่วน รวมทั้ง การกระตุ้นการลงทุนภายในประเทศและการพัฒนาทักษะแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตลาดก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรักษาและยกระดับความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคง รวมถึงสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืนในระยะยาว

2. ปัจจัยหลักด้านประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency)

การจัดอันดับของปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทยในปีนี้ ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของภาครัฐในประเทศไทยลดลงอย่างน่ากังวล การลดลงนี้สะท้อนถึงความไม่เชื่อมั่นของภาคธุรกิจต่อการบริหารจัดการทางการคลัง ความไม่โปร่งใส และความล่าช้าของระบบราชการ อย่างไรก็ตาม ยังมีสัญญาณที่ดี ในปัจจัยย่อยด้านกรอบทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยเดียวที่มีอันดับดีขึ้น เป็นผลมาจากความสำเร็จในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวชี้วัดอัตราส่วนรายได้ที่ใช้จ่ายได้ของผู้หญิงต่อผู้ชายและอัตราส่วนการว่างงานของผู้หญิงต่อผู้ชายที่มีอันดับพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด การพัฒนาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีความท้าทายในมิติอื่น แต่ภาครัฐก็มีความสำเร็จอย่างชัดเจนในการสร้างความเท่าเทียมในตลาดแรงงานและลดช่องว่างทางรายได้ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อฟื้นฟูความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รัฐบาลควรเร่งปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการบริหารการคลังให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น รวมถึงการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันและความซับซ้อนของระบบราชการอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการสานต่อความสำเร็จในการสร้างความเท่าเทียมทางสังคม เพื่อให้สามารถดึงดูดการลงทุนและเป็น การสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

3. ปัจจัยหลักด้านประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency)

การจัดอันดับของปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจในปีนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายหลายประการ แม้ว่าบางตัวชี้วัดจะแสดงพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่น ผลผลิตภาพโดยรวมที่เพิ่มขึ้น และการเติบโตของกำลังแรงงานในระยะยาว แต่ภาพรวมอันดับยังคงลดลงในหลายปัจจัยย่อย โดยปัญหาสำคัญที่พบได้แก่ ภาวะสมองไหลที่รุนแรงขึ้น เป็นสัญญาณว่าประเทศไทยกำลังสูญเสียบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถ นอกจากนี้ การเริ่มต้นของผู้ประกอบการ

รายใหม่ที่ชะลอตัวลงก็เป็นสัญญาณเตือนถึงการขาดแรงขับเคลื่อนและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยค่าตอบแทน ยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล ซึ่งอาจส่งผลต่อการดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพในระยะยาว อีกทั้งความเชื่อมั่นในตลาดการเงินที่ลดลงยังเป็นประเด็นที่น่ากังวล โดยเฉพาะในบริบทที่กิจกรรมการรวบรวมและซื้อกิจการที่เพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้นำมาซึ่งผลดีต่อประเทศไทย ดังนั้น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้อต่อการแข่งขัน ทั้งในด้านการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ การสนับสนุนการสร้างธุรกิจใหม่ และการส่งเสริมค่านิยมที่สร้างสรรค์ เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ซึ่งจะส่งผลให้ภาคธุรกิจของประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนสู่การเติบโตได้อย่างยั่งยืน

4. ปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

การจัดอันดับของปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐานในปีนี้ ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศไทยต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในมิติของโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี สุขภาพและสิ่งแวดล้อม และการศึกษา แม้ว่าประเทศไทยจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมบางส่วน เช่น จำนวนสิทธิบัตรที่เพิ่มสูงขึ้น แต่การที่อันดับภาพรวมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ บ่งชี้ว่าประเทศจำเป็นต้องเร่งลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในทุกมิติ เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในอนาคต การลดลงของอันดับในปัจจัยเหล่านี้สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี มีความกังวลในเรื่องทักษะทางดิจิทัลและความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่ยังไม่เพียงพอ ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม กำลังเผชิญกับปัญหามลภาวะทางอากาศและโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพที่ยังไม่สามารถรองรับความต้องการได้อย่างเต็มที่ ส่วนด้านการศึกษา ยังคงเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง โดยหลายตัวชี้วัดมีอันดับค่อนข้างรั้งท้าย รวมทั้ง

ผลคะแนนที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงที่ให้คะแนนลดลงทุกตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หากไม่มีการเร่งพัฒนาเพื่อยกระดับอันดับและสร้างความเชื่อมั่นต่อภาคเอกชนอย่างจริงจัง ปัจจัยย่อยนี้อาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออันดับภาพรวมของประเทศไทยได้ในอนาคต

การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดย IMD ปี 2568 ด้านการศึกษาของประเทศไทย

การจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษาหรือปัจจัยย่อยด้านการศึกษา (Education) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน ในการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษา ปี 2568 ประกอบด้วยตัวชี้วัดจำนวน 19 ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นตัวชี้วัดเดิมทั้งหมดจากปี 2567 โดยตัวชี้วัดที่ IMD นำมาใช้ในการนำเสนอและจัดอันดับจะครอบคลุมในมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษาอย่างรอบด้าน โดยแหล่งที่มาของข้อมูลตัวชี้วัดด้านการศึกษาที่ IMD นำมาจัดอันดับ มีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวชี้วัดที่มาจากข้อมูลเชิงสถิติ (Statistical Data) จำนวน 15 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดที่รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันสถิติแห่งองค์การยูเนสโก (UIS UNESCO) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Development: OECD) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และหน่วยงานด้านสถิติระดับชาติ เช่น สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงการคลัง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้ ปี 2568 IMD ได้แบ่งตัวชี้วัดที่มาจากข้อมูลเชิงสถิติออกเป็น 2 ส่วน แบ่งเป็นตัวชี้วัด Hard data จำนวน 12 ตัวชี้วัด และตัวชี้วัด Background data จำนวน 3 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดดังกล่าวจะไม่ถูกนำมาใช้ในการคำนวณผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันในภาพรวม แต่ยังคงรายงานผลการจัดอันดับรายตัวชี้วัด

2. ตัวชี้วัดที่มาจาก การสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารภาคเอกชน (Executive Opinion Survey) หรือตัวชี้วัด Survey Data จำนวน 4 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงในภาคธุรกิจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศ โดยดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านแบบสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารประจำปีของ IMD ด้วยเทคนิค Delphi ซึ่งเป็นเทคนิคที่มุ่งแสวงหาข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยการตอบแบบสอบถาม คำตอบที่ได้จึงมีความถูกต้องและมีความเที่ยงตรงสูง แล้วนำมาคำนวณคะแนน เพื่อพิจารณาว่าตัวชี้วัดนั้น ๆ สามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านการศึกษาและการแข่งขันได้มากน้อยเพียงใด และสามารถบ่งชี้คุณภาพในการจัดการศึกษาของประเทศนั้นได้ โดยข้อมูลที่ได้จะอยู่ในรูปของคะแนนความพึงพอใจที่มีค่าอยู่ระหว่าง 1 – 10

ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษา ปี 2568 ประเทศไทยอยู่ที่อันดับ 55 ลดลง 1 อันดับจากปีที่ผ่านมา และมีคะแนนสุทธิอยู่ที่ 37.5 คะแนน โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ ผลการจัดอันดับ ดังนี้

เมื่อเจาะลึกรายละเอียดตัวชี้วัดด้านการศึกษาทั้ง 19 ตัวชี้วัด ในมิติอันดับตัวชี้วัดเทียบกับปีที่ผ่านมา พบว่า ปี 2568 ประเทศไทยมี **ตัวชี้วัดที่มีอันดับดีขึ้น 6 ตัวชี้วัด** ได้แก่ (1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา (2) ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (3) ผลการทดสอบ PISA (4) ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ (5) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) และ (6) อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป **อันดับเท่าเดิม 2 ตัวชี้วัด** ได้แก่ (1) งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) (%) และ (2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา และ**อันดับลดลง 11 ตัวชี้วัด** ได้แก่ (1) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากร (2) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษา (3) อัตราการเข้าเรียน

ระดับมัธยมศึกษา (4) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา (5) จำนวนนักศึกษาต่างชาตินที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน (6) จำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน (7) ความคิดเห็นต่อการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (8) ความคิดเห็นต่อการตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษา (9) ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ (10) ดัชนีมหาวิทยาลัย และ (11) ความคิดเห็นต่อทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ตัวชี้วัดผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารภาคเอกชนที่มีต่อการศึกษาไทย (Survey Data) จำนวน 4 ตัวชี้วัด มีอันดับลดลงอย่างมากทุกตัวชี้วัด

นอกจากนี้ ปี 2568 สถาบัน IMD ได้ทำการสำรวจ Key Attractiveness Indicators ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหารภาคเอกชน (Executive Opinion Survey) โดยให้เลือก 5 ปัจจัยหลัก จากทั้งสิ้น 15 ตัวเลือกที่ผู้ตอบมองว่าเป็น “จุดเด่นที่ดึงดูดความน่าสนใจของประเทศ” ต่อการลงทุน เศรษฐกิจ หรือการแข่งขัน โดยใน 5 อันดับแรก มีปัจจัยบวกที่เชื่อมโยงและสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการศึกษา และทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยอยู่ 2 อันดับ คือ อันดับ 1 ทักษะที่เปิดกว้างและเชิงบวก (Open and positive attitudes) ร้อยละ 69.5 และอันดับที่ 5 แรงงานที่มีทักษะ (Skilled workforce) ร้อยละ 45.7 นอกจากนี้ ความท้าทายสำคัญของประเทศไทยตามที่ IMD ให้ข้อเสนอแนะไว้ประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่ประเทศกำลังเผชิญ โดยการศึกษาถือเป็นหนึ่งในปัญหาที่สำคัญที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ และน่าจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศไทยดีขึ้น

บทวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ตามแนวทางปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาเชิงบูรณาการ

การจัดอันดับของตัวชี้วัดด้านการศึกษา จำนวน 19 ตัวชี้วัดตามกรอบการประเมินการจัดอันดับโดย IMD ปี 2568 จะแบ่งการวิเคราะห์จำแนกตามแนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ 1. การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 2. การยกระดับคุณภาพการศึกษา และ 3. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยรายละเอียดดังนี้

1. มิติการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ รวมถึงการสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ซึ่ง IMD มีการประเมินสมรรถนะด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำนวน 5 ตัวชี้วัด จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 งบประมาณด้านการศึกษา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) งบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP (2) งบประมาณด้านการศึกษาต่อประชากร และ (3) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษา โดยมีรายละเอียดของกาวิเคราะห์ดังนี้

(1) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) การลงทุนทางการศึกษา พิจารณาจากงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) พบว่า ผลการจัดอันดับงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ของประเทศไทยตามการประเมิน

ของ IMD ลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงระหว่างปี 2558 - 2564 โดยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ลดลงอย่างมีนัยสำคัญมาอยู่ที่ระดับต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 3 ในช่วงปี 2563 - 2564 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการหดตัวของการลงทุนด้านการศึกษาในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและสถานการณ์โควิด-19 ก่อนจะปรับเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงระดับร้อยละ 4.8 ในปี 2567-2568 ส่งผลให้ผลการจัดอันดับงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึง 19 อันดับ เมื่อเปรียบเทียบกับจากปี 2566

(2) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากร พบว่า ช่วงปี 2558 - 2563 งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรของประเทศไทย มีแนวโน้มลดลงจาก 249 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2558 เหลือเพียง 229 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2563 และตั้งแต่ปี 2564 เป็นต้นมา งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจาก 247 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2564 ไปสู่ 279 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2565 ก่อนจะปรับเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงระดับสูงสุดที่ 376 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2568

(3) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษา พบว่า ในช่วงปี 2562 - 2564 งบประมาณต่อนักเรียนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างคงที่และมีแนวโน้มทรงตัว ขณะที่ ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และปรับตัวเพิ่มขึ้นสูงสุด จำนวน 1,837 ดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2568

กลุ่ม 2 อัตราการเข้าเรียน ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยมีรายละเอียดของกราฟวิเคราะห์ดังนี้

(1) **อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา** เป็นตัวชี้วัดที่พิจารณาจากจำนวนเด็กในวัยเรียนอย่างเป็นทางการ (ตามที่กำหนดโดยระบบการศึกษาของแต่ละประเทศ) ที่เข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งคิดเป็นร้อยละของจำนวนเด็กวัยเรียนในระดับมัธยมศึกษาทั้งหมด สำหรับประเทศไทย

พบว่าในช่วงปี 2558 – 2564 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา มีแนวโน้มค่อนข้างทรงตัวและเริ่มชะลอลงตัวลงในบางปี โดยปี 2560 มีอัตราการเข้าเรียนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 83.6 จากนั้น ปี 2565 – 2568 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาเริ่มปรับตัวดีขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในช่วงปี 2567 – 2568 โดยอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาในปี 2568 มีการลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 93 ในปี 2567 เป็น ร้อยละ 91.4 ในปี 2568

กลุ่ม 3 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษา และ (2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับมัธยมศึกษา โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ดังนี้

(1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา
ผลการจัดอันดับของ IMD พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 13 คน ซึ่งมีอัตราส่วนดีขึ้นจากปี 2567 แต่ยังคงอยู่ในอันดับ 33 เท่าเดิม ทั้งนี้ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา และมีแนวโน้มดีขึ้น ตั้งแต่ปี 2564

(2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา ในปี 2568 ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย 1 คน รับผิดชอบนักเรียนประมาณ 21 คน (อันดับ 59) ซึ่งมีอันดับเกือบสุดท้ายของประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ และมีแนวโน้มของอันดับลดลง จากปี 2558 ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย 1 คน รับผิดชอบนักเรียนประมาณ 19 คน (อันดับ 55) อย่างไรก็ตาม จากผลการจัดอันดับของ IMD พบว่า อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับมัศึกษามีแนวโน้มลดลง ถึงแม้จะมีการขยับตัวดีขึ้นเล็กน้อยในปี 2568 แต่ยังคงเป็นจุดอ่อนของประเทศไทย ขณะที่ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษา มีแนวโน้มดีขึ้น และเป็นจุดแข็งของประเทศไทย

2. มิติการยกระดับคุณภาพการศึกษา

การยกระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา IMD ประเมินสมรรถนะด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของการจัดการศึกษา 9 ตัวชี้วัด จำแนกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่ม 1 ตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
จำนวน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ผลการสอบ PISA (2) ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ และ (3) อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากร อายุ 15 ปีขึ้นไป โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ดังนี้

(1) ผลการทดสอบ PISA โดย OECD ได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษาของเด็กอายุ 15 ปีเต็ม ในแต่ละประเทศหรือระบบการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งที่เป็นโรงเรียนของรัฐและเอกชน โดยสำรวจความรู้ด้านคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน และการเตรียมพร้อมสำหรับชีวิตในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งผลการทดสอบ PISA พบว่าในช่วงปี 2558-2562 คะแนนเฉลี่ยของไทยค่อนข้างทรงตัว โดยมีคะแนนลดลงเล็กน้อยในปี 2560 – 2562 อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา คะแนนเฉลี่ยเริ่มมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2567 – 2568 (ใช้ผลประเมินของโครงการ PISA 2022) ที่คะแนนเฉลี่ย ลดลงเหลือ 394 ซึ่งเป็นคะแนนที่ต่ำที่สุดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา

(2) ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ
ซึ่ง IMD ได้นำข้อมูลจากผลการทดสอบ PISA ของ OECD ซึ่ง OECD ได้แบ่งระดับความสามารถของนักเรียนในแต่ละด้าน เป็น 6 ระดับ จากระดับ 1 (ต่ำสุด) จนถึงระดับ 6 (สูงสุด) และกำหนดให้ระดับ 2 ถือเป็นระดับพื้นฐานที่นักเรียนสามารถใช้ทักษะและความรู้ในชีวิตจริงได้ ทั้งนี้ ผลของการประเมินของ IMD ในปี 2568 พบว่า ประเทศไทยมีร้อยละของนักเรียน

ที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งใช้ผลประเมินของโครงการ PISA 2022 นั้น สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากร้อยละ 31.2 ในปี 2566 เป็นร้อยละ 42.8 ในปี 2568

(3) อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป พบว่า ประเทศไทยมีอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีแนวโน้มของอันดับลดลง โดย มีอันดับดีขึ้นในช่วง ปี 2558 – 2560 และมีอันดับลดลงในช่วงปี 2561-2568 ซึ่งมีอันดับรั้งท้ายตลอด 8 ปีที่ผ่านมา

กลุ่ม 2 ตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา (2) ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (3) ดัชนีมหาวิทยาลัย (4) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) (5) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน และ (6) จำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน โดยมีรายละเอียดของการวิเคราะห์ดังนี้

(1) **ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา** พิจารณาจากร้อยละของประชากร อายุ 25 - 34 ปีที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาและโปรแกรมการวิจัยขั้นสูง ซึ่งผลการประเมิน พบว่า 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีประชากรช่วงวัยดังกล่าวที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจากร้อยละ 18 (อันดับ 53) ในปี 2558 เป็นร้อยละ 35 (อันดับ 47) ในปี 2568 โดยมีอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในปี 2560 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงร้อยละ 33.6 ในปี 2562 จากนั้นระหว่างปี 2563 – 2566 ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาเริ่มชะลอตัวลง แต่ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในบางช่วง ขณะที่ระหว่างปี 2567 - 2868 อัตราส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนแตะระดับร้อยละ 36.0 ในปี 2567 และร้อยละ 35.0 ในปี 2568 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงที่สุดในรอบทศวรรษ

(2) ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

ประเทศไทยมีผู้หญิงอายุ 25-65 ปี ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปอยู่ในระดับสูงระหว่างปี 2558 - 2560 และมีอัตราส่วนลดลงอย่างชัดเจนในปี 2561 จากร้อยละ 54.4 ในปี 2560 เป็น ร้อยละ 22.8 ในปี 2561 ลดลง ทั้งนี้หลังจากปี 2561 ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนถึงร้อยละ 28 ในปี 2568 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดอันดับในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทยยังคงมีผลการจัดอันดับของร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ลดลงจากอันดับ 23 ในปี 2558 เป็น อันดับ 48 ในปี 2568

(3) ดัชนีมหาวิทยาลัย เป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ซึ่ง IMD นำข้อมูลจาก

การจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำ 1,000 แห่ง ของ Times Higher Education (THE) โดยการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ Times Higher Education (THE) พิจารณาจากระบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยระหว่างประเทศ การผลิตผลงานวิจัย และการสร้างนวัตกรรมที่ได้รับการจดสิทธิบัตร รวมทั้งทักษะของผู้จบการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อภาคธุรกิจโดยพิจารณาจากรายได้จากภาคอุตสาหกรรม ซึ่งพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มคะแนนดัชนีมหาวิทยาลัยลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2562 ซึ่งมีคะแนนสูงสุดในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา แต่เริ่มมีแนวโน้มผลการจัดอันดับที่เพิ่มขึ้นในปี 2564 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปี 2568 ผลการจัดอันดับดัชนีมหาวิทยาลัยของประเทศไทยจะดีขึ้น 1 อันดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2567 แต่ดัชนีมหาวิทยาลัยกลับลดลงมาอยู่ที่ 2.02 อีกครั้ง ซึ่งเป็นคะแนนต่ำที่สุดในรอบ 7 ปีที่ผ่านมา

(4) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) IMD ได้นำ

คะแนนสรุปรวมจากการทดสอบ TOEFL ทางอินเทอร์เน็ตและคะแนนเฉลี่ยของผู้สอบที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดอันดับ พบว่า คะแนนเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จาก 76 คะแนน ในปี 2558–2559 (อันดับ 57) จากนั้นเพิ่มขึ้นเป็น 80 คะแนน ในปี 2564 และเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็น 83 คะแนน ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นมา โดยค่าดังกล่าวยังคงรักษาระดับเสถียรภาพจนถึงปี 2568 (อันดับ 56) ในขณะที่ผลการจัดอันดับในช่วง 10 ปี ยังไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

(5) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน IMD ได้นำจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษา ณ ประเทศไทย โดยคิดเป็นจำนวนต่อประชากร 1,000 คน มาใช้เป็นข้อมูลในการจัดอันดับ พบว่า ในช่วง 10 ปี ประเทศไทย มีนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนต่อในประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.32 (อันดับ 49) ในปี 2558 เป็นร้อยละ 0.45 (อันดับ 55) ในปี 2568 โดยมีนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศมากที่สุดร้อยละ 0.48 ในช่วงปี 2562–2564 และมีนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศน้อยที่สุดร้อยละ 0.19 ในช่วงปี 2560–2561 ในขณะที่ผลการจัดอันดับในช่วง 10 ปี ยังไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

(6) จำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน IMD ได้นำจำนวนนักศึกษาที่ไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศ โดยคิดเป็นจำนวนต่อประชากร 1,000 คน มาใช้เป็นข้อมูลในการจัดอันดับ พบว่า ในช่วง 10 ปี ประเทศไทยมีจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.38 (อันดับ 51) ในปี 2558 เป็นร้อยละ 0.45 (อันดับ 58) ในปี 2568 โดยมีจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศมากที่สุดร้อยละ 0.50 ในปี 2564 และมีจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศน้อยที่สุดร้อยละ 0.38 ในปี 2558 ในขณะที่ผลการจัดอันดับในช่วง 10 ปี ยังไม่มีความแตกต่างกันมากนัก

3. มิติการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

การมุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ หมายถึง การสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีศักยภาพสูง และสอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ IMD ประเมินสมรรถนะด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งความเป็นเลิศและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ จำนวน 4 ตัวชี้วัด รายละเอียดดังนี้

(1) การตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษา IMD ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาจากผู้บริหาร พบว่า การตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาไทยมีแนวโน้มของผลการประเมินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 4.16 คะแนน (อันดับ 53) ในปี 2558 ซึ่งเป็นปีที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยสามารถตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจมีคะแนนน้อยที่สุด และเพิ่มขึ้นเป็น 5.96 คะแนน (อันดับ 38) ในปี 2563 หลังจากนั้นยังคงรักษาระดับใกล้เคียงกัน ก่อนจะมีคะแนนสูงสุดที่ 6.34 คะแนน (อันดับ 33) ในปี 2566 และปรับลดเล็กน้อยอยู่ที่ 5.61 คะแนน (อันดับ 51) ในปี 2568

(2) การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ IMD ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจจากผู้บริหาร พบว่า การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจของไทยมีแนวโน้มของผลการประเมินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2558-2563 จาก 4.73 คะแนน (อันดับ 52) ในปี 2558 ซึ่งเป็นปีที่มีคะแนนน้อยที่สุด เป็น 6.45 คะแนน (อันดับ 34) ในปี 2563 และปรับตัวลดลงเล็กน้อยในช่วงปี 2564 - 2565 จากคะแนน 4.73 คะแนน เป็น 6.22 คะแนน (อันดับ 37) ทั้งนี้ ในปี 2566 ประเทศไทยมีการบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจสูงสุด ด้วยคะแนน 7.07 คะแนน (อันดับ 19) ก่อนจะมีคะแนนลดลงในปี 2568 ด้วยคะแนน 6.28 คะแนน (อันดับ 37)

(3) ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ IMD ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ พบว่า ทักษะทางภาษาของไทยตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ มีแนวโน้มของผลการประเมินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2558 – 2564 จาก 3.38 คะแนน (อันดับ 52) ในปี 2558 เป็น 5.02 คะแนน (อันดับ 46) ในปี 2564 ขณะที่ ในปี 2565 ประเทศไทยมีผลการประเมินลดลงเล็กน้อย จาก 5.02 คะแนน (อันดับ 46) ในปี 2564 เป็น 4.97 คะแนน (อันดับ 50) ในปี 2565 ทั้งนี้ พบว่า ประเทศไทยมีทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการสูงสุดด้วยคะแนน 5.38 คะแนน (อันดับ 47) ในปี 2566 และมีคะแนนน้อยที่สุด 3.38 คะแนน (อันดับ 53) ในปี 2558 โดยในปี 2568 ประเทศไทยได้ 5.14 คะแนน (อันดับ 55)

(4) การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ IMD ได้สำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตรงกับความต้องการในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่ง IMD ได้เพิ่มตัวชี้วัดนี้ ในปี 2562 พบว่า ประเทศไทยมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่ตรงกับความต้องการในการแข่งขันทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มดีขึ้นในช่วงปี 2562-2564 จาก 5.25 คะแนน (อันดับ 45) ในปี 2562 เป็น 5.80 คะแนน (อันดับ 42) ในปี 2564 ขณะที่ในปี 2565 ประเทศไทยมีผลการประเมินลดลงเล็กน้อย และปรับตัวดีขึ้นในปี 2566 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจด้วยคะแนนสูงสุด 6.26 คะแนน (อันดับ 32) และปรับตัวลดลงในปี 2568 ด้วยคะแนน 5.29 คะแนน (อันดับ 47) ซึ่งเป็นคะแนนเกือบท่ำที่สุดในช่วง 7 ปี

แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล

1. การยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับอันดับการศึกษาของไทยในเวทีโลก โดยเฉพาะการจัดอันดับของ IMD จึงได้ดำเนินงานเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหาข้อมูลที่ไม่ทันสมัยและไม่สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน ภารกิจหลักในปีงบประมาณ 2568 ประกอบด้วย 1) กำหนดแนวทางพัฒนาตัวชี้วัด ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางจากผลการจัดอันดับของ IMD 2) จัดทำและเผยแพร่เอกสารสรุปความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของไทย เพื่อรายงานสถานการณ์และคาดการณ์ทิศทางการศึกษา 2) ปรับปรุงระบบข้อมูล ปรับปรุงวิธีการจัดเก็บ วิเคราะห์ และคำนวณตัวชี้วัดใหม่ให้ครอบคลุมและตรงตามนิยามของ IMD เช่น การจัดประชุมเพื่อเตรียมข้อมูล การสำรวจข้อมูลอัตราการใช้หนังสือ และการหารือกับ TMA 3) บูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อขับเคลื่อนการยกระดับผลการจัดอันดับอย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) กำหนดบทบาทที่ชัดเจนและมีแผนปฏิบัติการร่วมกันทั้งภายในและภายนอกกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การยกระดับคุณภาพการศึกษามีความยั่งยืน

2. การยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองของภาคเอกชน

ภาคเอกชนมองว่าการยกระดับการศึกษาต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อสร้างระบบนิเวศการศึกษาที่ตอบโจทย์ตลาดแรงงานอย่างแท้จริง ได้แก่ 1) กระทรวงศึกษาธิการต้องเร่งปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนรู้เพื่อเพิ่มทักษะกำลังคนให้ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในสาขาช่างเทคนิคและวิศวกรรม นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น E-Workforce Ecosystem และระบบธนาคาร

หน่วยกิต รวมถึงปรับปรุงหลักสูตรให้เน้นการปฏิบัติ (Hands-on) และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน 2) ภาคเอกชนมีบทบาทสำคัญในการร่วมกับภาครัฐเพื่อพัฒนาทักษะแรงงาน ทั้ง Upskill และ Reskill โดยมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งช่วยออกแบบหลักสูตรให้ตรงตามความต้องการของตลาด อย่างไรก็ตาม พบปัญหาความล่าช้าในการอนุมัติหลักสูตรที่ภาคเอกชนมีส่วนร่วม และ 3) เน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรมเพื่อออกแบบหลักสูตรที่ผลิตบัณฑิตพร้อมทำงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสอนภาษาอังกฤษ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะดิจิทัลและการคิดวิเคราะห์ และการใช้ระบบธนาคารหน่วยกิตเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญชี้ว่าการยกระดับการศึกษาของไทยเป็นเรื่องซับซ้อนที่ต้องวิเคราะห์อย่างรอบด้าน โดยมีประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ตัวอย่างความสำเร็จไทยมีจุดแข็งในบางสาขา เช่น แรงงานฝีมือในภาคบริการ (การท่องเที่ยว, การโรงแรม) การจัดการศึกษาแบบทวิภาคี และศักยภาพทางการแพทย์ที่ได้มาตรฐานสากล ซึ่งสามารถนำมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาได้ ส่วนในต่างประเทศ ตัวอย่างของออสเตรเลียที่ใช้ School Improvement Unit ในการประเมินคุณภาพก็เป็นแนวทางที่น่าสนใจ 2) ปัญหาหลักที่ต้องแก้ไขคือ ความเหลื่อมล้ำและอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอาจแก้ไขโดยการให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมจัดตั้ง “โรงเรียนในโรงงาน” นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านประชากรที่ลดลง และทักษะภาษาอังกฤษที่ไม่น่าพอใจ เนื่องจากวิธีการสอนแบบท่องจำ การปรับหลักสูตรให้ทันสมัยและตรงกับการใช้งานจริง รวมถึงการแก้ไขความคลาดเคลื่อนของข้อมูลตัวชี้วัดก็เป็นสิ่งสำคัญ และ 3) การพัฒนาต้องอาศัยนโยบายและเป้าหมายเชิงปริมาณที่ชัดเจน มีระบบติดตามผล และให้ความสำคัญกับการทดสอบระดับชาติ

เช่น PISA เพื่อวัดคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ ยังต้องปรับหลักสูตรให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต เช่น AI และ Climate Change พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และยกระดับคุณภาพครูโดยลดภาระงานเอกสารและส่งเสริมการพัฒนาตนเอง

4. การยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)

OECD มองว่าระบบการศึกษาไทยต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนเพื่อรับมือกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยชี้ให้เห็นถึงปัญหาหลักและเสนอแนวทางแก้ไข ได้แก่ 1) ปัญหาหลัก คือ ผลการประเมิน PISA 2022 ชี้ว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD และมีสัดส่วนนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่าพื้นฐานเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในชนบท การลงทุนด้านการศึกษาที่ลดลง และปัญหาความไม่สมดุลของทักษะ (skills imbalances) เนื่องจากระบบการศึกษาไม่สามารถผลิตบุคลากรที่ตรงกับความต้องการของตลาดได้ 2) OECD มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ (1) ปรับหลักสูตรให้เน้นทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน และบูรณาการความรู้ด้านดิจิทัลเข้ากับทุกสาขาวิชา โดยร่วมมือกับภาคเอกชน (2) เพิ่มการลงทุน จัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นในส่วนของการวิจัยและพัฒนา รวมถึงโครงสร้างพื้นฐาน และลงทุนในการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง (3) ปรับเปลี่ยนระบบการประเมินให้มีความหลากหลายและครอบคลุมมากขึ้น (Holistic and Diverse Assessment) เช่น การประเมินจากผลงานและการปฏิบัติจริง เพื่อสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน และ (4) รัฐบาลควรสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) ด้วยแพลตฟอร์มออนไลน์และหลักสูตรระยะสั้น เพื่อให้ประชากรทุกช่วงวัยสามารถ Reskill และ Upskill ได้อย่างต่อเนื่อง

5. การยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองของสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (เครือข่าย Partner Institute ของสถาบัน IMD)

สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (TMA) ได้นำเสนอผลการจัดอันดับและแนวทางการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยเสนอให้ใช้กลยุทธ์ที่เน้นการบูรณาการและการปฏิรูปในหลายมิติ ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ (Where to play?) ระบุอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับจุดแข็งของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร หรือการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการแพทย์ 2) แนวทางการพัฒนาภาครัฐ (Credible Government) สร้างความเชื่อมั่นในการทำงานของภาครัฐโดยการจัดตั้ง Performance Management Office (PMO) ที่มีผู้บริหารระดับสูงเป็น Champion เพื่อขับเคลื่อนนโยบายข้ามกระทรวง และปฏิรูปกระบวนการเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำธุรกิจ 3) แนวทางการพัฒนาภาคธุรกิจ (Enterprise Transformation) พัฒนาศักยภาพภาคธุรกิจโดยการหาตลาดใหม่ นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และปฏิรูป SMEs ให้เป็นองค์กรขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (IDE) รวมถึงพัฒนาทักษะของบุคลากรทั้ง Hard Skills และ Soft Skills 4) แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (National Agenda) ให้ความสำคัญกับการปฏิรูประบบการศึกษาและการพัฒนากำลังคน โดยกำหนด ทักษะเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Skills) ที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศในทุกระดับการศึกษา รวมถึงการยกระดับคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษา และส่งเสริมทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ ยังต้องวางรากฐานด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต และ 5) ข้อเสนอแนะเร่งด่วน เสนอให้ตั้งเป้าหมายและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน (Set Goal & Policy Deployment) จัดตั้งทีม PMO เพื่อติดตามผล และสร้างความร่วมมือแบบ Triple Helix ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการเพื่อนำจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาใช้ในการขับเคลื่อนประเทศ

ข้อค้นพบเชิงนโยบาย ช่องว่างเชิงโครงสร้าง และทิศทางเชิงกลยุทธ์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พิจารณาแล้วเห็นว่า การยกระดับการจัดอันดับ IMD ด้านการศึกษาสามารถมีแนวโน้มที่ดีขึ้นได้ โดยต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานร่วมกันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา จากการวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นกับข้อมูลตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศไทยที่ใช้ในการจัดอันดับชี้วัดความสามารถในการแข่งขันโดยสถาบัน IMD พบว่ามีหลายประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ข้อมูลที่น่าเสนอมีความถูกต้องและทันสมัย ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการยกระดับอันดับของประเทศไทยในระยะยาว

ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นอย่างเป็นระบบว่า สมรรถนะทางการศึกษาที่ปรากฏในดัชนี IMD ไม่ได้สะท้อนเพียงคุณภาพภายในโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย หากแต่เป็นผลรวมของ **ความแข็งแกร่งของโครงสร้างประเทศทั้งระบบ** โดยเฉพาะประสิทธิภาพของรัฐบาล เสถียรภาพและความคาดการณ์ได้ของนโยบาย ความเข้มแข็งของระบบกฎหมาย โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรมและความสามารถของเศรษฐกิจในการดูดซับและใช้ประโยชน์จากทุนมนุษย์ ประเทศที่สามารถรักษาหรือยกระดับอันดับด้านการศึกษาได้อย่างต่อเนื่องในช่วงหกปีที่ผ่านมา ล้วนเป็นประเทศที่มี “ระบบนิเวศทุนมนุษย์” ที่เชื่อมโยงการศึกษา แรงงาน และเศรษฐกิจเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่น

ข้อค้นพบหลัก พบว่า ประเทศที่มีแรงงานทักษะสูง ระบบอาชีวศึกษาที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงาน ระบบนวัตกรรมที่เข้มแข็ง และกลไกการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีประสิทธิภาพ จะสามารถรักษาอันดับด้านการศึกษาในระดับสูงได้ แม้อยู่ท่ามกลางวิกฤตโลก ขณะที่ประเทศซึ่งระบบการศึกษาไม่สามารถแปลงผลลัพธ์การเรียนรู้ไปสู่ผลิตภาพแรงงานจริง หรือมี

ช่องว่างระหว่างทักษะที่ผลิตกับทักษะที่ตลาดต้องการ (skills mismatch) จะมีแนวโน้มอันดับด้านการศึกษาค้นพบหรือลดลงอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีการลงทุนด้านการศึกษาระดับสูงก็ตาม

สำหรับประเทศไทย การสังเคราะห์ข้อมูล IMD 2020–2025 สะท้อนว่า ปัญหาหลักมีได้อยู่ที่การขาดความพยายามด้านการศึกษา หากแต่อยู่ที่ **ช่องว่างเชิงโครงสร้างของระบบทุนมนุษย์** ทั้งระบบ พบช่องว่างสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) ความไม่สอดคล้องระหว่างระบบการศึกษากับความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่ (2) ความอ่อนแอของระบบข้อมูลและธรรมาภิบาลข้อมูลด้านการศึกษา (3) ข้อจำกัดด้านสมรรถนะรัฐและความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย (4) ความอ่อนแอของทักษะแรงงานผู้ใหญ่ และระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ (5) ความไม่เข้มแข็งของระบบนวัตกรรมงานวิจัย และโครงสร้างพื้นฐานความรู้ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็น “ตัวจำกัดสมรรถนะ” ที่ทำให้ศักยภาพจริงของประเทศไม่ถูกสะท้อนออกมาในเวทีสากล

โอกาสและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทย ในเวทีสากล (Windows of Opportunity and Strategic Takeaways)

จากการวิเคราะห์ผลการจัดอันดับด้านการศึกษากายใต้กรอบ IMD ในช่วงปี 2020–2025 ประกอบกับการถอดบทเรียนเชิงกลไกและการพิจารณา ช่องว่างเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาไทย พบว่า ประเทศไทยมิได้อยู่ในภาวะขาดศักยภาพ หากแต่ยังไม่สามารถแปลงศักยภาพที่มีอยู่ให้กลายเป็นสมรรถนะเชิงการแข่งขันในระดับสากลได้อย่างเต็มที่ ทั้งในมิติทักษะทุนมนุษย์ ระบบข้อมูล และระบบนวัตกรรม สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่า ไทยกำลังอยู่ในช่วงเวลาที่ มี “หน้าต่างแห่งโอกาส” สำคัญในการยกระดับระบบการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน หากสามารถกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม

โอกาสที่ 1: ความก้าวหน้าของนโยบายด้านความเท่าเทียมและการคงอยู่ในระบบการศึกษา

โอกาสประการที่ 1 คือ ความก้าวหน้าด้านนโยบายเพื่อความเท่าเทียมและการคงอยู่ของผู้เรียนในระบบการศึกษา ซึ่งสะท้อนอย่างเป็นรูปธรรมผ่านโครงการ Thailand Zero Dropout นโยบายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของประเทศไทยในการจัดการปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบได้จริงในเชิงปฏิบัติการ จุดแข็งนี้ถือเป็นทุนเชิงโครงสร้างที่สำคัญ เนื่องจากการรักษาฐานผู้เรียนไว้ได้อย่างครอบคลุมเป็นรากฐานของการพัฒนาทุนมนุษย์ในระยะยาว อีกทั้งยังช่วยเสริมภาพลักษณ์เชิงบวกต่อความสามารถของไทยในการลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่งส่งผลดีต่อการรับรู้ของผู้ประเมินในเวทีสากล

โอกาสที่ 2: การตื่นตัวอย่างกว้างขวางของประเทศต่อ AI และคลื่นเทคโนโลยีใหม่

โอกาสประการที่ 2 คือ การตื่นตัวของประเทศต่อปัญญาประดิษฐ์และคลื่นเทคโนโลยีใหม่ ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วง “AI awakening” ที่ภาคีรัฐสถาบันการศึกษา และภาคเอกชนให้ความสำคัญกับการนำ AI มาประยุกต์ใช้ในด้านการเรียนรู้ การประเมินผล การจัดการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงระบบ AI จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือสนับสนุน แต่เป็นโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ที่สามารถเร่งยกระดับตัวชี้วัดสำคัญของ IMD โดยเฉพาะด้านความพร้อมสู่ออนาคต ผลิตภาพแรงงาน และทักษะดิจิทัล หากประเทศไทยสามารถปรับระบบการศึกษาให้รองรับ AI ได้อย่างรวดเร็วและเป็นระบบ จะช่วยให้นักพัฒนาทุนมนุษย์เกิดผลแบบก้าวกระโดด

โอกาสที่ 3: แรงผลักดันจากกระบวนการสมัครเป็นสมาชิก OECD

โอกาสประการที่ 3 คือ แรงผลักดันจากกระบวนการสมัครเข้าเป็นสมาชิกองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ซึ่งนับเป็นแรงเร่ง

เชิงระบบที่สำคัญอย่างยิ่ง การเข้าสู่กระบวนการ accession ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องยกระดับโครงสร้างด้านข้อมูล ระบบการประเมิน การออกแบบ นโยบาย และกลไกติดตามผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล กระบวนการดังกล่าวจึงเป็นทั้งแรงผลักดันจากภายนอกและแรงเร่งเชิงนโยบายจากภายใน ที่ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษาและระบบการบริหารรัฐของไทยในสายตานานาชาติ

โอกาสที่ 4: จังหวะเวลาของการจัดทำแผนระดับชาติฉบับใหม่ในปีหน้า

โอกาสประการที่ 4 คือ จังหวะเวลาของการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใหม่ และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ในปีหน้า ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญของการกำหนดทิศทางประเทศในระยะ 5-10 ปีข้างหน้า การบรรจุประเด็น “สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล” ไว้ในแผนระดับชาติ จะช่วยยกระดับประเด็นนี้ให้เป็นวาระร่วมของทุกภาคส่วน ไม่จำกัดอยู่เพียงภาคการศึกษา แต่เชื่อมโยงกับนโยบายด้านแรงงาน นวัตกรรม เศรษฐกิจ และสังคมอย่างเป็นระบบ

ทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของไทยเพื่อยกระดับสมรรถนะการศึกษาในเวทีสากล

ทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของไทยเพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาระบบการศึกษาไทยในระยะยาว โดยอาศัยการสังเคราะห์แนวโน้มโลก ช่องว่างเชิงโครงสร้าง และโอกาสเชิงระบบ เพื่อกำหนดเส้นทางที่ประเทศควรมุ่งไปเพื่อยกระดับสมรรถนะในเวทีสากล โดยมีทิศทางที่สำคัญ ดังนี้

1. **ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-Based Strategy)** ซึ่งตั้งอยู่บนความจริงที่ว่าจุดอ่อนเชิงโครงสร้างสำคัญของไทย คือการมีข้อมูลจำนวนมากแต่กระจัดกระจาย ขาดการเชื่อมโยงและการวิเคราะห์เชิงลึกเพื่อใช้กำหนดนโยบายอย่างแม่นยำ การยกระดับสมรรถนะการศึกษาจึงต้องเริ่มจากการพัฒนาระบบตัดสินใจเชิงนโยบายที่อาศัยข้อมูล

คุณภาพสูง การติดตามผู้เรียนรายบุคคล การวิเคราะห์แบบ real-time และ การใช้ข้อมูลเพื่อพยากรณ์ความเสี่ยงและแนวโน้มในอนาคต หากประเทศไทย สามารถพัฒนา Evidence Governance System ได้อย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับความเสถียรเชิงนโยบาย ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือในสายตานานาชาติ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการขยับอันดับ IMD ในระยะกลางและระยะยาว

2. ยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนผ่านด้วยปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีอัจฉริยะ (AI-Based Strategy) โดยมอง AI ไม่ใช่เพียงเครื่องมือเสริม แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่กำหนดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต AI สามารถช่วยประเทศไทยก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ทั้งด้านบุคลากร คุณภาพการเรียนรู้ บริบทการศึกษา AI มีบทบาทตั้งแต่การเป็นผู้ช่วยครู ผู้ช่วยผู้เรียน ไปจนถึงการเป็นกลไกวิเคราะห์เชิงระบบของประเทศ การวางยุทธศาสตร์ AI อย่างเป็นระบบจะช่วยให้การพัฒนาทุนมนุษย์เกิดผลแบบก้าวกระโดด และตอบโจทย์ช่องว่างด้านคุณภาพแรงงานและประสิทธิภาพระบบการเรียนรู้ที่ IMD ระบุว่าไทยยังตามหลังประเทศชั้นนำ

3. ยุทธศาสตร์ยกระดับคุณภาพด้วยมาตรฐานสากล (International Standard-Based Strategy) ซึ่งตั้งอยู่บนหลักคิดว่าประเทศไทยต้องเปลี่ยนจากการพัฒนาที่เทียบเคียงภายในประเทศ ไปสู่การยกระดับคุณภาพให้เทียบเท่ามาตรฐานโลก การยอมรับกรอบคุณภาพและกลไกกำกับจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น OECD และ UNESCO จะช่วยให้ระบบการศึกษาไทยได้รับทั้งแรงสนับสนุนและแรงกดดันเชิงบวกในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะกระบวนการสมัครเข้าเป็นสมาชิก OECD ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญในการยกระดับระบบข้อมูล การติดตามผล และการยึดมาตรฐานสากลเป็นกรอบจะช่วยสร้างระบบการศึกษาที่ขับเคลื่อนด้วยคุณภาพ และเสริมความเชื่อมั่นต่อระบบการศึกษาไทยในเวทีนานาชาติ

4. ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนด้วยความร่วมมือรัฐ-เอกชน (Public-Private Based Strategy) ซึ่งสะท้อนบทเรียนจากประเทศที่มีอันดับ IMD สูงว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ไม่สามารถพึ่งพาภาครัฐเพียงลำพังได้ ประเทศที่ประสบความสำเร็จล้วนสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ร่วมกันระหว่าง ภาคการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และภาคเทคโนโลยี สำหรับประเทศไทย ความร่วมมือดังกล่าวเป็นโอกาสสำคัญในการแก้ปัญหาการผลิตกำลังคน ไม่ตรงกับความต้องการตลาดแรงงาน และเพิ่มความยืดหยุ่นของระบบอุดมศึกษา การจัดตั้งกลไกความร่วมมือถาวรระหว่างรัฐและเอกชนจะช่วยให้ระบบ การศึกษาเปลี่ยนผ่านจากการผลิตคนแบบ supply-driven ไปสู่ระบบ ที่ขับเคลื่อนด้วยความต้องการจริงและทิศทางอนาคตของเศรษฐกิจ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปผู้บริหาร	ค
สารบัญ	จ
สารบัญภาพ	ส
สารบัญตาราง	กข
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ	1
1.2 วัตถุประสงค์ของรายงาน	2
1.3 ขอบเขตการศึกษา	2
1.4 การนำเสนอข้อมูล	3
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ	5
บทที่ 2 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ในระดับนานาชาติ	7
2.1 การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน โดยสถาบัน IMD	8
2.2 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ในภาพรวม	12
2.3 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยหลักและปัจจัยย่อย	17
2.4 การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ด้านการศึกษา โดยสถาบัน IMD	51
2.5 ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ของประเทศไทยในภาพรวมและรายตัวชี้วัด	53
2.6 ดัชนีปัจจัยดึงดูด	63

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 3 สมรรถนะด้านการศึกษษของประเทศไทยในระดับนานาชาติ	67
3.1 การวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษษตามแนวทาง การปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาเชิงบูรณาการ	68
3.1.1 บทวิเคราะห์ตัวชี้วัดมิติการยกระดับคุณภาพ การศึกษษของประเทศไทยและกลุ่มภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก	68
3.1.2 บทวิเคราะห์มิติการลดความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษษของประเทศไทยและกลุ่มภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก	89
3.1.3 บทวิเคราะห์มิติการสร้างขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศของประเทศไทย และกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก	117
3.2 ถอดบทเรียนผลการจัดอันดับความสามารถ ในการแข่งขันด้านการศึกษษของประเทศไทย	130
3.3 ความเสี่ยงและโอกาสในการยกระดับสมรรถนะ การศึกษษไทย	132
บทที่ 4 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษษไทยในเวทีสากล จากมุมมองผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน	135
4.1 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษษไทย ในมุมมองกระทรวงศึกษาธิการ	136
4.2 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษษไทย ในมุมมองภาคเอกชน	138
4.3 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษษไทย ในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ	141
4.4 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษษไทย ในมุมมององค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการพัฒนา	144

สารบัญ

	หน้า
4.5 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทย ในมุมมองของ Partner Institute	147
4.6 การสังเคราะห์แนวทางการยกระดับสมรรถนะ การศึกษาไทยในเวทีสากลจากผู้มีส่วนได้เสีย ทุกภาคส่วน	150
บทที่ 5 ข้อค้นพบเชิงนโยบาย ช่องว่างเชิงโครงสร้าง และทิศทางเชิงกลยุทธ์	159
5.1 ข้อค้นพบสำคัญจากข้อมูลการรายงานของสถาบัน IMD ปี 2563 – 2568	164
5.2 การสังเคราะห์เชิงลึกต่อประเด็นการขับเคลื่อนอันดับ การศึกษา	166
5.3 การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงโครงสร้างของระบบ การศึกษาไทย	172
5.4 โอกาสและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับสมรรถนะ การศึกษาไทยในเวทีสากล	182
บรรณานุกรม	187
คณะผู้จัดทำ	190

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพ 2.1	ปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ปี 2568	9
แผนภาพ 2.2	วิธีการคำนวณอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม ปี 2568	11
แผนภาพ 2.3	ความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของนานาประเทศ ปี 2568	13
แผนภาพ 2.4	อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยจำแนกตามปัจจัยหลัก ปี 2559 - 2568	18
แผนภาพ 2.5	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี 2559 - 2568	19
แผนภาพ 2.6	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยเศรษฐกิจภายในประเทศของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	21
แผนภาพ 2.7	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	22
แผนภาพ 2.8	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการลงทุนระหว่างประเทศของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	23
แผนภาพ 2.9	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการจ้างงานของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	24
แผนภาพ 2.10	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยค่าครองชีพของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	25
แผนภาพ 2.11	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย ปี 2559 - 2568	27
แผนภาพ 2.12	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการคลังของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	29
แผนภาพ 2.13	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยนโยบายด้านภาษีของประเทศไทย ปี 2564- 2568	30

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพ 2.14 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย กรอบการบริหารด้านสถาบันของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	31
แผนภาพ 2.15 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย กฎหมายด้านธุรกิจของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	32
แผนภาพ 2.16 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย กรอบทางสังคมของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	34
แผนภาพ 2.17 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลัก ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย ปี 2559 - 2568	35
แผนภาพ 2.18 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย ผลิตภาพและประสิทธิภาพของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	37
แผนภาพ 2.19 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย ตลาดแรงงานของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	38
แผนภาพ 2.20 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย การเงินของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	39
แผนภาพ 2.21 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย การบริหารจัดการของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	40
แผนภาพ 2.22 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย ทัศนคติและค่านิยมของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	41
แผนภาพ 2.23 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลัก โครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย ปี 2559 - 2568	43
แผนภาพ 2.24 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย สาธารณูปโภคพื้นฐานของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	45

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพ 2.25 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	46
แผนภาพ 2.26 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	47
แผนภาพ 2.27 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย สุขภาพและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	48
แผนภาพ 2.28 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย การศึกษาของประเทศไทย ปี 2564 - 2568	49
แผนภาพ 2.29 การจำแนกตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2568 (IMD 2025)	52
แผนภาพ 2.30 แนวโน้มอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม ปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยย่อย การศึกษาของประเทศไทย ปี 2557 - 2568	53
แผนภาพ 2.31 ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2566 - 2568	55
แผนภาพ 2.32 อันดับตัวชี้วัดปัจจัยย่อยด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2567 - 2568	56
แผนภาพ 2.33 ผลการสำรวจดัชนีปัจจัยดึงดูดของประเทศไทย ปี 2568	64
แผนภาพ 3.1 งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ของประเทศ (GDP) ของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	70
แผนภาพ 3.2 งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ของประเทศ (GDP) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาค เอเชียแปซิฟิก ปี 2568	71

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพ 3.3	งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	72
แผนภาพ 3.4	งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	73
แผนภาพ 3.5	งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรของประเทศ ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	74
แผนภาพ 3.6	งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรของประเทศของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	75
แผนภาพ 3.7	รายจ่ายด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษาของประเทศไทยปี 2562 - 2568	76
แผนภาพ 3.8	รายจ่ายด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	77
แผนภาพ 3.9	รายจ่ายด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	78
แผนภาพ 3.10	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	79
แผนภาพ 3.11	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	80
แผนภาพ 3.12	อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	82
แผนภาพ 3.13	อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558-2568	83
แผนภาพ 3.14	อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	84

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพ 3.15 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกปี 2564 - 2568	85
แผนภาพ 3.16 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558-2568	86
แผนภาพ 3.17 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	87
แผนภาพ 3.18 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	88
แผนภาพ 3.19 ผลการทดสอบ PISA ของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	90
แผนภาพ 3.20 ผลการทดสอบ PISA ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	91
แผนภาพ 3.21 ผลการทดสอบ PISA ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	92
แผนภาพ 3.22 ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำของประเทศไทย ปี 2563 - 2568	93
แผนภาพ 3.23 ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	94
แผนภาพ 3.24 ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	95
แผนภาพ 3.25 อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	96
แผนภาพ 3.26 อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (%) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	97

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพ 3.27	อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (%) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	98
แผนภาพ 3.28	ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	99
แผนภาพ 3.29	ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	100
แผนภาพ 3.30	ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	101
แผนภาพ 3.31	ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	102
แผนภาพ 3.32	ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	103
แผนภาพ 3.33	ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	104
แผนภาพ 3.34	ดัชนีมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ปี 2562 - 2568	105
แผนภาพ 3.35	ดัชนีมหาวิทยาลัยของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	106
แผนภาพ 3.36	ดัชนีมหาวิทยาลัยของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	107
แผนภาพ 3.37	ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) ของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	108
แผนภาพ 3.38	ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	109
แผนภาพ 3.39	ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	110

สารบัญแผนภาพ

	หน้า	
แผนภาพ 3.40	จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยต่อประชากร 1,000 คนของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	111
แผนภาพ 3.41	จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยต่อประชากร 1,000 คนของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	112
แผนภาพ 3.42	จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทยต่อประชากร 1,000 คนของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	113
แผนภาพ 3.43	จำนวนนักศึกษาในประเทศไทยที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คนของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	114
แผนภาพ 3.44	จำนวนนักศึกษาในประเทศไทยที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คนของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	115
แผนภาพ 3.45	จำนวนนักศึกษาในประเทศไทยที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คนของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	116
แผนภาพ 3.46	การตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	118
แผนภาพ 3.47	การตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	119
แผนภาพ 3.48	การตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	120
แผนภาพ 3.49	การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	121

สารบัญแผนภาพ

		หน้า
แผนภาพ 3.50	การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	122
แผนภาพ 3.51	การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	123
แผนภาพ 3.52	ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการของประเทศไทย ปี 2558 - 2568	124
แผนภาพ 3.53	ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	125
แผนภาพ 3.54	ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	126
แผนภาพ 3.55	การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี 2562 - 2568	127
แผนภาพ 3.56	การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568	128
แผนภาพ 3.57	การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568	129

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 2.1	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลัก สมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยย่อย ปี 2564 – 2568	20
ตาราง 2.2	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลัก ประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย จำแนกตาม ปัจจัยย่อย ปี 2564 – 2568	28
ตาราง 2.3	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลัก ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยย่อย ปี 2564 – 2568	36
ตาราง 2.4	อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลัก โครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย จำแนกตาม ปัจจัยย่อย ปี 2564 – 2568	44
ตาราง 2.5	การวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดด้านการศึกษา ในมิติต่างๆ ของประเทศไทย ปี 2566 – 2568	59

1.1 ที่มาและความสำคัญ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการศึกษาของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้มีขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องและเป็นไปตามเป้าหมายและตัวชี้วัดภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดให้ผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา (IMD) เป็นเป้าหมายและตัวชี้วัดภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ และได้ดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะ การศึกษาของประเทศไทยกับนานาชาติ โดยใช้ดัชนีของสถาบันเพื่อพัฒนาการจัดการ นานาชาติ(International Institute for Management Development: IMD) เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์เป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 และใช้ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา ได้แก่ ด้านวิทยาศาสตร์ และด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร รวมทั้ง ใช้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วนำเสนอการเปรียบเทียบกับ ประเทศที่อยู่ในภูมิภาคที่ใกล้เคียงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการกำหนดนโยบายและวางแผน เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีคุณภาพและ ได้มาตรฐานระดับสากล ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศตามแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ

ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา ได้ดำเนินการจัดทำรายงานสมรรถนะศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2566 – 2568 (IMD 2023 -2025) ซึ่งเป็นการสรุป บทวิเคราะห์ผลการจัดอันดับขีดความสามารถ ทางการแข่งขัน โดยเน้นด้านการศึกษาของประเทศไทย รวมถึงนำเสนอ

ผลการดำเนินงานเพื่อยกระดับขีดความสามารถทางการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศ ซึ่งมุ่งเน้นนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงลึก เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์แนวทางขับเคลื่อนการยกระดับสมรรถนะด้านการศึกษาของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม และให้ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาและยกระดับสมรรถนะด้านการศึกษาของประเทศให้สูงขึ้นต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของรายงาน

- 1) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบสมรรถนะทางการศึกษาของประเทศไทย ในเวทีสากล รวมทั้งทิศทางและแนวโน้มสมรรถนะทางการศึกษาในเวทีสากล
- 2) เพื่อสังเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ความท้าทาย และโอกาสของประเทศไทย ในการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล
- 3) เพื่อถอดบทเรียนความสำเร็จและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการยกระดับสมรรถนะทางการศึกษาจากผู้มีส่วนได้เสียภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งประเทศที่มีความเป็นเลิศ ในด้านการศึกษา
- 4) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาไทยให้แข่งขันได้ในเวทีสากล

1.3 ขอบเขตการศึกษา

รายงานสมรรถนะศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2566 - 2568 (IMD 2023 - 2025) เป็นการวิจัยเอกสารต่างประเทศ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในปี 2566 - 2568 กับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงตามระยะเวลา (Time Series) 10 ปี ย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2559 - 2568 ซึ่งใช้ตัวชี้วัดที่นำเสนอในรายงาน IMD World Competitiveness Yearbook (WCY) 2016 - 2025 ของสถาบัน IMD เป็นกรอบหลักในการวิเคราะห์สังเคราะห์ทั้งนี้ ได้จำแนกตัวชี้วัดด้านการศึกษาของ IMD ตามกรอบการกำหนดวัตถุประสงค์โดยรวมของการปฏิรูปการศึกษาตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา รวมถึงใช้ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการวิเคราะห์สังเคราะห์

1.4 การนำเสนอข้อมูล

เนื้อหาในรายงานฉบับนี้ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 5 บท โดยการบูรณาการระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานที่นำข้อมูลเชิงปริมาณจากผลการจัดอันดับระดับนานาชาติ มาผนวกกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ครอบคลุมทุกมิติ โดยมีรายละเอียดการนำเสนอในแต่ละบท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ นำเสนอความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ขอบเขตการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันและเป้าหมายของรายงาน

บทที่ 2 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระดับนานาชาติ นำเสนอข้อมูลเชิงสถิติ ระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) ของสถาบัน IMD และการวิเคราะห์ผลการจัดอันดับทั้งในภาพรวมและมิติด้านการศึกษา โดยรายงานผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยจำแนกตามปัจจัยหลัก ปัจจัยย่อย และเจาะลึกในตัวชี้วัดด้านการศึกษา ผ่านแผนภาพอนุกรมเวลาและตารางสถิติสรุปผล พร้อมทั้งนำเสนอการวิเคราะห์ดัชนีปัจจัยดึงดูด (Key Attractiveness Indicators) ที่สะท้อนมุมมองของภาคธุรกิจและนักลงทุนที่มีต่อศักยภาพของประเทศ

บทที่ 3 สมรรถนะด้านการศึกษาของประเทศไทยในระดับนานาชาติ นำเสนอการวิเคราะห์เชิงลึกโดยเชื่อมโยงกับการนำเสนอเปรียบเทียบประเทศไทยกับกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในมิติการยกระดับคุณภาพ การลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน พร้อมนำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงลึกตัวชี้วัดด้านการศึกษาด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา (Time Series Analysis) ทั้งของประเทศไทยและประเมินเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) กับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยนำเสนอผ่านแนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาเชิงบูรณาการใน 3 มิติ ได้แก่ มิติการยกระดับคุณภาพ การลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน พร้อมทั้งถอดบทเรียนอันดับด้านการศึกษาของประเทศไทย เพื่อฉายภาพความเสี่ยงและโอกาสในการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทย

บทที่ 4 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล จากมุมมองผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน นำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเคราะห์มุมมอง ทรรศนะ และข้อเสนอแนะผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคี (Multi-stakeholder) และเวทีการประชุมระดับผู้บริหาร (Executive Forum) ครอบคลุมทั้งกระทรวงศึกษาธิการ ภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ องค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) และสถาบันเครือข่ายพันธมิตร (TMA) เพื่อสะท้อนภาพการทำงานแบบบูรณาการ

บทที่ 5 ข้อค้นพบเชิงนโยบาย ช่องว่างเชิงโครงสร้าง และข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์ นำเสนอบทสรุปที่รวบรวมข้อค้นพบสำคัญ (Key Findings) จากการวิเคราะห์ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Analysis) จากรายงานผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของสถาบัน IMD ปี 2563 - 2568 เพื่อสะท้อนพลวัตและทิศทางการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาไทยและสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อเสนอแนะเชิงยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายในระยะยาว

วิธีการและรูปแบบการนำเสนอ

การนำเสนอข้อมูลในรายงานฉบับนี้ ได้จัดกระทำข้อมูลใหม่ให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดย**ข้อมูลเชิงสถิติ** ใช้การนำเสนอผ่านแผนภาพ แผนภูมิแท่ง แผนภูมิเส้น และตารางสถิติ โดยจัดกระทำทั้งของประเทศไทยและประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ เพื่อให้เห็นสถานภาพสมรรถนะในการแข่งขันของประเทศไทยและเพื่อเปรียบเทียบอันดับและคะแนนกับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก รวมไปถึงกับประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ **ตารางประกอบการบรรยาย** ใช้ตารางสถิติเพื่อนำเสนอข้อมูลรายละเอียดเชิงตัวเลขที่ซับซ้อน ช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อมูลอ้างอิงได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ ในส่วนของ**การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ** ใช้การพรรณนาเชิงวิเคราะห์จากการสังเคราะห์ข้อมูลพหุภาคีจากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อเปลี่ยนข้อมูลดิบให้กลายเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีความรอบด้านและนำไปใช้ได้จริง และ**การวิเคราะห์แนวโน้ม** ใช้ข้อมูลย้อนหลังและจัดทำเป็นแผนภาพอนุกรมเวลา (Time Series Analysis)

ทั้งเชิงเส้นและจุด เพื่อนำเสนอทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสมรรถนะการศึกษาไทยย้อนหลัง 10 ปี (ปี 2559 – 2568) และพัฒนาการเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2564 - 2568) ซึ่งช่วยให้เห็นพลวัตและความต่อเนื่องของข้อมูล

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับ

1) ได้ฐานข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล เพื่อใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์สภาวะการณ์ ติดตามความก้าวหน้า และประเมินทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ รวมถึงเป็นข้อมูลเชิงลึกสำหรับสนับสนุนการกำหนดกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ในระดับชาติให้มีความสอดคล้องกับบริบทและแนวโน้มสากล

2) เกิดความรู้อย่างลึกซึ้ง ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และความท้าทายที่ส่งผลต่อสมรรถนะการศึกษาของประเทศ ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบาย มาตรการ รวมถึงแนวทางการขับเคลื่อนการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศได้อย่างเหมาะสม

3) ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับตัวอย่างความสำเร็จและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการยกระดับสมรรถนะทางการศึกษาจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

4) ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาระบบการศึกษาไทยที่มีความชัดเจนเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นฐานการจัดทำและพัฒนานโยบายการศึกษาให้สามารถแข่งขันได้ในเวทีสากล มีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อันจะนำไปสู่การยกระดับสมรรถนะของผู้เรียนและคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ

ความสามารถในการแข่งขันของ ประเทศไทยในระดับนานาชาติ

บทที่ 2

International Institute for Management Development (IMD) เป็นสถาบันการศึกษาด้านการบริหารธุรกิจที่มีชื่อเสียงระดับโลก โดยมีหน่วยงานในสังกัดคือ IMD World Competitiveness Center ซึ่งเป็นศูนย์กลางในการวิจัย และเผยแพร่ข้อมูลด้านความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

IMD World Competitiveness Yearbook (IMD WCY) เป็นรายงานประจำปี ที่สถาบัน IMD จัดทำขึ้นเพื่อประเมินและจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ โดยรายงานนี้ถือเป็นดัชนีสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละประเทศ เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของนานาชาติที่มีต่อประเทศนั้น ๆ ทั้งในด้านการลงทุน การท่องเที่ยว และอื่น ๆ

ผลการจัดอันดับในรายงานดังกล่าว ไม่ได้เป็นเพียงตัวเลข แต่เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับมหภาค (Macroeconomic) และระดับจุลภาค (Microeconomic) โดยรัฐบาล ภาคธุรกิจ และนักวิเคราะห์ต่าง ๆ สามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์แนวโน้มทางเศรษฐกิจ การประเมินความเสี่ยง และการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

2.1 การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันโดยสถาบัน IMD

รายงาน IMD World Competitiveness Yearbook ปี 2568 สถาบัน IMD ได้เพิ่มตัวชี้วัดใหม่จำนวน 6 ตัวชี้วัด โดยเป็นตัวชี้วัดใหม่ของปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐและโครงสร้างพื้นฐาน จำนวนอย่างละ 3 ตัวชี้วัด จึงทำให้ปีนี้มิตัวชี้วัดย่อยจำนวน 341 ตัวชี้วัด ซึ่งครอบคลุมมิติต่าง ๆ ที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างรอบด้าน อนึ่งตัวชี้วัดเหล่านี้ถูกจัดกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มปัจจัยหลัก (Factors) ได้แก่ ได้แก่ สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) ประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency) ประสิทธิภาพภาคธุรกิจ (Business Efficiency) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และในแต่ละกลุ่มปัจจัยหลัก จะประกอบด้วย 5 กลุ่มปัจจัยย่อย (Sub-factors) รวมปัจจัยย่อยทั้งสิ้น 20 กลุ่มปัจจัยย่อย และในแต่ละกลุ่มปัจจัยย่อยจะมีจำนวนตัวชี้วัด (Criteria) ที่แตกต่างกันไป ซึ่งในแต่ละปีจะไม่เท่ากัน โดยในปี 2568 ปัจจัยย่อยด้านการศึกษา (Education) จะเป็นปัจจัยย่อยที่อยู่ในปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐานและมีตัวชี้วัดรวม 19 ตัวชี้วัด ซึ่งเป็นตัวชี้วัดตัวเดิมเหมือนปี 2567 (แผนภาพ 2.1)

แผนภาพ 2.1 ปัจจัยหลักและปัจจัยย่อยในการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ปี 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

ในรายงาน IMD World Competitiveness Yearbook ปี 2568 สถาบัน IMD นำเสนอตัวชี้วัดทุกตัวในรูปแบบการรายงานผลการจัดอันดับ โดยประเทศต่าง ๆ จะถูกจัดอันดับเทียบกับทุกประเทศที่เข้าร่วม จากประเทศที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงสุดไปต่ำที่สุด อย่างไรก็ตาม สำหรับบางตัวชี้วัดค่าที่ต่ำที่สุดอาจหมายถึงความสามารถในการแข่งขันที่ดีที่สุด ซึ่งในกรณีเหล่านี้จะใช้วิธีจัดอันดับแบบผกผัน (Inverse Ranking) หรือบางตัวชี้วัดที่ถูกกำหนดให้เป็นข้อมูลพื้นฐาน จะนำเสนอในรูปแบบเรียงตามลำดับตัวอักษรประเทศแทนรูปแบบผลการจัดอันดับ

ในปี 2568 สถาบัน IMD ได้แบ่งตัวชี้วัดออกเป็นกลุ่มตามแหล่งที่มา และตามระเบียบวิธีวิจัยการจัดอันดับในภาพรวม รายละเอียดดังนี้

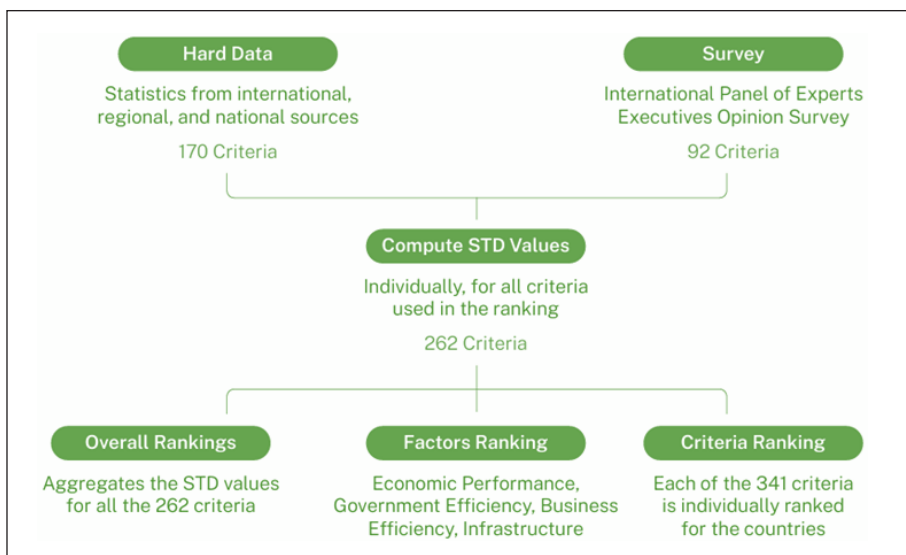
1) **ข้อมูลเชิงสถิติ (Statistical Data หรือ Hard Data)** จำนวน 170 ตัวชี้วัด เป็นข้อมูลที่เป็นตัวเลขที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ ข้อมูลเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากแหล่งข้อมูลที่เป็นทางการ ทั้งจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD), ธนาคารโลก (World Bank), องค์การสหประชาชาติ (UN), องค์การการค้าโลก (WTO), สถาบันสถิติแห่งองค์การยูเนสโก (UNESCO Institute for Statistics UIS), กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) หน่วยงานภาครัฐของประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้ ข้อมูลเชิงสถิติจะสะท้อนถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในภาพรวม

2) **ข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง (Executive Opinion Survey หรือ Survey Data)** จำนวน 92 ตัวชี้วัด เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงในภาคธุรกิจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการแข่งขันของประเทศ โดยดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านแบบสำรวจความคิดเห็นผู้บริหารประจำปีของสถาบัน IMD ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจดังกล่าวสถาบัน IMD จะนำมารวบรวมแล้วคำนวณใหม่ เพื่อจัดให้อยู่ในรูปของคะแนนความพึงพอใจที่มีค่าอยู่ระหว่าง 1 - 10 คะแนนข้อมูลจากการสำรวจจะสะท้อนถึงมุมมองและความคิดเห็นของผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

3) **ข้อมูลพื้นฐาน (Background data)** จำนวน 79 ตัวชี้วัด เป็นตัวชี้วัดที่ใช้สำหรับเพื่อการอ้างอิงหรือให้ข้อมูลเพิ่มเติมเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการคำนวณผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม แต่มีประโยชน์ในการทำความเข้าใจบริบทของประเทศนั้น ๆ อาจเป็นข้อมูลเชิงบรรยายหรือข้อมูลสนับสนุนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ

การคำนวณอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม (Overall) ปี 2568 สถาบัน IMD จะคำนวณอันดับในภาพรวมเพียง 262 ตัวชี้วัด โดยใช้ข้อมูลสถิติ 170 ตัวชี้วัด และจากการสำรวจความคิดเห็นผู้บริหาร 92 ตัวชี้วัด เท่านั้น ข้อมูลพื้นฐานจะไม่นำมาพิจารณาในการจัดอันดับในภาพรวม ทั้งนี้ การคำนวณอันดับในภาพรวมจะคำนวณจาก 20 ปัจจัยย่อย โดยไม่คำนึงถึงจำนวนตัวชี้วัดที่ไม่เท่ากันในแต่ละปัจจัยย่อย ทำให้แต่ละปัจจัยย่อยมีค่าน้ำหนักเท่ากัน นั่นคือปัจจัยย่อยละ 5% (หรือคิดเป็นค่าน้ำหนักปัจจัยหลักละ 25%) แล้วจึงนำผลที่ได้จาก 20 ปัจจัยย่อยมาคำนวณรวมเข้าไว้ด้วยกันแล้วแสดงเป็นอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมปี 2568 รายละเอียดดังนี้ (แผนภาพ 2.2)

แผนภาพ 2.2 วิธีการคำนวณอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมปี 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

2.2 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในภาพรวม

การจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขัน ปี 2568 มีประเทศ/เขตเศรษฐกิจที่เข้ารับการจัดอันดับ จำนวนทั้งสิ้น 69 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ จากเดิม 67 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ โดยมี 3 ประเทศใหม่ที่เข้าร่วมการจัดอันดับในปีนี้ได้แก่ โอมาน เคนยา และนามิเบีย และมี 1 ประเทศที่ออกจากการจัดอันดับ ได้แก่ อิสราเอล

ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม (overall) ปี 2568 สวิตเซอร์แลนด์ ขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 1 แทนที่สิงคโปร์ (อันดับ 2) ตามมาด้วย เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 3 ต่อด้วยเดนมาร์ก (อันดับ 4) และสหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์ (อันดับ 5) และเมื่อพิจารณาจากประเทศ/เขตเศรษฐกิจที่อยู่ในอันดับสูงสุด 10 อันดับแรก พบว่า ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่อยู่ในกลุ่มยุโรป ตะวันตกทั้งสิ้นและเป็นประเทศเดิมที่อยู่ใน 10 อันดับแรกของปี 2567 เกือบทั้งหมด ยกเว้น กาตาร์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศในกลุ่มดังกล่าวสามารถรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันในทุกด้าน แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการจัดการกับความท้าทายและความผันผวนใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างดีเยี่ยม รวมทั้งมีความยืดหยุ่นต่อวิกฤต และมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนและปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว

ส่วนของประเทศไทย ในปี 2568 ประเทศไทยมีผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันในภาพรวมอยู่ในอันดับที่ 30 ลดลงถึง 5 อันดับจากปีก่อน และมีคะแนนสุทธิอยู่ที่ 71.32 คะแนน ซึ่งลดลงจากปีก่อนเล็กน้อย (72.51 คะแนน) การลดลงนี้เป็นผลมาจากปัจจัยหลักทั้ง 4 ปัจจัยที่มีอันดับลดลงทั้งหมดเป็นครั้งแรกในรอบหลายปี การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในหลากหลายมิติ ทั้งในด้านนโยบายภาครัฐ ความพร้อมของภาคธุรกิจ สมรรถนะทางเศรษฐกิจ และศักยภาพด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในภาพรวม (แผนภาพ 2.3)

แผนภาพ 2.3 ความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของนานาชาติ ปี 2568

			Score		
01	Switzerland		100.00	↗	1
02	Singapore		99.44	↘	1
03	Hong Kong SAR		99.22	↗	2
04	Denmark		97.51	↘	1
05	UAE		96.09	↗	2
06	Taiwan (Chinese Taipei)		93.71	↗	2
07	Ireland		91.31	↘	3
08	Sweden		90.20	↘	2
09	Qatar		89.93	↗	2
10	Netherlands		89.75	↘	1
11	Canada		88.73	↗	8
12	Norway		86.17	↘	2
13	USA		84.27	↘	1
14	Finland		83.83	↗	1
15	Iceland		83.49	↗	2
16	China		82.13	↘	2
17	Saudi Arabia		82.09	↘	1
18	Australia		78.36	↘	5
19	Germany		78.24	↗	5
20	Luxembourg		78.17	↗	3
21	Lithuania		77.68	↗	9
22	Bahrain		76.56	↘	1
23	Malaysia		74.81	↗	11
24	Belgium		74.57	↘	6
25	Czech Republic		73.66	↗	4
26	Austria		73.55	-	-
27	Korea Rep.		73.39	↘	7
28	Oman		72.86	-	-
29	United Kingdom		71.95	↘	1
30	Thailand		71.32	↘	5

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

แผนภาพ 2.3 ความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมของนานาประเทศ ปี 2568 (ต่อ)

31	New Zealand		70.23	↗ 1
32	France		69.93	↘ 1
33	Estonia		69.65	-
34	Kazakhstan		68.99	↗ 1
35	Japan		68.74	↗ 3
36	Kuwait		68.69	↗ 1
37	Portugal		67.84	↘ 1
38	Latvia		67.03	↗ 7
39	Spain		65.80	↗ 1
40	Indonesia		64.32	↘ 13
41	India		64.19	↘ 2
42	Chile		62.52	↗ 2
43	Italy		62.50	↘ 1
44	Cyprus		61.80	↘ 1
45	Puerto Rico		61.03	↗ 4
46	Slovenia		59.14	-
47	Jordan		57.79	↗ 1
48	Hungary		56.71	↗ 6
49	Romania		56.64	↗ 1
50	Greece		55.33	↘ 3
51	Philippines		54.88	↗ 1
52	Poland		53.91	↘ 11
53	Croatia		51.19	↘ 2
54	Colombia		49.66	↗ 3
55	Mexico		48.84	↗ 1
56	Kenya		48.29	-
57	Bulgaria		47.96	↗ 1
58	Brazil		46.41	↗ 4
59	Botswana		46.12	↘ 4
60	Peru		45.89	↗ 3
61	Ghana		44.25	↗ 4
62	Argentina		42.84	↗ 4
63	Slovak Republic		42.79	↘ 4
64	South Africa		41.98	↘ 4
65	Mongolia		40.91	↘ 4
66	Türkiye		40.41	↘ 13
67	Nigeria		39.73	↘ 3
68	Namibia		37.48	-
69	Venezuela		25.47	↘ 2

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

การที่อันดับของประเทศไทยมีการปรับลดลงในปีที่ผ่านมาเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ภาครัฐและภาคเอกชนต้องร่วมมือกันเพื่อวางแผนและดำเนินมาตรการเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (TMA) ได้ระบุประเด็นความท้าทายสำคัญไว้สำหรับปี 2568 ซึ่งเป็นสัญญาณที่ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ ดังนี้

1. การสำรวจทางเลือกในการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ และกำหนดกลยุทธ์เพื่อรับมือกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางภาษี (tariff incidents) ท่ามกลางสภาวะความไม่แน่นอนทั้งด้านภูมิรัฐศาสตร์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมถึงความผันผวนของนโยบายทางการค้าและมาตรการทางภาษีที่ประเทศไทยกำลังเผชิญ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อและสร้างแรงกดดันให้แก่ภาคธุรกิจไทยต้องเร่งปรับตัวและกำหนดกลยุทธ์ที่หลากหลาย ยืดหยุ่น และคล่องตัว เพื่อรักษาสมรรถนะในการแข่งขันในตลาดโลกได้

2. การปรับตัวของภาคธุรกิจให้เข้ากับข้อกำหนดสากลด้าน ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่อาจขาดทั้งทรัพยากรและความรู้ในการดำเนินการตามมาตรฐานที่เข้มงวดเหล่านี้ การไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนด ESG ได้ อาจจำกัดโอกาสในการเข้าถึงตลาดและแหล่งเงินทุนระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

3. การลดช่องว่างด้านบุคลากรในอุตสาหกรรมหลัก แม้ประเทศไทยจะพยายามขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี แต่การขาดแคลนแรงงานทักษะสูงและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่จำเป็น ทำให้ภาคธุรกิจไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพ และยิ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ทั้งนี้ ภาคการศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและส่งเสริมการผลิตกำลังคนคุณภาพสูงให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศและเสริมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของประเทศ

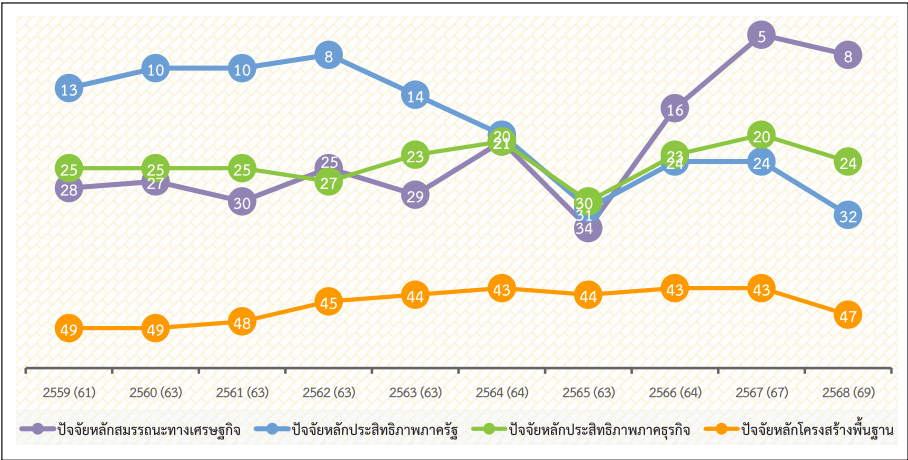
เมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับในกลุ่มภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก พบว่า สิงคโปร์ เขตบริหารพิเศษฮ่องกง และไต้หวันยังคงรักษาตำแหน่งสามอันดับแรก ไว้ได้เช่นเดียวกับปี 2567 ขณะที่ประเทศไทยมีอันดับลดลง 1 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 8 ของกลุ่ม หากพิจารณาแนวโน้มการจัดอันดับของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่าส่วนใหญ่มีผลการจัดอันดับค่อนข้างคงที่ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยที่ยังคงอยู่ในอันดับกลางค่อนข้างคงที่ไปทางท้ายของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ส่วนประเทศไทยถือว่ามีการพัฒนาการของอันดับในกลุ่มอย่างค่อยเป็นค่อยไป แต่ยังคงมี อันดับค่อนข้างคงที่และอยู่ในตำแหน่งกลาง ๆ ของกลุ่มเสมอมา และหากพิจารณาช่วงที่ สถานการณ์โควิด-19 เริ่มคลี่คลาย ประเทศไทยได้ออกนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการฟื้นฟูและกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการปรับลดภาระภาษี การสนับสนุนสินเชื่อเพื่อเพิ่มสภาพคล่องแก่ภาคธุรกิจ และการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ประกอบกับภาคการท่องเที่ยว ของไทยมีแนวโน้มกลับเข้าสู่ภาวะปกติ เป็นผลให้เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มฟื้นตัวขึ้น อย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่นเดียวกับกับผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ในภาพรวมของประเทศไทยที่เริ่มกลับมาอยู่ในอันดับเทียบเท่ากับช่วงก่อนสถานการณ์ โควิด-19 แล้ว

อย่างไรก็ตาม ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม ปี 2568 เผยให้เห็นถึงพัฒนาการที่น่าจับตาของประเทศมาเลเซีย โดยมาเลเซีย สามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันขึ้นอย่างก้าวกระโดดถึง 11 อันดับ จากอันดับที่ 34 ในปี 2567 มาอยู่ในอันดับที่ 23 ในปีนี้ ความสำเร็จดังกล่าว เป็นผลมาจากอันดับที่มีการปรับตัวดีขึ้นอย่างชัดเจนของผลปัจจัยหลักเศรษฐกิจ ภายในประเทศและภาคการค้าระหว่างประเทศของมาเลเซีย ในทางตรงกันข้าม ประเทศเกาหลีและอินโดนีเซียกลับมีผลการจัดอันดับที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเกาหลีใต้ลดลง 7 อันดับ มาอยู่ที่อันดับที่ 27 (ปี 2567, อันดับ 20) ขณะที่อินโดนีเซีย ลดลงถึง 13 อันดับ มาอยู่ที่อันดับที่ 40 (ปี 2567, อันดับ 27)

2.3 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยหลัก และปัจจัยย่อย

การวิเคราะห์ผลการจัดอันดับความสามารถทางการแข่งขันในปี 2568 โดยจำแนกตามปัจจัยหลักทั้ง 4 ด้าน พบว่า ประเทศไทยมีอันดับลดลงในทุกปัจจัยหลักเป็นครั้งแรก สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายและประเด็นที่น่ากังวลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวม โดยปัจจัยที่แสดงแนวโน้มที่น่าเป็นห่วงที่สุดในปีนี้ ได้แก่ ปัจจัยหลักด้านประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government efficiency) โดยมีอันดับลดลงอย่างมากถึง 8 อันดับจากปีก่อน มาอยู่ที่อันดับ 32 ซึ่งเป็นการลดลงที่สวนทางกับสองปีก่อนหน้าที่อันดับคงที่ในลำดับที่ 24 การเปลี่ยนแปลงนี้บ่งชี้ถึงมุมมองเชิงลบของผู้บริหารที่มีต่อประสิทธิภาพของนโยบายและบริการภาครัฐ รองลงมาคือปัจจัยหลักด้านประสิทธิภาพภาคธุรกิจ (Business Efficiency) และด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ทั้งสองปัจจัยหลักนี้มีอันดับลดลง 4 อันดับเท่ากับจากปีก่อน โดยปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาคธุรกิจมาอยู่ที่อันดับ 24 และปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานมาอยู่ที่อันดับ 47 สะท้อนถึงปัญหาในการพัฒนาศักยภาพของภาคธุรกิจ รวมถึงการยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเพียงพอ ส่วนปัจจัยหลักด้านสมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) แม้ปัจจัยหลักนี้จะมียันดับลดลง 3 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 8 แต่ยังคงเป็นปัจจัยที่มีอันดับดีที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยหลักอื่น ๆ ทั้งหมด โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาย้อนไปในปี 2567 ปัจจัยหลักนี้เคยพุ่งขึ้นสูงสุดเป็นอันดับที่ 5 นับเป็นอันดับที่ดีที่สุดเท่าที่ประเทศไทยเคยได้รับการจัดอันดับมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจที่ยังคงมีอยู่ แต่ก็จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมเพื่อรักษาตำแหน่งผู้นำในภูมิภาค (แผนภาพ 2.4)

แผนภาพ 2.4 อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยหลัก ปี 2559 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2016 – 2025

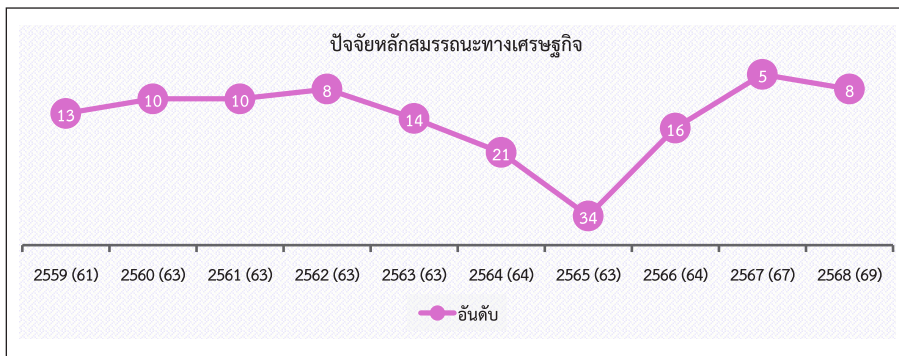
หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ณ ปีนั้น ๆ

ในปี 2568 ผลอันดับปัจจัยหลักของประเทศไทยที่ลดลงทั้งหมดนั้นถือเป็นสัญญาณเตือนที่สำคัญ ซึ่งประเทศไทยต้องเร่งดำเนินการปฏิรูปอย่างจริงจังเพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันให้ทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ ในเวทีโลก รายละเอียดการวิเคราะห์ปัจจัยหลัก มีดังนี้

(1) ปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance)

เป็นปัจจัยหลักที่สะท้อนถึงการประเมินเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ ในปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 8 ลดลง 3 อันดับจากปีก่อน แต่มีคะแนนรวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 68.48 คะแนน ซึ่งให้เห็นว่า ประเทศไทยยังคงรักษาสมรรถนะทางเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคงและมีพัฒนาการที่ดีในหลายมิติของเศรษฐกิจมหภาค อย่างไรก็ตาม ผลการจัดอันดับของปัจจัยหลักนี้มีแนวโน้มผันผวนตามสถานการณ์เศรษฐกิจในแต่ละปี แต่ภาพรวมยังคงมีทิศทางการปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปัจจุบัน อันดับของปัจจัยหลักนี้สูงกว่าช่วงก่อนเกิดสถานการณ์โควิด-19 อย่างก้าวกระโดด แสดงให้เห็นถึงการฟื้นตัวและความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจในระยะยาว (แผนภาพ 2.5)

แผนภาพ 2.5 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลัก สมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี 2559 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2016 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า ประเทศไทยมีหลายตัวชี้วัดที่มีพัฒนาการดีขึ้นค่อนข้างมาก รวมถึงมีแนวโน้มการพัฒนาของอันดับที่ดีขึ้นเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในปัจจัยย่อยด้านการค้าระหว่างประเทศที่อยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศที่เข้าร่วมในอันดับ 4 รายละเอียดดังตาราง 2.1

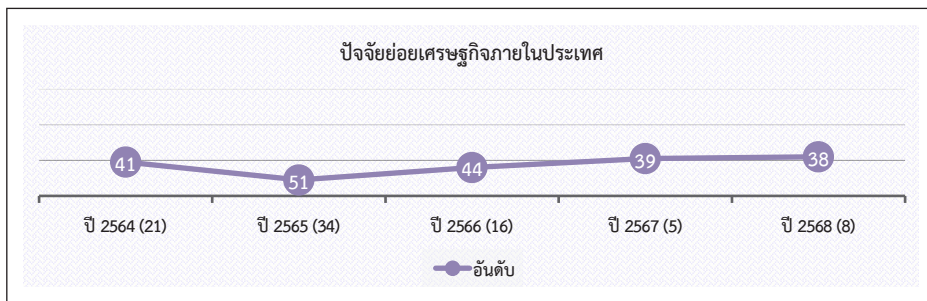
ตาราง 2.1 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี 2564 – 2568 จำแนกตามปัจจัยย่อย ปี 2564-2568

ปัจจัยหลัก/ปัจจัยย่อย	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	การเปลี่ยนแปลง (ปี 2567 - 2568)
1. ปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจ	21	34	16	5	8	-3
1.1 ปัจจัยย่อยเศรษฐกิจภายในประเทศ	41	51	44	39	38	-1
1.2 ปัจจัยย่อยการค้าระหว่างประเทศ	21	37	29	6	4	+2
1.3 ปัจจัยย่อยการลงทุนระหว่างประเทศ	32	33	22	24	30	-6
1.4 ปัจจัยย่อยการจ้างงาน	3	4	3	3	3	0
1.5 ปัจจัยย่อยค่าครองชีพ	37	31	27	17	13	+4

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

(1.1) ปัจจัยย่อยเศรษฐกิจภายในประเทศ (Domestic Economy) ปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 38 ดีขึ้น 1 อันดับจากปีก่อน และมีทิศทางการเติบโตอย่างต่อเนื่อง แม้จะเป็นปัจจัยย่อยที่มีอันดับต่ำที่สุดในกลุ่มนี้ก็ตาม หากพิจารณารายตัวชี้วัดจะเห็นได้ว่า ปี 2568 ประเทศไทยมีตัวชี้วัดการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวที่แท้ (Real GDP growth per capita) มีการเติบโตเพิ่มขึ้นมาเล็กน้อยอยู่ที่ร้อยละ 2.68 จากปีก่อน ร้อยละ 1.91 ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณเชิงบวกว่าเศรษฐกิจกำลังฟื้นตัว และรายได้เฉลี่ยของประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังประสบปัญหาในตัวชี้วัดการลงทุนในสินทรัพย์ถาวร (Gross fixed capital formation) โดยปีนี้มีค่า GFCF ติดลบอยู่ที่ร้อยละ -0.02 จากเดิมอยู่ที่ 1.19 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยกำลังชะลอการลงทุนหรืออาจขาดการลงทุนใหม่ ซึ่งอาจส่งผลเสียต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว (แผนภาพ 2.6)

แผนภาพ 2.6 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยเศรษฐกิจภายในประเทศของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

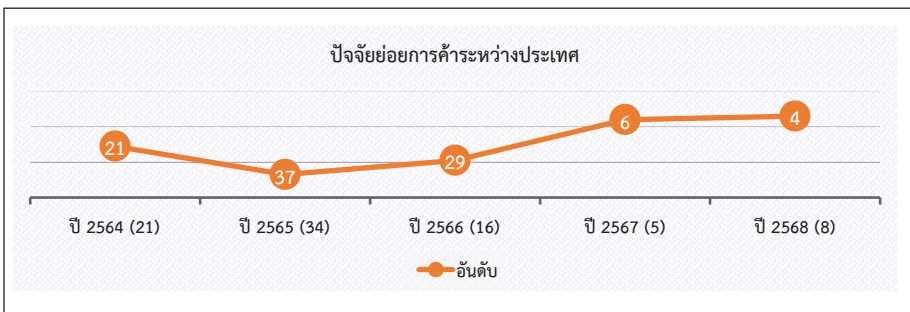
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(1.2) ปัจจัยย่อยการค้าระหว่างประเทศ (International Trade)

เป็นปัจจัยย่อยที่มีพัฒนาการที่โดดเด่นอย่างต่อเนื่อง จนสามารถได้อันดับขึ้นมาอยู่ในอันดับต้นๆ ของประเทศที่เข้าร่วมได้ ปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 4 ดีขึ้น 2 อันดับจากปีก่อน สะท้อนถึงศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลกของประเทศไทยที่มีความแข็งแกร่งอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นผลมาจากการฟื้นตัวและการเติบโตของภาคการท่องเที่ยวและภาคบริการของประเทศไทย หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน ในปี 2568 ประเทศไทยมีตัวชี้วัดสัดส่วนรายรับจากการท่องเที่ยว (Tourism receipts) อยู่ที่ร้อยละ 6.86 ต่อ GDP ขยายตัวอย่างก้าวกระโดดถึงร้อยละ 4.09 เมื่อเทียบกับปีก่อน (มีค่า 2.77 ต่อ GDP) การขยายตัวที่เพิ่มขึ้นมาตลอดนี้ แสดงให้เห็นถึงการฟื้นตัวอย่างแข็งแกร่งของภาคการท่องเที่ยวภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาด นอกจากนี้ ภาคบริการของไทยก็มีการขยายตัวอย่างโดดเด่นเช่นเดียวกัน ในปีนี้ ประเทศไทยมีตัวชี้วัดมูลค่าการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ (Export of commercial services) อยู่ที่ 62.40 พันล้านดอลลาร์ เพิ่มขึ้นถึง 24.83 พันล้านดอลลาร์จากปีก่อน (มูลค่า 37.57 พันล้านดอลลาร์) และเป็นผลทำให้ตัวชี้วัดร้อยละของการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ (Export of commercial services) เพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 12.12 ของ GDP เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.54% จากปีก่อน (7.58%) (แผนภาพ 2.7)

แผนภาพ 2.7 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

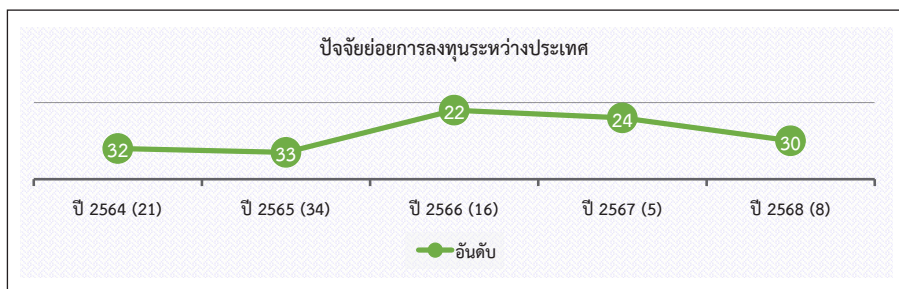
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(1.3) ปัจจัยย่อยการลงทุนระหว่างประเทศ (International Investment)

เป็นปัจจัยย่อยเดียวในกลุ่มที่มีอันดับแย่ลง ปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 30 แย่ลง 5 อันดับจากปีก่อน ซึ่งเป็นผลมาจากตัวชี้วัดหนี้สินจากการลงทุนในหลักทรัพย์ (Portfolio investment liabilities) หรือเงินทุนที่นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุน/ถือครองในหลักทรัพย์ของประเทศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบัญชีการเงิน (Financial Account) ในดุลการชำระเงินของประเทศ โดยปีนี้ ประเทศไทยมีตัวเลขการลงทุนในหลักทรัพย์ อยู่ที่ -10.39 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และอยู่ในอันดับที่ 67 รั้งท้าย ตัวเลขติดลบนี้ หมายถึง การที่นักลงทุนต่างชาติมีการถอนการลงทุนในหลักทรัพย์ของไทย ออกไปมากกว่าที่นำเข้ามาลงทุน ซึ่งเป็นการส่งสัญญาณถึงความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติที่ลดลงอย่างน่ากังวล หรืออาจกำลังย้ายเงินทุนไปยังประเทศอื่นที่มีผลตอบแทน หรือความเสี่ยงที่น่าดึงดูดกว่า หากประเทศไทยยังไม่เร่งแก้ไขอาจนำไปสู่การไหลออกของเงินทุนจากตลาดหลักทรัพย์และตลาดตราสารหนี้ของประเทศ (แผนภาพ 2.8)

แผนภาพ 2.8 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการลงทุนระหว่างประเทศของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

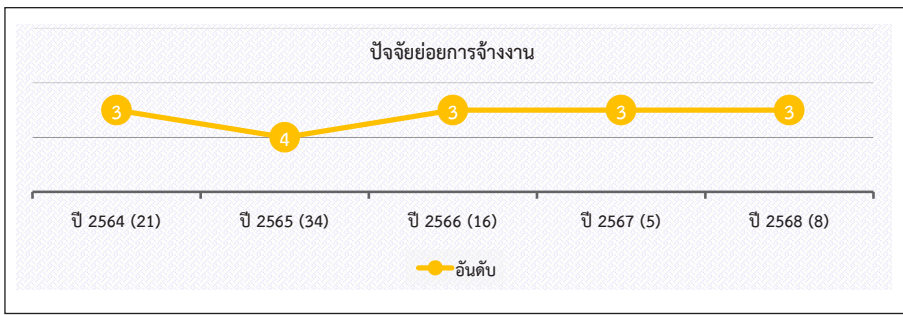

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(1.4) ปัจจัยย่อยการจ้างงาน (Employment) เป็นปัจจัยที่ประเทศไทยรักษาอันดับไว้ได้อย่างมั่นคงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนและเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยในปี 2568 ประเทศไทยยังคงรักษาอันดับที่ 3 ไว้ได้ ซึ่งเป็นปีที่สามติดต่อกันเป็นผลมาจากตัวชี้วัดการจ้างงานที่พิจารณาจากการเติบโตในระยะยาว (Employment - long-term growth) โดยปีนี้ มีค่าประมาณการอัตราการเปลี่ยนแปลงในช่วง 5 ปีอยู่ที่ร้อยละ 6.78 เติบโตขึ้นร้อยละ 1.33 จากปีก่อน (ร้อยละ 5.45) อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดที่น่าเป็นห่วงคือ ตัวชี้วัดอัตราการว่างงานของเยาวชน (Youth unemployment) ที่มีตัวเลขเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 5.95 จากเดิมร้อยละ 4.50 ตัวเลขที่เพิ่มขึ้นนี้บ่งชี้ถึงสาเหตุสำคัญสองประการ คือ สภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวส่งผลให้ภาคธุรกิจชะลอการจ้างงานหรือลดตำแหน่งงานสำหรับกลุ่มคนรุ่นใหม่ และการผลิตบัณฑิตและแรงงานจบใหม่ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน (แผนภาพ 2.9)

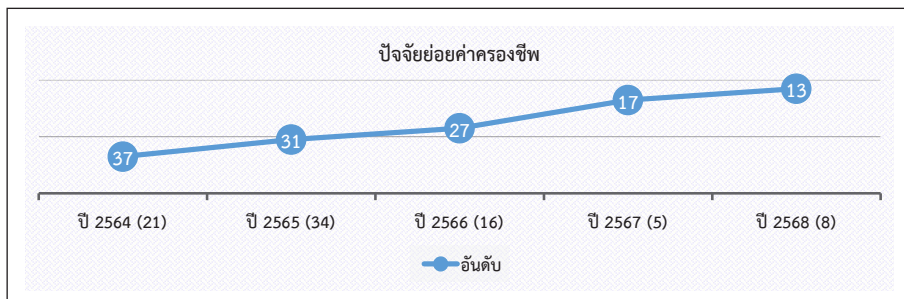
แผนภาพ 2.9 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการจ้างงานของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025
 หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(1.5) **ปัจจัยย่อยค่าครองชีพ (Prices)** เป็นอีกปัจจัยย่อยหนึ่งที่มีพัฒนาการดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 13 ดีขึ้น 4 อันดับจากปีก่อน เป็นผลมาจากตัวชี้วัดอัตราเงินเฟ้อจากราคาผู้บริโภค (Consumer price inflation) ที่มีค่าเฉลี่ยเงินเฟ้อรายปีอยู่ที่ร้อยละ 0.40 ลดลงร้อยละ 0.83 จากปีก่อน (ร้อยละ 1.23) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าอัตราเงินเฟ้อโดยรวมจะลดลง แต่ประเทศไทยก็ยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมราคาสินค้าที่มีความผันผวนสูงอย่างราคาอาหารสดและพลังงาน เพื่อให้ค่าครองชีพมีความมั่นคงในระยะยาว (แผนภาพ 2.10)

แผนภาพ 2.10 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยค่าครองชีพของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

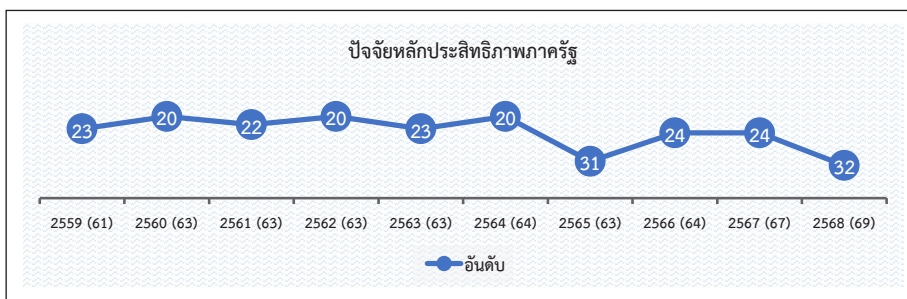
หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

การจัดอันดับของปัจจัยหลักสมรรถนะทางเศรษฐกิจในปีนี้ สะท้อนให้เห็นถึงภาพเศรษฐกิจของประเทศไทยที่ฟื้นตัวได้อย่างมั่นคงในหลายมิติ แสดงให้เห็นว่าเศรษฐกิจมหภาคยังคงมีพัฒนาการที่ดี การฟื้นตัวที่โดดเด่นของภาคการท่องเที่ยวและบริการทำให้ปัจจัยย่อยด้านการค้าระหว่างประเทศไต่ระดับขึ้นมาอยู่ในอันดับต้น ๆ ได้อย่างน่าประทับใจ สอดคล้องกับรายรับจากการท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างก้าวกระโดดและมูลค่าการส่งออกบริการเชิงพาณิชย์ก็เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ประเทศไทยยังคงรักษาเสถียรภาพในการจ้างงานและค่าครองชีพได้อย่างน่าพอใจ รวมถึงอัตราเงินเฟ้อก็มีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้ค่าครองชีพของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีสัญญาณเตือนที่ต้องเฝ้าระวัง โดยเฉพาะการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยนักลงทุนต่างชาติมีการถอนการลงทุนในหลักทรัพย์ออกไปมากกว่าที่นำเข้ามา ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่นที่ลดลง ส่วนการชะลอการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรภายในประเทศก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อการเติบโตในระยะยาว นอกจากนี้ อัตราการว่างงานของเยาวชนที่เพิ่มสูงขึ้นยังบ่งชี้ถึงปัญหาความไม่สอดคล้องกันระหว่างทักษะแรงงานกับความต้องการของตลาดงาน เพื่อรักษาและเสริมสร้างสมรรถนะทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งแก้ไขปัญหเหล่านี้ การสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนต่างชาติเพื่อดึงดูดเงินทุนกลับเข้ามาถือเป็นเรื่องเร่งด่วน รวมทั้งการกระตุ้นการลงทุนภายในประเทศและการพัฒนาทักษะแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตลาดก็เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ การแก้ปัญหจะช่วยทำให้ประเทศไทย ดังนั้นการแก้ไขปัญหเชิงโครงสร้างเหล่านี้อย่างจริงจังจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรักษาและยกระดับความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจได้อย่างมั่นคง รวมถึงสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืนในระยะยาว

(2) ปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency)

ปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency) เป็นปัจจัยหลักที่สะท้อนถึงว่านโยบายของรัฐบาลเอื้อต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศมากน้อยเพียงใด ในปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลงถึง 8 อันดับมาอยู่ในอันดับที่ 32 และมีคะแนนรวมอยู่ที่ 55.65 คะแนน เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากปีก่อน การลดลงของอันดับนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่การลดลงถึง 8 อันดับนั้นเป็นตัวเลขที่น่ากังวล ซึ่งประเทศไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องและมีนัยสำคัญตั้งแต่ปี 2565 ซึ่งแตกต่างจากช่วงปี 2559-2564 ที่ประเทศไทยมีอันดับค่อนข้างคงที่ที่อันดับ 20-23 การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนว่าประสิทธิภาพของภาครัฐในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและสร้างความเชื่อมั่นให้กับภาคธุรกิจลดลงอย่างเห็นได้ชัด (แผนภาพ 2.11)

แผนภาพ 2.11 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย ปี 2559 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2016 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่าส่วนใหญ่มีอันดับลดลงเมื่อเทียบกับปี 2567 ยกเว้นปัจจัยย่อยด้านนโยบายด้านภาษีที่อันดับคงที่ และปัจจัยย่อยกรอบทางสังคมที่อันดับดีขึ้น รายละเอียดดังตาราง 2.2

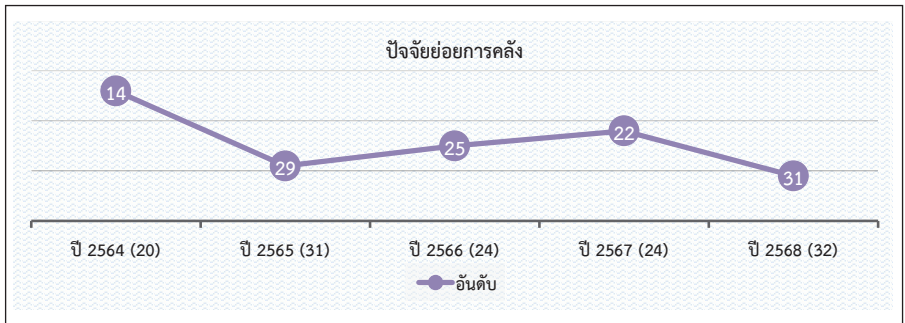
ตาราง 2.2 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยย่อย ปี 2564 – 2568

ปัจจัยหลัก/ปัจจัยย่อย	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	การเปลี่ยนแปลง (ปี 2567 - 2568)
2. ปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐ	20	31	24	24	32	-8
2.1 ปัจจัยย่อยการคลัง	14	29	25	22	31	-9
2.2 ปัจจัยย่อยนโยบายด้านภาษี	4	7	8	8	8	0
2.3 ปัจจัยย่อยกรอบการบริหารด้านสถาบัน	36	41	34	39	49	-10
2.4 ปัจจัยย่อยกฎหมายด้านธุรกิจ	30	38	31	39	40	-1
2.5 ปัจจัยย่อยกรอบทางสังคม	43	44	47	47	45	+2

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

(2.1) **ปัจจัยย่อยการคลัง (Public Finance)** ในปี 2568 ปัจจัยย่อยนี้มีอันดับลดลงอย่างมาก 9 อันดับจากอันดับ 22 มาอยู่ที่อันดับ 31 ซึ่งเป็นการลดลงที่สะท้อนถึงมุมมองเชิงลบของภาคธุรกิจต่อการบริหารจัดการทางการเงินของภาครัฐในภาพรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวชี้วัดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการคลัง (Public finances) ที่มีคะแนนลดลงจากปีก่อน 5.65 คะแนน เหลือ 4.45 คะแนน และตัวชี้วัดอุปสรรคของการหลบเลี่ยงภาษีที่มีต่อธุรกิจ (Tax evasion) ที่มีคะแนนลดลงจากปีก่อน 5.62 คะแนน เหลือ 4.39 คะแนน บ่งชี้ว่าภาคธุรกิจยังคงมองว่าปัญหาการหลีกเลี่ยงภาษียังคงเป็นอุปสรรคต่อความเท่าเทียมกันในการแข่งขันและยังไม่มี การแก้ไขที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดงบประมาณเกินดุล/ขาดดุลของรัฐบาล (Government budget surplus/deficit) มีทิศทางที่ดีขึ้นอย่างมาก โดยค่าขาดดุลลดลงจากปีก่อนร้อยละ -3.18 เหลือร้อยละ -1.28% ซึ่งสะท้อนถึงความพยายามในการควบคุมการใช้จ่ายภาครัฐ แต่กลับไม่เพียงพอที่จะฟื้นความเชื่อมั่นในภาพรวมได้แสดงให้เห็นว่าความกังวลหลักของภาคธุรกิจไม่ได้อยู่ที่เรื่องการขาดดุลเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ประสิทธิภาพและความโปร่งใสของการบริหารจัดการการคลังโดยรวม (แผนภาพ 2.12)

แผนภาพ 2.12 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการคลังของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

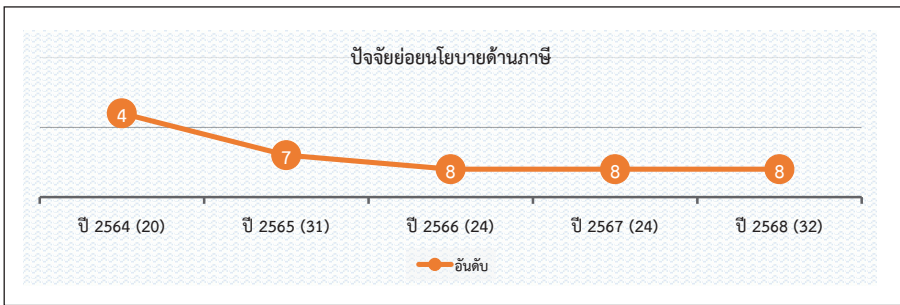

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(2.2) **ปัจจัยย่อยนโยบายด้านภาษี (Tax Policy)** ในปี 2568 ประเทศไทยยังสามารถรักษาอันดับปัจจัยย่อยนี้ที่อันดับ 8 ไปได้ 3 ปีติดต่อกันตั้งแต่ปี 2566 ซึ่งนับเป็นอันดับที่ค่อนข้างดี แม้จะไม่เท่ากับอันดับสูงสุดที่เคยทำได้ที่อันดับ 4 ในปี 2564 อย่างไรก็ตาม หากพิจารณารายละเอียดตัวชี้วัดย่อยจะพบว่ามีสัญญาณที่น่ากังวล เช่น ตัวชี้วัดภาษีคนธรรมดาที่แท้จริง (Real personal taxes) ที่มีคะแนนลดลงจากปีก่อน 5.66 คะแนน เหลือ 5.36 คะแนน แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการมองว่าภาวะภาษีสำหรับบุคคลทั่วไปยังคงเป็นอุปสรรคต่อการทำงานและการแสวงหาความก้าวหน้า ซึ่งสวนทางกับตัวชี้วัดอัตราภาษีเพื่อการบริโภค (Consumption tax rate) หรือที่รู้จักกันในนามภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) หรือภาษีสินค้าและบริการ (GST) ซึ่งมีค่าลดลงจาก 10.00 เหลือ 7.00 สะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีให้เหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการบริโภคและการลงทุน ถึงแม้ว่าจะลด แต่ก็ยังคงอยู่ในระดับที่ผู้บริหารธุรกิจมองว่ามีความเหมาะสมและเป็นธรรม (แผนภาพ 2.13)

แผนภาพ 2.13 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยนโยบายด้านภาษีของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

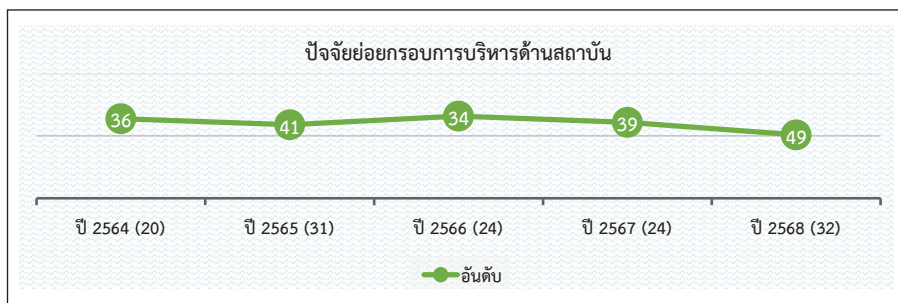
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(2.3) ปัจจัยย่อยกรอบการบริหารด้านสถาบัน (Institutional Framework)

ปัจจัยย่อยนี้มีความผันผวนของอันดับค่อนข้างสูง โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากตัวชี้วัดย่อยในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มาจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร (Survey Data) ในปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลงจากปีก่อนมากถึง 10 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 49 นับเป็นเรื่องที่น่ากังวลเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศไทยเข้าใกล้อันดับที่ 50 ซึ่งไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากตัวชี้วัดความสามารถในการปรับตัวของนโยบายภาครัฐ (Adaptability of government policy) มีคะแนนลดลงจาก 4.68 คะแนน เหลือ 3.36 คะแนน สะท้อนว่านโยบายของรัฐบาลขาดความยืดหยุ่นและไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้อย่างทันทั่วถึง นอกจากนี้ปัญหาด้านความโปร่งใสและธรรมาภิบาลยังคงเป็นประเด็นหลัก โดยตัวชี้วัดความโปร่งใสของนโยบายภาครัฐ (Transparency) มีคะแนนลดลงจาก 3.79 คะแนน เหลือ 2.56 คะแนน และตัวชี้วัดการติดสินบนและการคอร์รัปชัน (Bribery and corruption) มีคะแนนลดลงจาก 2.80 คะแนน เหลือ 1.83 คะแนน ซึ่งบ่งชี้ถึงการรับรู้ของผู้บริหารว่าปัญหาการทุจริตยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ และตัวชี้วัดระบบ ระเบียบราชการ (Bureaucracy) ก็ยังคงมีคะแนนลดลงจาก 3.72 คะแนน เหลือ 2.97 คะแนน ซึ่งหมายความว่าความซับซ้อนของขั้นตอนราชการยังคงเป็นปัจจัยถ่วงการดำเนินธุรกิจในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ยังมีตัวชี้วัดเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน (Exchange rate stability) ที่ส่งสัญญาณดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีตัวเลขอยู่ที่ 0.001 ลดลงจากปีก่อนที่ 0.019 (แผนภาพ 2.14)

แผนภาพ 2.14 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยกรอบการบริหารด้านสถาบันของประเทศไทยปี 2564 – 2568

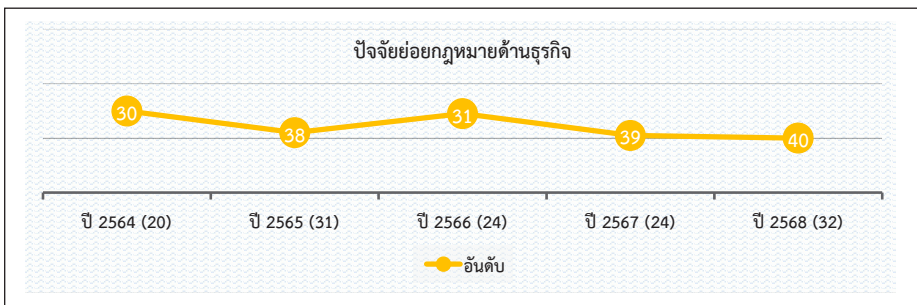

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(2.4) ปัจจัยย่อยกฎหมายด้านธุรกิจ (Business Legislation) ในปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลง 1 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 40 ซึ่งเป็นการสะท้อนว่ากฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจยังมีข้อจำกัดอยู่พอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ ตัวชี้วัดผลลบบของระบบเศรษฐกิจใต้ดินที่มีต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Parallel economy) โดยมีคะแนนลดลงจาก 4.88 คะแนน เหลือ 3.74 คะแนน สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีการดำเนินธุรกิจที่ไม่เป็นทางการสูงขึ้น ซึ่งกระทบต่อการแข่งขันที่เป็นธรรมและส่งผลต่อรายได้ของรัฐ นอกจากนี้ ตัวชี้วัดต้นทุนของการเลิกจ้าง (Redundancy costs) แม้ว่าจะค่าใช้จ่ายในส่วนนี้จะยังคงอยู่ในระดับสูงเฉลี่ยที่ 31.7 สัปดาห์ของเงินเดือน แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นขององค์กรในการดูแลพนักงานอย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและสร้างชื่อเสียงด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับองค์กร ขณะที่ ตัวชี้วัดเงินอุดหนุนของรัฐบาล (Government subsidies) ซึ่งเป็นเงินช่วยเหลือที่รัฐบาลมอบให้แก่อุตสาหกรรมของเอกชนและบริษัทมหาชนและรัฐวิสาหกิจเพื่อชดเชยความเสียหายจากนโยบายด้านราคาของรัฐ โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.95 เป็นร้อยละ 1.66 ต่อ GDP สะท้อนว่าภาครัฐอาจสร้างความเสียหายที่มากขึ้นหรืออาจบ่งชี้ถึงปัญหาเชิงโครงสร้างของภาคธุรกิจที่ไม่สามารถเติบโตได้ด้วยตัวเองและอาจนำไปสู่การบิดเบือนกลไกตลาดในระยะยาว (แผนภาพ 2.15)

แผนภาพ 2.15 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยกฎหมายด้านธุรกิจของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

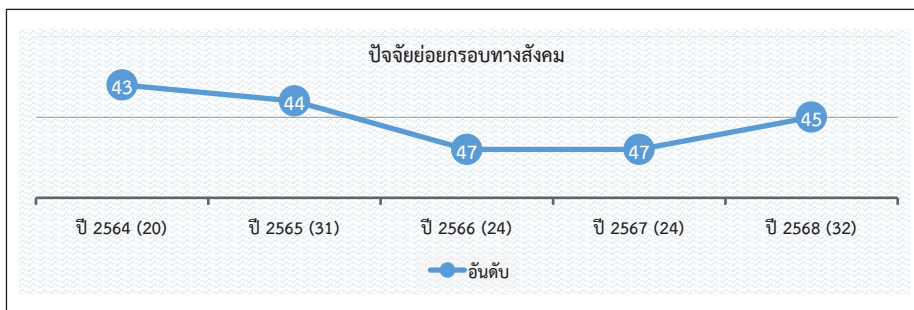

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(2.5) ปัจจัยย่อยกรอบทางสังคม/ความเท่าเทียมทางสังคม (Societal Framework) เป็นปัจจัยที่รักษาอันดับได้ค่อนข้างคงที่มาโดยตลอด แม้จะมีอันดับค่อนข้างต่ำ โดยปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับดีขึ้น 2 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 45 ซึ่งเป็นผลมาจากตัวชี้วัดอัตราส่วนรายได้ที่ใช้จ่ายได้ของผู้หญิงต่อผู้ชาย (Disposable income) ที่เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 60.7 เป็นร้อยละ 80.8 เป็นผลให้มีอันดับพุ่งขึ้นอย่างก้าวกระโดดจากปีก่อนอันดับ 54 มาอยู่ที่อันดับ 19 โดยอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นเกือบ 20 จุด บ่งชี้ว่าช่องว่างระหว่างรายได้สุทธิของผู้หญิงและผู้ชาย ลดลงอย่างมาก แสดงให้เห็นว่าผู้หญิงมีรายได้ใกล้เคียงกับผู้ชายมากขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า เป็นสัญญาณที่ดีของการลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างเพศ (Gender Income Gap) นอกจากนี้ ตัวชี้วัดอัตราส่วนระหว่างอัตราการว่างงานของผู้หญิงต่อผู้ชาย (Unemployment rate - gender ratio) ก็มีค่าลดลงจากปีก่อนร้อยละ 1.12 เหลือเพียงร้อยละ 0.90 ทำให้อันดับพุ่งขึ้นจากปีก่อนอันดับ 44 มาอยู่ที่อันดับ 16 การเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ถือเป็นสัญญาณเชิงบวกอย่างยิ่งต่อตลาดแรงงานของไทย เนื่องจากอัตราส่วนที่ลดลงต่ำกว่า 1 บ่งชี้ว่าอัตราการว่างงานของผู้หญิงต่ำกว่าผู้ชายแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ตัวชี้วัดระดับความเสี่ยงจากความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ยังคงเป็นปัจจัยที่น้ำหนักสูง โดยมีคะแนนและอันดับลดลงจาก 4.55 คะแนน อันดับที่ 48 เหลือเพียง 2.87 คะแนน อันดับที่ 61 สะท้อนว่าผู้บริหารส่วนใหญ่ยังคงมีความกังวลและไม่มั่นใจต่อสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศ ซึ่งอาจสร้างความไม่แน่นอนให้กับทิศทางการลงทุนของภาคเอกชนในอนาคต (แผนภาพ 2.16)

แผนภาพ 2.16 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อย กรอบทางสังคมของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

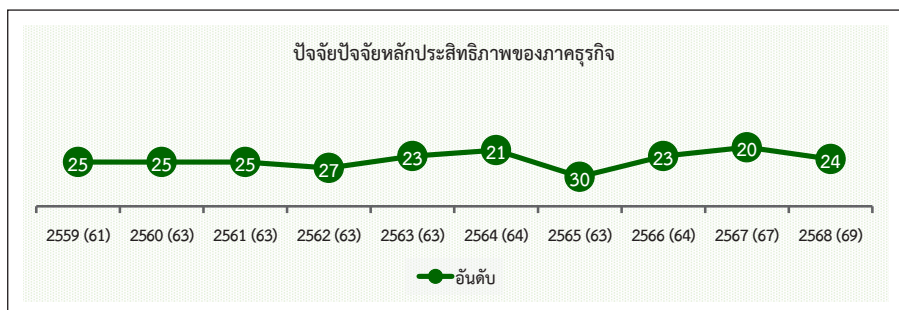
หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

การจัดอันดับของปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐของประเทศไทยในปีนี้ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิภาพของภาครัฐในประเทศไทยลดลงอย่างน่ากังวลการลดลงนี้สะท้อนถึงความไม่เชื่อมั่นของภาคธุรกิจต่อการบริหารจัดการทางการคลัง ความไม่โปร่งใส และความล่าช้าของระบบราชการ อย่างไรก็ตาม ยังมีสัญญาณที่ดีในปัจจัยย่อยด้านกรอบทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยเดียวที่มีอันดับดีขึ้น เป็นผลมาจากความสำเร็จในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตัวชี้วัดอัตราส่วนรายได้ที่ใช้จ่ายได้ของผู้หญิงต่อผู้ชายและอัตราส่วนการว่างงานของผู้หญิงต่อผู้ชายที่มีอันดับพุ่งสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด การพัฒนาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าแม้จะมีความท้าทายในมิติอื่น แต่ภาครัฐก็มีความสำเร็จอย่างชัดเจนในการสร้างความเท่าเทียมในตลาดแรงงานและลดช่องว่างทางรายได้ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อฟื้นฟูความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รัฐบาลควรเร่งปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการบริหาร การคลังให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใสมากขึ้น รวมถึงการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน และความซับซ้อนของระบบราชการอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่ไปกับการสานต่อความสำเร็จในการสร้างความเท่าเทียมทางสังคม เพื่อให้สามารถดึงดูดการลงทุนและเป็นการสร้างระบบนิเวศทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

(3) ปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency)

ปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency) เป็นปัจจัยหลักที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและดำเนินงานของภาคเอกชน ในปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 24 ลดลง 4 อันดับจากปีก่อน และมีคะแนนรวมอยู่ที่ 55.65 คะแนน ซึ่งลดลงถึง 6.39 คะแนนจากการลดลงของทั้งอันดับและคะแนนสะท้อนถึงความท้าทายที่เพิ่มขึ้น และอาจคาดการณ์ได้ว่ามุมมองของภาคธุรกิจที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจของไทยมีความเชื่อมั่นลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากแนวโน้มในระยะ 5 ปีย้อนหลัง จะเห็นได้ว่าอันดับของประเทศไทยมีความผันผวนอย่างมีนัยสำคัญ โดยส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากตัวชี้วัดย่อยในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มาจากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร (Survey Data) ทำให้การคาดการณ์หรือการปรับปรุงอันดับให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นเรื่องที่ท้าทาย แม้ปัจจัยหลักนี้จะมีความผันผวนสูง แต่ภาพรวมอันดับยังอยู่ในระดับที่น่าพอใจเมื่อเทียบกับปัจจัยหลักอื่น ๆ (แผนภาพ 2.17)

แผนภาพ 2.17 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย ปี 2559 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2016 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่าอันดับของประเทศไทยในเกือบทุกปัจจัยมีแนวโน้มลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนถึงประเด็นที่น่ากังวลในหลายมิติ รายละเอียดดังตาราง 2.3

ตาราง 2.3 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยย่อย ปี 2564 – 2568

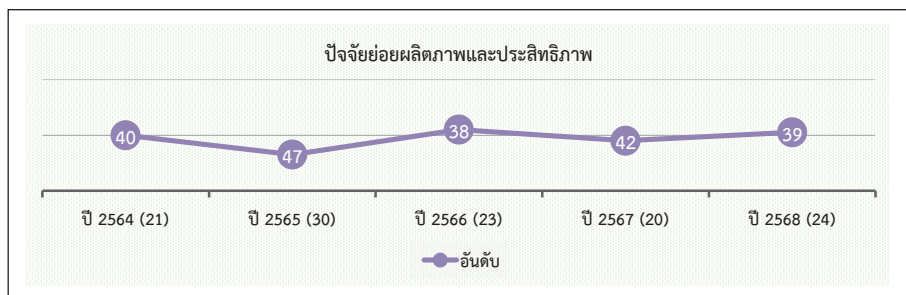
ปัจจัยหลัก/ปัจจัยย่อย	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	การเปลี่ยนแปลง (ปี 2567 - 2568)
3. ปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ	21	30	23	20	24	-4
3.1 ปัจจัยย่อยผลิตภาพและประสิทธิภาพ	40	47	38	42	39	+3
3.2 ปัจจัยย่อยตลาดแรงงาน	10	13	8	14	17	-2
3.3 ปัจจัยย่อยการเงิน	24	27	22	24	36	-12
3.4 ปัจจัยย่อยการบริหารจัดการ	22	22	22	15	26	-11
3.5 ปัจจัยย่อยทัศนคติและค่านิยม	20	25	19	18	22	-4

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

(3.1) ปัจจัยย่อยผลิตภาพและประสิทธิภาพ (Productivity & Efficiency)

เป็นปัจจัยย่อยเดียวในกลุ่มที่มีอันดับปรับตัวดีขึ้น ปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 39 ดีขึ้น 3 อันดับจากปีก่อน เป็นผลมาจากตัวชี้วัดด้านผลิตภาพโดยรวม (Overall productivity) ซึ่งเป็นการวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อการจ้างงาน ต่อหัว (GDP (PPP)) โดยปีนี้มีค่าเพิ่มขึ้นเป็น 41,232 ดอลลาร์สหรัฐ จากปีก่อน 38,652 ดอลลาร์สหรัฐ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยย่อยนี้ยังคงมีอันดับต่ำที่สุดในกลุ่ม หากต้องการยกระดับอันดับให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเชื่อมั่นแก่ภาคเอกชน โดยการสร้างประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล ในด้านต่าง ๆ ให้เทียบเท่าหรือสูงกว่ามาตรฐานสากล รวมถึงเพิ่มผลิตภาพโดยรวม ในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม บริการ หรือแรงงาน เนื่องจากผลิตภาพที่สูงขึ้นจะสะท้อนถึงความสามารถในการแข่งขันที่เหนือกว่า (แผนภาพ 2.18)

แผนภาพ 2.18 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยผลิตภาพ และประสิทธิภาพของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

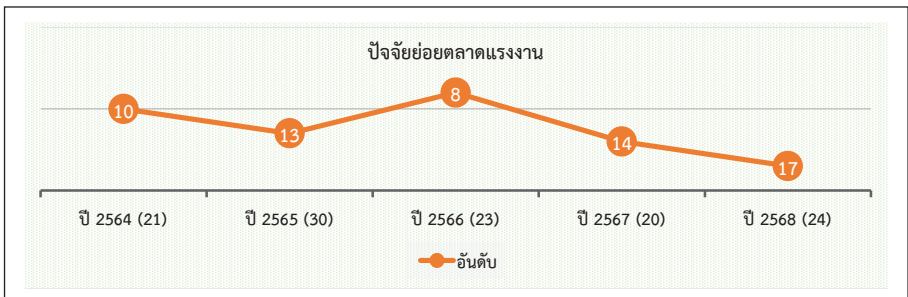

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(3.2) **ปัจจัยย่อยตลาดแรงงาน (Labor Market)** เป็นปัจจัยย่อยที่มีอันดับลดลงอย่างต่อเนื่อง ในปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลง 3 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 17 แม้ว่าตัวชี้วัดการเติบโตของกำลังแรงงานในระยะยาว (Labor force - long-term growth) จะมีค่าประมาณการเพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 5.49 เป็นร้อยละ 6.08 แต่ภาคธุรกิจยังคงเผชิญกับปัญหาเชิงโครงสร้างที่สำคัญ โดยเฉพาะตัวชี้วัดภาวะสมองไหล (Brain drain) ซึ่งมีคะแนนลดลงจาก 5.29 คะแนน เหลือเพียง 4.49 คะแนน เป็นผลให้อันดับลดลงอย่างมากถึง 12 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 41 ซึ่งเป็นสัญญาณที่ชัดเจนว่าการสูญเสียบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถ กำลังกลายเป็นอุปสรรคต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับตัวชี้วัดระดับค่าตอบแทน (Compensation levels) หรือค่าจ้างเฉลี่ยของแรงงานในภาคอุตสาหกรรม แม้ว่าประเทศไทยจะมีอันดับค่อนข้างดีที่อันดับ 11 แต่หากพิจารณาจากค่าเฉลี่ยค่าตอบแทนที่ 2.35 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมงแล้ว จะพบว่ายังอยู่ในระดับที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศที่เข้าร่วมซึ่งอยู่ที่ 15.25 ดอลลาร์สหรัฐต่อชั่วโมง ข้อแตกต่างนี้ชี้ให้เห็นว่าแรงงานไทยยังมีค่าตอบแทนที่ต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดึงดูดและรักษามูลค่าบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานที่มีทักษะสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับผลิตภาพและนวัตกรรมในระยะยาว (แผนภาพ 2.19)

แผนภาพ 2.19 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยตลาดแรงงานของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

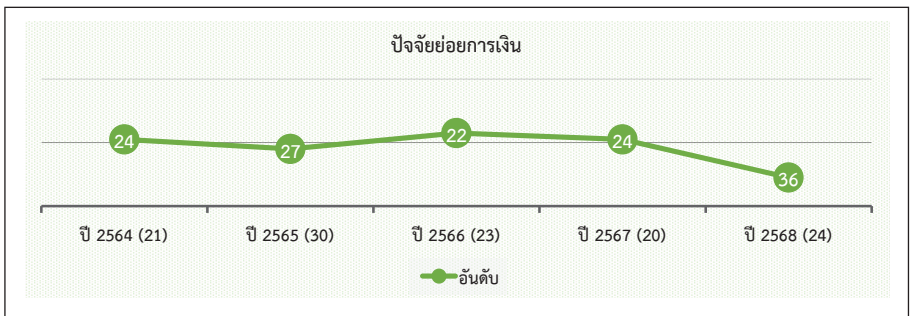

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(3.3) ปัจจัยย่อยการเงิน (Finance) เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด โดยปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 36 ตกลงมาถึง 12 อันดับจากปีก่อน และเป็นครั้งแรกในรอบหลายทศวรรษที่ประเทศไทยมีอันดับมากกว่า 30 ในปัจจัยย่อยนี้ การลดลงอย่างรุนแรงดังกล่าวสะท้อนถึงความเชื่อมั่นในตลาดการเงินที่ลดลงเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่ง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือตัวชี้วัดกิจกรรมการควบรวมและการซื้อกิจการ (M&A Activity) ที่มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 0.104 เป็น 0.138 และมีอันดับดีขึ้นเล็กน้อยเป็นอันดับ 59 การเพิ่มขึ้นของจำนวนกิจกรรมการควบรวมและซื้อกิจการ ไม่ใช่เป็นสัญญาณที่ดีเสมอไป อาจเป็นผลจากภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว ซึ่งบริษัทใหญ่ ๆ อาจมองหาโอกาสในการซื้อกิจการบริษัทขนาดเล็กหรือที่มีปัญหา เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดหรือเข้าถึงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างคุ้มค่าและรวดเร็ว นอกจากนี้ การควบรวมกิจการอาจทำให้เกิดการผูกขาดหรือลดจำนวนผู้เล่นในตลาด ทำให้การแข่งขันน้อยลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคในอนาคต (แผนภาพ 2.20)

แผนภาพ 2.20 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการเงินของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

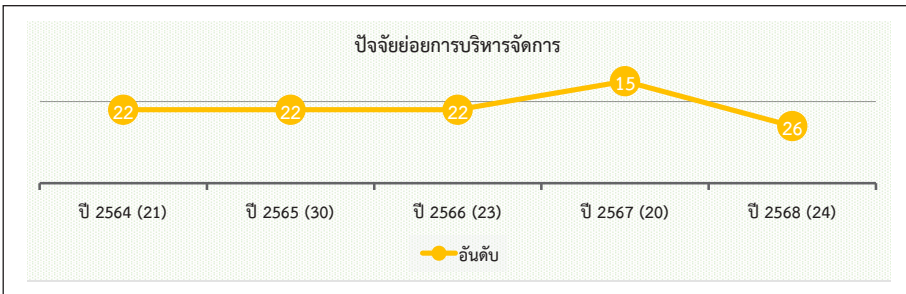

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(3.4) ปัจจัยย่อยการบริหารจัดการ (Management Practices) เป็นปัจจัยที่มีอันดับลดลงอย่างน่ากังวล โดยปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลงมากถึง 11 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 26 ซึ่งเป็นการลดลงอย่างมากที่สุดในรอบหลายปีและสวนทางกับแนวโน้มในอดีตของประเทศไทยที่เคยรักษาอันดับค่อนข้างคงที่มาโดยตลอด เนื่องจากปัจจัยย่อยนี้มีตัวชี้วัดส่วนใหญ่มาจากผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง การลดลงของคะแนนจึงสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองเชิงลบต่อสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่ยังไม่เอื้อต่อการเติบโตมากนัก โดยเฉพาะในตัวชี้วัดด้านกิจการเริ่มต้นของผู้ประกอบการ (Total early-stage Entrepreneurial Activity) ซึ่งวัดจากร้อยละของประชากรที่เพิ่งเริ่มดำเนินธุรกิจใหม่ พบว่ามีค่าลดลงจากปีก่อนร้อยละ 23.62 เหลือเพียงร้อยละ 19.67 และมีอันดับลดลงจากอันดับ 4 มาอยู่ที่อันดับ 9 การลดลงนี้แสดงให้เห็นว่าอัตราการเกิดของผู้ประกอบการรายใหม่ในไทยเริ่มชะลอตัวลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การขาดการเปลี่ยนแปลงและความคิดสร้างสรรค์ในระบบเศรษฐกิจ (แผนภาพ 2.21)

แผนภาพ 2.21 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการบริหารจัดการ ของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

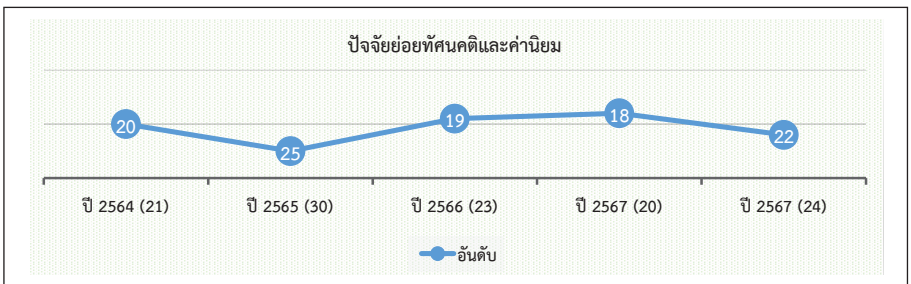

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(3.5) ปัจจัยย่อยทัศนคติและค่านิยม (Attitudes and Values) เป็นปัจจัยที่อันดับมีการขึ้นลงอยู่เสมอ เนื่องจากมีตัวชี้วัดย่อยเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารทั้งหมด ในปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 22 ลดลง 4 อันดับจากปีก่อน การลดลงนี้เป็นผลมาจากตัวชี้วัดระบบคุณค่า (Value system) ซึ่งวัดว่าระบบค่านิยมในสังคมสนับสนุนความสามารถในการแข่งขันหรือไม่ โดยมีอันดับลดลงอย่างมีนัยสำคัญจากอันดับ 27 มาอยู่ที่อันดับ 40 และมีคะแนนลดลงจาก 6.66 คะแนน เหลือเพียง 6.09 คะแนน ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่าค่านิยมบางอย่างในสังคมอาจไม่ได้ส่งเสริมการแข่งขันทางธุรกิจเท่าที่ควร ในทางตรงกันข้าม ตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่เหลือในกลุ่มนี้ ไม่ว่าจะเป็น ทัศนคติต่อโลกาภิวัตน์, ภาพลักษณ์ของประเทศ, ความยืดหยุ่น และการปรับตัวของประชาชน, ความเข้าใจของการปฏิรูปเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล ล้วนแล้วแต่มีคะแนนสูงขึ้นและสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศที่เข้าร่วมทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีอันดับที่ค่อนข้างดี โดยอยู่ในอันดับกลาง ๆ ขึ้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในภาพรวมแล้ว มุมมองของภาคธุรกิจยังคงเชื่อมั่นในทัศนคติและความสามารถในการปรับตัวของคนไทยต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (แผนภาพ 2.22)

แผนภาพ 2.22 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยทัศนคติและค่านิยมของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

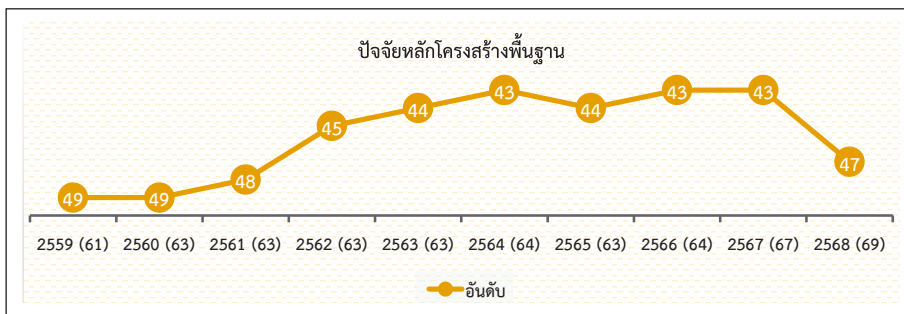
การจัดอันดับของปัจจัยหลักประสิทธิภาพของภาคธุรกิจในปีนี้ สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายหลายประการ แม้ว่าบางตัวชี้วัดจะแสดงพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่น ผลผลิตภาพโดยรวมที่เพิ่มขึ้น และการเติบโตของกำลังแรงงานในระยะยาว แต่ภาพรวมอันดับยังคงลดลงในหลายปัจจัยย่อย โดยปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ ภาวะสมองไหลที่รุนแรงขึ้น เป็นสัญญาณว่าประเทศไทยกำลังสูญเสียบุคลากรที่มีทักษะและความสามารถ นอกจากนี้ การเริ่มต้นของผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะลดตัวลงก็เป็นสัญญาณเตือนถึงการขาดแรงขับเคลื่อนและนวัตกรรมใหม่ ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ในขณะที่ค่าเฉลี่ยค่าตอบแทน ยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการดึงดูดบุคลากรที่มีคุณภาพในระยะยาว อีกทั้งความเชื่อมั่นในตลาดการเงินที่ลดลงยังเป็นประเด็นที่น่ากังวล โดยเฉพาะในบริบทที่กิจกรรมการควรววมและซื้อกิจการที่เพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้นำมาซึ่งผลดีต่อประเทศไทย ดังนั้น ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจึงต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้อต่อการแข่งขัน ทั้งในด้านการรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพ การสนับสนุนการสร้างธุรกิจใหม่ และการส่งเสริมค่านิยมที่สร้างสรรค์ เพื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืนในอนาคต ซึ่งจะส่งผลให้ภาคธุรกิจของประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนสู่การเติบโตได้อย่างยั่งยืน

(4) ปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure)

ปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) เป็นปัจจัยหลักที่สะท้อนการประเมินว่าทรัพยากรพื้นฐานของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสาธารณูปโภค ด้านพลังงาน การคมนาคม เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการศึกษา สามารถตอบโจทย์ความต้องการของภาคธุรกิจได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ ในปี 2568 ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของ สถาบัน IMD ซึ่งให้เห็นว่าปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ซึ่งสะท้อนถึงการที่ทรัพยากรพื้นฐาน เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และทรัพยากรมนุษย์ของประเทศสามารถตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจได้ดีเพียงใดนั้น ประเทศไทยมีอันดับลดลง 4 อันดับ มาอยู่ที่อันดับ 47 แต่มีคะแนนรวมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยที่ 43.09 คะแนน การลดลงของอันดับในครั้งนี้

ถือเป็นครั้งแรกในรอบหลายปี เมื่อพิจารณาจากแนวโน้มย้อนหลังจะเห็นว่าอันดับของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ค่อนข้างคงที่ในช่วงปี 2564-2567 แต่ในปีนี้ก็กลับลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเป็นสัญญาณที่บ่งชี้ว่าการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของไทยยังไม่สามารถก้าวทันความต้องการของภาคธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (แผนภาพ 2.23)

แผนภาพ 2.23 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย ปี 2559 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2016 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาปัจจัยย่อย พบว่า แม้โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์จะมีพัฒนาการที่ดีในด้านอันดับ แต่ภาพรวมของปัจจัยย่อยในกลุ่มนี้มีแนวโน้มลดลงในหลายด้าน รายละเอียดดังตาราง 2.4

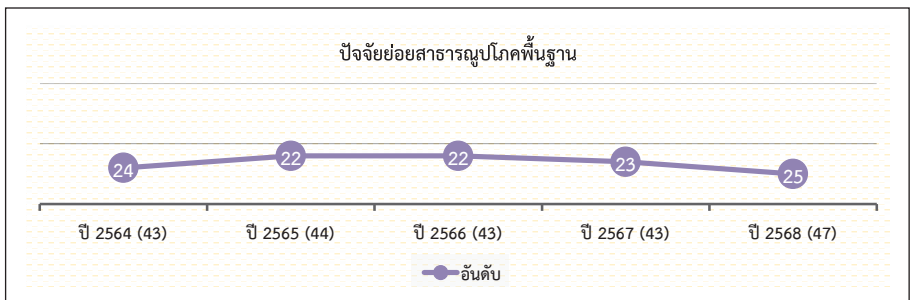
ตาราง 2.4 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย จำแนกตามปัจจัยย่อย ปี 2564 – 2568

ปัจจัยหลัก/ปัจจัยย่อย	ปี 2564	ปี 2565	ปี 2566	ปี 2567	ปี 2568	การเปลี่ยนแปลง (ปี 2567 - 2568)
4. ปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐาน	43	44	43	43	47	-4
4.1 ปัจจัยย่อยสาธารณูปโภคพื้นฐาน	24	22	22	23	25	-2
4.2 ปัจจัยย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี	37	34	25	25	32	-7
4.3 ปัจจัยย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์	38	38	39	40	37	+3
4.4 ปัจจัยย่อยสุขภาพและสิ่งแวดล้อม	49	51	53	55	58	-3
4.5 ปัจจัยย่อยการศึกษา	56	53	54	54	55	-1

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

(4.1) ปัจจัยย่อยสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Basic Infrastructure) ปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลงจาก 23 มาอยู่ที่ 25 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากตัวชี้วัดการเติบโตของประชากร (Population - growth) ที่มีอัตราการเปลี่ยนแปลงจากปีก่อนร้อยละ -0.03 มาเป็น -0.15 ในปีนี้ ซึ่งตัวชี้วัดนี้อยู่ในอันดับที่ 61 สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างด้านประชากรที่กำลังกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาในระยะยาว นอกจากนี้ ตัวชี้วัดอัตราการพึ่งพิง (Dependency ratio) ซึ่งเป็นสัดส่วนของประชากรวัยเด็กและสูงอายุต่อประชากรวัยแรงงาน มีค่าลดลงจากปีก่อนอยู่ที่ 43.1 (ร้อยละ 45.3) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อจำนวนแรงงานในอนาคต (แผนภาพ 2.24)

แผนภาพ 2.24 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยสาธารณูปโภคพื้นฐานของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

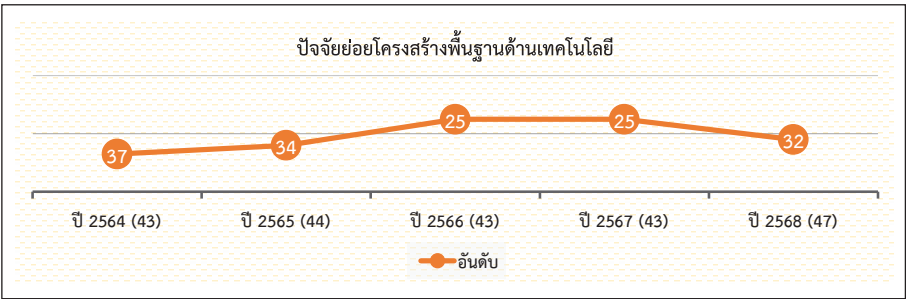

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(4.2) ปัจจัยย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technological Infrastructure) ปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลงจากอันดับ 25 มาอยู่ที่ อันดับ 32 การลดลงถึง 7 อันดับนี้ บ่งชี้ว่าโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของประเทศอาจยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของภาคธุรกิจได้อย่างเต็มที่ เมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ดังจะเห็นได้จากตัวชี้วัดที่เป็นการสอบถามความคิดเห็นด้านทักษะทางดิจิทัลและเทคโนโลยี (Digital/Technological skills) และความปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber security) ประเทศไทยอยู่ในอันดับค่อนข้างท้ายที่อันดับ 41 (6.67 คะแนน) และอันดับ 39 (5.87คะแนน) แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยย่อยนี้ ยังมีจุดแข็งที่โดดเด่นอย่างตัวชี้วัดความเร็วของอินเทอร์เน็ตแบนด์วิธ (Internet bandwidth speed) ที่แม้ประเทศไทยจะมีอันดับลดลงมาอยู่ในอันดับที่ 13 แต่มีความเร็วเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ 205.6 Mbps ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งชี้ว่าโครงข่ายพื้นฐานด้านการสื่อสารของประเทศมีความแข็งแกร่งและเข้าถึงได้ในวงกว้าง (แผนภาพ 2.25)

แผนภาพ 2.25 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

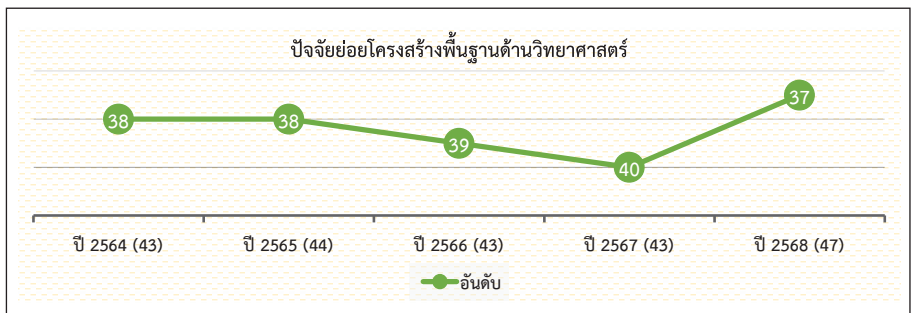

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(4.3) ปัจจัยย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ (Scientific Infrastructure) เป็นปัจจัยย่อยเดียวที่มีอันดับดีขึ้น ในปี 2568 ประเทศไทยอยู่อันดับที่ 37 ดีขึ้น 3 อันดับจากปีก่อน ซึ่งเป็นผลมาจากตัวชี้วัดจำนวนสิทธิบัตรที่บังคับใช้ (Number of patents in force) ที่เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 6.2 มาเป็น 7.0 สิทธิบัตรต่อประชากรแสนคน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีตัวชี้วัดสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข อย่างตัวชี้วัดการใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนาของภาคธุรกิจ (Business expenditure on R&D) ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 36 และมีค่าลดลงจากปีก่อนร้อยละ 0.84 เหลือ 0.62 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ รวมถึงตัวชี้วัดสัดส่วนการใช้จ่ายเพื่อการวิจัยและพัฒนา (Total expenditure on R&D) ซึ่งอยู่ในอันดับที่ 41 และมีค่าลดลงจากปีก่อนร้อยละ 1.16 เหลือ 0.94 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเช่นกัน การลดลงของตัวชี้วัดเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในภาพรวมยังคงเป็นความท้าทายสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านนวัตกรรมในระยะยาว (แผนภาพ 2.26)

แผนภาพ 2.26 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

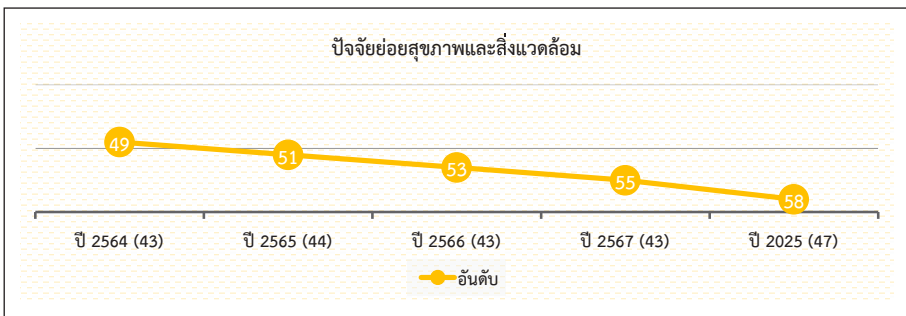
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(4.4) ปัจจัยย่อยด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Health and Environment)

ปัจจัยย่อยนี้ยังคงเป็นจุดอ่อนสำคัญที่ต้องเร่งแก้ไข ซึ่งอันดับยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง และปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลงจาก 55 มาอยู่อันดับที่ 58 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการจัดการปัจจัยย่อยด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Health and Environment) เป็นปัจจัยที่กำลังเผชิญกับความท้าทาย โดยอันดับของประเทศไทยลดลงอย่างต่อเนื่องจาก 55 มาอยู่ที่ 58 เช่น ตัวชี้วัดการสัมผัสกับมลพิษจากฝุ่นละออง (Exposure to particle pollution) ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 58 และมีค่าเฉลี่ยความเข้มข้นของฝุ่น PM2.5 อยู่ที่ 30.83 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ถึงภาวะมลพิษทางอากาศที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต รวมถึงตัวชี้วัดอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด (Life expectancy at birth Average estimate) ที่มีอันดับลดลงมากถึง 18 อันดับมาอยู่ในอันดับที่ 51 และมีอายุคาดเฉลี่ยลดลงเหลือ 76.4 ปี (79.7ปี) นอกจากนี้ การลดลงของตัวชี้วัดดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index) จาก 0.803 เหลือ 0.789 ส่งผลให้อันดับลดลงมาอยู่ในอันดับ 55 (แผนภาพ 2.27)

แผนภาพ 2.27 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

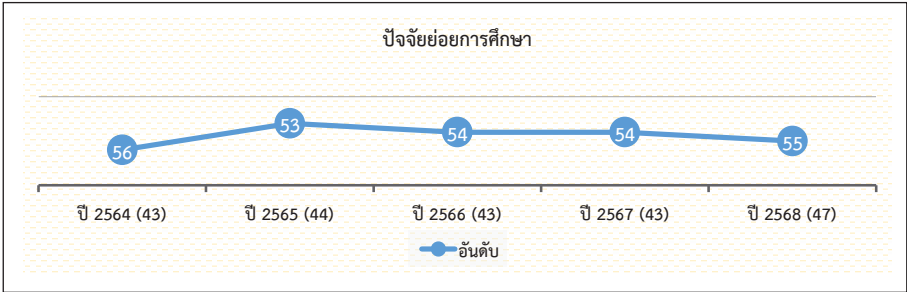

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

(4.5) ปัจจัยย่อยการศึกษา (Education) ยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในปี 2568 ประเทศไทยมีอันดับลดลงจาก 54 มาอยู่อันดับที่ 55 ซึ่งเป็นการลดลงครั้งแรกลหลังจากอันดับคงที่มาโดยตลอดในช่วงปี 2564-2567 โดยการลดลงครั้งนี้เป็นผลมาจากหลายตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวชี้วัดดัชนีการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย (University education index) ที่มีค่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญจากปีก่อน 2.65 มาเป็น 2.02 เป็นผลให้อันดับลดลง 2 อันดับมาอยู่ในอันดับที่ 47 สะท้อนถึงปัญหาด้านคุณภาพและปริมาณของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ขณะที่ อัตราส่วนนักเรียนต่อครูในระดับมัธยมศึกษา (Pupil-teacher ratio - secondary education) แม้จะมีการปรับตัวดีขึ้น 3 อันดับมาอยู่ที่ 59 และมีอัตราส่วนนักเรียนต่อครูดีขึ้นเล็กน้อยที่ 21.08 แต่ยังห่างจากค่าเฉลี่ยของประเทศที่เข้าร่วมซึ่งอยู่ที่ 13.93 ค่อนข้างมาก ในทางกลับกัน หากพิจารณาตัวชี้วัดอัตราส่วนนักเรียนต่อครูในระดับประถมศึกษา (Pupil-teacher ratio - primary education) จะพบว่าประเทศไทยมีอันดับค่อนข้างดี โดยถึงแม้ปีนี้จะอยู่ในอันดับคงเดิมที่ 33 แต่ก็มีอัตราส่วนนักเรียนต่อครูที่ปรับตัวดีขึ้นเป็น 13.96 โดยค่านี้ดีกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่เข้าร่วมซึ่งอยู่ที่ 16.56 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยมีรากฐานที่แข็งแกร่งในด้านการศึกษาระดับพื้นฐาน ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป (แผนภาพ 2.28)

แผนภาพ 2.28 อันดับความสามารถในการแข่งขันของปัจจัยย่อยการศึกษาของประเทศไทย ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

การจัดอันดับของปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐานในปีนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ประเทศไทยต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในมิติของโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี สุขภาพและสิ่งแวดล้อม และการศึกษา แม้ว่าประเทศไทยจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมบางส่วน เช่น จำนวนสิทธิบัตรที่เพิ่มสูงขึ้น แต่การที่อันดับภาพรวมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ บ่งชี้ว่าประเทศจำเป็นต้องเร่งลงทุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในทุกมิติ เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในอนาคต การลดลงของอันดับในปัจจุบันเหล่านี้สะท้อนถึงความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี มีความกังวลในเรื่องทักษะทางดิจิทัลและความปลอดภัยทางไซเบอร์ที่ยังไม่เพียงพอ ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม กำลังเผชิญกับปัญหามลภาวะทางอากาศและโครงสร้างพื้นฐานด้านสุขภาพที่ยังไม่สามารถรองรับความต้องการได้อย่างเต็มที่ ส่วนด้านการศึกษา ยังคงเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง โดยหลายตัวชี้วัดมีอันดับค่อนข้างรั้งท้าย รวมทั้ง ผลคะแนนที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูงที่ให้คะแนนลดลงในทุกตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา หากไม่มีการเร่งพัฒนาเพื่อยกระดับอันดับและสร้างความเชื่อมั่นต่อภาคเอกชนอย่างจริงจัง ปัจจัยย่อยนี้อาจเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออันดับภาพรวมของประเทศไทยได้ในอนาคต

2.4 การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา โดยสถาบัน IMD

ในปี 2568 **ปัจจัยย่อยการศึกษา (Education)** เป็นปัจจัยย่อยหนึ่งในปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วยตัวชี้วัดทั้งสิ้น 19 ตัวชี้วัด โดยแบ่งกลุ่มตามแหล่งที่มาของข้อมูลได้ดังนี้

1) **ข้อมูลเชิงสถิติ (Statistical Data/Hard Data)** จำนวน 15 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดที่รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น สถาบันสถิติแห่งองค์การยูเนสโก (UNESCO Institute for Statistics UIS) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operation and Development: OECD) หน่วยงานด้านสถิติระดับชาติ รายงานงบประมาณภาครัฐประจำปี Global Education Digest ผลการสอบ PISA โดย OECD ผลคะแนนสอบ TOEFL และการประมาณการจากการคำนวณ โดยองค์การ UNESCO เป็นต้น ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา รับผิดชอบหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำข้อมูลตัวชี้วัดด้านการศึกษากำกับดูแล ตรวจสอบข้อมูลและประสานการจัดส่งข้อมูลตัวชี้วัดดังกล่าวแก่สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อรวบรวมข้อมูลตัวชี้วัดทุกตัวแล้วนำเสนอให้แก่สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย

2) **ข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารระดับสูง (Executive Opinion Survey/Survey Data)** จำนวน 4 ตัวชี้วัด โดยตัวชี้วัดดังกล่าวเป็นตัวชี้วัดที่ใช้วิธีสำรวจความคิดเห็น โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารระดับกลางและระดับสูงของประเทศต่าง ๆ ด้วยเทคนิค Delphi เป็นเทคนิคที่มุ่งแสวงหาข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยการตอบแบบสอบถาม คำตอบที่ได้จึงมีความถูกต้องและมีความเที่ยงตรงสูง แล้วนำมาคำนวณคะแนน เพื่อพิจารณาว่าตัวชี้วัดนั้น ๆ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน เศรษฐกิจ และการแข่งขันได้มากน้อยเพียงใด และสามารถบ่งชี้คุณภาพในการจัดการศึกษาของประเทศได้ โดยข้อมูลที่ได้จะอยู่ในรูปของคะแนนความพึงพอใจที่มีค่าระหว่าง 1 – 10

อย่างไรก็ตามการคำนวณอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา หรือปัจจัยย่อยการศึกษา สถาบัน IMD จะใช้ข้อมูลจากตัวชี้วัดทั้งหมด 19 ตัวชี้วัด ในการคำนวณ แล้วนำเสนอในรูปแบบการรายงานผลการจัดอันดับปัจจัยย่อย การศึกษา โดยประเทศต่าง ๆ จะถูกจัดอันดับเทียบกับทุกประเทศที่เข้าร่วม จากประเทศ ที่มีความสามารถในการแข่งขันสูงสุดไปต่ำที่สุด ทั้งนี้หากจำแนกตัวชี้วัดตามการ คำนวณอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวมสถาบัน IMD ได้กำหนดให้ ตัวชี้วัดด้านการศึกษาจำนวน 3 ตัวเป็นตัวชี้วัดข้อมูลพื้นฐาน (Background data) รายละเอียดตามแผนภาพ 2.29

แผนภาพ 2.29 การจำแนกตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2568 (IMD 2025)

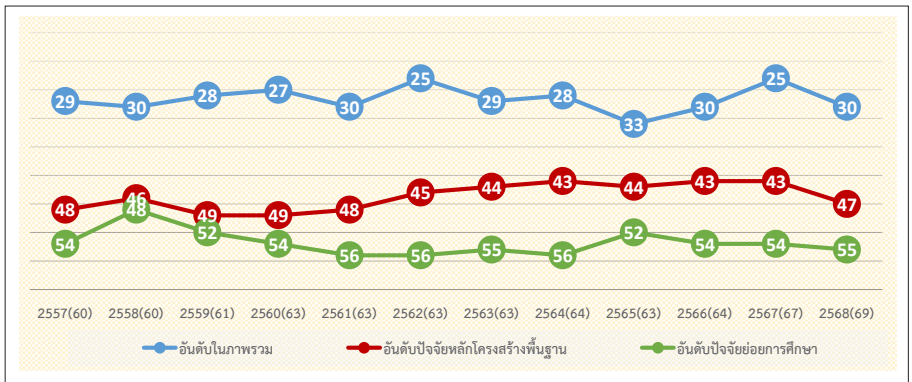
Hard data จำนวน 12 ตัวชี้วัด	Survey data จำนวน 4 ตัวชี้วัด	Background data จำนวน 3 ตัวชี้วัด
H1: จีพีพีพีเอ็มด้านการศึกษต่อ GDP (อันดับ 32) H2: อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา (อันดับ 33) H3: ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา (อันดับ 47) H4: ดัชนีมหาวิทยาลัย (อันดับ 47) H5: ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบคณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และการอ่าน ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ (อันดับ 47) H6: อัตราการเข้าเรียนสุทธีระดับมัธยมศึกษา (อันดับ 48) H7: ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (อันดับ 48) H8: ผลการทดสอบ PISA (อันดับ 53) H9: จีพีพีพีเอ็มด้านการศึกษาต่อจีพีพีพีเอ็มระดับการศึกษา (อันดับ 55) H10: จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้าเรียนระดับอุดมศึกษา ในประเทศ ต่อประชากร 1,000 คน (อันดับ 55) H11: อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (อันดับ 57) H12: อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา (อันดับ 59)	S1: ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาที่ ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ (อันดับ 37) S2: ความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาที่ ตอบสนองต่อความสามารถ ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (อันดับ 47) S3: ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการตอบสนองความสามารถ ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอุดมศึกษา (อันดับ 51) S4: ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางภาษาที่ ตอบสนอง ต่อความต้องการของผู้ประกอบการ (อันดับ 55)	B1: ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) (อันดับ 56) B2: จีพีพีพีเอ็มรายจ่ายด้านการศึกษา ต่อประชากร (อันดับ 56) B3: จำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษา ต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษา ต่อประชากร 1,000 คน (อันดับ 58)

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

2.5 ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยในภาพรวม และรายตัวชี้วัด

การจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาหรือปัจจัยย่อยการศึกษา ปี 2568 จำนวนจากตัวชี้วัดทั้งสิ้น 19 ตัวชี้วัด โดยเป็นตัวชี้วัดเดิมของปี 2567 ทั้งหมด และมีประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับด้านการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 69 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ จากเดิม 67 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ โดยประเทศไทยมีผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาอยู่ในอันดับที่ 55 ลดลง 1 อันดับจากปีที่ผ่านมา และมีคะแนนสุทธิอยู่ที่ 37.5 คะแนน (แผนภาพ 2.30) เมื่อพิจารณาอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย พบว่าประเทศไทยมีแนวโน้มของอันดับค่อนข้างคงที่หรือลดลงต่ำลง 1 อันดับมาโดยตลอด แต่หากพิจารณาจากจำนวนประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับที่เพิ่มขึ้นทุกปี จึงควรพิจารณาอันดับจากค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ควบคู่ไปด้วย ซึ่งจะทำให้สามารถเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมาได้ชัดเจนขึ้น โดยในปี 2568 ประเทศไทยอยู่ในเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 20.6 ซึ่งถือว่าดีกว่าปีที่ผ่านมาเล็กน้อย

แผนภาพ 2.30 แนวโน้มอันดับความสามารถในการแข่งขันในภาพรวม ปัจจัยหลักโครงสร้างพื้นฐาน และปัจจัยย่อยการศึกษา ของประเทศไทย ปี 2557 – 2568

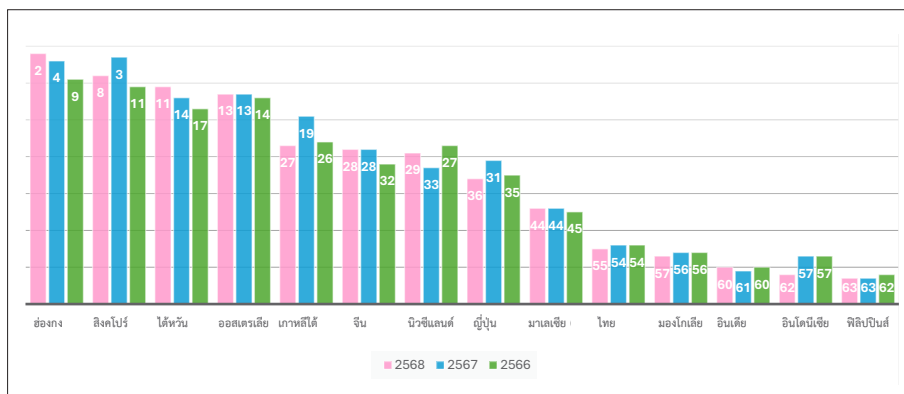
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2014 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ จำนวนประเทศที่เข้าร่วมการจัดอันดับ ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ภาพรวมของภูมิภาคมีความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ โดยกลุ่มผู้นำด้านการศึกษา 3 อันดับแรกมีการสลับตำแหน่งกันอย่างชัดเจน **ฮ่องกงขยับขึ้นมาเป็นอันดับ 1 ของภูมิภาค และอันดับ 2 ของโลก (ดีขึ้น 2 อันดับจากปีที่ผ่านมา)** ขณะที่สิงคโปร์ ลงมาอยู่ในอันดับ 2 ของภูมิภาค และอันดับที่ 8 ของโลก (ลดลง 5 อันดับจากปีที่ผ่านมา) ตามด้วยไต้หวัน อันดับ 3 ของภูมิภาค และอันดับที่ 11 ของโลก (ดีขึ้น 3 อันดับจากปีที่ผ่านมา) เมื่อพิจารณาอันดับของประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในหลายทิศทาง *ประเทศที่ยังคงรักษาอันดับเดิมไว้ได้เมื่อเทียบกับปี 2567 ได้แก่* ออสเตรเลีย (อันดับ 13) จีน (อันดับ 28) มาเลเซีย (อันดับ 44) และฟิลิปปินส์ (อันดับ 63) *ส่วนประเทศที่มีอันดับดีขึ้น ได้แก่* นิวซีแลนด์ (ดีขึ้น 4 อันดับ อยู่ที่ 29) และอินเดีย (ดีขึ้น 1 อันดับ อยู่ที่ 60) *ขณะที่กลุ่มประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจขนาดใหญ่ บางแห่งมีอันดับลดลง ได้แก่* เกาหลีใต้ (ลดลง 8 อันดับ อยู่ที่ 27) และญี่ปุ่น (ลดลง 5 อันดับ อยู่ที่ 36) เช่นเดียวกับอินโดนีเซีย (ลดลง 5 อันดับ อยู่ที่ 62) และมองโกเลีย (ลดลง 1 อันดับ อยู่ที่ 57)

ส่วนประเทศไทย ในปี 2568 พบว่า **อยู่ในอันดับที่ 55 ของโลก (ลดลง 1 อันดับจากปีที่ผ่านมา)** โดยตำแหน่งปัจจุบันยังคงเกาะกลุ่มอยู่ในช่วง 5 อันดับรั้งท้ายของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ร่วมกับมองโกเลีย อินเดีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ท่ามกลางการแข่งขันที่เข้มข้นและพัฒนาการของหลายประเทศในภูมิภาค ประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งรัดการพัฒนากระบวนการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของทุนมนุษย์ให้ก้าวทันประเทศแนวหน้าต่อไป (แผนภาพ 2.31)

แผนภาพ 2.31 ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2566 – 2568

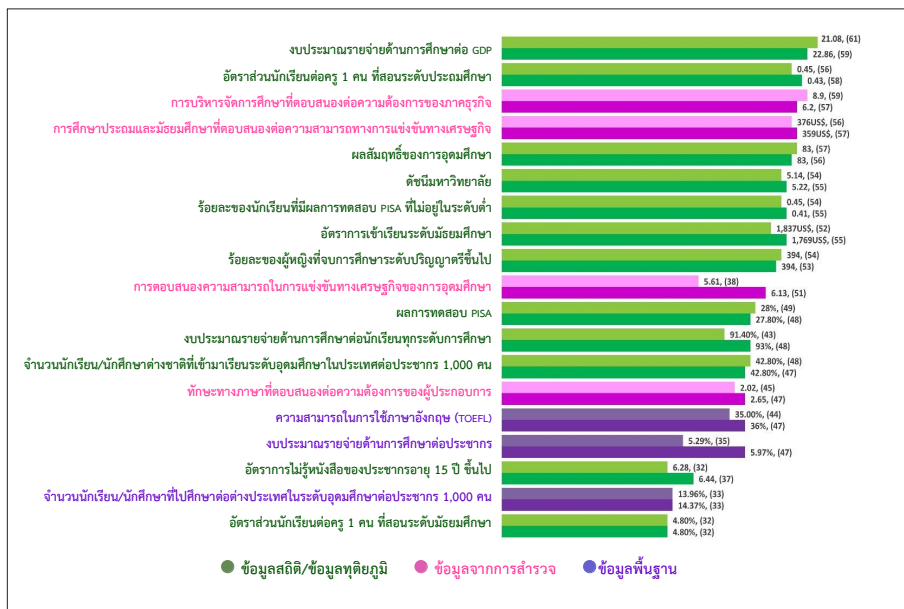

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2024 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในกล่องสี่เหลี่ยม คือ อันดับปัจจัยย่อยการศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

ทั้งนี้ การที่จะวางแนวทางเพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันได้อย่างตรงจุด จำเป็นต้องทำความเข้าใจถึงจุดแข็งและจุดที่ต้องพัฒนาของประเทศเสียก่อน เมื่อพิจารณาเจาะลึกลงไป ในรายละเอียดขององค์ประกอบที่ใช้จัดอันดับ จะพบว่า มีตัวชี้วัดย่อยหลายมิติที่ส่งผลต่อภาพรวมของประเทศไทย (แผนภาพ 2.32)

แผนภาพ 2.32 อันดับตัวชี้วัดปัจจัยย่อยด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย ปี 2567 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2024 - 2025

- หมายเหตุ: 1) แผนภูมิแท่งในแต่ละแห่งจะแบ่งออกเป็น 2 สี ด้านบนระบายสีอ่อน คือ ข้อมูลปี 2567 และด้านล่างระบายสีเข้ม คือ ข้อมูลปี 2568
- 2) ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

จากการเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างปี 2567 และ 2568 ในแผนภาพ 2.32 พบว่า ตัวชี้วัดย่อยส่วนใหญ่ของประเทศไทยมีอันดับที่ลดลงเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะตัวชี้วัดการตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาและงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรที่อันดับตกลงอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่เดียวกัน ตัวชี้วัดงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP และการบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ เป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการปรับตัวในทิศทางที่ดีขึ้นเล็กน้อย

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดย่อยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า การยกระดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย จำเป็นต้องอาศัย การปรับตัวอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นในการดำเนินงานเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหาข้อมูลที่ไม่ทันสมัย การพัฒนาระบบฐานข้อมูลให้มีความถูกต้องและสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน ระดับสากล จะเป็นกลไกสำคัญในการนำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาตัวชี้วัด และการวางแผนยกระดับศักยภาพการศึกษาของชาติต่อไป

เมื่อพิจารณาความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย รายตัวชี้วัดและทำการวิเคราะห์เจาะลึกในรายละเอียดทั้ง 19 ตัวชี้วัด จะพบประเด็นสำคัญ และข้อสังเกตที่น่าสนใจ ดังนี้

(1) การวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดในมิติอันดับตัวชี้วัดเทียบกับ ปีที่ผ่านมา พบว่า ปี 2568 ประเทศไทยมี**ตัวชี้วัดที่มีอันดับดีขึ้น 6 ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา 2) ร้อยละของผู้หญิง ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป 3) ผลการทดสอบ PISA 4) ร้อยละของนักเรียน ที่มีผลการทดสอบคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ 5) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) และ 6) อัตราการไม่รู้หนังสือ ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป **อันดับเท่าเดิม 2 ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) งบประมาณ ด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) (%) และ 2) อัตราส่วน นักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา และ**อันดับลดลง 11 ตัวชี้วัด** ได้แก่ 1) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากร 2) งบประมาณรายจ่าย ด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษา 3) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา 4) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา 5) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับ อุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน 6) จำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่อ ต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน 7) ความคิดเห็นต่อการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขัน ทางเศรษฐกิจ 8) ความคิดเห็นต่อการตอบสนองความสามารถในการแข่งขัน

ทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษา 9) ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษา
ที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ 10) ดัชนีมหาวิทยาลัย และ 11) ความคิดเห็น
ต่อทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ (ตาราง 2.5)

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ตัวชี้วัดผลการสำรวจความคิดเห็น
ของภาคเอกชนที่มีต่อการศึกษาไทย (Survey Data) จำนวน 4 ตัวชี้วัด มีอันดับลดลง
อย่างมากทุกตัวชี้วัด และเมื่อพิจารณาเฉพาะตัวชี้วัดสถิติทางการศึกษาจำนวน 15
ตัวชี้วัด พบว่า มีตัวชี้วัดที่มีอันดับดีขึ้น 6 ตัวชี้วัด อันดับเท่าเดิม 2 ตัวชี้วัด และอันดับลดลง
7 ตัวชี้วัด ซึ่งถือเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน

(2) การวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดในมิติค่าตัวชี้วัดเทียบกับ
ปีที่ผ่านมา พบว่า ปี 2568 ประเทศไทยมีตัวชี้วัดที่อันดับดีขึ้น 7 ตัวชี้วัด ได้แก่

1) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากร 2) งบประมาณรายจ่าย
ด้านการศึกษ่อนักเรียนทุกระดับการศึกษา 3) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน
ที่สอนระดับประถมศึกษา 4) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา
5) ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป 6) จำนวนนักศึกษา
ต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน และ
7) จำนวนนักศึกษาไทยที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร
1,000 คน ค่าเท่าเดิม 4 ตัวชี้วัด และค่าลดลง 8 ตัวชี้วัด (ตาราง 2.5)

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ ตัวชี้วัดผลการสำรวจความคิดเห็น
ของภาคเอกชนที่มีต่อการศึกษาไทย (Survey Data) จำนวน 4 ตัวชี้วัด มีค่าลดลง
ทุกตัวชี้วัด และเมื่อพิจารณาเฉพาะตัวชี้วัดสถิติทางการศึกษา จำนวน 15 ตัวชี้วัด
พบว่า มีตัวชี้วัดที่มีค่าดีขึ้น 7 ตัวชี้วัด อันดับเท่าเดิม 2 ตัวชี้วัด และอันดับลดลง
4 ตัวชี้วัด ซึ่งถือว่าแนวโน้มพัฒนาการตัวชี้วัดสถิติทางการศึกษาของประเทศไทย
ส่วนใหญ่ดีขึ้น

(3) การวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดในมิติค่าตัวชี้วัดของประเทศไทย
เทียบกับค่าเฉลี่ยของประเทศที่ร่วมการจัดอันดับ พบว่า ปี 2568 ประเทศไทยมีตัวชี้วัด
2 ตัวชี้วัดที่มีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ย คือ งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม
ของประเทศ (GDP) และอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา
(ตาราง 2.5)

ตาราง 2.5 การวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดด้านการศึกษาในมิติต่างๆ ของประเทศไทย ปี 2566 – 2568

ปี		2566		2567		2568		Math ของขงอันดับ ปี 2567-2568	Math ของศตวรรษที่ 21 ปี 2567-2568	เปรียบเทียบกับกลุ่มไทย ปี 2568
		อันดับ	ค่า	อันดับ	ค่า (ค่าเฉลี่ย)	อันดับ	Value (ค่าเฉลี่ย)			
คะแนนสอบ O-NET	คะแนนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	64	54	67	54	69	55			
ตัวชี้วัดด้านการศึกษา		อันดับ	ค่า	อันดับ	ค่า (ค่าเฉลี่ย)	อันดับ	Value (ค่าเฉลี่ย)			
1. งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) (%)		51	3.6	32	4.8 (4.5)	32	4.8 (4.5)	เท่าเดิม	ค่าเท่าเดิม	ดีกว่าค่าเฉลี่ย
2. งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากร (US\$ ต่อหัว)		57	274	56	359 (1,577)	57	376 (1,619)	ลดลง 1 อันดับ	ค่าดีขึ้น	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
3. งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษา (US\$ ต่อหัว)		52	1600 US\$	52	1,769 (7,661)	55	1,837 (7,606)	ลดลง 3 อันดับ	ค่าดีขึ้น	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
4. อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา		32	14.37	33	14.37 (16.07)	33	13.96 (16.56)	เท่าเดิม	ค่าดีขึ้น	ดีกว่าค่าเฉลี่ย
5. อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา		58	22.86	61	22.86 (13.47)	59	21.08 (13.93)	ดีขึ้น 3 อันดับ	ค่าดีขึ้น	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
6. อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา (%)		58	77.6	43	93.0 (92.5)	48	91.4 (92.2)	ลดลง 5 อันดับ	ค่าลดลง	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
7. ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา (%)		46	35.0	44	36.0 (44.2)	47	35.0 (44.5)	ลดลง 3 อันดับ	ค่าลดลง	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ตาราง 2.5 การวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดด้านการศึกษาในมิติต่างๆ ของประเทศไทย ปี 2566 – 2568

ปี		2566		2567		2568		Math ของอันดับ ปี 2567-2568	Math ของค่าตัวชี้วัด ปี 2567-2568	เปรียบเทียบค่าตัวชี้วัดของไทย กับค่าเฉลี่ยโลก ปี 2568
เลขหมู่ระบบบัญชี NCSML เลขหมู่ที่	เลขหมู่ระบบบัญชี NCSML เลขหมู่ที่	อันดับ	ค่า	อันดับ	ค่า (ค่าเฉลี่ย)	อันดับ	Value (ค่าเฉลี่ย)			
ตัวชี้วัดด้านการศึกษา		อันดับ	ค่า	อันดับ	ค่า (ค่าเฉลี่ย)	อันดับ	Value (ค่าเฉลี่ย)			
8. ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (%)		48	26.6	49	27.8 (39.9)	48	28.0 (39.7)	ดีขึ้น 1 อันดับ	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	
9. จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน		54	0.38	54	0.41 (4.01)	55	0.45 (4.17)	ลดลง 1 อันดับ	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	
10. จำนวนนักศึกษาไทยที่ไม่ศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน		55	0.48	56	0.43 (2.53)	58	0.45 (2.43)	ลดลง 2 อันดับ	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	
11. ผลการทดสอบ PISA		49		54		53		ดีขึ้น 1 อันดับ	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย	
- Mathematics (คณิตศาสตร์)		49	419	54	394 (460)	53	394 (460)			
- Sciences (วิทยาศาสตร์)			426		409 (469)		409 (469)			
- Reading (การอ่าน)			393		379 (456)		379 (456)			

ตาราง 2.5 การวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดด้านการศึกษาในมิติต่างๆ ของประเทศไทย ปี 2566 – 2568

ปี	2566		2567		2568		Matang ของระดับ ปี 2567-2568	Matang ของระดับ ปี 2567-2568	ค่าเก่า เดิม	ค่าใหม่ เดิมน	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโลก ปี 2568
	คะแนนของ ทศสมทบของ คสรม	อันดับ	อันดับ	ค่า (ค่าเฉลี่ย)	อันดับ	Value (ค่าเฉลี่ย)					
		64	54	67	54	69	55				
	ตัวชี้วัดด้านการศึกษา	อันดับ	ค่า	อันดับ	ค่า (ค่าเฉลี่ย)	อันดับ	Value (ค่าเฉลี่ย)				
12.	ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านที่ไม่ อยู่ในระดับต่ำ (%)	48	31.2	48	42.8 (60.1)	47	42.8 (60.1)	ดีขึ้น 1 อันดับ	ค่าเก่า เดิม	ค่าใหม่ เดิมน	ต่ำกว่าค่า เฉลี่ย
13.	ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) (คะแนนเฉลี่ย)	58	83	57	83 (91)	56	83 (90)	ดีขึ้น 1 อันดับ	ค่าเก่า เดิม	ค่าใหม่ เดิมน	ต่ำกว่าค่า เฉลี่ย
14.	ความคิดเห็นต่อการศึกษาระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาที่ตนเอง ต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (คะแนนเต็ม 10)	32	6.26	35	5.97 (5.95)	47	5.29 (5.96)	ลดลง 12 อันดับ	ค่าลดลง	ค่าลดลง	ต่ำกว่าค่า เฉลี่ย
15.	ความคิดเห็นต่อการตอบสนองของความสามารถ ในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของภาคการศึกษา (คะแนนเต็ม 10)	33	6.34	38	6.13 (6.36)	51	5.61 (6.36)	ลดลง 13 อันดับ	ค่าลดลง	ค่าลดลง	ต่ำกว่าค่า เฉลี่ย
16.	ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษา ที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ (คะแนนเต็ม 10)	19	7.07	32	6.44 (6.36)	37	6.28 (6.31)	ลดลง 5 อันดับ	ค่าลดลง	ค่าลดลง	ต่ำกว่าค่า เฉลี่ย

ตาราง 2.5 การวิเคราะห์รายละเอียดตัวชี้วัดด้านการศึกษาในมิติต่างๆ ของประเทศไทย ปี 2566 – 2568

ปี	2566		2567		2568		ปี 2568 มหาวิทยาลัยเอกชน ไทย
	อันดับ	ค่า	อันดับ	ค่า (ค่าเฉลี่ย)	อันดับ	Value (ค่าเฉลี่ย)	
17. ดัชนีมหาวิทยาลัย (คะแนน)	48	2.55	45	2.65 (12.62)	47	2.02 (12.45)	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
18. อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (%)	59	6.2	59	6.2 (3.1)	57	8.9 (3.3)	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย
19. ความคิดเห็นต่อทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ (คะแนนเต็ม 10)	47	5.38	54	5.22 (6.49)	55	5.14 (6.48)	ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2023 – 2025

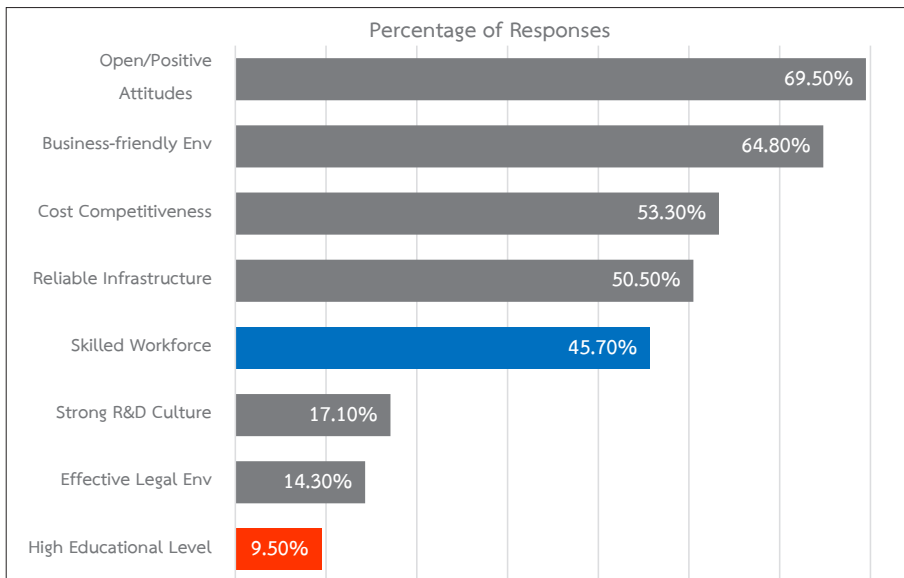
แม้ในหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยจะไม่สามารถทำให้ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ แต่เมื่อพิจารณาเจาะลึกในรายละเอียดแต่ละตัวชี้วัด จะพบว่าตัวชี้วัดส่วนใหญ่ที่เป็นตัวชี้วัดเชิงสถิติด้านการศึกษา (Statistical Data/Hard Data) มีแนวโน้มที่ดีขึ้นมีค่าที่เพิ่มขึ้นเกือบทุกตัวชี้วัด สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยมีพัฒนาการทางการศึกษาแต่ความเร็วของพัฒนาการดังกล่าว ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ประเทศไทยมีความสามารถในการด้านการศึกษาแข่งหน้าประเทศอื่น ๆ ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาจะต้องดำเนินการให้มีความเข้มข้นขึ้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

2.6 ดัชนีปัจจัยดึงดูด

การสำรวจดัชนีปัจจัยดึงดูด (Key Attractiveness Indicators) โดยสถาบัน IMD ถือเป็นองค์ประกอบเชิงคุณภาพหนึ่งของการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งดำเนินการผ่านแบบสำรวจความคิดเห็นผู้บริหาร (Executive Opinion Survey) โดยกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารระดับสูงและกลางจะได้รับรายการปัจจัย 15 ประการ และต้องคัดเลือกเพียง 5 ปัจจัย เพื่อสะท้อนมุมมองและความเชื่อมั่นว่าปัจจัยใดเป็นจุดขายที่ทำให้ประเทศนั้นน่าสนใจสำหรับการลงทุนหรือเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

ผลสำรวจนี้ไม่ได้สะท้อนเพียงแค่สถิติเชิงปริมาณ แต่สะท้อนแบรนด์ของประเทศ (Country Branding) ซึ่งจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและนักการศึกษาสามารถมองเห็นจุดแข็งที่แท้จริงและจุดอ่อนที่ถูกมองข้ามในสายตาของนักลงทุน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศและการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในเวทีโลก

แผนภาพ 2.33 ผลการสำรวจดัชนีปัจจัยดึงดูดของประเทศไทย ปี 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

ข้อมูลผลการสำรวจดัชนีปัจจัยดึงดูดของประเทศไทยในปี 2568 สะท้อนถึงภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของภาคธุรกิจต่อปัจจัยพื้นฐานของประเทศไทย โดยมีประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาในเชิงนโยบายและการศึกษา ดังนี้

1. ประเทศไทยยังคงรักษาจุดแข็งสำคัญในด้านทัศนคติที่เปิดกว้างและเชิงบวก (Open and positive attitudes) และสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อการทำธุรกิจ (Business-friendly environment) ซึ่งเป็น 2 อันดับแรกของปัจจัยดึงดูด ด้วยอัตราร้อยละ 69.5 และ 64.8 ตามลำดับ ปัจจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมองค์กรของไทยมีความยืดหยุ่นและเอื้อต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางธุรกิจในระดับสากล ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

2. ประเทศไทยมีช่องว่างระหว่างผลผลิตทางการศึกษาและสมรรถนะในโลกรการทำงาน ซึ่งสะท้อนถึงความไม่สอดคล้องระหว่างทักษะแรงงานและระบบการศึกษา ในปี 2568 ปัจจัยแรงงานที่มีทักษะ (Skilled workforce) ของประเทศไทยอยู่ใน 5 อันดับแรกของปัจจัยดึงดูด (อันดับ 5 ร้อยละ 45.7) สะท้อนว่าแรงงานในปัจจุบันมีความสามารถเชิงปฏิบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจได้ดี แต่หากพิจารณาปัจจัยระดับการศึกษาขั้นสูง (High educational level) กลับพบว่าอยู่ในอันดับที่ 15 ซึ่งเป็นอันดับสุดท้ายของปัจจัยทั้งหมด (ร้อยละ 9.5) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงทักษะที่ภาคธุรกิจชื่นชมอาจเป็นทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริง มากกว่าทักษะที่ได้รับจากระบบการศึกษาขั้นสูงโดยตรง นอกจากนี้ยังเป็นโจทย์สำคัญในการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคตมากขึ้น

ผลการสำรวจดัชนีปัจจัยดึงดูด ปี 2568 บ่งชี้ว่า โดยพื้นฐานแล้ว ประเทศไทยมีจุดเด่นในด้านทรัพยากรบุคคลที่มีทัศนคติและทักษะปฏิบัติที่ดีเป็นทุนเดิม แต่ยังมีบทบาทสำคัญในด้านการยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นสูงและงานวิจัย ดังนั้นหากประเทศไทยมุ่งเน้นนโยบายไปที่การประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคเอกชน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของไทยให้ดีขึ้นได้ในอนาคต

ในบทนี้เป็นการนำเสนอบทวิเคราะห์ผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยรายตัวชี้วัดในระดับนานาชาติ ผ่านกรอบการประเมินของสถาบัน IMD จำนวนทั้งหมด 19 ตัวชี้วัด โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกเปรียบเทียบพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา (Time Series Analysis) เพื่อฉายภาพให้เห็นถึงแนวโน้มและสถานะปัจจุบันของการศึกษาไทยบนเวทีโลก ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งด้านการศึกษาของประเทศไทยที่ควรต่อยอดและจุดอ่อนที่ต้องเร่งแก้ไขพัฒนา รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาของประเทศ นอกจากการวิเคราะห์แนวโน้มภายในประเทศแล้ว บทนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) กับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งหลายประเทศมีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และระบบการจัดการศึกษาที่คล้ายคลึงกับประเทศไทย การเปรียบเทียบดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อถอดบทเรียนปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) และทำความเข้าใจถึงข้อจำกัดต่างๆ อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ให้สามารถก้าวทันและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1 การวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษาเชิงบูรณาการ

เพื่อให้บทวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาในแต่ละตัวชี้วัดเป็นไปอย่างมีระบบ และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง บทวิเคราะห์นี้จึงได้ศึกษาวิเคราะห์ตัวชี้วัดด้านการศึกษาทั้ง 19 ตัวชี้วัด และจัดกลุ่มใหม่เชิงบูรณาการ โดยเป็นการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลตามการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลา (Time Series Analysis) ทั้งของประเทศไทยและและกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 มิติตามแนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาและเป็นไปตามเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดกลุ่มวิเคราะห์ที่ในลักษณะนี้จะช่วยสะท้อนภาพรวมและขับเคลื่อนแนวทางการจัดการศึกษาของไทยให้สามารถยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยมีรายละเอียดของบทวิเคราะห์ในแต่ละมิติดังนี้

3.1.1 บทวิเคราะห์มิติการยกระดับคุณภาพการศึกษา ของประเทศไทยและกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาและโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและเทคโนโลยีที่สนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัย ให้ความสำคัญกับการสร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ รวมถึงการสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา ทั้งนี้ สถาบัน IMD มีการประเมินสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จำนวน 6 ตัวชี้วัด ซึ่งได้ถูกจำแนกออกเป็น 3 กลุ่มย่อย เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนเชิงโครงสร้างที่ชัดเจน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 งบประมาณด้านการศึกษา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) งบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP (2) งบประมาณด้านการศึกษาต่อประชากร และ (3) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษต่อนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษา

กลุ่มที่ 2 อัตราการเข้าเรียน ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา

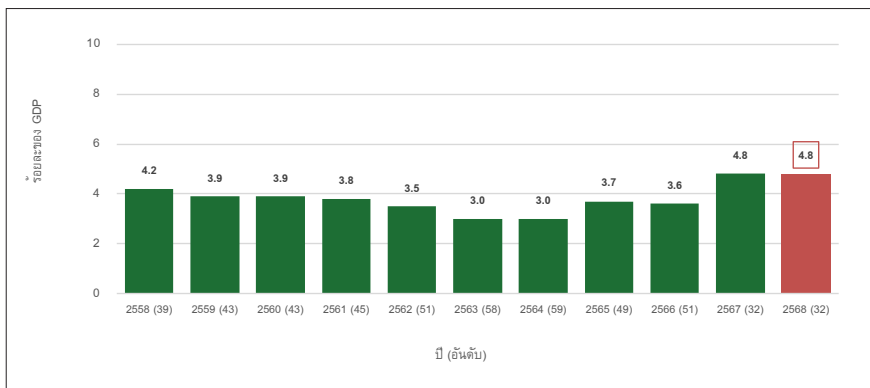
กลุ่มที่ 3 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา และ (2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา

โดยมีรายละเอียดของบทวิเคราะห์ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

กลุ่ม 1 งบประมาณด้านการศึกษา ประกอบด้วย 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) งบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP (2) งบประมาณด้านการศึกษาต่อประชากร และ (3) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษต่อนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษา รายละเอียดดังนี้

(1) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ การลงทุนทางการศึกษา พิจารณาจากงบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) พบว่า ผลการจัดอันดับงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ของประเทศไทยตามการประเมินของ IMD ลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงระหว่างปี 2558 - 2564 โดยมีงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ลดลงอย่างมีนัยสำคัญมาอยู่ที่ระดับต่ำสุด คิดเป็นร้อยละ 3 ในช่วงปี 2563 - 2564 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการหดตัวของการลงทุนด้านการศึกษาในช่วงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและสถานการณ์โควิด-19 ก่อนจะปรับเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงระดับร้อยละ 4.8 ในปี 2567-2568 ส่งผลให้ผลการจัดอันดับงบประมาณด้านการศึกษาต่อ GDP ของประเทศไทยเพิ่มขึ้นมากที่สุดถึง 19 อันดับ เมื่อเปรียบเทียบกับจากปี 2566 (แผนภาพ 3.1)

แผนภาพ 3.1 งบประมาณด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

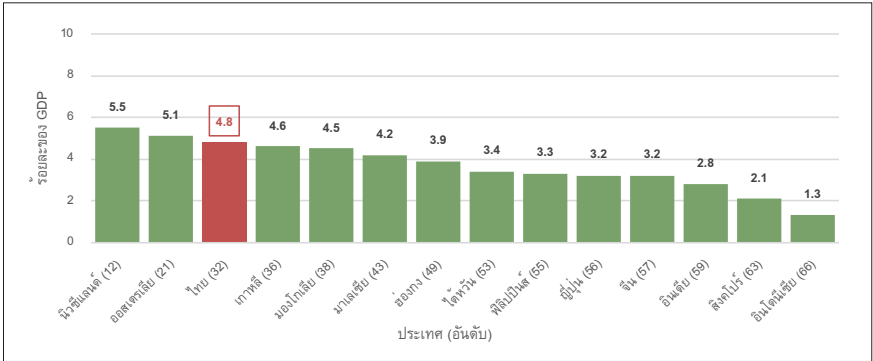

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอันดับตัวชี้วัดดังกล่าวของประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีการลงทุนทางการศึกษา ร้อยละ 4.8 ของ GDP (อันดับ 32) มีอันดับมาเป็นอันดับ 3 ในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก โดยประเทศอินโดนีเซียเป็นประเทศที่มีการลงทุนทางการศึกษาเทียบกับ GDP น้อยที่สุดร้อยละ 1.3 (อันดับ 66) ขณะที่ประเทศที่มีการลงทุนด้านการศึกษา มากที่สุด ได้แก่ นิวซีแลนด์ ร้อยละ 5.5 (อันดับ 12) รองลงมา ได้แก่ ออสเตรเลีย ร้อยละ 5.1 (อันดับ 21) (แผนภาพ 3.2)

แผนภาพ 3.2 จบประมาณด้านการศึกษต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

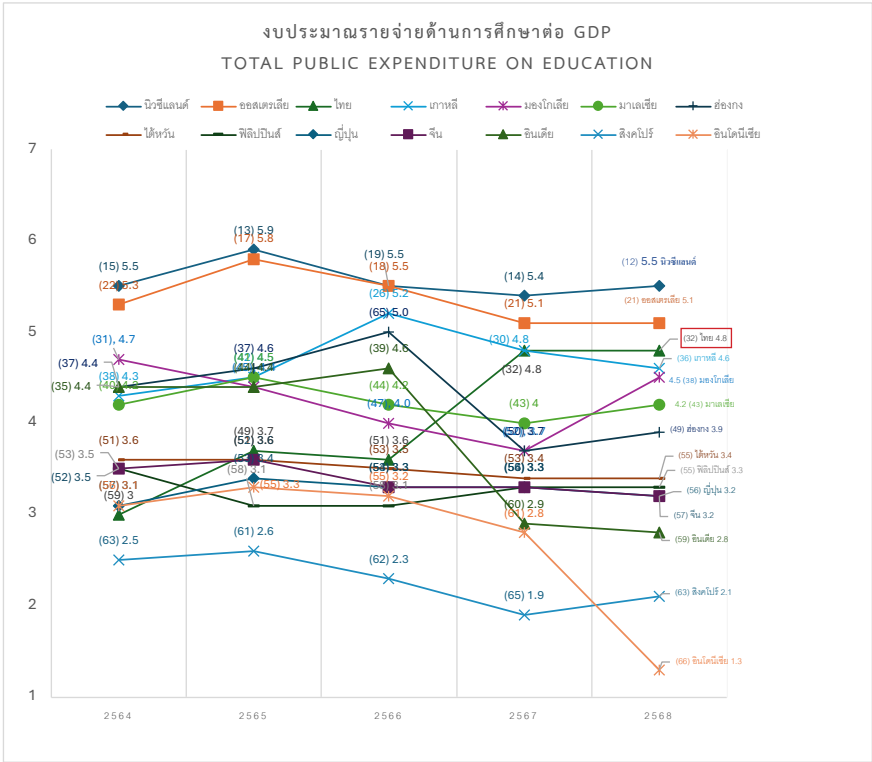

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศไทยแนวโน้มการลงทุนทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปี 2565-2568 สำหรับประเทศที่มีการลงทุนทางการศึกษาเพิ่มขึ้น ได้แก่ เกาหลีที่มีการลงทุนทางการศึกษา ร้อยละ 4.3 (อันดับ 38) ในปี 2564 เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 4.6 (อันดับ 36) ในปี 2568 และญี่ปุ่น ที่มีการลงทุนทางการศึกษา ร้อยละ 3.1 (อันดับ 57) ในปี 2564 เพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 3.2 (อันดับ 56) ในขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้ แนวโน้มการลงทุนทางการศึกษาลดลง อย่างไรก็ตาม ระหว่างปี 2564 – 2567 สิงคโปร์ มีการลงทุนทางการศึกษาน้อยที่สุดในภูมิภาคนี้ และน้อยที่สุดตลอด 4 ปีที่ผ่านมา โดยมีแนวโน้มของการลงทุนทางการศึกษาลดลง จาก ร้อยละ 2.5 (อันดับ 63) ในปี 2564 เป็นร้อยละ 1.9 (อันดับ 65) ในปี 2567 ถึงแม้ว่าในปี 2568 สิงคโปร์ จะมีการลงทุนทางการศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.1 (อันดับ 63) จากปี 2567 แต่ยังคงเป็นประเทศที่มีการลงทุนรั้งท้ายในภูมิภาคนี้ (แผนภาพ 3.3)

แผนภาพ 3.3 งบประมาณด้านการศึกษต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) ของกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

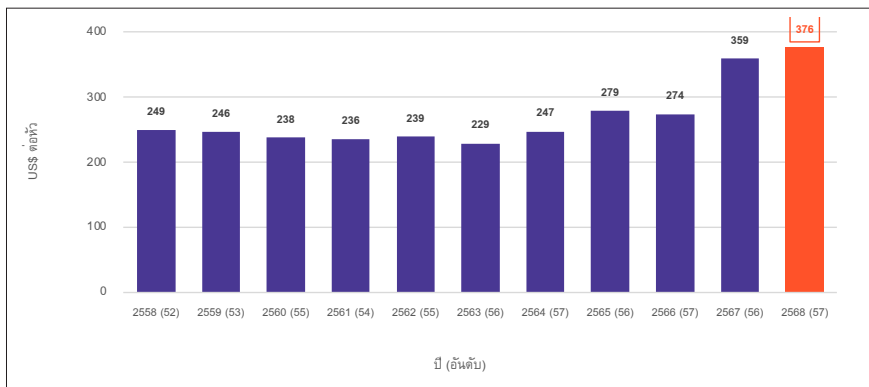
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(2) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษต่อประชากร

งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษต่อประชากร พบว่า ช่วงปี 2558–2563 งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษต่อประชากรของประเทศไทย มีแนวโน้มลดลงจาก 249 US\$ ในปี 2558 เหลือเพียง 229 US\$ ในปี 2563 และตั้งแตปี 2564 เป็นต้นมา งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษต่อประชากรมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจาก 247 US\$ ในปี 2564 ไปสู่ 279 US\$ ในปี 2565 ก่อนจะปรับเพิ่มขึ้นต่อเนื่องจนถึงระดับสูงสุดที่ 376 US\$ ในปี 2568 (แผนภาพ 3.4)

แผนภาพ 3.4 งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรของประเทศไทย ปี 2558 - 2568

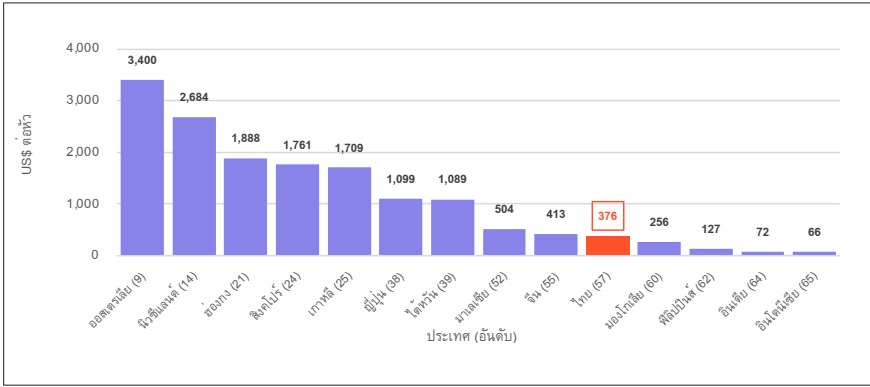

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอันดับตัวชี้วัดกับประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อประชากรเท่ากับ 376 ดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นเงินไทย 12,186.16 บาท (อัตราแลกเปลี่ยน 32.41 : US\$ จาก ปี 2568) อยู่อันดับ 57 ซึ่งน้อยกว่าประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก แต่ยังคงมากกว่าประเทศมองโกเลีย (256 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 60) ฟิลิปปินส์ (127 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 62) อินเดีย (72 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 64) และอินโดนีเซีย (66 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 66) (แผนภาพ 3.5)

แผนภาพ 3.5 มبالغบประมาณรายจ่ายด้านการศึษาต่อประชากรของกลุมประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

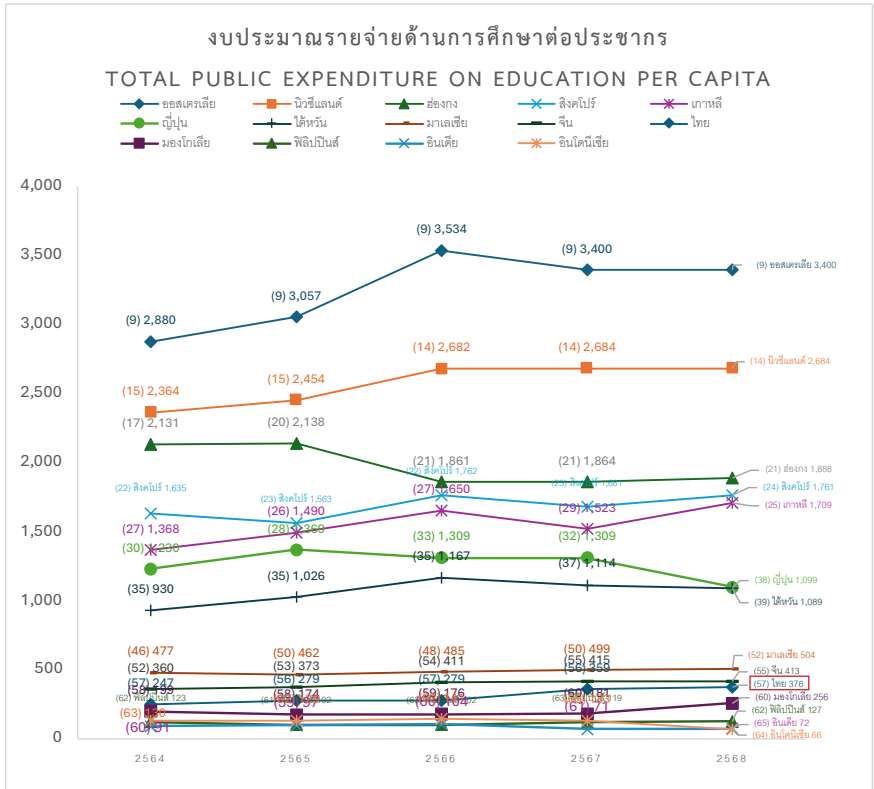

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึษาต่อประชากรมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศไทยมีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึษาต่อประชากรเพิ่มขึ้นจาก 247 ดอลลาร์สหรัฐ (อันดับ 57) ในปี 2564 เป็น 376 ดอลลาร์สหรัฐ (อันดับ 57) ในปี 2568 ทั้งนี้ ประเทศออสเตรเลียยังคงมีงบประมาณรายจ่ายต่อประชากรมากที่สุดในภูมิภาคนี้ ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา และมีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึษาต่อประชากรเพิ่มขึ้นจาก 2,880 ดอลลาร์สหรัฐ (อันดับ 9) ในปี 2564 เป็น 3,400 ดอลลาร์สหรัฐ (อันดับ 9) ในปี 2568 ส่วนอินเดียเป็นประเทศที่มีงบประมาณรายจ่ายต่อประชากรน้อยที่สุดตลอดมา (แผนภาพ 3.6)

แผนภาพ 3.6 งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษต่อประชากรของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568

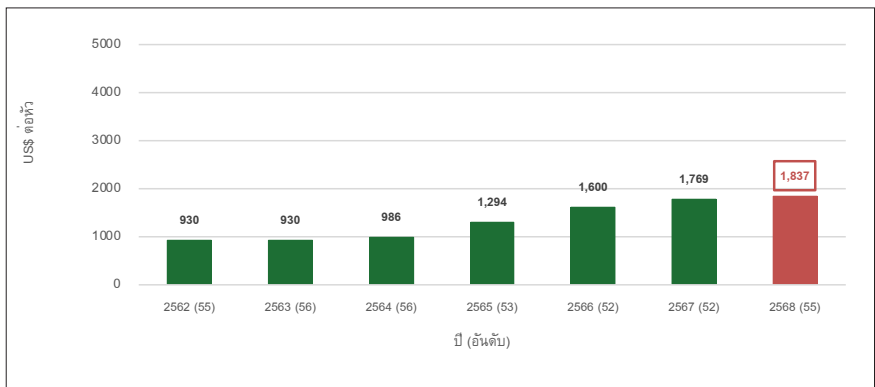
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

(3) งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษา

งบประมาณด้านการศึกษต่อนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษาพบว่า ในช่วงปี 2562-2564 งบประมาณต่อนักเรียนอยู่ในระดับที่ค่อนข้างคงที่ และมีแนวโน้มทรงตัว ขณะที่ ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษต่อนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และปรับตัวเพิ่มขึ้นสูงสุด จำนวน 1,837 US\$ ในปี 2568 (แผนภาพ 3.7)

แผนภาพ 3.7 รายจ่ายด้านการศึกษานักเรียนทุกระดับการศึกษา ของประเทศไทย ปี 2562 – 2568

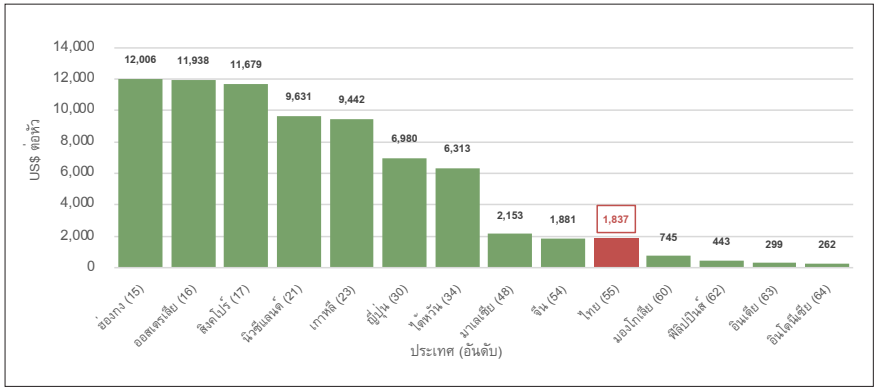

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2019 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกพบว่าในปี 2568 ประเทศไทยมีงบประมาณด้านการศึกษานักเรียนทุกระดับการศึกษาเท่ากับ 1,837 ดอลลาร์สหรัฐ อยู่อันดับ 55 ซึ่งน้อยกว่าประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก แต่ยังคงมากกว่าประเทศมองโกเลีย (745 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 60) ฟิลิปปินส์ (443 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 62) อินเดีย (299 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 63) และอินโดนีเซีย (262 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 64) ขณะที่ประเทศที่มีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษานักเรียนทุกระดับการศึกษามากที่สุด 3 อันดับแรกในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ ฮองกง มีจำนวน 12,006 ดอลลาร์สหรัฐ อยู่ในอันดับ 15 รองลงมา คือ ออสเตรเลีย (11,938 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 16) และสิงคโปร์ (11,679 ดอลลาร์สหรัฐ อันดับ 17) (แผนภาพ 3.8)

แผนภาพ 3.8 รายจ่ายด้านการศึกษาคือนักเรียนทุกระดับการศึกษา ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

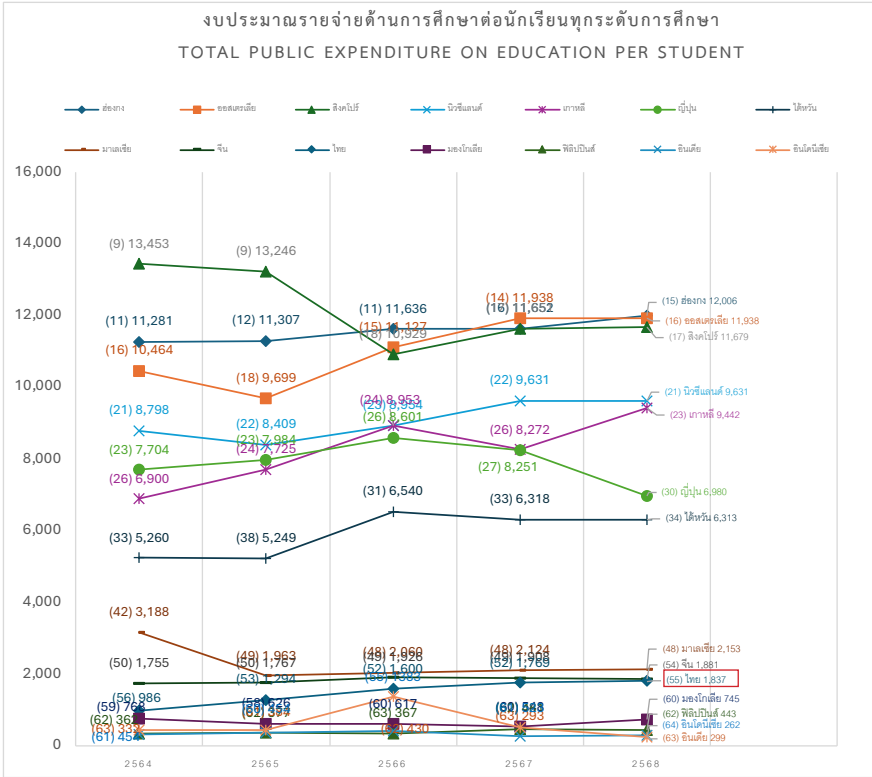

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาคือนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษามีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น สำหรับประเทศไทยมีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาคือนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 986 ดอลลาร์สหรัฐ (อันดับ 56) ในปี 2564 เป็น 1,837 ดอลลาร์สหรัฐ (อันดับ 55) ในปี 2568 ทั้งนี้ ฮังกงเป็นประเทศที่มีแนวโน้มของงบประมาณรายจ่ายคือนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอด 5 ปีที่ผ่านมา โดยมีงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาคือนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 11,281 ดอลลาร์สหรัฐ (อันดับ 11) ในปี 2564 เป็น 12,006 ดอลลาร์สหรัฐ (อันดับ 15) ในปี 2568 ส่วนอินเดียเป็นประเทศที่มีงบประมาณรายจ่ายคือนักเรียนรายหัวทุกระดับการศึกษาน้อยที่สุดตลอดมา (แผนภาพ 3.9)

แผนภาพ 3.9 รายจ่ายด้านการศึกษต่อนักเรียนทุกระดับการศึกษา ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

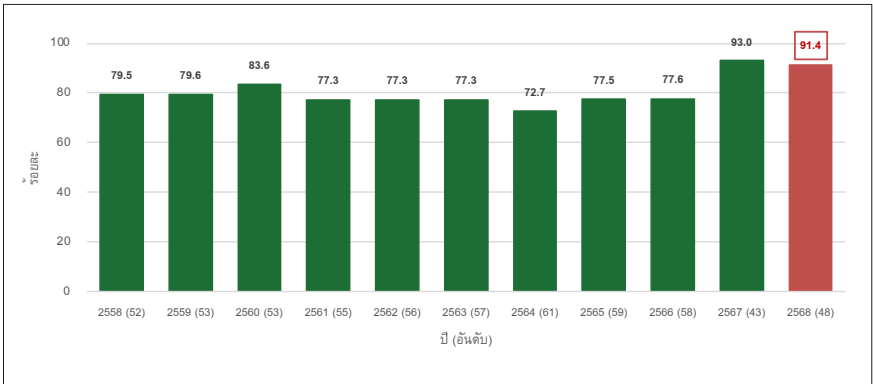
หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

กลุ่ม 2 อัตราการเข้าเรียน ประกอบด้วย 1 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) อัตราการเข้าเรียน ระดับมัธยมศึกษา

(1) อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา

เป็นตัวชี้วัดที่พิจารณาจากจำนวนเด็กในวัยเรียนอย่างเป็นทางการ (ตามที่กำหนดโดยระบบการศึกษาของแต่ละประเทศ) ที่เข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งคิดเป็นร้อยละของจำนวนเด็กวัยเรียนในระดับมัธยมศึกษาทั้งหมด สำหรับประเทศไทย พบว่า ในช่วงปี 2558 – 2564 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา มีแนวโน้มค่อนข้างทรงตัวและเริ่มชะลอลงตัวลงในบางปี โดยปี 2560 มีอัตราการเข้าเรียนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.6 จากนั้น ปี 2565 – 2568 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาเริ่มปรับตัวดีขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในช่วงปี 2567 – 2568 โดยอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาในปี 2568 มีการลดลงเล็กน้อย จากร้อยละ 93 ในปี 2567 เป็น ร้อยละ 91.4 ในปี 2568 (แผนภาพ 3.10)

แผนภาพ 3.10 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

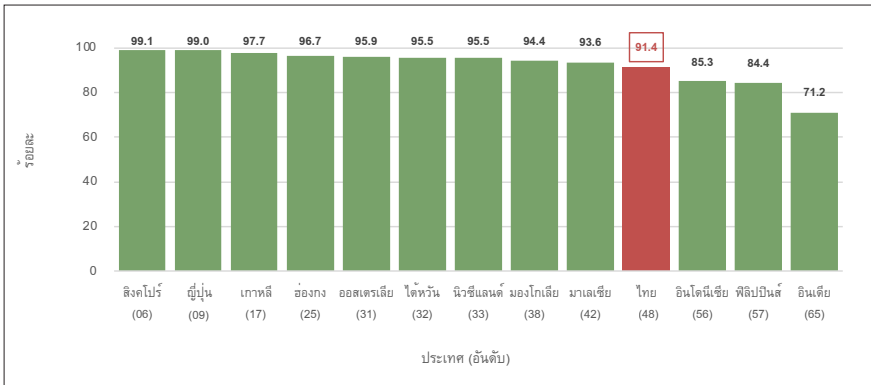

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 91.4 (อันดับ 48) โดยมีอันดับสูงกว่าเพียง 3 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ร้อยละ 85.3 (อันดับ 56) ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 84.4 (อันดับ 57) และอินเดีย ร้อยละ 71.2 (อันดับ 65) แต่มีอันดับต่ำกว่าประเทศส่วนใหญ่ในเอเชียแปซิฟิกที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของประชากรกลุ่มอายุดังกล่าว ร้อยละ 90 ขึ้นไป สำหรับประเทศที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาสูงที่สุด 3 อันดับในภูมิภาคนี้ ได้แก่ สิงคโปร์ ร้อยละ 99.1 (อันดับ 6) ญี่ปุ่น ร้อยละ 99.0 (อันดับ 9) และ เกาหลี ร้อยละ 97.7 (อันดับ 17) (แผนภาพ 3.11)

แผนภาพ 3.11 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

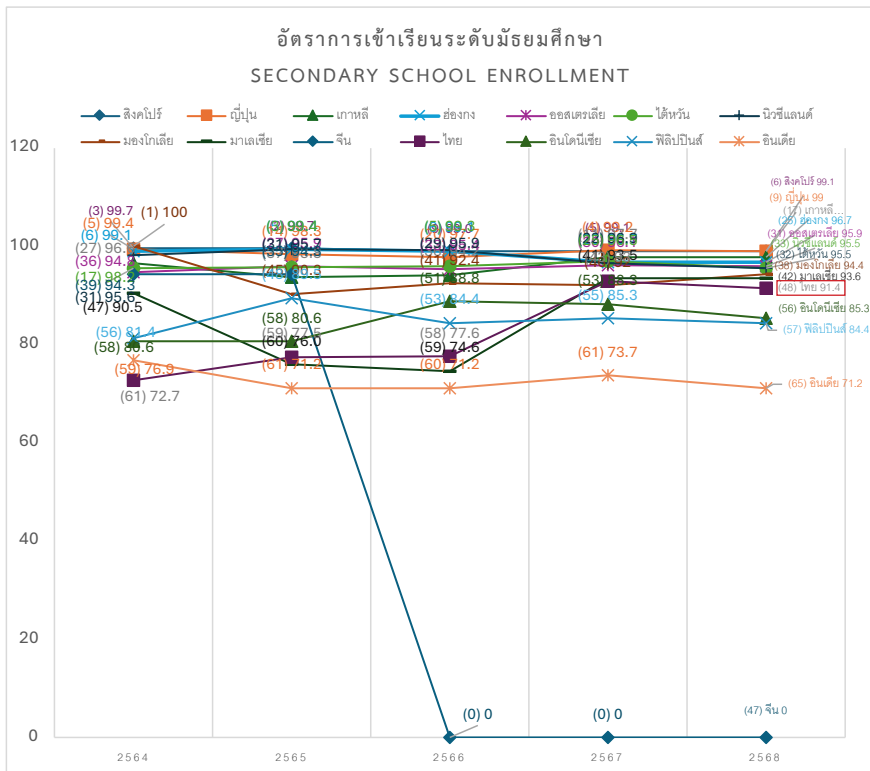

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ดีขึ้น โดยประเทศที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาดีขึ้นอย่างมาก ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ ไทย จากร้อยละ 72.7 (อันดับ 61) ในปี 2564 เป็นร้อยละ 91.4 (อันดับ 48) ในปี 2568 และอินโดนีเซีย จากร้อยละ 80.6 (อันดับ 58) ในปี 2564 เป็นร้อยละ 85.3 (อันดับ 56) ในปี 2568 อย่างไรก็ตาม ประเทศอินเดีย ยังคงเป็นประเทศที่มีอัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาต่ำที่สุดในภูมิภาคนี้ ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ ประเทศจีน ไม่ได้เข้าร่วมการจัดอันดับในตัวชี้วัดนี้ ในช่วงปี 2566 – 2568 (แผนภาพ 3.12)

แผนภาพ 3.12 อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

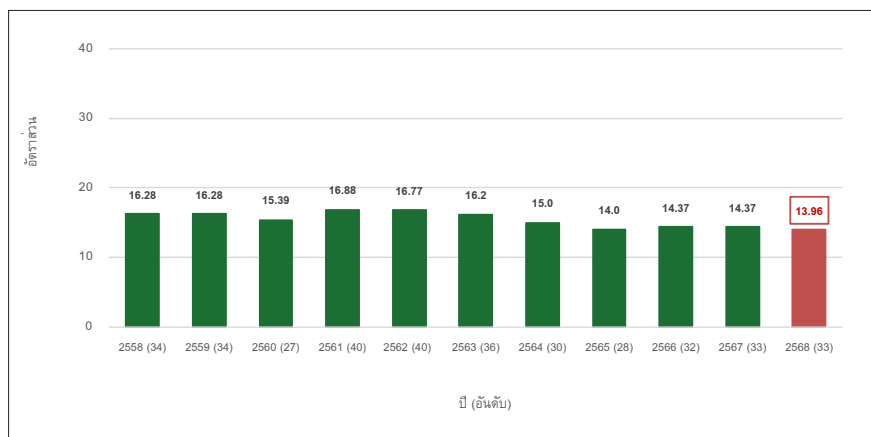
หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

กลุ่ม 3 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ประกอบด้วย 2 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษา และ (2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับมัธยมศึกษา รายละเอียด ดังนี้

(1) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา

ผลการจัดอันดับของ IMD พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีอัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา จำนวน 14 คน ซึ่งมีอัตราส่วนดีขึ้นจากปี 2567 แต่ยังคงอยู่ในอันดับ 33 เท่าเดิม ทั้งนี้ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา และมีแนวโน้มดีขึ้น ตั้งแต่ปี 2564 (แผนภาพ 3.13)

แผนภาพ 3.13 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

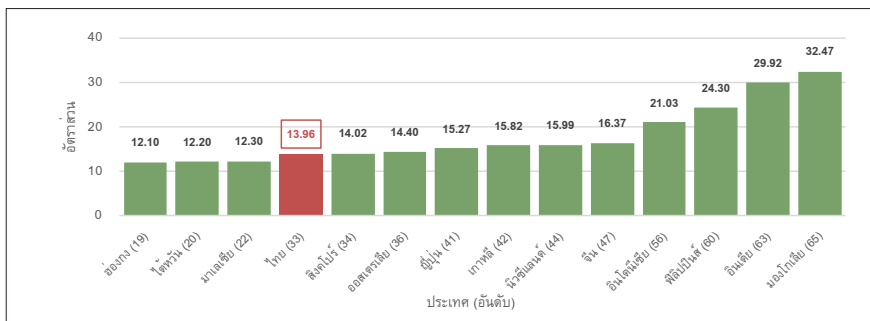

ที่ตีพิมพ์: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาของประเทศไทย 1 คน รับผิดชอบนักเรียนประมาณ 14 คน (อันดับ 33) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก พบว่า ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้ ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา 1 คน รับผิดชอบนักเรียนประมาณ 12 ถึง 16 คน ขณะที่ประเทศฮ่องกงมีอันดับที่ดีที่สุดในภูมิภาคนี้ ซึ่งครู 1 คน รับผิดชอบนักเรียน 12.10 คน (อันดับ 19) รองลงมาได้แก่ ไต้หวัน (อันดับ 20) และมาเลเซีย (อันดับ 22) ซึ่งครู 1 คน รับผิดชอบนักเรียน 12.20 และ 12.30 ตามลำดับ โดยมีฟิลิปปินส์ อินเดีย และมองโกเลียที่มี ครู 1 คน รับผิดชอบนักเรียนมากถึง 24.30 29.92 และ 32.47 ตามลำดับ (แผนภาพ 3.14)

แผนภาพ 3.14 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

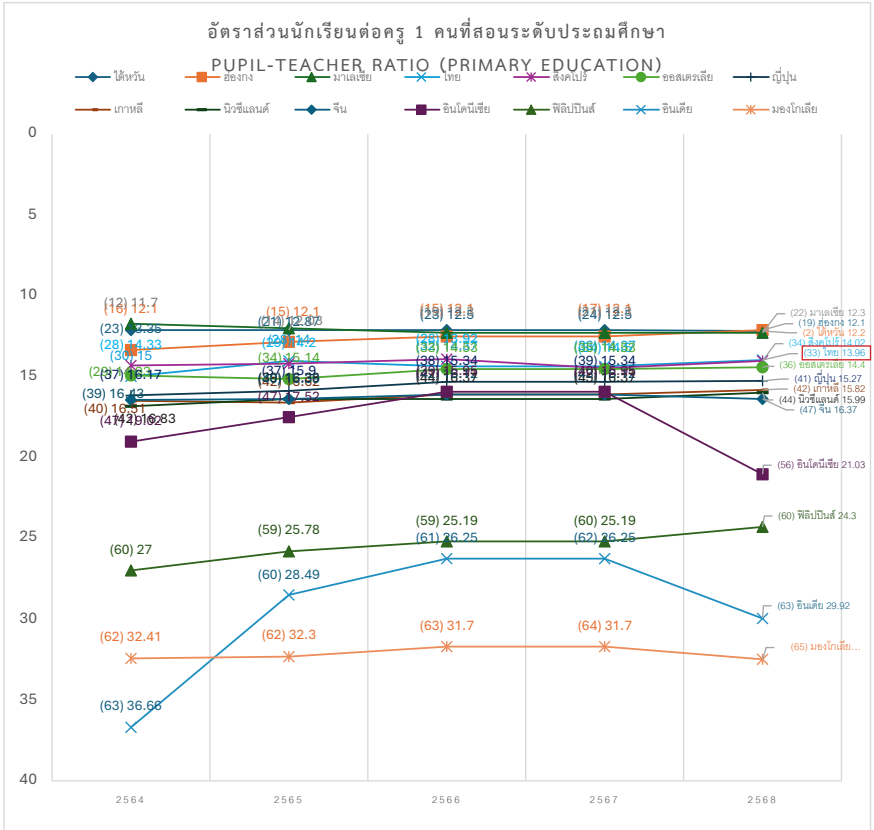

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ส่วนใหญ่มีแนวโน้มดีขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2564 โดยครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษา รับผิดชอบนักเรียนในจำนวนที่ลดลงต่ำกว่า 15 คน อาทิ ไต้หวันและมาเลเซีย 12 คน ฮ่องกง 13 คน ไทย สิงคโปร์ ออสเตรเลีย และญี่ปุ่น 15 คน ขณะที่ครู 1 คนสอนระดับประถมศึกษาของประเทศมองโกเลีย ยังคงรับผิดชอบนักเรียน 32 คน ในตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นอันดับสุดท้ายในภูมิภาคนี้ (แผนภาพ 3.15)

แผนภาพ 3.15 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับประถมศึกษา ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

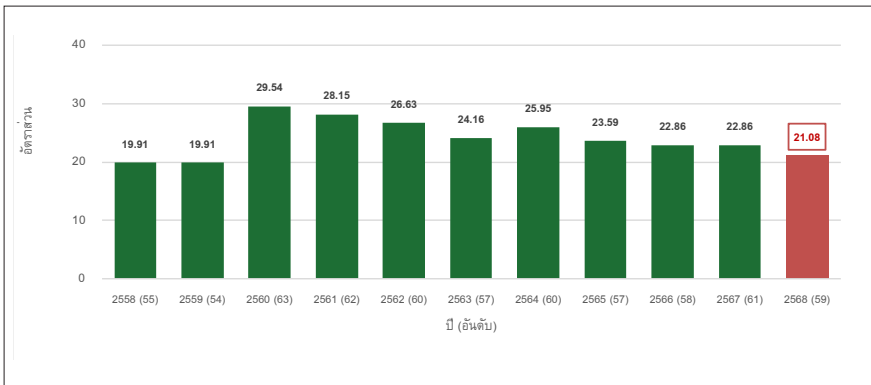
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(2) อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา

ในปี 2568 ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย 1 คน รับผิดชอบนักเรียนประมาณ 21 คน (อันดับ 59) ซึ่งมีอันดับเกือบสุดท้ายของประเทศไทยที่เข้าร่วมการจัดอันดับ และมีแนวโน้มของอันดับลดลง จากปี 2558 ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย 1 คน รับผิดชอบนักเรียนประมาณ 19 คน (อันดับ 55) อย่างไรก็ตาม จากผลการจัดอันดับของ IMD พบว่า อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับมัศึกษามีแนวโน้มลดลง ถึงแม้จะมีการขยับตัวดีขึ้นเล็กน้อยในปี 2568 แต่ยังคงเป็นจุดอ่อนของประเทศไทย ขณะที่ อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับประถมศึกษา มีแนวโน้มดีขึ้น และเป็นจุดแข็งของประเทศไทย (แผนภาพ 3.16)

แผนภาพ 3.16 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

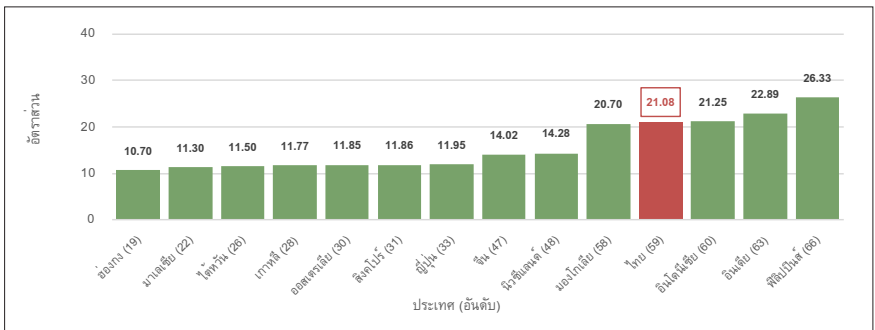

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาของประเทศไทย 1 คน รับผิดชอบนักเรียนประมาณ 21 คน (อันดับ 59) เป็น 4 อันดับสุดท้ายในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้ ครูผู้สอน 1 คนระดับมัธยมศึกษาสามารถดูแลนักเรียนในจำนวนที่ไม่เกิน 15 คน ขณะที่ประเทศที่มีอัตราส่วนนักเรียนต่อครูที่สอนระดับมัธยมศึกษาดีที่สุดใน 3 อันดับแรกของภูมิภาค ได้แก่ ฮองกง ซึ่งครู 1 คน รับผิดชอบนักเรียน 10.70 คน (อันดับ 19) รองลงมา คือ มาเลเซีย (อันดับ 22) และไต้หวัน (อันดับ 26) ซึ่งครู 1 คน รับผิดชอบนักเรียน 11.30 และ 11.50 ตามลำดับ (แผนภาพ 3.17)

แผนภาพ 3.17 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

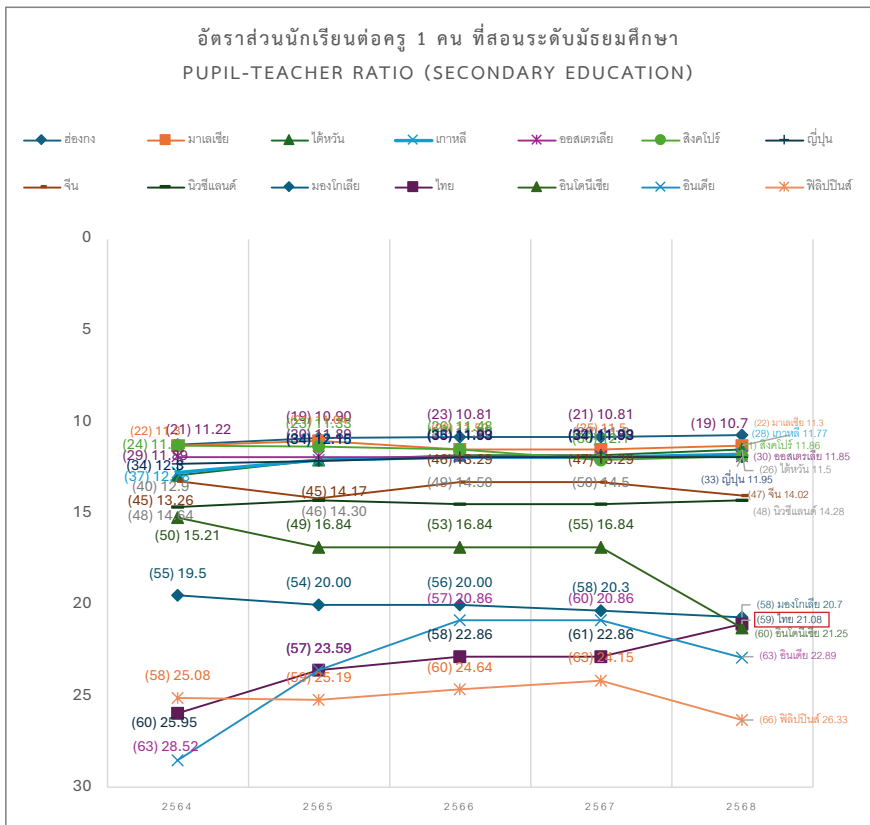

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก มีแนวโน้มดีขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2564 โดยครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา รับภาระนักเรียนในจำนวนที่ลดลงต่ำกว่า 15 คน ยกเว้น มองโกเลีย ไทย อินโดนีเซีย อินเดีย และฟิลิปปินส์ ที่ครู 1 คนที่สอนระดับมัธยมศึกษา รับภาระนักเรียน ถึง 22-27 คน (แผนภาพ 3.18)

แผนภาพ 3.18 อัตราส่วนนักเรียนต่อครู 1 คน ที่สอนระดับมัธยมศึกษา ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

3.1.2 บทวิเคราะห์มิติการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ของประเทศไทยและกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

การยกระดับคุณภาพการศึกษา เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศไทยให้มีสมรรถนะและศักยภาพสูงสุดในทุกช่วงวัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ทั้งด้านวิชาการ ความสามารถทางภาษา และทักษะการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง (Higher Order Thinking) ตลอดจนการยกระดับมาตรฐานของสถาบันการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับในเวทีโลก สอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ

ทั้งนี้ สถาบัน IMD มีการประเมินสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการศึกษา จำนวน 9 ตัวชี้วัด ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 2 กลุ่มหลัก เพื่อให้เห็นภาพสะท้อนเชิงผลสัมฤทธิ์และคุณภาพในแต่ละระดับช่วงวัย ดังนี้

กลุ่ม 1 ตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ผลการทดสอบ PISA (2) ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่านที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ และ (3) อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากร อายุ 15 ปีขึ้นไป

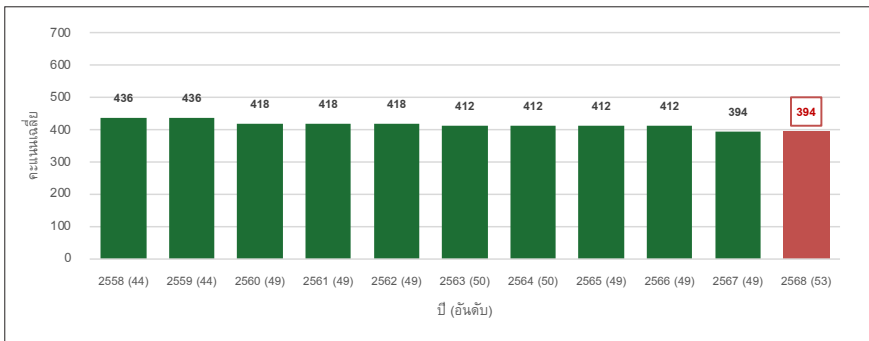
กลุ่มที่ 2 ตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาและความเป็นสากล ประกอบด้วย 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ความสำเร็จของการศึกษาระดับอุดมศึกษา (2) สัดส่วนสตรีที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (3) ดัชนีคุณภาพมหาวิทยาลัย (4) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (คะแนนเฉลี่ย TOEFL) (5) อัตราส่วนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน และ (6) อัตราส่วนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศต่อประชากร 1,000 คน

โดยมีรายละเอียดของบทวิเคราะห์ในแต่ละกลุ่ม ดังนี้

(1) ผลการทดสอบ PISA

OECD ได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็กอายุ 15 ปีเต็ม ในแต่ละประเทศหรือระบบการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งที่เป็นโรงเรียนของรัฐและเอกชน โดยสำรวจความรู้ด้านคณิตศาสตร์ การอ่านและวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวันและการเตรียมพร้อมสำหรับชีวิตในวัยผู้ใหญ่ ซึ่งผลการทดสอบ PISA พบว่า ในช่วงปี 2558-2562 คะแนนเฉลี่ยของไทยค่อนข้างทรงตัว โดยมีคะแนนลดลงเล็กน้อยในปี 2560 – 2562 อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2563 เป็นต้นมา คะแนนเฉลี่ยเริ่มมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี 2567 – 2568 (ใช้ผลประเมินของโครงการ PISA 2022) ที่คะแนนเฉลี่ยลดลงเหลือ 394 ซึ่งเป็นคะแนนที่ต่ำที่สุดในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (แผนภาพ 3.19)

แผนภาพ 3.19 ผลการทดสอบ PISA ของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

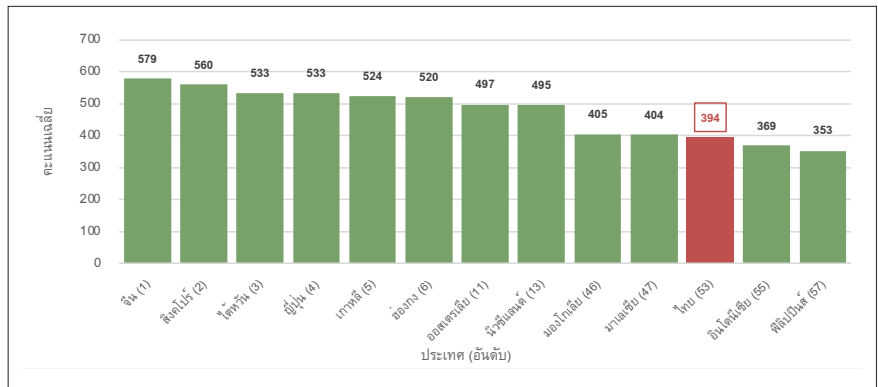

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีผลการทดสอบ PISA 394 คะแนน และอยู่ใน 3 อันดับรั้งท้ายของประเทศในภูมิภาคนี้ โดยมีอันดับสูงกว่าเพียง 2 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย 369 คะแนน (อันดับ 55) และฟิลิปปินส์ 353 คะแนน (อันดับ 57) ขณะที่จีนมีผลการทดสอบ PISA 579 คะแนน มาเป็นอันดับ 1 รองลงมา ได้แก่ สิงคโปร์ 560 คะแนน (อันดับ 2) อย่างไรก็ตาม ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้ มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย OECD ยกเว้นประเทศมองโกเลีย มาเลเซีย ไทย มาเลเซียอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ (แผนภาพ 3.20)

แผนภาพ 3.20 ผลการทดสอบ PISA ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

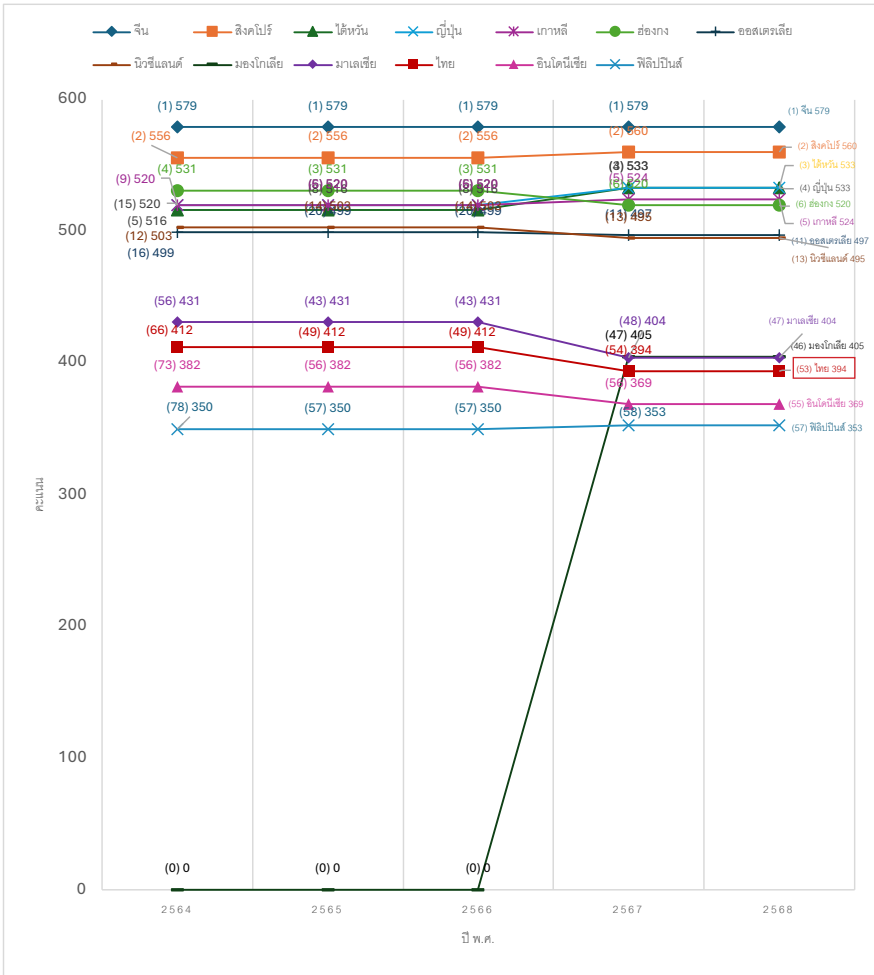

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบ PISA ในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีผลคะแนนลดลงเล็กน้อย โดยประเทศจีนมีผลคะแนน PISA มาเป็นอันดับ 1 ในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา (แผนภาพ 3.21)

แผนภาพ 3.21 ผลการทดสอบ PISA กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

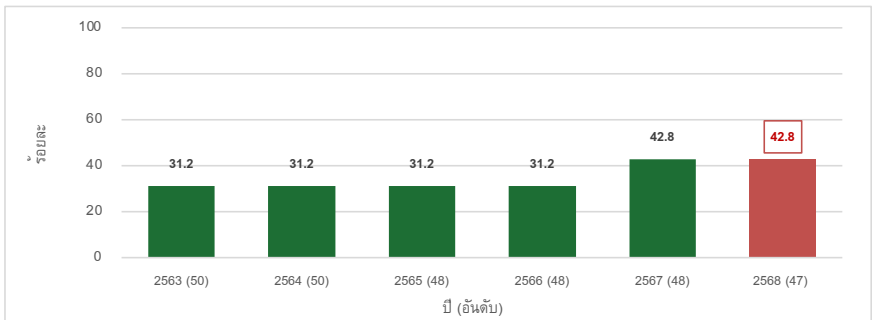
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(2) ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ

ตัวชี้วัดร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ ซึ่ง IMD ได้นำข้อมูลจากผลการทดสอบ PISA ของ OECD ซึ่ง OECD ได้แบ่งระดับความสามารถของนักเรียนในแต่ละด้าน เป็น 6 ระดับ จากระดับ 1 (ต่ำสุด) จนถึงระดับ 6 (สูงสุด) และกำหนดให้ระดับ 2 ถือเป็นระดับพื้นฐานที่นักเรียนสามารถใช้ทักษะและความรู้ในชีวิตจริงได้ ทั้งนี้ ผลของการประเมินของ IMD ในปี 2568 พบว่า ประเทศไทยมีร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ ซึ่งใช้ผลประเมินของโครงการ PISA 2022 นั้น สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ จากร้อยละ 31.2 ในปี 2566 เป็นร้อยละ 42.8 ในปี 2568 (แผนภาพ 3.22)

แผนภาพ 3.22 ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำของประเทศไทย ปี 2563 – 2568

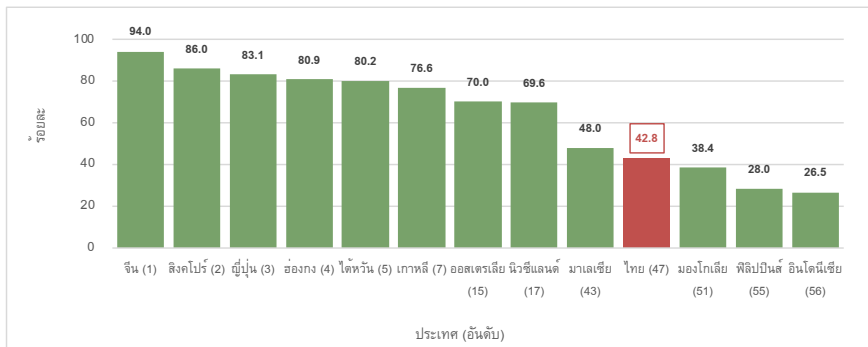

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2020 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีผลของการจัดอันดับตัวชี้วัดร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 42.8 (อันดับ 47) มีอันดับดีกว่าเพียง มองโกเลีย ร้อยละ 38.4 (อันดับ 51) ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 28.0 (อันดับ 55) และอินโดนีเซีย ร้อยละ 26.5 (อันดับ 56) โดยมี จีน ร้อยละ 94 อยู่ในอันดับ 1 รองลงมา ได้แก่ สิงคโปร์ ร้อยละ 86.0 (อันดับ 2) และญี่ปุ่น ร้อยละ 83.1 อันดับ 3 (แผนภาพ 3.23)

แผนภาพ 3.23 ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อเปรียบเทียบร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยมีประเทศจีนมาเป็นอันดับ 1 ในกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา (แผนภาพ 3.24)

แผนภาพ 3.24 ร้อยละของนักเรียนที่มีผลการทดสอบ PISA ที่ไม่อยู่ในระดับต่ำของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

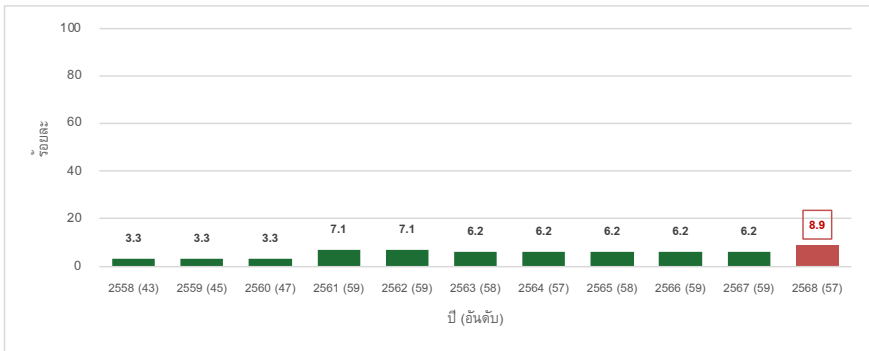
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(3) อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป

สำหรับอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป พบว่าประเทศไทยมีอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป เพิ่มมากขึ้น ทำให้มีแนวโน้มของอันดับลดลง โดยมีอันดับดีขึ้นในช่วง ปี 2558 – 2560 และมีอันดับลดลงในช่วงปี 2561-2568 ซึ่งเป็นอันดับร่วงๆตลอด 8 ปีที่ ผ่านมา (แผนภาพ 3.25)

แผนภาพ 3.25 อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไปของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

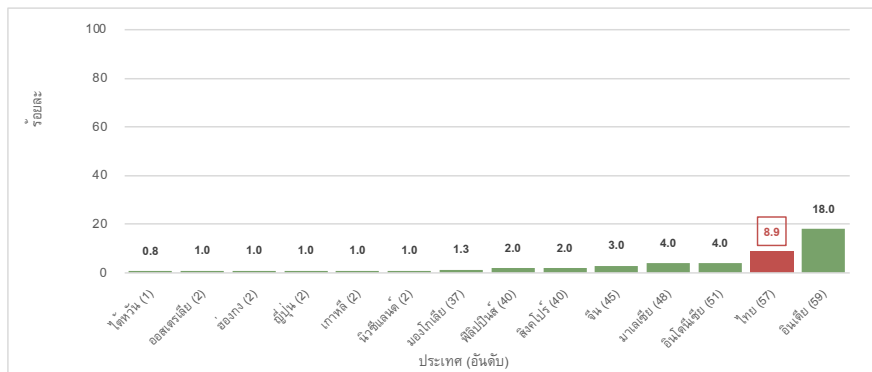

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีประชากร อายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือ ร้อยละ 8.9 (อันดับ 57) และมีอันดับเกือบร่วงๆของกลุ่มภูมิภาคนี้ โดยมีอันดับดีกว่าเพียง 1 ประเทศ คือ อินเดีย ร้อยละ 18.0 (อันดับ 59) ส่วนไต้หวันมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือน้อยสุดที่ร้อยละ 0.8 (อันดับ 1) ทั้งนี้ ประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้มีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือเพียงร้อยละ 1 ถึง 5 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย ฮองกง ญี่ปุ่น เกาหลี และนิวซีแลนด์ (แผนภาพ 3.26)

แผนภาพ 3.26 อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

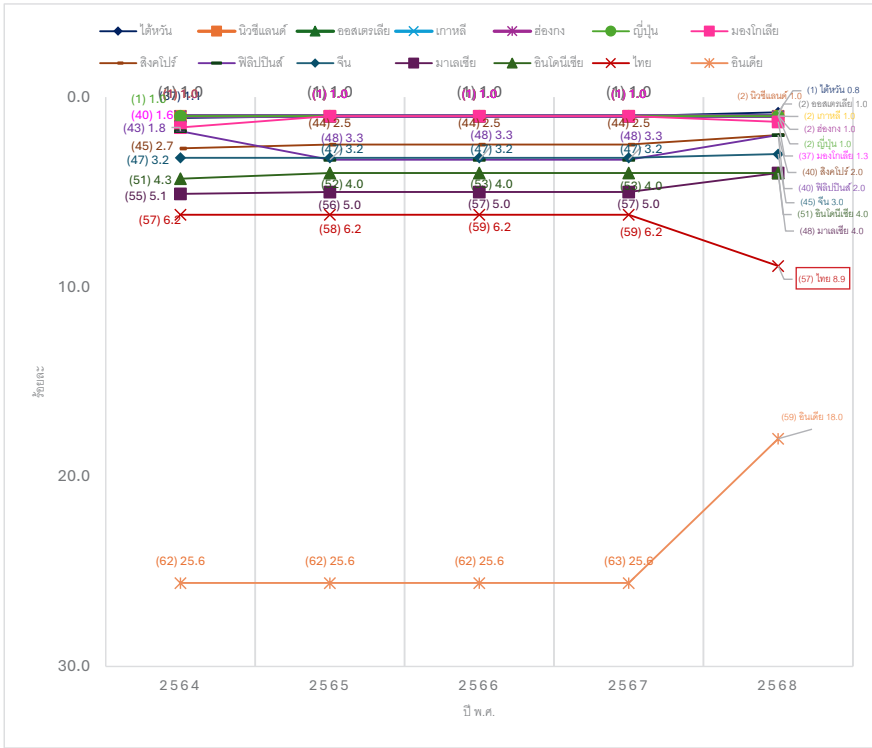

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบผลการประเมินของ IMD ระหว่างปี 2564 - 2568 พบว่า ประเทศไทยมีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.2 (อันดับ 57) ในปี 2564 เป็นร้อยละ 8.9 (อันดับ 57) ในปี 2568 สำหรับกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ส่วนใหญ่ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือ มีแนวโน้มลดลง ขณะที่ประเทศ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ ฮังการี และเกาหลี มีประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือคงที่ เพียงร้อยละ 1 และยังคงเป็นอันดับ 1 มาโดยตลอด ขณะที่อินเดียมีอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป มากที่สุดมาโดยตลอดเช่นกัน (แผนภาพ 3.27)

แผนภาพ 3.27 อัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

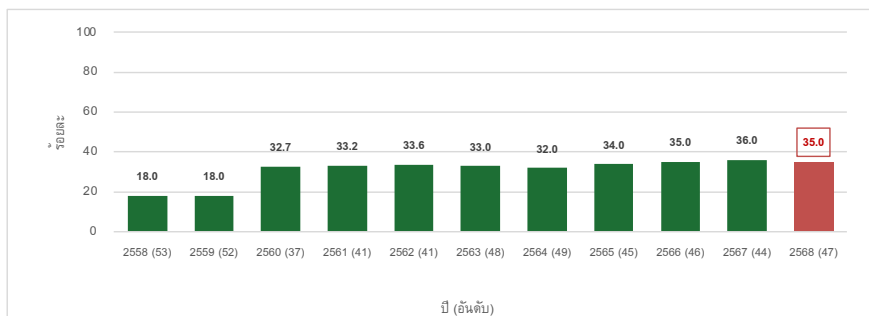
หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

กลุ่ม 2 ตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 6 ตัวชี้วัด ได้แก่ (1) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา (2) ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป (3) ดัชนีมหาวิทยาลัย (4) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) (5) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน และ (6) จำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน รายละเอียดดังนี้

(1) ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษา พิจารณาจากร้อยละของประชากรอายุ 25 - 34 ปีที่ได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและโปรแกรมการวิจัยขั้นสูง ซึ่งผลการประเมิน พบว่า 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีประชากรช่วงวัยดังกล่าวที่สำเร็จการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นจาก ร้อยละ 18 (อันดับ 53) ในปี 2558 เป็น ร้อยละ 35 (อันดับ 47) ในปี 2560 โดยมีอัตราส่วนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงร้อยละ 33.6 ในปี 2562 จากนั้น ระหว่างปี 2563 - 2566 ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาเริ่มชะลอตัวลง แต่ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วง ขณะที่ระหว่างปี 2567 - 2568 อัตราส่วนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับร้อยละ 36.0 ในปี 2567 และร้อยละ 35.0 ในปี 2568 ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่สูงที่สุดในรอบทศวรรษ (แผนภาพ 3.28)

แผนภาพ 3.28 ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาของประเทศไทยปี 2558 – 2568

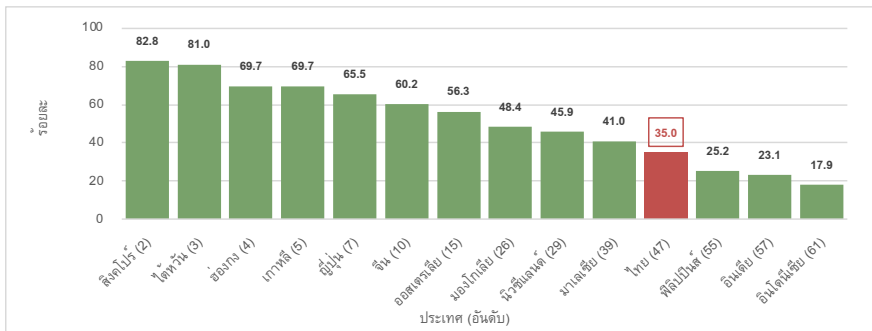

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศในกลุ่มภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาระดับอุดมศึกษาและโปรแกรมการวิจัยขั้นสูงขึ้นไปเพิ่มขึ้น โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยมีประชากร อายุ 25 - 34 ปี ที่ได้รับการศึกษาในระดับดังกล่าว ร้อยละ 35 (อันดับ 47) โดยมีอันดับดีกว่าเพียง 3 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ (ร้อยละ 25.2 อันดับ 55) อินเดีย (ร้อยละ 23.1 อันดับ 57) และอินโดนีเซีย (ร้อยละ 21.1 อันดับ 17.9) (แผนภาพ 3.29)

แผนภาพ 3.29 ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

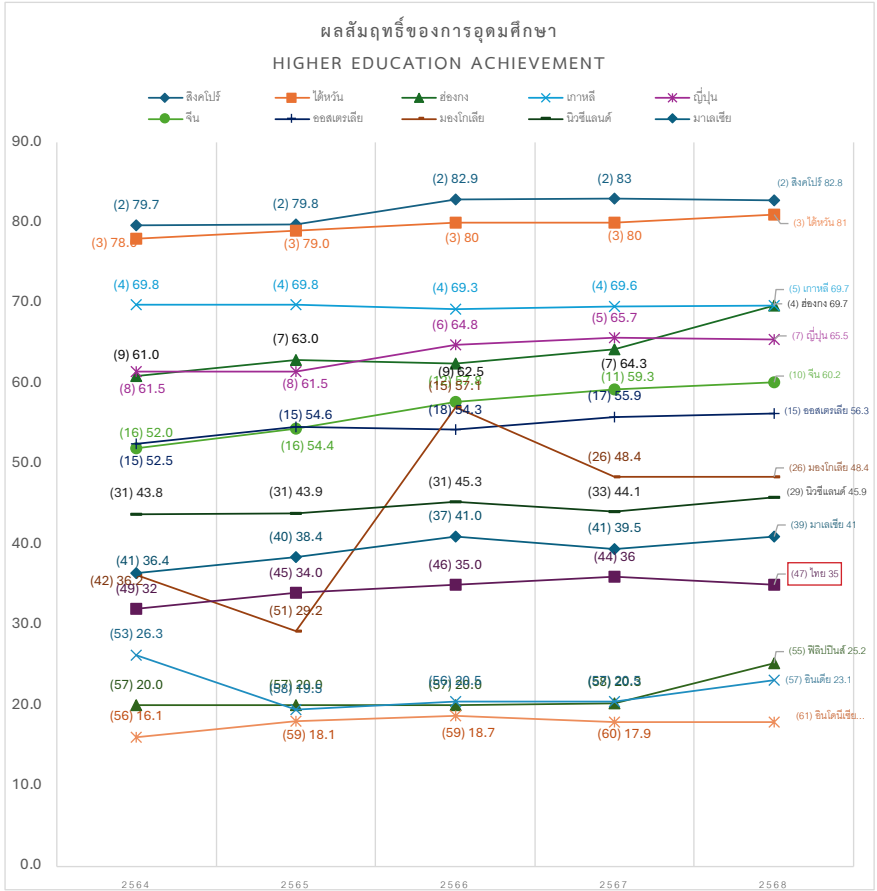

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาของประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกระหว่างปี 2564 - 2568 พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีแนวโน้มผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาดีขึ้น มีเพียงประเทศเกาหลีใต้ ที่มีผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาลดลงเล็กน้อย จาก ร้อยละ 69.8 ในปี 2564 เป็น ร้อยละ 69.7 ในปี 2568 (แผนภาพ 3.30)

แผนภาพ 3.30 ผลสัมฤทธิ์ของการอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

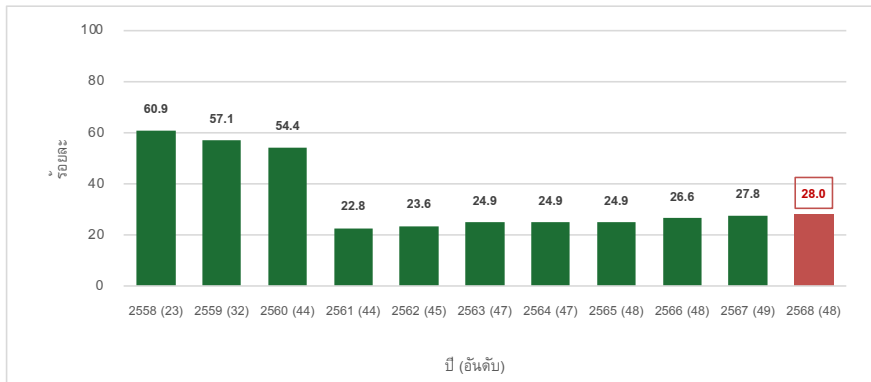
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(2) ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

ประเทศไทยมีผู้หญิงอายุ 25-65 ปี ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป อยู่ในระดับสูงระหว่างปี 2558 - 2560 และมีอัตราส่วนลดลงอย่างชัดเจนในปี 2561 จากร้อยละ 54.4 ในปี 2560 เป็น ร้อยละ 22.8 ในปี 2561 ลดลง ทั้งนี้ หลังจากปี 2561 ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจนถึง ร้อยละ 28 ในปี 2568 แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบผลการจัดอันดับในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา ประเทศไทยยังคงมีผลการจัดอันดับของร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ลดลง จากอันดับ 23 ในปี 2558 เป็น อันดับ 48 ในปี 2568 (แผนภาพ 3.31)

แผนภาพ 3.31 ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

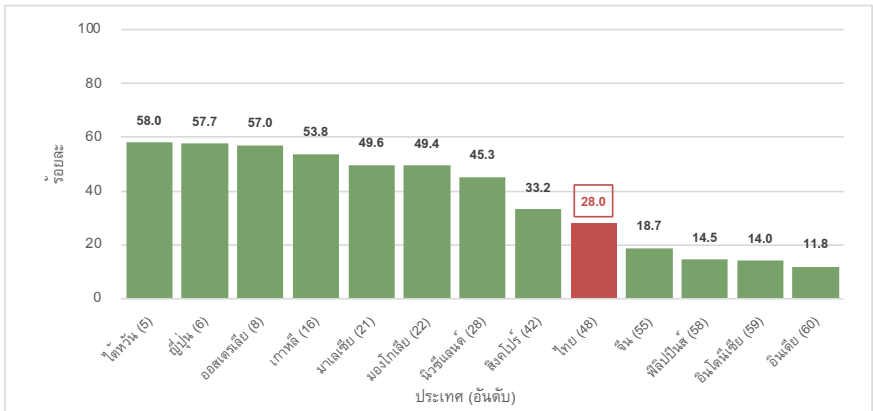

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 อัตราส่วนของผู้หญิงอายุ 25 – 65 ปี ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปลดลงเกือบทุกประเทศ ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่มีอัตราส่วนดังกล่าวเพิ่มขึ้น โดยอยู่ที่ร้อยละ 28 (อันดับ 48) แต่อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงอยู่ในกลุ่มท้ายของกลุ่มภูมิภาคนี้ โดยมีอันดับดีกว่าเพียง 4 ประเทศ คือ จีน ร้อยละ 18.7 (อันดับ 55) ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 14.5 (อันดับ 58) อินโดนีเซีย ร้อยละ 14.0 (อันดับ 59) และอินเดีย ร้อยละ 11.8 (อันดับ 60) (แผนภาพ 3.32)

แผนภาพ 3.32 ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

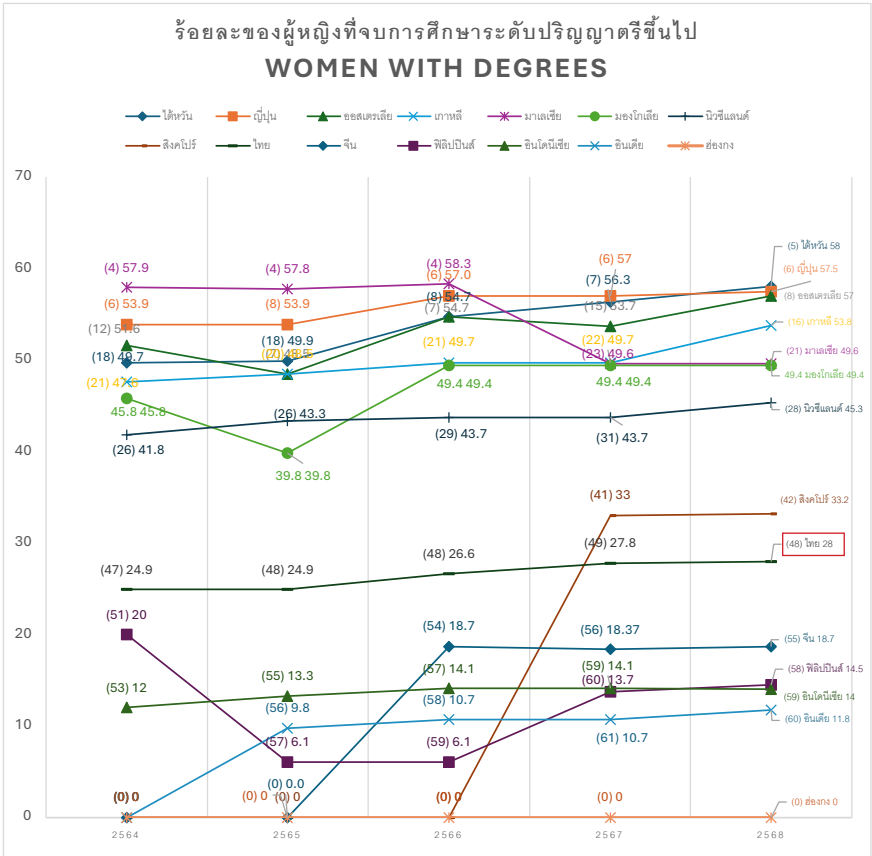

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อเปรียบเทียบอันดับในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีอัตราของผู้หญิงอายุ 25-65 ปี ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไปดีขึ้น ในช่วง ปี 2564 -2568 ยกเว้น 3 ประเทศที่มีอัตราของผู้หญิงอายุ 25-65 ปี ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีลดลง ได้แก่ มาเลเซีย จากร้อยละ 57.9 (อันดับ 4) ในปี 2564 เป็นร้อยละ 49.6 (อันดับ 21) ในปี 2568 และฟิลิปปินส์ จากร้อยละ 20 (อันดับ 51) เป็นร้อยละ 14.5 (อันดับ 58) ในปี 2568 แต่อย่างไรก็ตาม ฮองกง ไม่ได้เข้าร่วมการจัดอันดับในตัวชี้วัดนี้ ขณะที่ สิงคโปร์ จีน และอินเดีย ไม่ได้เข้าร่วมการจัดอันดับในช่วงปี 2564-2566 ปี 2564-2565 และ ปี 2564 ตามลำดับ (แผนภาพ 3.33)

**แผนภาพ 3.33 ร้อยละของผู้หญิงที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป
ของประเทศของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
ปี 2564 – 2568**

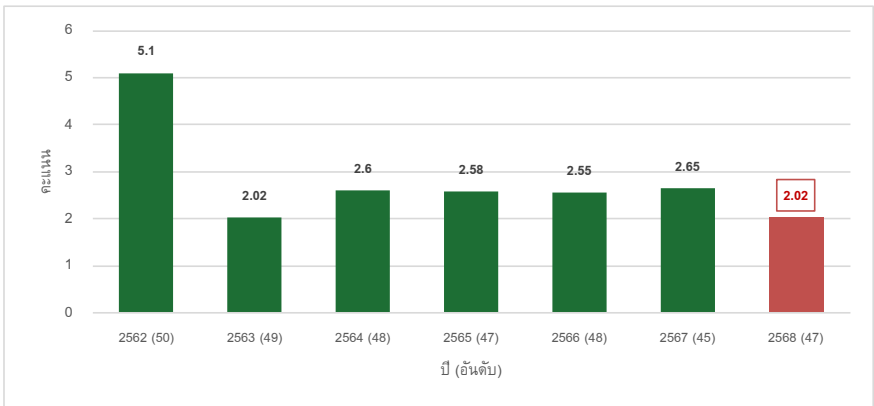
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(3) ดัชนีมหาวิทยาลัย

ดัชนีมหาวิทยาลัย เป็นตัวชี้วัดเชิงปริมาณ ซึ่ง IMD นำข้อมูลจากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำ 1,000 แห่ง ของ Times Higher Education (THE) โดยการจัดอันดับมหาวิทยาลัยของ Times Higher Education (THE) พิจารณาจากระบบการสอนที่มีประสิทธิภาพ ภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัยระหว่างประเทศ การผลิตผลงานวิจัย และการสร้างนวัตกรรมที่ได้รับการจดสิทธิบัตร รวมทั้งทักษะของผู้จบการศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อภาครัฐกิจโดยพิจารณาจากรายได้จากภาคอุตสาหกรรม ซึ่งพบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มคะแนนดัชนีมหาวิทยาลัยลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2562 ซึ่งมีคะแนนสูงสุดในช่วง 7 ปีที่ผ่านมา แต่เริ่มมีแนวโน้มผลการจัดอันดับที่เพิ่มขึ้น ในปี 2564 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปี 2568 ผลการจัดอันดับดัชนีมหาวิทยาลัยของประเทศไทยจะดีขึ้น 1 อันดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2567 แต่ดัชนีมหาวิทยาลัยกลับลดลงมาอยู่ที่ 2.02 อีกครั้ง ซึ่งเป็นคะแนนต่ำที่สุดในรอบ 7 ปีที่ผ่านมา (แผนภาพ 3.34)

แผนภาพ 3.34 ดัชนีมหาวิทยาลัยของประเทศไทย ปี 2562 – 2568

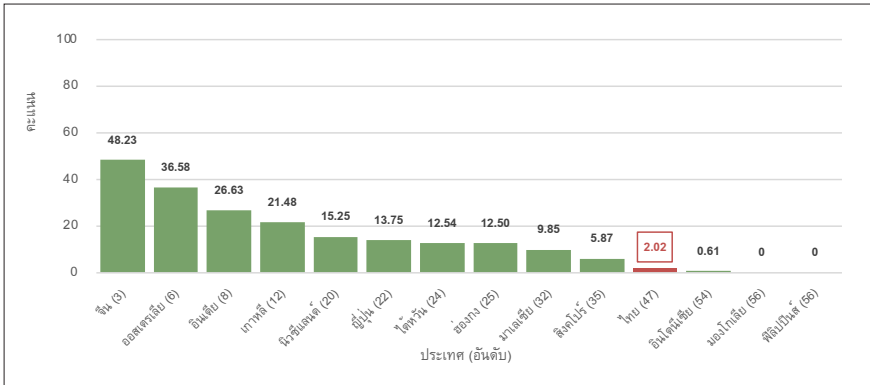

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2019 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศในกลุ่มภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่มีคะแนนดัชนีมหาวิทยาลัยเกินกว่า 10 คะแนนขึ้นไป ในขณะที่ประเทศไทยมีคะแนนดัชนีมหาวิทยาลัยเพียง 2.02 คะแนน (อันดับ 47) และมีคะแนนต่ำกว่าเพียง 3 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย 0.61 คะแนน (อันดับ 54) มองโกเลีย และฟิลิปปินส์ 0 คะแนน (อันดับ 56) (แผนภาพ 3.35)

แผนภาพ 3.35 ดัชนีมหาวิทยาลัยของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

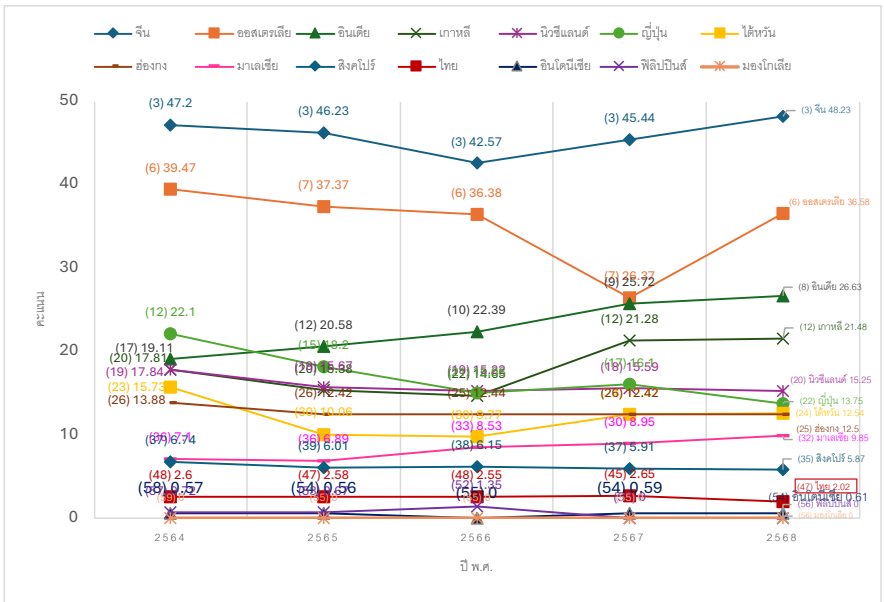

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อพิจารณาผลการจัดอันดับตัวชี้วัดดัชนีมหาวิทยาลัยประเทศไทยกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564-2568 พบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มอันดับดัชนีมหาวิทยาลัยที่ลดลงจากปี 2564 จาก 2.60 คะแนน ในปี 2564 เป็น 2.02 คะแนน ในปี 2568 เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกที่มีแนวโน้มของคะแนนที่ลดลง (แผนภาพ 3.36)

แผนภาพ 3.36 ดัชนีมหาวิทยาลัยของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

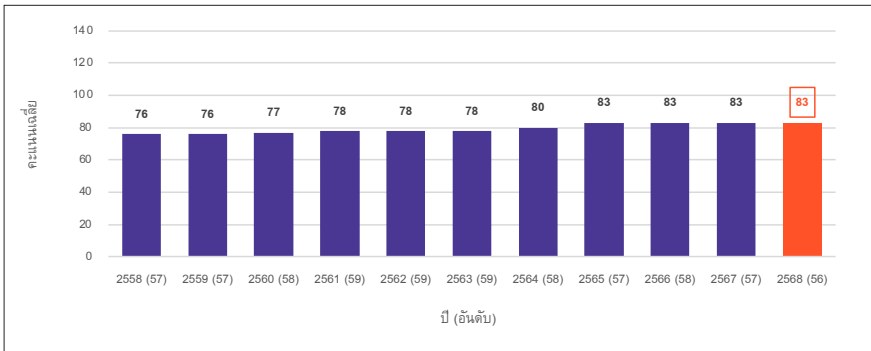
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(4) ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL)

IMD ได้นำคะแนนสรุปรวมจากการทดสอบ TOEFL ทางอินเทอร์เน็ต และคะแนนเฉลี่ยของผู้สอบที่ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดอันดับ พบว่า คะแนนเฉลี่ยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 76 คะแนนในปี 2558–2559 (อันดับ 57) จากนั้นเพิ่มขึ้นเป็น 80 คะแนนในปี 2564 และเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญเป็น 83 คะแนน ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นมา โดยค่าดังกล่าวยังคงรักษาระดับเสถียรภาพจนถึงปี 2568 (อันดับ 56) ในขณะที่ผลการจัดอันดับในช่วง 10 ปี ยังไม่มีความแตกต่างกันมากนัก (แผนภาพ 3.37)

แผนภาพ 3.37 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) ของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

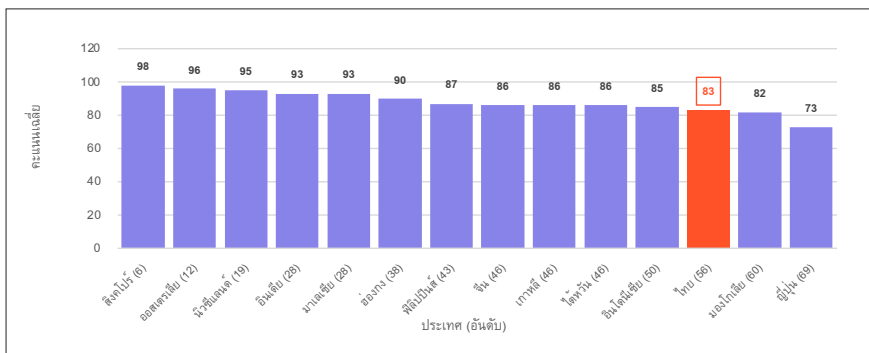

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีคะแนนความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ 83 คะแนน (อันดับ 56) มีคะแนนต่ำกว่าเพียง 2 ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก คือ มองโกเลีย 82 คะแนน (อันดับ 56) ญี่ปุ่น 73 คะแนน (อันดับ 69) โดยสิงคโปร์มีคะแนนสูงสุดในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก 98 คะแนน (อันดับ 6) รองลงมา คือ ออสเตรเลีย 96 คะแนน (อันดับ 12) นิวซีแลนด์ 95 คะแนน (อันดับ 19) และอินเดีย 95 คะแนน (อันดับ 28) (อันดับ 95) (แผนภาพ 3.38)

แผนภาพ 3.38 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

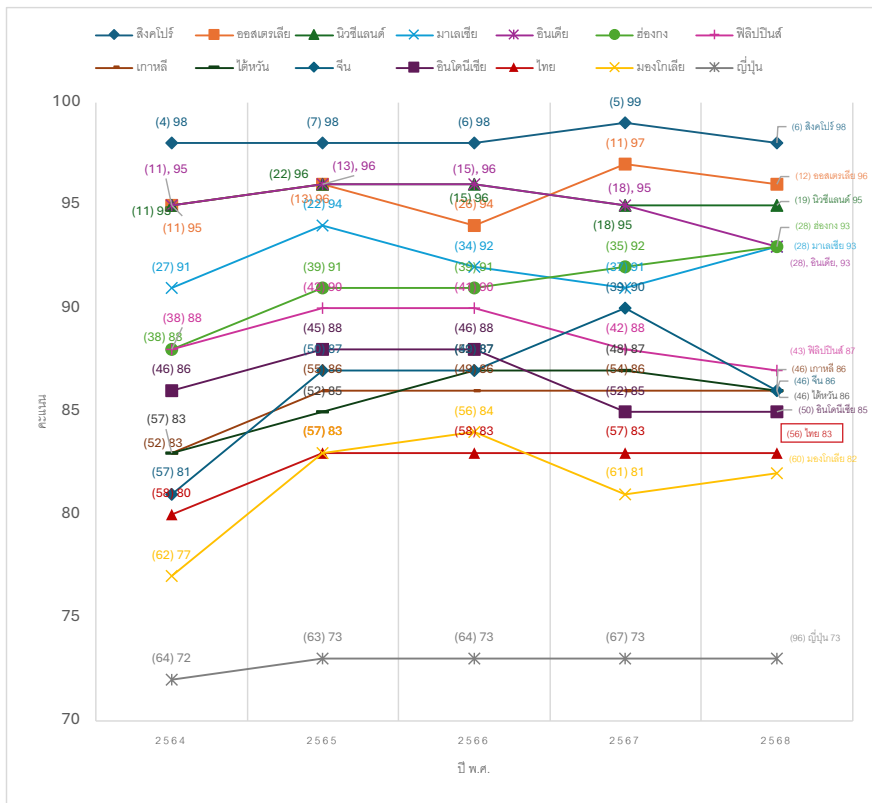

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบแนวโน้มด้านความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของประเทศไทยเปรียบเทียบกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศไทยยังคงอยู่ในอันดับเกือบลำสุดท้ายในภูมิภาคนี้ แต่มีแนวโน้มของคะแนนที่ดีขึ้นเล็กน้อย โดยมีญี่ปุ่นเป็นอันดับสุดท้ายตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ขณะที่ประเทศสิงคโปร์ ยังคงครองอันดับ 1 ในภูมิภาคนี้ รองลงมา ได้แก่ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ (แผนภาพ 3.39)

แผนภาพ 3.39 ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ (TOEFL) ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

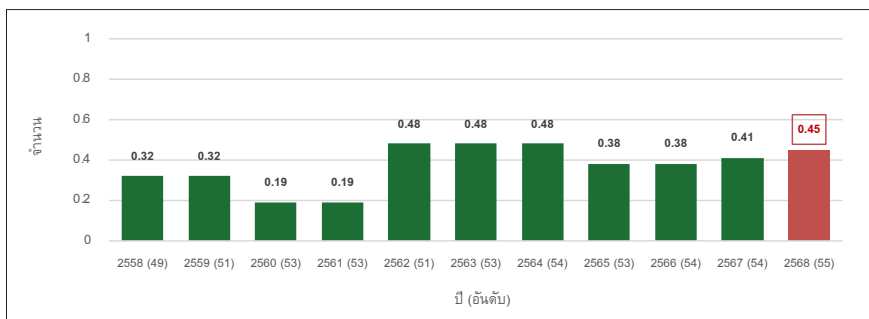
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(5) จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน

IMD ได้นำจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยคิดเป็นจำนวนต่อประชากร 1,000 คน มาใช้เป็นข้อมูลในการจัดอันดับ พบว่า ในช่วง 10 ปี ประเทศไทยมีนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนต่อในประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.32 (อันดับ 49) ในปี 2558 เป็นร้อยละ 0.45 (อันดับ 55) ในปี 2568 โดยมีนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศมากที่สุดร้อยละ 0.48 ในช่วงปี 2562-2564 และมีนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศน้อยที่สุดร้อยละ 0.19 ในช่วงปี 2560-2561 ในขณะที่ผลการจัดอันดับในช่วง 10 ปี ยังไม่มีความแตกต่างกันมากนัก (แผนภาพ 3.40)

แผนภาพ 3.40 จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน ของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

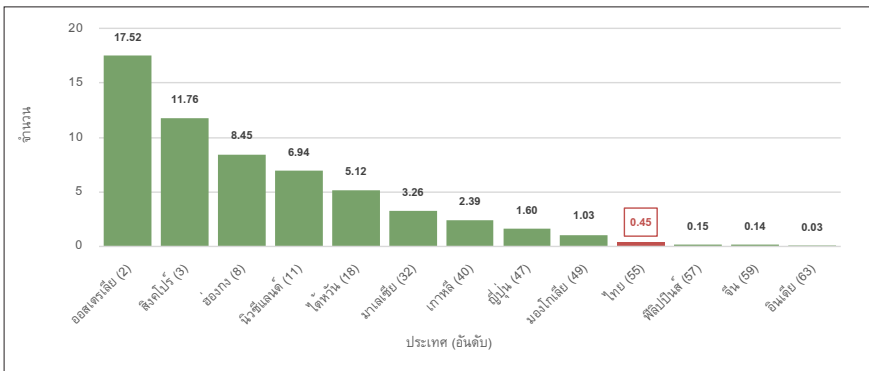

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีอัตราส่วนของนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยอยู่ที่ร้อยละ 0.45 ต่อจำนวนประชากร 1,000 คน (อันดับ 55) ซึ่งยังคงถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ ทั้งนี้ ประเทศไทยมีอัตราส่วนของนักศึกษาต่างชาติดังกล่าวดีกว่เพียง 3 ประเทศ คือ ฟิลิปปินส์ ร้อยละ 0.15 (อันดับ 57) จีน ร้อยละ 0.14 (อันดับ 59) และอินเดีย ร้อยละ 0.03 (อันดับ 69) (แผนภาพ 3.41)

แผนภาพ 3.41 จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คนของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

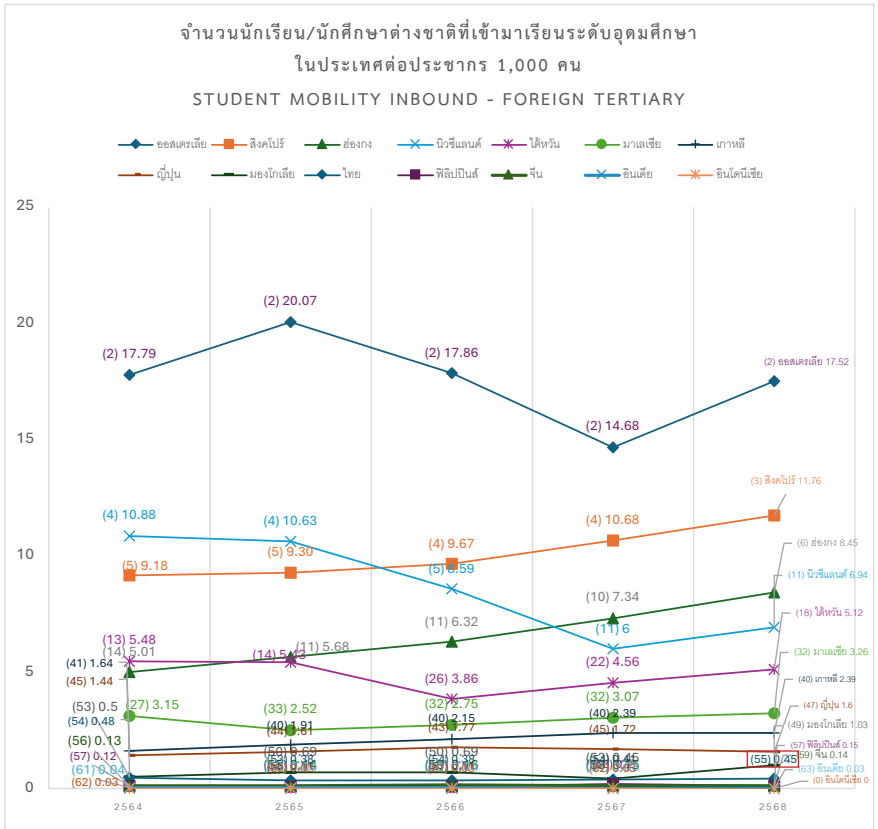
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คน ในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศไทยมีนักศึกษาต่างชาติมาเข้าเรียนระดับอุดมศึกษาลดลงเล็กน้อย จากร้อยละ 0.48 (อันดับ 54) ในปี 2564 เป็น ร้อยละ 0.45 (อันดับ 55) โดยมีอันดับเท่าเดิม ในปี 2565

ขณะที่ประเทศส่วนใหญ่มีแนวโน้มนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศเพิ่มจำนวนขึ้นเล็กน้อย โดยประเทศออสเตรเลียยังคงครองอันดับ 1 ในภูมิภาคนี้ตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา รองลงมา ได้แก่ สิงคโปร์ และฮ่องกง (แผนภาพ 3.42)

แผนภาพ 3.42 จำนวนนักศึกษาต่างชาติที่เข้ามาเรียนระดับอุดมศึกษาในประเทศต่อประชากร 1,000 คนของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

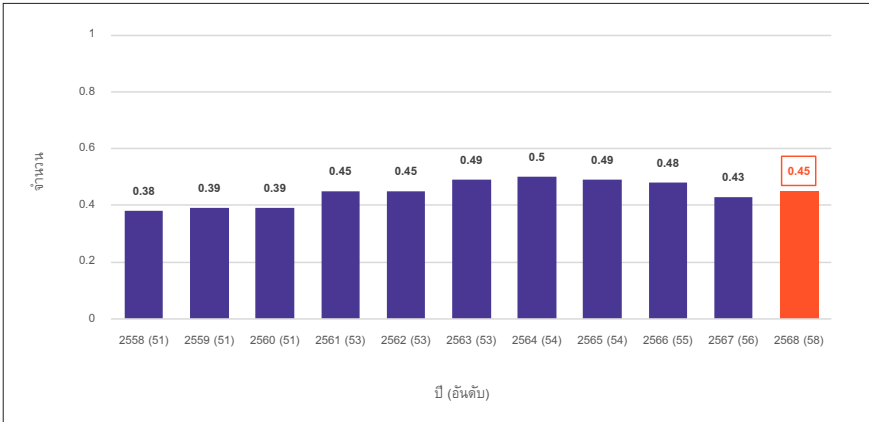
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวของวัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(6) จำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน

IMD ได้นำจำนวนนักศึกษาที่ไปศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาในต่างประเทศ โดยคิดเป็นจำนวนต่อประชากร 1,000 คน มาใช้เป็นข้อมูลในการจัดอันดับ พบว่าในช่วง 10 ปี ประเทศไทยมีจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.38 (อันดับ 51) ในปี 2558 เป็นร้อยละ 0.45 (อันดับ 58) ในปี 2568 โดยมีจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศมากที่สุด ร้อยละ 0.50 ในปี 2564 และมีจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศน้อยที่สุดร้อยละ 0.38 ในปี 2558 ในขณะที่ผลการจัดอันดับในช่วง 10 ปี ยังไม่มีความแตกต่างกันมากนัก (แผนภาพ 3.43)

แผนภาพ 3.43 จำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน ของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

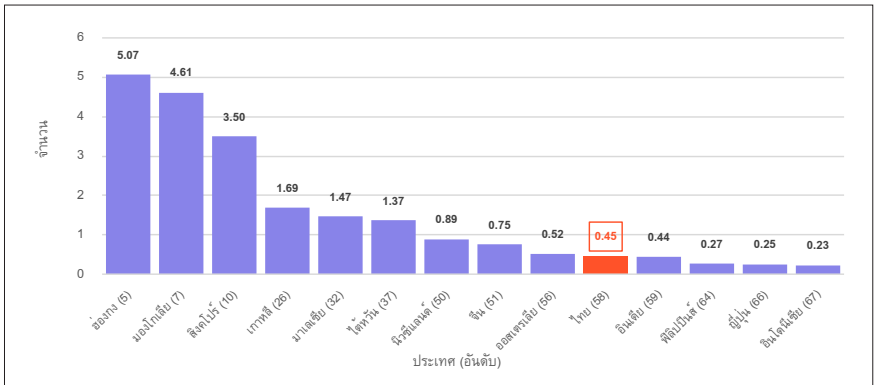

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศไทยมีจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ร้อยละ 0.45 อยู่ในอันดับ 58 มากกว่า อินเดีย ร้อยละ 0.45 (อันดับ 58) ฟิlipปินส์ ร้อยละ 0.27 (อันดับ 64) ญี่ปุ่น ร้อยละ 0.25 (อันดับ 66) และอินโดนีเซีย ร้อยละ 0.23 (อันดับ 67) สำหรับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกที่มีจำนวนนักศึกษาไปศึกษาต่อต่างประเทศมากที่สุด ได้แก่ ฮองกง ร้อยละ 5.07 (อันดับ 5) รองลงมา คือ มอญโกเลีย ร้อยละ 4.61 (อันดับ 7) สิงคโปร์ ร้อยละ 3.50 (อันดับ 10) (แผนภาพ 3.44)

แผนภาพ 3.44 จำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

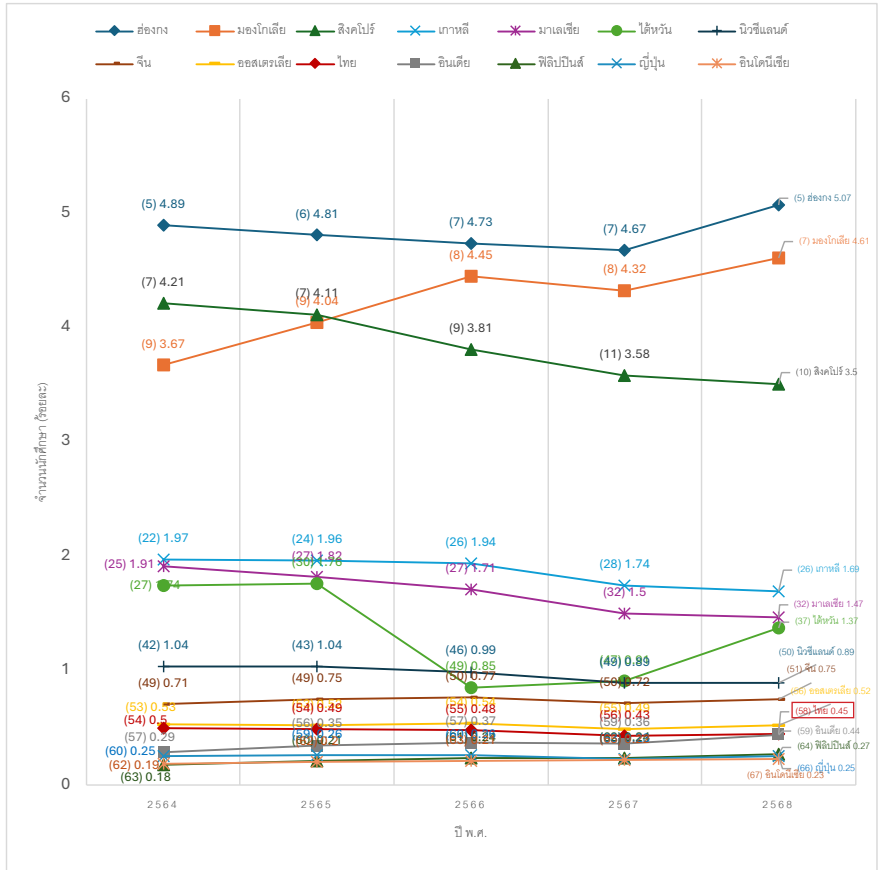
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศต่อประชากร 1,000 คน ในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 0.5 (อันดับ 54) ในปี 2564 มาเป็น ร้อยละ 0.45 (อันดับ 58) ในปี 2568

เช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก โดยฮ่องกงยังคงเป็นประเทศที่มีจำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศเป็นอันดับ 1 ในภูมิภาคนี้ตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา รองลงมา ได้แก่ มองโกเลียและสิงคโปร์ (แผนภาพ 3.45)

แผนภาพ 3.45 จำนวนนักศึกษาในประเทศที่ไปศึกษาต่อต่างประเทศ ในระดับอุดมศึกษาต่อประชากร 1,000 คน ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 - 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

3.1.3 บทวิเคราะห์มิติการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศของประเทศไทยและกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เป็นมิติที่มุ่งเน้น การพัฒนาระบบการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วของโลก และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับการผลิต กำลังคนสมรรถนะสูงที่มีทักษะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและภาค ธุรกิจ ตลอดจนการยกระดับความเป็นสากลเพื่อรองรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับ นานาชาติ ซึ่งเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของ ไทยให้เป็นที่ยอมรับในเวทีโลก

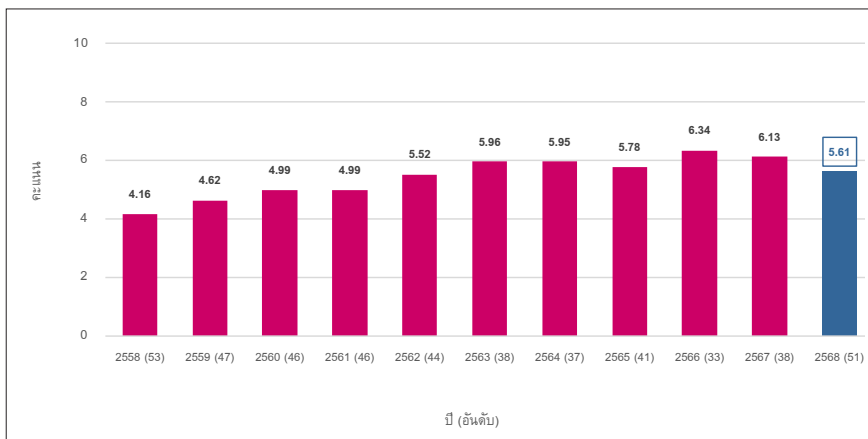
ทั้งนี้ สถาบัน IMD มีการประเมินสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างขีด ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งสะท้อนผ่านทั้งมุมมองของผู้บริหารภาค ธุรกิจ (Executive Survey) และข้อมูลเชิงประจักษ์ด้านความเป็นสากล ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด ได้แก่

- (1) การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนอง ต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่เพิ่มขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2562
- (2) การตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ของการอุดมศึกษา
- (3) การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ
- (4) ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ โดยมีรายละเอียดของบทวิเคราะห์ในแต่ละตัวชี้วัด ดังนี้

(1) การตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษา

IMD ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาจากผู้บริหาร พบว่า การตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาไทยมีแนวโน้มของผลการประเมินเพิ่มขึ้นโดยต่อเนื่อง จาก 4.16 คะแนน (อันดับ 53) ในปี 2558 ซึ่งเป็นปีที่การศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยสามารถตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจมีคะแนนน้อยที่สุด และเพิ่มขึ้นเป็น 5.96 คะแนน (อันดับ 38) ในปี 2563 หลังจากนั้นยังคงรักษาระดับใกล้เคียงกัน ก่อนจะมีคะแนนสูงสุดที่ 6.34 คะแนน (อันดับ 33) ในปี 2566 และปรับลดเล็กน้อยอยู่ที่ 5.61 คะแนน (อันดับ 51) ในปี 2568 (แผนภาพ 3.46)

แผนภาพ 3.46 การตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

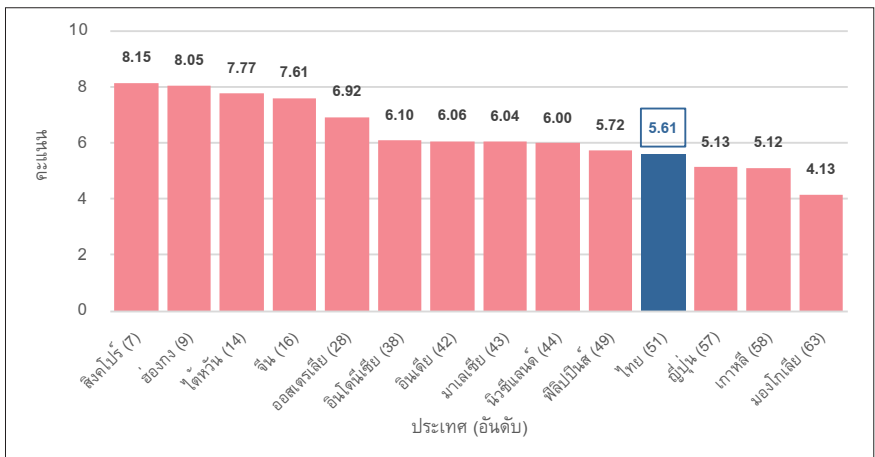

ปีที่ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการตอบสนองความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาของประเทศไทยเกินครึ่งเล็กน้อย อยู่ที่ 5.61 คะแนน (อันดับ 51) แต่ยังคงอยู่ในกลุ่มท้ายของกลุ่มภูมิภาคนี้ โดยมีอันดับดีกว่าเพียง 3 ประเทศ คือ เกาหลี 5.12 คะแนน (อันดับ 58) ญี่ปุ่น 5.13 คะแนน (อันดับ 57) และมองโกเลีย 4.13 คะแนน (อันดับ 63) ทั้งนี้ สิงคโปร์มีคะแนนสูงสุดในภูมิภาคนี้ อยู่ที่ 8.15 คะแนน (อันดับ 7) รองลงมา ได้แก่ ฮองกง 8.05 คะแนน (อันดับ 9) และไต้หวัน 7.77 คะแนน (อันดับ 10) (แผนภาพ 3.47)

แผนภาพ 3.47 การตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของการอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

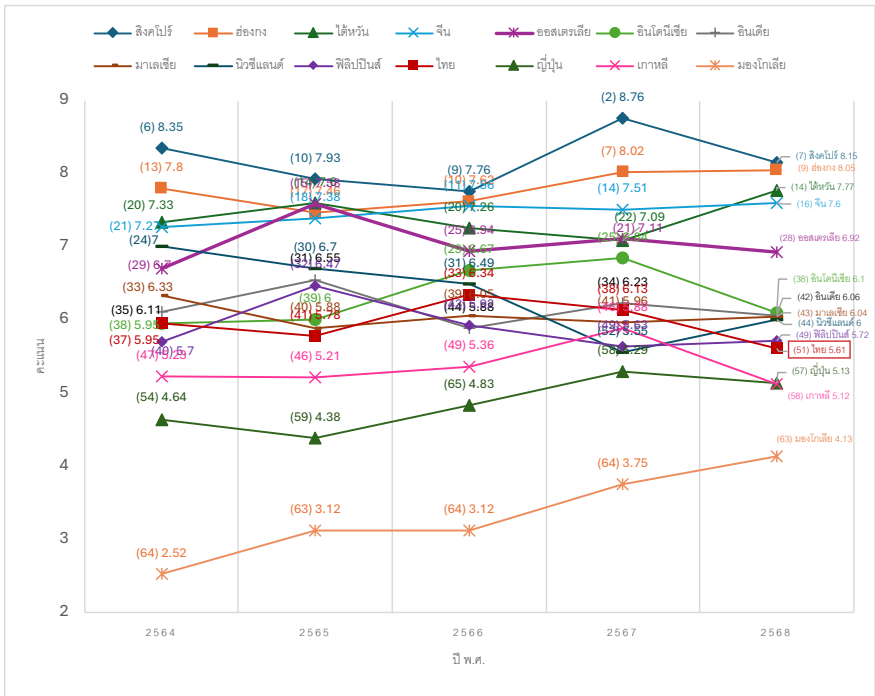

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบการตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของ การอุดมศึกษา ในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศไทย มีสมรรถนะในด้านนี้ลดลง เมื่อเทียบกับ ปี 2564 ที่ได้คะแนน 5.95 คะแนน ลดลง เป็นคะแนน 5.61 ในปี 2568 ในขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้มีผลการประเมิน เพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยประเทศสิงคโปร์มีสมรรถนะด้านนี้ดีมาตลอด 5 ปีที่ผ่านมา (แผนภาพ 3.48)

แผนภาพ 3.48 การตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ของการอุดมศึกษาของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

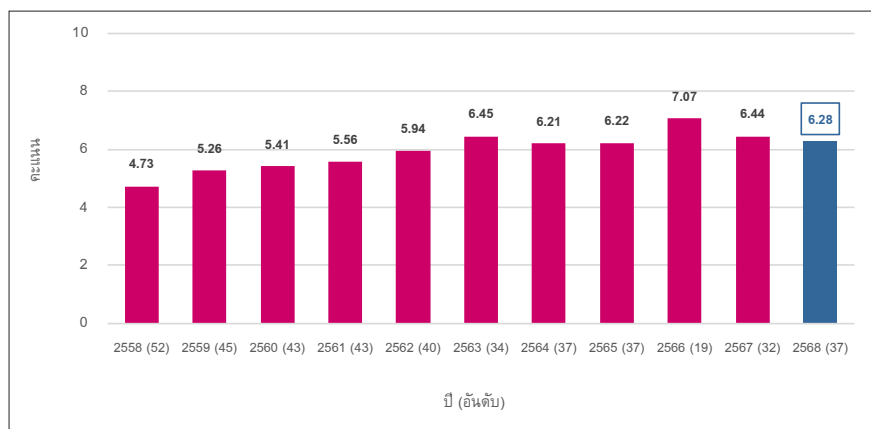
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(2) การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ

IMD ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจจากผู้บริหาร พบว่า การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจของไทยมีแนวโน้มของผลการประเมินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2558-2563 จาก 4.73 คะแนน (อันดับ 52) ในปี 2558 ซึ่งเป็นปีที่มีคะแนนน้อยที่สุด เป็น 6.45 คะแนน (อันดับ 34) ในปี 2563 และปรับตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงปี 2564 - 2565 จากคะแนน 6.21 คะแนน เป็น 6.22 คะแนน (อันดับ 37) ทั้งนี้ ในปี 2566 ประเทศไทยมีการบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจสูงสุด ด้วยคะแนน 7.07 คะแนน (อันดับ 19) ก่อนจะมีคะแนนลดลงในปี 2568 ด้วยคะแนน 6.28 คะแนน (อันดับ 37) (แผนภาพ 3.49)

แผนภาพ 3.49 การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

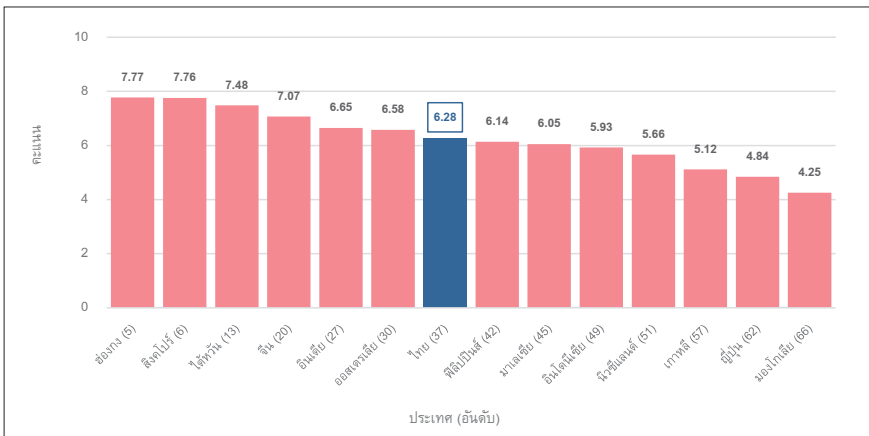

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ประเทศในกลุ่มภูมิภาคนี้ส่วนใหญ่มีผลคะแนนสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่มีผลคะแนนดังกล่าวลดลงค่อนข้างมาก โดยอยู่ที่ 5.61 คะแนน (อันดับ 51) โดยมีคะแนนดีกว่าเพียง 3 ประเทศ คือ ญี่ปุ่น 5.13 คะแนน (อันดับ 57) เกาหลี 5.12 คะแนน (อันดับ 58) และมองโกเลีย 4.13 คะแนน (อันดับ 63) ทั้งนี้ สิงคโปร์ มีคะแนนสูงสุดในภูมิภาคนี้ อยู่ที่ 8.15 คะแนน (อันดับ 7) รองลงมา ได้แก่ ฮองกง 8.05 คะแนน (อันดับ 9) และไต้หวัน 7.77 คะแนน (อันดับ 14) (แผนภาพ 3.50)

แผนภาพ 3.50 การบริหารจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

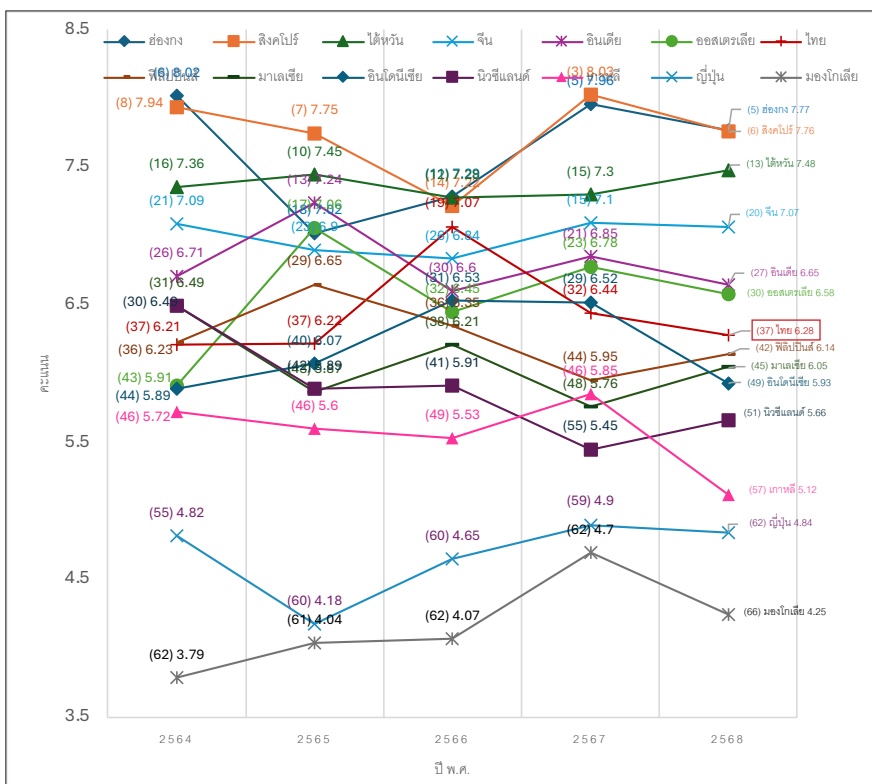

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจ ในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศไทยมีสมรรถนะในด้านนี้เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับ ปี 2564 ที่ได้คะแนน 6.21 คะแนน เพิ่มเป็นคะแนน 6.28 ในปี 2568 และมีแนวโน้มของคะแนนที่ดีขึ้นในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา ขณะที่ประเทศส่วนใหญ่ในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก มีแนวโน้มคะแนนลดลง โดยประเทศสิงคโปร์และฮ่องกงผลักดันกันเป็นผู้นำในภูมิภาคนี้ (แผนภาพ 3.51)

แผนภาพ 3.51 การบริหารจัดการการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคธุรกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 - 2568

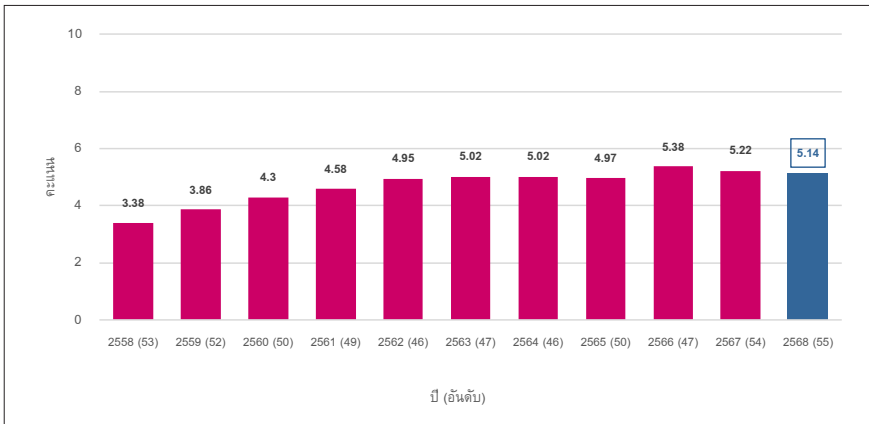
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(3) ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ

IMD ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ พบว่า ทักษะทางภาษาของไทยตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ มีแนวโน้มของผลการประเมินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2558 – 2564 จาก 3.38 คะแนน (อันดับ 52) ในปี 2558 เป็น 5.02 คะแนน (อันดับ 46) ในปี 2564 ขณะที่ในปี 2565 ประเทศไทยมีผลการประเมินลดลงเล็กน้อยจาก 5.02 คะแนน (อันดับ 46) ในปี 2564 เป็น 4.97 คะแนน (อันดับ 50) ในปี 2565 ทั้งนี้ พบว่า ประเทศไทยมีทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ สูงสุด ด้วยคะแนน 5.38 คะแนน (อันดับ 47) ในปี 2566 ขณะที่ในปี 2568 มีคะแนนลดลง เป็น 5.14 (อันดับ 55) โดยมีคะแนนน้อยที่สุด 3.38 คะแนน (อันดับ 53) ในปี 2558 (แผนภาพ 3.52)

แผนภาพ 3.52 ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการของประเทศไทย ปี 2558 – 2568

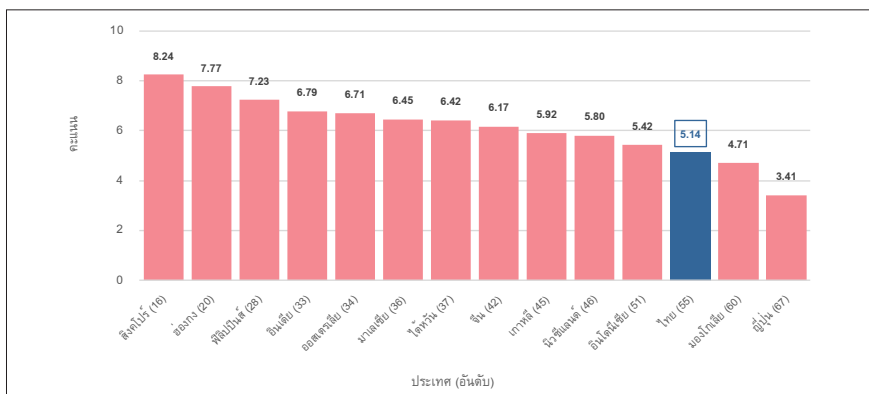

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2015 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการของประเทศไทยอยู่ในอันดับ 55 มีคะแนนการประเมิน 5.14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ซึ่งได้คะแนนเกือบต่ำกว่าทุกประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ยกเว้นมองโกเลียที่มีคะแนนการประเมิน 4.71 คะแนน (อันดับ 60) และญี่ปุ่น 3.41 คะแนน (อันดับ 67) โดยสิงคโปร์มีคะแนนสูงสุดในภูมิภาคนี้ 8.24 คะแนน (อันดับ 16) รองลงมา ได้แก่ ฮองกง 7.77 คะแนน (อันดับ 20) และฟิลิปปินส์ 7.23 คะแนน (อันดับ 28) (แผนภาพ 3.53)

แผนภาพ 3.53 ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

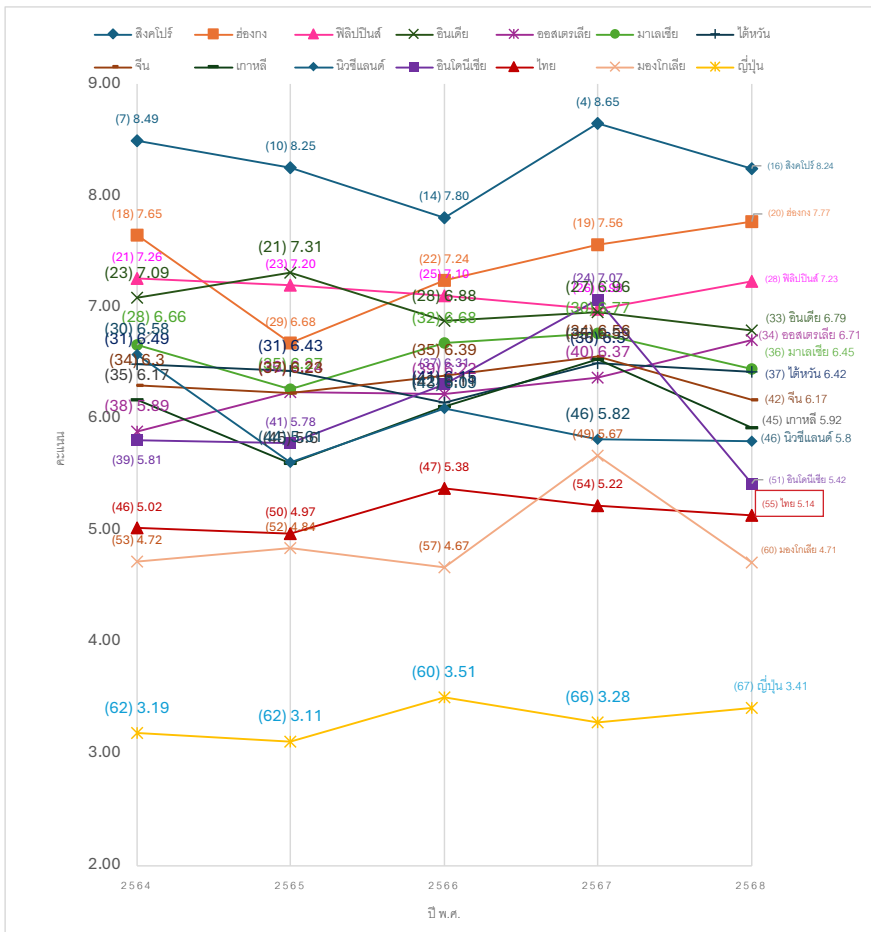

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศไทยมีสมรรถนะในด้านนี้เพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับ ปี 2564 ที่ได้คะแนน 5.02 คะแนน เพิ่มเป็นคะแนน 5.14 คะแนน ในปี 2568 และมีแนวโน้มของคะแนนที่ดีขึ้นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ขณะที่สิงคโปร์สามารถพัฒนาสมรรถนะด้านนี้ได้ดีที่สุดในภูมิภาคนี้ตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ขณะที่ญี่ปุ่นยังคงมีคะแนนในด้านนี้ต่ำที่สุดในภูมิภาคนี้ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาเช่นกัน (แผนภาพ 3.54)

แผนภาพ 3.54 ทักษะทางภาษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

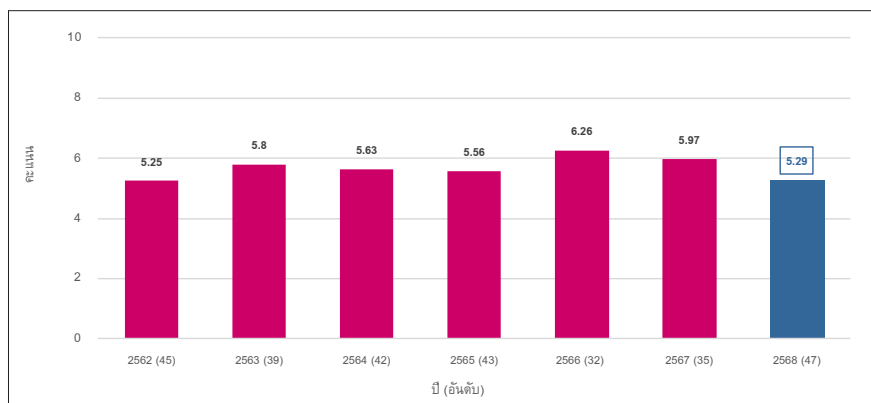
ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

(4) การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ

IMD ได้สำรวจความคิดเห็นจากผู้บริหารเกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตรงกับความต้องการในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ซึ่ง IMD ได้เพิ่มตัวชี้วัดนี้ในปี 2562 พบว่า ประเทศไทยมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่ตรงกับความต้องการในการแข่งขันทางเศรษฐกิจมีแนวโน้มดีขึ้นในช่วงปี 2562-2564 จาก 5.25 คะแนน (อันดับ45) ในปี 2562 เป็น 5.80 คะแนน (อันดับ 42) ในปี 2564 ขณะที่ในปี 2565 ไทยมีผลการประเมินลดลงเล็กน้อย และปรับตัวดีขึ้นในปี 2566 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยมีการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจด้วยคะแนนสูงสุด 6.26 คะแนน (อันดับ 32) และปรับตัวลดลงในปี 2568 ด้วยคะแนน 5.29 คะแนน (อันดับ 47) ซึ่งเป็นคะแนนเกือบท่ำที่ต่ำที่สุดในช่วง 7 ปี (แผนภาพ 3.55)

แผนภาพ 3.55 การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ปี 2562 – 2568

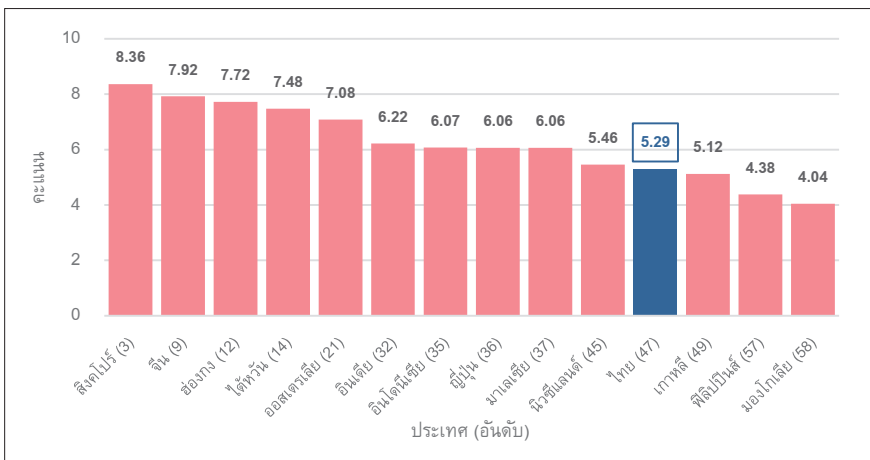

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2019 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศไทย ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบตัวชี้วัดระดับภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก พบว่า ในปี 2568 ผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย อยู่ที่ 5.29 คะแนน (อันดับ 47) และเป็นคะแนน ที่ค่อนข้างต่ำกว่าทุกประเทศในกลุ่มภูมิภาคนี้ ยกเว้นเกาหลี ที่มีคะแนนการประเมิน 5.12 คะแนน (อันดับ 49) ฟิลิปปินส์ 4.38 คะแนน (อันดับ 57) และมองโกเลีย 4.04 คะแนน (อันดับ 58) โดยสิงคโปร์มีคะแนนสูงสุดในภูมิภาคนี้ อยู่ที่ 8.36 คะแนน (อันดับ 3) รองลงมา ได้แก่ จีน 7.92 คะแนน (อันดับ 9) และฮ่องกง 7.72 คะแนน (อันดับ 12) (แผนภาพ 3.56)

แผนภาพ 3.56 การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2568

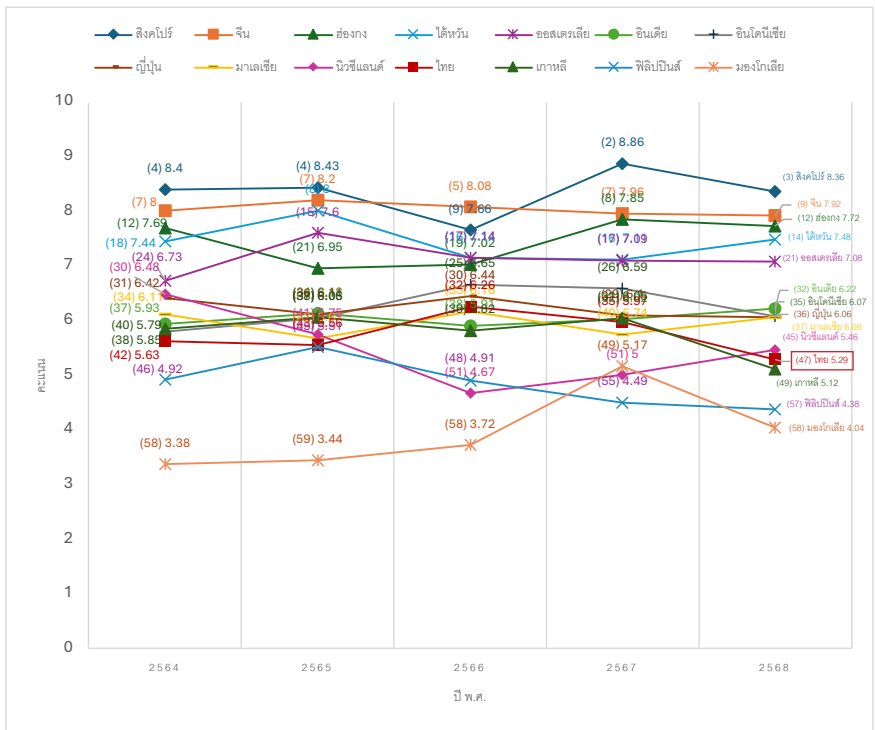

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของประเทศในกลุ่มภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในประเทศกลุ่มเอเชียแปซิฟิก ระหว่างปี 2564 – 2568 พบว่า ประเทศส่วนใหญ่มีผลการประเมินในตัวชี้วัดนี้ลดลง เช่นเดียวกับประเทศไทยที่มีผลการประเมินในด้านนี้ลดลงเมื่อเทียบกับปี 2564 คือ ลดลงจาก 5.63 คะแนน เป็น 5.29 คะแนน ในปี 2568 อย่างไรก็ตาม สิงคโปร์ยังเป็นประเทศผู้นำในภูมิภาคนี้ ยกเว้น ปี 2566 ที่จีนมีคะแนนสูงกว่า (แผนภาพ 3.57)

แผนภาพ 3.57 การศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่ตอบสนองต่อความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ปี 2564 – 2568

ที่มา: IMD World Competitiveness Yearbook 2021 – 2025

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บ คือ อันดับตัวชี้วัดของกลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ณ ปีนั้น ๆ

3.2 ถอดบทเรียนผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขัน ด้านการศึกษาของประเทศไทย

การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทย ให้มีเสถียรภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและการถอดบทเรียน จากผลการประเมินในระดับสากลอย่างเป็นระบบ จากรายงานผลการจัดอันดับ ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาโดยสถาบัน IMD ปี 2568 เมื่อพิจารณา รายละเอียดรายตัวชี้วัดและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา สามารถถอดบทเรียน และสรุปออกมาเป็นประเด็นสำคัญ เพื่อใช้ในการกำหนดทิศทางนโยบายและปรับปรุง ระบบการจัดการศึกษาของประเทศ รายละเอียดดังนี้

(1) ความสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงฐานข้อมูลทางการศึกษา ในระดับนานาชาติ

ประเทศไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดเก็บและประสานข้อมูล สถิติทางการศึกษาให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในฐานข้อมูลหลักที่สถาบัน IMD ใช้เป็นแหล่งอ้างอิง ได้แก่ ฐานข้อมูลสถาบันสถิติ ขององค์การยูเนสโก (UNESCO Institute for Statistics: UIS) และฐานข้อมูล ระบบตัวชี้วัดการศึกษาขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD Indicators of Education Systems: INES) ทั้งนี้ ในปัจจุบันประเทศไทย กำลังดำเนินการเตรียมความพร้อมเชิงระบบและส่งข้อมูลเพื่อเข้าเป็นส่วนหนึ่งของฐานข้อมูล INES อย่างเป็นทางการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะเป็นขั้นตอนสำคัญ ที่ช่วยให้สถิติทางการศึกษาของไทยมีความสมบูรณ์และได้รับการยอมรับในระดับสากล มากขึ้น

(2) การเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนจากระดับผู้ปฏิบัติ สู่ระดับผู้นำนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐได้มีการดำเนินโครงการความร่วมมือกับภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องในหลากหลายรูปแบบ อย่างไรก็ตาม ผลการสำรวจ ความคิดเห็นของผู้บริหารภาคธุรกิจ (Executive Opinion Survey) สะท้อน

ให้เห็นว่ามุมมองต่อระบบการศึกษาไทยยังมีค่าคะแนนลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา ๒ ปีที่ผ่านมา ดังนั้น การพัฒนาการศึกษาในระยะต่อไปจึงควรเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนให้เข้มข้นขึ้น โดยปรับเปลี่ยนจากบทบาทเดิมที่อยู่ในระดับการร่วมให้ความเห็นและร่วมดำเนินการมาสู่ระดับการร่วมกำหนดทิศทางนโยบายและร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้การผลิตกำลังคนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างเป็นรูปธรรม

(3) การเร่งอัตราการพัฒนาขีดความสามารถทางการศึกษา เพื่อก้าวทันการแข่งขันระดับโลก

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงประจักษ์ (Hard Data) พบว่าตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศไทยส่วนใหญ่มีแนวโน้มพัฒนาการที่ดีขึ้นเกือบทุกรายการ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบกับนานาชาติ พบว่าความเร็วในการพัฒนาของประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่ช้ากว่าหลายประเทศที่มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างรวดเร็วและเข้มข้น ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษาเพื่อแข่งขันประเทศอื่น ๆ ได้เพียงพอ การขับเคลื่อนนโยบายหลังจากนี้จึงต้องเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

(4) การผลักดันเป้าหมาย IMD ให้เป็นตัวชี้วัดบูรณาการระดับชาติ

เนื่องจากการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันต้องอาศัยการทำงานที่เชื่อมโยงกันในหลายกระทรวง จึงควรนำเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบกำหนดให้ผลการจัดอันดับของ IMD เป็นตัวชี้วัดบูรณาการร่วมกันของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง กลไกนี้จะช่วยให้มีการระบุหน่วยงานรับผิดชอบในแต่ละตัวชี้วัดอย่างชัดเจนและสร้างความผูกพันในการขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมกัน

(5) การสร้างความเข้าใจเชิงยุทธศาสตร์แก่ภาคีเครือข่ายทางการศึกษา

ภาครัฐควรเร่งสื่อสารและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับบริหารและปฏิบัติการ ถึงความสำคัญของเกณฑ์การประเมินความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานระดับสากลอย่างแท้จริง

(6) การมอบหมายเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนนโยบายอย่างเป็นทางการ

เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงาน ควรมีการมอบหมายหน่วยงานหลักที่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจนในการอำนวยการและติดตามผลการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างหน่วยงานและผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ

(7) การยกระดับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะเพื่อตอบโจทย์เศรษฐกิจยุคใหม่

บทวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา และการตอบสนองต่อภาคธุรกิจเป็นจุดที่ต้องเร่งพัฒนา การปรับปรุงหลักสูตรให้เน้นสมรรถนะ (Competency-based) และการส่งเสริมทักษะทางเทคโนโลยีจึงเป็นบทเรียนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

(8) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการงบประมาณเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

แม้งบประมาณด้านการศึกษาจะมีสัดส่วนที่สูง แต่ปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเพิ่มคะแนนเฉลี่ยของประเทศ บทเรียนนี้ชี้ให้เห็นว่าต้องมีการปรับเปลี่ยนเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณให้มุ่งเน้นการสนับสนุนสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกลและกลุ่มผู้เรียนที่ขาดแคลนโอกาสอย่างเป็นระบบ

3.3 ความเสี่ยงและโอกาสในการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทย

สถานะความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยบนตารางการจัดอันดับของ IMD ไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลการดำเนินงานภายในประเทศเพียงปัจจัยเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับทิศทางความเปลี่ยนแปลงของการก้าวขึ้นหรือลดลงของประเทศคู่แข่งในตารางการจัดอันดับด้วย เมื่อพิจารณาผลคะแนนรวมด้านการศึกษาของประเทศไทย ปี 2568 พบว่า โครงสร้างคะแนนมีความใกล้เคียงกับประเทศอื่นในกลุ่มเดียวกันอย่างนัยสำคัญ ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ประเด็นความท้าทายเชิงโครงสร้างที่ถือเป็นความเสี่ยง

และกลไกเงินนโยบายที่ถือเป็นโอกาสที่ควรเร่งดำเนินการเพื่อยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยให้เทียบเท่าสากล ดังนี้

(1) ความเสี่ยงจากระยะห่างของคะแนนที่มีความใกล้เคียงกัน (Marginal Score Gap)

ประเทศไทยมีคะแนนรวมด้านการศึกษาอยู่ที่ 37.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีอันดับรองลงมา พบว่ามีคะแนนตามหลังไทยเพียงเล็กน้อย ได้แก่ นามิเบีย (36.5 คะแนน อันดับ 56) มองโกเลีย (35.7 คะแนน อันดับ 57) และเปรู (33.5 คะแนน อันดับ 58) หากไทยไม่มีการพัฒนาเชิงรุกที่ชัดเจน มีความเสี่ยงสูงที่ประเทศเหล่านี้จะขยับอันดับแซงหน้าได้ในทางกลับกัน กลุ่มประเทศที่มีอันดับสูงกว่าไทยก็มีคะแนนนำหน้าเพียง 1 - 4 คะแนนเช่นเดียวกัน ได้แก่ ตุรกี (39.2 คะแนน อันดับ 54) บอตสวานา (39.3 คะแนน อันดับ 53) จอร์แดน (40.9 คะแนน อันดับ 52) ซิลี (41.6 คะแนน อันดับ 51) และบัลแกเรีย (41.9 คะแนน อันดับ 50) จากบทวิเคราะห์ทางสถิติชี้ให้เห็นว่า หากไทยสามารถปรับปรุงตัวชี้วัดสำคัญได้เพียงไม่กี่รายการ จะเป็นโอกาสให้ประเทศไทยขยับอันดับสูงขึ้นได้แบบก้าวกระโดดทันที ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีมาตรการยกระดับคะแนนแบบมุ่งเป้า (Targeted Improvements) ในตัวชี้วัดที่มีน้ำหนักคะแนนสูง

(2) โอกาสจากการเร่งปรับปรุงข้อมูลตัวชี้วัดที่ล่าสมัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้เริ่มประสานงานกับองค์การยูเนสโกประจำประเทศไทย เพื่อทบทวนตัวเลขสถิติในตัวชี้วัดอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป (Illiteracy rate of population aged 15+ years) ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่มีปัญหาการใช้อ้างอิงข้อมูลชุดเก่าที่ไม่สะท้อนสถานะปัจจุบันของประเทศมาอย่างยาวนาน การดำเนินการปรับปรุงข้อมูลชุดนี้ให้เป็นปัจจุบันและอ้างอิงฐานข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ทันสมัย จะเป็นโอกาสสำคัญในการเพิ่มคะแนนสถิติเชิงประจักษ์ (Hard Data) ของประเทศไทยในรอบปีถัดไป นอกจากนี้ การบูรณาการข้อมูลเข้าสู่ระบบ INES ของ OECD ยังเป็นทางเลือกที่จะช่วยกระจายความเสี่ยงและเพิ่มแหล่งอ้างอิงข้อมูลสถิติของไทยให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

(3) โอกาสในการสร้างระบบการทำงานบูรณาการข้ามหน่วยงาน

ความท้าทายในเรื่องการรวบรวมข้อมูลที่กระจัดกระจายอยู่ในหลายกระทรวง สามารถเปลี่ยนเป็นโอกาสได้โดยการกำหนดให้การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาและผลการจัดอันดับ IMD เป็นตัวชี้วัดบูรณาการร่วม (Joint KPI) ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมืออย่างเป็นระบบในการจัดส่งข้อมูลและร่วมกันพัฒนาตัวชี้วัดแต่ละรายการอย่างมีทิศทาง

(4) การจัดทำแผนปฏิบัติการยกระดับขีดความสามารถการแข่งขันระดับชาติ

การมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการประสานแผนปฏิบัติการ (Action Plan) จะช่วยลดความซ้ำซ้อนและสร้างความเป็นเอกภาพในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลให้การแก้ปัญหาในแต่ละตัวชี้วัดดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

(5) การพัฒนาระบบการติดตามและรายงานผลต่อระดับนโยบายอย่างใกล้ชิด

ควรมีกลไกการถอดบทเรียนและรายงานความคืบหน้าต่อคณะรัฐมนตรีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ฝ่ายนโยบายได้รับทราบถึงข้อติดขัดเชิงโครงสร้างและสามารถสั่งการแก้ไขปัญหาได้ในระดับประเทศ

(6) บทวิเคราะห์ความเสี่ยงด้านการเข้าสู่สังคมสูงวัยต่อศักยภาพการศึกษา

ความเสี่ยงเชิงโครงสร้างประชากรที่เด็กเกิดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนนักเรียนลดลงและอาจทำให้ประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาในระยะยาวลดต่ำลงตามเกณฑ์ประเมินของสากล ประเทศไทยจึงต้องริบวางแผนปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการศึกษาให้เน้นประสิทธิภาพต่อหัวให้สูงขึ้น เพื่อรักษาระดับคะแนนในส่วน of ประสิทธิภาพทรัพยากร

(7) บทวิเคราะห์โอกาสจากการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยกระดับมาตรฐานการเรียนรู้

การที่ประเทศไทยมีโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ค่อนข้างดี เป็นโอกาสในการเร่งขยายผลการเรียนรู้ออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลระดับชาติ ซึ่งจะช่วยยกระดับคะแนนความเชื่อมั่นของผู้บริหารภาคธุรกิจในด้านการเข้าถึงเทคโนโลยีและการเรียนรู้ที่ทันสมัยได้โดยตรง

แนวทางการยกระดับสมรรถนะ การศึกษาไทยในเวทีสากล จากมุมมองผู้มีส่วนได้เสีย ทุกภาคส่วน

บทที่ 4

ในบทนี้จะมุ่งนำเสนอมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนต่อการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ซึ่งเป็นประเด็นที่มีความสำคัญโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ระบบการศึกษาทั่วโลกกำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี โครงสร้างเศรษฐกิจ และความคาดหวังของตลาดแรงงาน การยกระดับสมรรถนะการศึกษาของประเทศไทยจึงไม่อาจอาศัยเพียงมุมมองของภาครัฐหรือหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดได้ หากต้องอาศัยความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งหน่วยงานกำหนดนโยบาย หน่วยงานด้านมาตรฐาน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ตลอดจนผู้เรียน ซึ่งเป็นผู้รับผลโดยตรง

การนำมุมมองจากหลายภาคส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกันในบทนี้ มีเป้าหมายเพื่อสร้างภาพความจริงเชิงระบบที่ครอบคลุมและลุ่มลึกกว่าเดิม โดยช่วยให้เห็นทั้งจุดแข็งที่ประเทศไทยสามารถต่อยอดได้ จุดอ่อนที่ยังต้องเร่งแก้ไข ช่องว่างที่แต่ละภาคส่วนมองเห็นต่างกัน รวมถึงโอกาสที่สามารถสร้างความร่วมมือเพื่อให้ระบบการศึกษาไทยสามารถแข่งขันในเวทีสากลได้อย่างยั่งยืน การบูรณาการมุมมองที่หลากหลายยังช่วยสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อน ซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างหลายภาคส่วน ไม่ใช่การดำเนินนโยบายแบบแยกส่วนเช่นในอดีต

ในภาพรวม บทนี้จึงมิได้เพียงสรุปความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ทำหน้าที่เชื่อมโยงและสังเคราะห์มุมมองดังกล่าว เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ครบถ้วน ทั้งในระดับผู้เรียน ระดับสถานศึกษา ระดับมาตรฐานและข้อมูล รวมถึงระดับนโยบายกำกับประเทศ ผลลัพธ์ที่ได้คือกรอบแนวคิดเชิงพัฒนา (development lens) ที่มีความครอบคลุมมองไกล และสามารถนำไปใช้กำหนดทิศทางการปฏิรูประบบการศึกษายุคใหม่สู่มาตรฐานสากลได้อย่างเป็นรูปธรรม

4.1 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล โดยใช้ดัชนีชี้วัดระดับสากลเป็นฐานในการดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดัชนีชี้วัดของสถาบัน IMD โดยในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการยกระดับอันดับด้านการศึกษาของประเทศไทยในเวทีโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดอันดับของสถาบัน IMD เพื่อแก้ไขปัญหาด้านข้อมูลที่ล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการประเมิน จึงได้ดำเนินการเชิงรุกเพื่อยกระดับสมรรถนะการศึกษาของไทยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญดังต่อไปนี้

(1) **ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดด้านการศึกษา** สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยสำนักประเมินผลการศึกษา ได้ดำเนินการศึกษาเอกสาร แพลตฟอร์ม รวบรวมข้อมูลด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการถอดบทเรียน และการวิเคราะห์ความเสี่ยงและโอกาสในการพัฒนาอันดับด้านการศึกษา เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดด้านการศึกษาของประเทศไทย และใช้เป็นฐานในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาจากผลการจัดอันดับของสถาบัน IMD ด้านการศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2568

(2) จัดทำและเผยแพร่เอกสารสรุปความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับนานาชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568 เพื่อรายงานสภากรรมการการศึกษาในระดับนานาชาติ สมรรถนะการศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับนานาชาติ ตัวชี้วัดที่สะท้อนผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของการจัดการศึกษารวมทั้งคาดการณ์แนวโน้มและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ

(3) ปรับปรุงแนวทางในการจัดเก็บ รวบรวม วิเคราะห์ และคำนวณตัวชี้วัดทางการศึกษาใหม่ทั้งระบบให้ครอบคลุม สมบูรณ์ ทันสมัย และตรงนิยามความหมายของสถาบัน IMD โดยมีผลการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ 1) การประชุมปรึกษาหารือแนวทางการพัฒนาตัวชี้วัดด้านการศึกษาเพื่อยกระดับการจัดอันดับของสถาบัน IMD ด้านการศึกษา 2) การประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดเตรียมข้อมูลประกอบการจัดทำตัวชี้วัดด้านการศึกษาของสถาบัน IMD 3) การสำรวจและจัดทำข้อมูลตัวชี้วัดอัตราการไม่รู้หนังสือของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปของประเทศไทย และ 4) การประชุมหารือเรื่อง ข้อมูลด้านการศึกษาสถาบัน IMD ประจำปี 2568 ร่วมกับสมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (TMA) เพื่อกำหนดแนวทางในการส่งข้อมูลตัวชี้วัดด้านการศึกษาของสถาบัน IMD ประจำปี 2568

(4) สร้างเครือข่ายและบูรณาการการยกระดับผลการจัดอันดับของสถาบัน IMD ให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การขับเคลื่อนการยกระดับผลการจัดอันดับด้านการศึกษาของสถาบัน IMD มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยมีผลการดำเนินการที่สำคัญ อาทิ การประชุมสัมมนา เรื่อง การศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ (Executive Forum for Fostering Excellence in Education) รวมถึงจัดทำเอกสารสรุปความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาของประเทศไทยเปรียบเทียบกับนานาชาติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568

(5) มุ่งเน้นการทำงานในเชิงยุทธศาสตร์ที่กำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำงานของแต่ละหน่วยงานอย่างชัดเจน เพื่อให้มีเป้าหมายชัดเจนในการทำงาน มีความต่อเนื่อง เป็นระบบ และเกิดความยั่งยืน โดยมีผลการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่ แผนปฏิบัติการด้านการยกระดับความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษา ของประเทศไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล ซึ่งเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ทั้งภายในและภายนอกกระทรวง เพื่อร่วมกันยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีมาตรฐาน เทียบเท่าสากล รวมทั้งได้ดำเนินการติดตามผลการดำเนินงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพัฒนาการศึกษาเพื่อยกระดับความสามารถทางการแข่งขัน ด้านการศึกษาของประเทศให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากลยิ่งขึ้นต่อไป

4.2 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองภาคเอกชน

การยกระดับสมรรถนะการศึกษาของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ ซึ่งไม่สามารถขับเคลื่อนได้ด้วยภาครัฐเพียงลำพัง หากแต่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการบูรณาการและสร้างระบบนิเวศทางการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานได้อย่างแท้จริง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากลเป็นประจำทุกปี ซึ่งสามารถถอดบทเรียนออกมาเป็นแนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองภาคเอกชน ได้ดังนี้

4.2.1 การปรับปรุงระบบการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

เพื่อยกระดับความสามารถทางการแข่งขันในระดับนานาชาติ กระทรวงศึกษาธิการจำเป็นต้องดำเนินการปรับปรุงระบบการศึกษาในหลายมิติ ดังนี้

(1) การเพิ่มทักษะกำลังคน ส่งเสริมการศึกษาต่อสายอาชีวศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยเฉพาะสาขาช่างเทคนิคเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ควรส่งเสริมทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรีในสาขาวิศวกรรมศาสตร์

(2) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตผ่านระบบและแพลตฟอร์มที่หลากหลาย เช่น ระบบ E-Workforce Ecosystem (EWE), ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) และ ระบบ E-Training เพื่อให้ประชาชนทุกช่วงวัยสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

(3) การปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานคุณวุฒิวิชาชีพและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกปัจจุบัน รวมทั้งปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้เน้นการปฏิบัติ (Hands-on) การส่งเสริมกระบวนการคิดวิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ทางวิชาการในชีวิตจริง

(4) การพัฒนาทักษะภาษา กำหนดมาตรฐานการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในทุกสถานศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจในการเรียนรู้

(5) การควบคุมคุณภาพบุคลากร ตรวจสอบและควบคุมคุณภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเคร่งครัด ทั้งด้านคุณสมบัติ จรรยาบรรณ และพฤติกรรม เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพการจัดการศึกษา

4.2.2 บทบาทของภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น

❑ การยกระดับทักษะแรงงานโดยกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนากำลังแรงงานผ่านกลยุทธ์ Upskill (ยกระดับทักษะ) และ Reskill (สร้างทักษะใหม่) เพื่อให้แรงงานมีทักษะที่ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ และเป็นทางเลือกในการพัฒนาตนเองสำหรับนักศึกษาที่จบการศึกษา

❑ การจัดทำหลักสูตรตามมาตรฐานวิชาชีพโดยสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ ใช้หลักสูตรตามมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพตั้งแต่ระดับอาชีวศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา และร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมเพื่อจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมระยะสั้นที่ตอบสนองความต้องการเฉพาะทางของแต่ละอุตสาหกรรม

□ การมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตรโดยสภาอุตสาหกรรม มีบทบาทในการร่วมออกแบบหลักสูตรให้ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานทักษะปานกลาง เช่น ช่างเทคนิคและช่างฝีมือ รวมถึงแรงงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC)

□ การสนับสนุนจากภาคเอกชน ร่วมมือกับภาครัฐในการสนับสนุน การฝึกอบรมภาษาอังกฤษและพัฒนาทักษะแรงงานด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม พบปัญหาความล่าช้าในกระบวนการอนุมัติหลักสูตรที่ภาคเอกชนมีส่วนร่วม ส่งผลให้การพัฒนาคอร์สไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและตลาดแรงงาน

4.2.3 แนวทางในการพัฒนาการศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน

การบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนจะช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

□ การบูรณาการความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคอุตสาหกรรม เปิดโอกาสให้ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนร่วมในการออกแบบหลักสูตร เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและพร้อมทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นทักษะการปฏิบัติในหลักสูตรอาชีวศึกษา

□ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีและเกมในการสอน ภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับการสอนแบบ “chunks of language” (กลุ่มคำ) เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและเพิ่มคลังคำศัพท์

□ การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาสมรรถนะทางกายและเพิ่มพูนทักษะที่จำเป็นในอนาคต เช่น ทักษะด้านวิศวกรรม ดิจิทัล และการคิดวิเคราะห์

□ การใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านระบบนี้เพื่อเป็นช่องทางในการสะสมและเทียบโอนหน่วยการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงาน ซึ่งจะช่วยให้มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและยกระดับคุณวุฒิทางการศึกษาให้แก่ประชาชนทุกคน

4.3 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ

การยกระดับสมรรถนะการศึกษาของประเทศเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการวิเคราะห์จากมุมมองของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้สามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับรวบรวมมา สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สะท้อนถึงความท้าทายและโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันทางการศึกษาของไทยได้ ดังนี้

(1) ตัวอย่างความสำเร็จในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางการศึกษา

ประเทศไทยและต่างประเทศมีตัวอย่างความสำเร็จที่สามารถนำมาเป็นต้นแบบในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ดังนี้

ตัวอย่างความสำเร็จของประเทศไทย

❑ **แรงงานฝีมือในสาขาบริการ** แรงงานในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาการท่องเที่ยว การโรงแรม ภัตตาคาร และร้านอาหาร ถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน เพื่อออกแบบหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของตลาดและเน้นการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในยุคดิจิทัล

❑ **ระบบทวิภาคีและการจัดการศึกษาเฉพาะทาง** การจัดการศึกษาทวิภาคีเป็นแนวทางที่ประสบความสำเร็จในการผลิตบุคลากรที่มีทักษะตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ นอกจากนี้ การดำเนินงานของ ศูนย์บริหารเครือข่ายการผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (CVM) เช่น วิทยาลัยเทคนิคพังงา ที่เน้นพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวเพื่อก้าวสู่ Tourism Hub ก็เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่

❑ **ศักยภาพทางการแพทย์** การแพทย์และการพยาบาลในระดับอุดมศึกษาของไทยมีศักยภาพและมาตรฐานระดับสากล ซึ่งเป็นจุดแข็งที่สร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวต่างชาติที่มาใช้บริการรักษา

□ **การบริหารจัดการงบประมาณ** แม้งบประมาณด้านการศึกษาของไทยจะอยู่ในระดับสูง แต่ปัญหาอยู่ที่ประสิทธิภาพในการใช้จ่าย โดยงบประมาณส่วนใหญ่ถูกใช้ไปกับบุคลากร ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุด เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างความสำเร็จของประเทศออสเตรเลีย

□ **การประเมินคุณภาพโดย School Improvement Unit** หน่วยงานนี้มีบทบาทสำคัญในการควบคุมและประเมินคุณภาพการศึกษาผ่านโครงการที่โรงเรียนเข้าร่วมโดยสมัครใจ ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างบุคลากรทำให้โรงเรียนสามารถระบุและแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางให้โรงเรียนสามารถสื่อสารปัญหาไปยังภาครัฐเพื่อขอความช่วยเหลือได้

(2) อุปสรรคต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันและแนวทางปรับปรุง

ระบบการศึกษาของไทยยังมีอุปสรรคหลายประการที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ดังนี้

□ **ปัญหาความเหลื่อมล้ำและอัตราการหลุดออกจากระบบการศึกษา** ปัญหาโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลที่ไม่ได้รับเงินอุดหนุนเพียงพอ และปัจจัยด้านเศรษฐกิจทำให้เด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ส่งผลให้อัตราการไม่รู้หนังสือสูงขึ้น การนำภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การจัดตั้งโรงเรียนในโรงงาน อาจเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหา

□ **ปัญหาด้านประชากร** การลดลงของอัตราการเกิดและสังคมสูงวัย จะส่งผลกระทบต่อจำนวนกำลังแรงงานในอนาคต ดังนั้น จึงควรกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมการมีบุตรและวางแผนรองรับแรงงานต่างชาติ

□ **ปัญหาทักษะภาษา** ความแตกต่างของวิธีการสอนและคุณภาพของครู ส่งผลให้ทักษะภาษาอังกฤษของเยาวชนไทยยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ดังนั้น ควรปรับเปลี่ยนการสอนให้เน้นการสื่อสารจริงมากกว่าการท่องจำหลักไวยากรณ์

□ **ปัญหาหลักสูตรที่ไม่ทันสมัย** หลักสูตรบางรายวิชายังไม่สอดคล้องกับการใช้งานในชีวิตจริงและการทำงานในปัจจุบัน ควรมีการเพิ่มเนื้อหาที่จำเป็น เช่น การจัดการการเงินส่วนบุคคลหรือการยื่นภาษี เข้าไปในหลักสูตรระดับมัธยมศึกษา

❑ **ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลตัวชี้วัด** ข้อมูลบางตัวชี้วัดยังไม่สะท้อนความเป็นจริง เช่น อัตราการเข้าเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาและอัตราส่วนครูต่อนักเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเมินภาพรวมของระบบการศึกษา การตรวจสอบและปรับปรุงข้อมูลให้สมบูรณ์และเป็นปัจจุบันจึงเป็นสิ่งสำคัญ

(3) **กระบวนการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันอย่างเป็นรูปธรรม**
การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอาศัยกระบวนการที่ชัดเจนและเป็นระบบ ดังนี้

❑ **การกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน** หน่วยงานระดับนโยบายควรกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณที่ชัดเจน เช่น สัดส่วนนักเรียนอาชีวศึกษา หรืออัตราการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร และจัดทำระบบติดตามผลอย่างเป็นรูปธรรม

❑ **การให้ความสำคัญกับการทดสอบระดับชาติ** การทดสอบระดับชาติ เช่น NT O-NET และ PISA เป็นเครื่องมือสำคัญในการวัดคุณภาพการศึกษา ควรมีการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญและประโยชน์ของการสอบ

❑ **การเตรียมความพร้อมรับมือกับความท้าทายในอนาคต** หลักสูตรควรบูรณาการความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น Climate Change, Technology Disruption AI และ Drone Warfare

❑ **การพัฒนาทักษะที่จำเป็น** ส่งเสริมทักษะการอ่าน การคิดวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (critical thinking) การคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับอาชีพใหม่ๆ ในอนาคต โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีและพลังงานสะอาด

❑ **การยกระดับคุณภาพครู** ส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนการสอน ลดภาระงานเอกสาร และสนับสนุนการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

❑ **การส่งเสริมทักษะภาษาอังกฤษ** ควรปรับหลักสูตรให้มีการจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษในบางรายวิชา เพื่อให้นักเรียนมีความคุ้นชินกับการฟัง พูด อ่าน และเขียนเป็นภาษาอังกฤษมากขึ้น

4.4 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD)

ในยุคที่โลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงรอบด้านเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและคาดเดาไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างก้าวกระโดด ปัญหาสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เศรษฐกิจผันผวน การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของประชากร และวิกฤตทางสังคมต่าง ๆ ระบบการศึกษาของไทยจึงไม่สามารถหยุดนิ่งและยึดติดกับกรอบเดิมที่เน้นเพียงความรู้วิชาการหรือการเตรียมคนเข้าสู่ตลาดแรงงานเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ประชุมหารือเกี่ยวกับสถานการณ์และแนวโน้มของการศึกษาของประเทศไทยในปี 2025 ตามมุมมองของ OECD ได้ข้อสรุปที่น่าสนใจเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล ดังนี้

❑ **ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน** ผลการประเมิน PISA 2022 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในวิชาคณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของ OECD โดยเฉพาะในวิชาการอ่าน ซึ่งคะแนนเฉลี่ยลดลงประมาณ 60 คะแนนเมื่อเทียบกับปี 2018 และมีสัดส่วนนักเรียนที่มีคะแนนต่ำกว่าระดับความสามารถพื้นฐาน (Level 2) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

❑ **คุณภาพและการพัฒนาครู** ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียน การขาดการฝึกอบรมและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูไม่พร้อมที่จะนำเทคโนโลยีและวิธีการสอนที่ทันสมัยมาใช้ในห้องเรียน นอกจากนี้การลงทุนด้านการศึกษา การใช้จ่ายด้านการศึกษาของรัฐบาลไทยในปี 2568 อยู่ที่ร้อยละ 2.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำที่สุดในรอบหลายปีที่ผ่านมา และแสดงถึงแนวโน้มการลดลงอย่างต่อเนื่องของการลงทุนด้านการศึกษา

❑ **ความไม่สมดุลของทักษะ** ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาความไม่สมดุลของทักษะ (skills imbalances) โดยเฉพาะในภาคการศึกษาและการดูแลสุขภาพ ซึ่งมีความต้องการแรงงานที่มีทักษะเฉพาะทาง แต่ระบบการศึกษายังไม่สามารถผลิตบุคลากรที่มีทักษะตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานได้

❑ **ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา** การลงทุนด้านการศึกษาในประเทศไทยยังคงต่ำ โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทและมีนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ แนวโน้มการศึกษาในอนาคต

ในปี 2568 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและ OECD ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่าสากล โดย OECD แนะนำให้ประเทศไทยดำเนินการ ดังนี้

(1) **การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี**

ประเด็นนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรการศึกษาแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำและเนื้อหาวิชาการเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพ OECD จึงแนะนำให้ประเทศไทยปรับปรุงหลักสูตรให้มุ่งเน้นการพัฒนา ทักษะแห่งอนาคต (Future Skills) ซึ่งรวมถึงทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความคิดสร้างสรรค์ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้ การบูรณาการความรู้ด้านดิจิทัลและเทคโนโลยีเข้ากับทุกสาขาวิชาจะช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสภาพแวดล้อมการทำงานจริงได้

การปรับปรุงหลักสูตรยังต้องคำนึงถึงความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาและภาคเอกชน เพื่อให้แน่ใจว่าหลักสูตรที่เปิดสอนนั้นตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-Curve Industries) เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ และดิจิทัล การสร้างหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีจะช่วยลดปัญหาการผลิตบัณฑิตที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาด ซึ่งเป็นปัญหาที่ประเทศไทยเผชิญอยู่ ณ ขณะนี้

(2) การเพิ่มการลงทุนด้านการศึกษา รวมถึงการฝึกอบรมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง

การลงทุนในภาคการศึกษาถือเป็นการลงทุนเพื่ออนาคตของชาติอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าสัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษาของไทยที่เน้นไปที่บุคลากรเป็นหลัก ส่งผลให้งบประมาณสำหรับการลงทุนด้านการพัฒนาการศึกษาน้อยลง OECD จึงแนะนำให้ประเทศไทยเพิ่มการจัดสรรงบประมาณในส่วนของ การวิจัยและพัฒนา รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาให้ทันสมัย รวมทั้งการลงทุนใน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (Teacher Professional Development) เนื่องจากครูเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา การฝึกอบรมและพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ ในหลักสูตรใหม่ๆ และสามารถใช้นวัตกรรมการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้น การเรียนรู้และพัฒนาทักษะของนักเรียนให้เติบโตเต็มที่

(3) การพัฒนาระบบการประเมินผลการเรียนรู้ที่ครอบคลุมและมีคุณภาพ

ระบบการประเมินผลการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นการวัดผลจากการสอบปลายภาค เพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนได้อย่างครบถ้วน การปรับปรุงระบบการประเมินจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่รอบด้าน OECD แนะนำให้ประเทศไทยพัฒนาระบบการประเมินที่ครอบคลุม และหลากหลาย (Holistic and Diverse Assessment) เช่น การประเมินจากผลงาน (Portfolio-based assessment) การประเมินจากการปฏิบัติจริง (Performance-based assessment) และการประเมินแบบต่อเนื่องตลอดกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลแบบใหม่นี้จะช่วยให้ครู และผู้ปกครองเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถ ให้คำแนะนำที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนได้อย่างเต็มที่

(4) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning)

ในยุคที่ความรู้และทักษะมีอายุสั้นลง การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในห้องเรียน อีกต่อไป OECD เน้นย้ำว่าประเทศไทยควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อเตรียมความพร้อมให้ประชากรทุกช่วงวัยสามารถปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตได้ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็น ต่อการทำงาน (Reskilling) และการอัปเดตความรู้ให้ทันสมัยอยู่เสมอ (Upskilling)

ภาครัฐควรมีบทบาทในการสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย จัดหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาด และสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนลงทุนในการพัฒนาทักษะบุคลากรของตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถสร้างบุคลากรที่มีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้สูง ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญสำหรับเศรษฐกิจในอนาคต

4.5 แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในมุมมองของ Partner Institute

สถาบัน IMD มีเครือข่าย Partner Institute ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการจัดอันดับโดยประเทศไทย สถาบัน IMD ได้ตกลงให้สมาคมการจัดการธุรกิจแห่งประเทศไทย (TMA) เป็น Partner Institute ประจำประเทศไทย โดย TMA ได้มีการนำเสนอผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ประจำปี 2568 และการเสวนาในหัวข้อโอกาสความหวัง และอนาคตของประเทศไทย เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2568 ณ โรงแรม ดิ แอทธินี โฮเทล กรุงเทพฯ โดยที่ประชุมได้นำเสนอผลการจัดอันดับพร้อมแลกเปลี่ยนข้อเสนอเชิงนโยบายและแนวทางการร่วมมือเพื่อแก้ไขวิกฤติและขับเคลื่อนประเทศไทยให้พร้อมสำหรับอนาคต รายละเอียดดังนี้

(1) แนวทางการพัฒนาด้านสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ใช้กลยุทธ์ “Where to play ?”

ระบุดุลมุ่งเน้นและอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ชัดเจน โดยใช้ประโยชน์จากศักยภาพและความสำเร็จที่เปรียบเทียบกับประเทศที่มีอยู่ผนวกกับการทำความเข้าใจกระแสโลกและเมกะเทรนด์ที่จะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สังคมสูงวัย หรือการเปลี่ยนผ่านสู่เศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อก่อให้เกิดผลกระทบเชิงบวก ทั้งในมิติการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม โดยมีตัวอย่างของอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว ได้แก่ อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการแพทย์ (Agriculture and Food - Wellness and Medical Tourism) ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จุดแข็งของประเทศไทย

(2) แนวทางการพัฒนาด้านประสิทธิภาพของภาครัฐ โดยใช้กลยุทธ์ Credible

Government

สร้างความเชื่อมั่นในการทำงานของภาครัฐ โดยจัดตั้ง PMO (Performance Management Office) พร้อมทั้งแต่งตั้งผู้บริหารระดับสูง (Champion) ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและได้รับมอบอำนาจในการขับเคลื่อนนโยบายระหว่างหน่วยงานภาครัฐ (Cross-Ministry) ดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเพื่อยกระดับความสะดวกในการดำเนินธุรกิจ (Ease of Doing Business) ผ่านสองมาตรการหลัก ได้แก่ การปรับปรุงและขจัดกฎหมายที่เป็นอุปสรรค (Regulatory Guillotine) และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของภาครัฐ เพิ่มความโปร่งใสลดโอกาสในการทุจริตและคอร์รัปชัน ตลอดจนส่งเสริมการเพิ่มจำนวนประชากรชนชั้นกลาง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะและเพิ่มรายได้ เสริมสร้างความมั่นคงทางการเงิน การลงทุน และการประกอบธุรกิจ เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านั้นเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

(3) แนวทางการพัฒนาด้านประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ ใช้กลยุทธ์ Enterprise

Transformation

พัฒนาศักยภาพของภาคธุรกิจ โดยการหาตลาดใหม่และส่วนแบ่งตลาดใหม่ที่ตอบสนองความต้องการจำเพาะของผู้บริโภค รวมถึงการใช้ประโยชน์จากช่องทางใหม่ ๆ และแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและอำนวยความสะดวกในการทำธุรกรรมมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มผลิตภาพและประสิทธิภาพตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน นอกจากนี้ ต้องปฏิรูปวิสาหกิจ SMEs ให้เป็นองค์กรขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (IDE) ตลอดจนการพัฒนาทักษะบุคลากรทั้งทักษะเชิงเทคนิค (Hard Skills) และทักษะทางสังคม (Soft Skills) เพื่อตอบสนองพลวัตของภาคธุรกิจ

(4) แนวทางการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ใช้กลยุทธ์ National Agenda

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาและการยกระดับคุณภาพสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม โดยการปฏิรูประบบการศึกษาและการพัฒนากำลังคน มีการกำหนดทักษะเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Skills) ที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ในทุกกระดับตั้งแต่การศึกษาปฐมวัยไปจนถึงอุดมศึกษา (รวมทั้งอาชีวศึกษา) โดยครอบคลุมถึงการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการในอนาคต รวมถึงการยกระดับคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) เพื่อเตรียมความพร้อมกำลังคนให้สามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมและเศรษฐกิจดิจิทัล นอกจากนี้ ควรมีการวางรากฐานระบบสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Wellbeing) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ อาทิ การพัฒนาระบบรองรับและส่งเสริมคุณภาพชีวิตสำหรับสังคมสูงวัย การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและยั่งยืน ลดความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติและสาธารณสุข รวมถึงการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

(5) ข้อเสนอแนะเร่งด่วนที่ดำเนินการทันที

❑ **Set Goal & Policy Deployment** เป็นการตั้งเป้าหมายระยะสั้น และระยะกลาง เพื่อกำหนดเป็นแผนปฏิบัติ (Execution) ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

❑ **Set PMO (Performance Management Office)** เป็นการจัดตั้ง ทีมพัฒนากลาง PMO แต่งตั้ง Champion ที่มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และมีอำนาจในการขับเคลื่อน

❑ **Develop KPIs Dashboard** เป็นกำหนดตัววัด (KPIs) จาก Ranking และติดตามผลการทำงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ

❑ **Build Collaborations (Triple Helix)** เป็นการสร้างความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ โดยอาศัยจุดแข็งจากภาครัฐกิจ ด้านการจัดการและภาควิชาการด้านองค์ความรู้

4.6 การสังเคราะห์แนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล จากผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน

การพัฒนาการศึกษาไทยจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจแบบองค์และตามถึงบริบท ความต้องการ รวมถึงข้อจำกัดของระบบที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงหลายมิติ บทวิเคราะห์ จากผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนตั้งแต่ภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้เชี่ยวชาญ ไปจนถึงองค์กร าระหว่างประเทศจะช่วยให้เห็นภาพรวมของความท้าทาย โอกาส และแนวทางเชิงปฏิบัติ ที่จะยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและการแข่งขัน ของเศรษฐกิจฐานความรู้ในศตวรรษที่ 21

หัวข้อนี้ จะเป็นการสรุป วิเคราะห์และสังเคราะห์สาระสำคัญจากหัวข้อ 4.1 – 4.5 โดยนำเสนอเป็นแนวทางการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยพร้อมบทเรียนสำคัญ ที่ควรนำไปสู่การปฏิรูป เพื่อวางฐานให้ประเทศไทยสามารถก้าวสู่ระบบการศึกษา คุณภาพสูงในเวทีโลก รายละเอียดดังนี้

(1) ภาครัฐ - การสร้างระบบข้อมูล นโยบาย และกลไกการขับเคลื่อนที่เข้มแข็ง

ข้อค้นพบจากผู้แทนภาครัฐสะท้อนภาพความพยายามเชิงโครงสร้าง ในการปรับปรุงระบบข้อมูลและมาตรฐานให้สอดคล้องกับเกณฑ์สากล เช่น IMD, OECD และ UNESCO ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการจัดอันดับสมรรถนะระบบการศึกษาในระดับโลก ข้อจำกัดด้านข้อมูลที่ไม่ทันสมัย ไม่ตรงนิยามสากล และจัดเก็บแบบแยกส่วน ทำให้ประเทศไทยเสียโอกาสในการสะท้อนศักยภาพที่แท้จริง

หน่วยงานรัฐจึงจำเป็นต้องเร่งปฏิรูปโครงสร้างข้อมูล (Data Reform) โดยสร้างระบบข้อมูลที่ถูกต้อง เชื่อมโยงกันได้ และส่งต่อให้สถาบันสากลอย่างมีมาตรฐาน ขณะเดียวกันควรวางแผนปฏิบัติการระดับชาติด้านขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการศึกษา พร้อมสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง และระดับ พื้นที่แบบมีเอกภาพ รวมทั้งยกระดับความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคเอกชน เพื่อปรับหลักสูตรการเรียนรู้ และทักษะให้ทันสมัยและตอบโจทย์เศรษฐกิจใหม่

(2) ภาคเอกชน - ความต้องการแรงงานคุณภาพสูง และความจำเป็นในการออกแบบหลักสูตรร่วมกัน

เสียงสะท้อนจากภาคเอกชนชัดเจนว่าคุณภาพแรงงานไทยยังไม่ตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะทักษะภาษาอังกฤษ ทักษะดิจิทัล ทักษะวิศวกรรมขั้นสูง และทักษะปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ ภาคเอกชนมองว่าหลักสูตรในระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษายังไม่เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และต้องเร่งออกแบบหลักสูตรร่วมกัน (co-design) โดยมีข้อมูลตลาดแรงงานเป็นตัวกำกับ

นอกจากนี้ ภาคเอกชนยืนยันว่าการ Upskill – Reskill ต้องทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ไม่ใช่กิจกรรมเฉพาะจุด และต้องยกระดับมาตรฐานอาชีวศึกษาไทยให้ใกล้เคียงกับรูปแบบ dual system ของประเทศพัฒนาแล้ว การมีส่วนร่วมของเอกชนจึงไม่ใช่เพียงการให้ความเห็นแต่ต้องเป็นการร่วมกำหนดทิศทางนโยบายที่มีผลต่อการจัดการศึกษาทั้งระบบ

(3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา - โครงสร้างปัญหาที่ต้องปฏิรูประบบลึกและกว้าง

ผู้เชี่ยวชาญชี้ให้เห็นถึงรอยแผลของระบบ ที่ฝังลึกและส่งผลกระทบต่อคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้ของไทย ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การเข้าถึงบริการการศึกษาที่ไม่เท่าเทียม คุณภาพครูและการสอนที่ยังไม่ตอบโจทย์ทักษะศตวรรษที่ 21 และระบบการประเมินผลที่ไม่สะท้อนสมรรถนะผู้เรียนจริง

แม้ประเทศไทยมีจุดแข็งด้านศักยภาพบุคลากรเฉพาะด้าน เช่น ด้านการแพทย์ การบริการท่องเที่ยว และการอาชีวะระดับสูง แต่โดยรวมระบบยังขาดแรงส่งเชิงนโยบายที่ชี้ให้เห็นเป้าหมายในอนาคตอย่างชัดเจน ผู้เชี่ยวชาญเน้นว่าการปรับหลักสูตร การยกระดับวิชาชีพครู และการสร้างระบบสนับสนุนโรงเรียนที่มีความเหลื่อมล้ำสูง เป็นปัจจัยชี้ขาดที่ต้องเร่งแก้ไข

(4) OECD - สัญญาณเตือนจาก PISA และโจทย์ใหญ่ของการเรียนรู้เพื่ออนาคต

OECD นำเสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ชัดเจนว่าคุณภาพผลลัพธ์การเรียนรู้ของไทยลดลงต่อเนื่องในทุกด้าน ทั้งการอ่าน การคำนวณ และวิทยาศาสตร์ ขณะเดียวกันครูยังไม่พร้อมต่อการสอนในยุคดิจิทัล และการลงทุนด้านการศึกษา มีแนวโน้มลดลง ทำให้การปฏิรูปคุณภาพครูไม่ได้ผลเท่าที่ควร

OECD แนะนำว่าประเทศไทยต้องเปลี่ยนระบบทั้งก้อน ตั้งแต่ปรับหลักสูตร ให้นั้นสมรรถนะ ปรับระบบการประเมินผลการเรียนรู้ให้สะท้อนความสามารถจริง และสร้างระบบพัฒนาครูที่มีความต่อเนื่องและเข้มข้น นอกจากนี้ การลงทุนด้าน R&D และโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลต้องเพิ่มขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการแรงงาน ในเศรษฐกิจฐานความรู้

(5) Partner Institute (TMA/IMD) - การยกระดับขีดความสามารถเชิงโครงสร้างและธรรมาภิบาล

สถาบันพันธมิตรได้เสนอแนวคิดสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ (Where to play ?) การปรับโครงสร้างการบริหารการศึกษาให้มีหน่วยงานกลางที่มีอำนาจจริง (PMO) การแต่งตั้งผู้นำการขับเคลื่อนในทุกมิติ (Champion) และการสร้างระบบข้อมูลแบบ Dashboard ที่เชื่อมโยงระหว่างนโยบายการศึกษา เศรษฐกิจ และแรงงานอย่างแท้จริง

มุมมองของสมาคม TMA สะท้อนความจริงว่าหากไม่แก้กลไกการบริหารและธรรมาภิบาล การปฏิรูปใด ๆ ก็ไม่สามารถเกิดผลได้อย่างยั่งยืน ตัวชี้วัดผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของสถาบัน IMD เองก็ชี้ชัดว่าประเทศที่ได้รับอันดับด้านการศึกษาสูง ล้วนเป็นประเทศที่มีเสถียรภาพในการบริหารจัดการ มีข้อมูลที่พร้อม และมีกลไกขับเคลื่อนนโยบายแบบบูรณาการ

จากผลการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียทั้ง 5 ภาคส่วน สามารถสรุปเป็นบทเรียนสำคัญที่นำไปสู่การยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทย ในระดับสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลเป็นรูปธรรมได้ทั้งสิ้น 7 บทเรียน รวมทั้งนำไปสู่บทสรุปเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Conclusion) รายละเอียดดังนี้

บทเรียนที่ 1 ประเทศไทยต้องเร่งปฏิรูประบบข้อมูลเพื่อสะท้อนศักยภาพจริงของประเทศ

หนึ่งในรากปัญหาที่มีผลต่ออันดับด้านการศึกษาของไทย คือ ระบบข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับนิยามสากล และการส่งข้อมูลที่ขาดความสม่ำเสมอ ทำให้ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับต่ำกว่าศักยภาพจริง ทั้งที่หลายตัวชี้วัดในความเป็นจริงดีกว่าที่ปรากฏบนรายงาน เช่น อัตราการรู้หนังสือ การเข้าเรียนระดับมัธยม การผลิตบัณฑิต หรือโครงสร้างอาชีวศึกษาที่พัฒนาไปไกล แต่ไม่ถูกสะท้อนในดัชนี นอกจากนี้ สถาบัน IMD เป็นสถาบันที่พึ่งพาข้อมูลที่อัปเดตล่าสุดจาก UNESCO, OECD, World Bank และข้อมูลราชการของประเทศต่าง ๆ หากประเทศไทยไม่ส่งข้อมูลให้ทันสมัย จะถูกจัดอันดับโดยใช้อัตราเดิม (lagged data) ซึ่งอาจล่าช้ากว่า 3-5 ปี ส่งผลเสียต่องานด้านภาพลักษณ์ ความเชื่อถือทางนโยบาย และโอกาสเชิงยุทธศาสตร์

ดังนั้น การปฏิรูปข้อมูล (Data Reform) จึงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการยกระดับและฟื้นฟูความน่าเชื่อถือของระบบการศึกษาไทย การดำเนินงานจำเป็นต้องเริ่มจากการปรับปรุงนิยามข้อมูลให้ตรงกับมาตรฐาน OECD และ UNESCO เพื่อให้ข้อมูลมีความสอดคล้องและเทียบเคียงได้ในระดับสากล พร้อมกันนี้ ประเทศต้องมีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบระบบข้อมูลด้านการศึกษาอย่างแท้จริง ซึ่งทำหน้าที่รวบรวม ตรวจสอบ และรับรองความถูกต้องของข้อมูลก่อนส่งให้สถาบันสากล ระบบฐานข้อมูลควรถูกพัฒนาให้เป็นแบบอัตโนมัติและเชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานหลัก เช่น กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานด้านอุดมศึกษา เพื่อให้ข้อมูลมีความต่อเนื่องและลดความซ้ำซ้อน การส่งข้อมูลให้สากลควรทำเชิงรุก มีการติดตามรอบระยะเวลา รายการข้อมูลที่ต้องส่ง และผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดกรณี

ข้อมูลค้างปียกต่อไปหากไม่จัดการเรื่องข้อมูลอย่างจริงจัง ระบบอันดับจะยังคงไม่สะท้อนความเป็นจริง และประเทศไทยจะพลาดโอกาสในการรู้จุดแข็ง จุดอ่อนของระบบการศึกษาอย่างถูกต้องซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ

บทเรียนที่ 2 ระบบการศึกษาไทยยังเชื่อมโยงกับตลาดแรงงานไม่เพียงพอ

บทเรียนสำคัญจากข้อมูลของ สถาบัน IMD ชี้ให้เห็นว่าระบบการศึกษาไทยยังไม่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานยุคใหม่อย่างแท้จริง แม้ประเทศไทยจะผลิตผู้สำเร็จการศึกษาจำนวนมาก แต่ตลาดแรงงานยังประสบปัญหาขาดแคลนทักษะสำคัญ โดยเฉพาะในสาขาดิจิทัล วิศวกรรม ภาษาอังกฤษ และทักษะเชิงปฏิบัติ ในภาคการผลิตและบริการ สถานประกอบการจำนวนมากสะท้อนว่าบัณฑิตขาดความพร้อมในการทำงานจริง และต้องลงทุนฝึกอบรมเพิ่มเติม ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างเชิงโครงสร้างระหว่าง “สิ่งที่ระบบการศึกษาผลิต” กับ “สิ่งที่เศรษฐกิจต้องการ” ขณะเดียวกันระบบอาชีวศึกษาของไทยยังดำเนินรูปแบบ supply-driven คือ ผลิตกำลังคนตามข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของสถาบัน มากกว่าตามความต้องการของอุตสาหกรรม การแก้ปัญหาจึงต้องมองว่า การศึกษาและเศรษฐกิจต้องถูกออกแบบให้เป็นระบบเดียวกัน การพัฒนาหลักสูตรควรมาจากความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ การสร้างงานฝึกปฏิบัติจริงควรกลายเป็นมาตรฐานของระบบ และการพัฒนาทักษะแรงงานต้องเกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิต ไม่ใช่เพียงในวัยเรียนเท่านั้น ความเชื่อมโยงที่ลึกซึ้งระหว่างภาคการศึกษา ภาคเอกชน และระบบเศรษฐกิจจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ของไทยในยุคแข่งขันสูง

บทเรียนที่ 3 คุณภาพครูคือปัจจัยชี้ขาดความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา

ข้อมูลเชิงประจักษ์จากหลายประเทศที่อยู่ในอันดับสูงของสถาบัน IMD แสดงให้เห็นว่า ครูคือปัจจัยที่มีผลโดยตรงที่สุดต่อคุณภาพผู้เรียนและศักยภาพของระบบการศึกษา ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ ทักษะแห่งอนาคต และความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่ในบริบทของประเทศไทย ครูจำนวนมากยังเผชิญภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอน เช่น งานเอกสาร การรายงาน และการประสานงานที่ไม่เกี่ยวข้อง

กับการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้เวลาที่ใช้สำหรับการเตรียมการสอนและพัฒนาวิชาชีพ มีจำกัดขึ้น นอกจากนี้ ความต้องการทักษะใหม่ของครู เช่น ทักษะดิจิทัล การออกแบบ การเรียนรู้แบบ active learning การประเมินตามสมรรถนะ และการใช้ข้อมูล เพื่อพัฒนาผู้เรียน ยังได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอ การพัฒนาครูในปัจจุบัน ยังเป็นลักษณะกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องและขาดความลึก ทำให้ผลลัพธ์ไม่ยั่งยืน ประเทศไทย จึงจำเป็นต้องยกระดับระบบการผลิตและพัฒนาครูใหม่ทั้งหมด โดยเน้นการสร้างชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ การโค้ชชระยะยาว และเส้นทางวิชาชีพที่สอดคล้องกับ ความสามารถจริงของครู เพื่อให้ครูกลายเป็นตัวเร่งปฏิรูปไม่ใช่ผู้แบกรับภาระระบบ เช่นที่ผ่านมา

บทเรียนที่ 4 หลักสูตรและระบบประเมินของไทยยังไม่สอดคล้องกับ ทักษะที่โลกต้องการ

แม้ไทยจะมีความพยายามปรับปรุงหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนรู้ แต่ในระดับปฏิบัติ โรงเรียนจำนวนมากยังยึดติดกับรูปแบบการสอนที่เน้นความรู้ เชิงจำและการสอบปลายภาคมากกว่าการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และทักษะดิจิทัล ผลลัพธ์ ที่ได้ คือ ผลการทดสอบระดับสากล PISA มีคะแนนต่ำลงต่อเนื่อง สะท้อนว่าหลักสูตรระดับ ชาติและระบบการจัดการเรียนรู้ยังไม่เปลี่ยนผ่านอย่างแท้จริงไปสู่การเรียนรู้ตามสมรรถนะ นอกจากนี้ ระบบการประเมินผลยังคงใช้ข้อสอบมาตรฐานที่วัดเพียงความรู้เฉพาะด้าน ทำให้ครูต้องสอนเพื่อสอบ ไม่ใช่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้เชิงลึก ซึ่งแตกต่างจากประเทศชั้นนำ ที่ใช้เครื่องมือประเมินรูปแบบใหม่ เช่น การประเมินตามภาระงานจริง การประเมินปฏิบัติการ และการวัดสมรรถนะหลายด้านร่วมกัน ประเทศไทยจึงต้องยกระดับหลักสูตรและระบบ การประเมินทั้งระบบให้สอดคล้องกับทักษะที่เศรษฐกิจอนาคตต้องการ โดยมุ่งให้ผล การประเมินเป็นกลไกหนุนการสอน ไม่ใช่กลไกบังคับแบบเดิม ๆ

บทเรียนที่ 5 การลงทุนด้านการศึกษาของไทยยังไม่ก่อให้เกิดผลคุ้มค่าสูงสุด

แม้งบประมาณด้านการศึกษาของไทยจะมีสัดส่วนสูงในงบประมาณแผ่นดิน แต่ลักษณะการใช้จ่ายยังเน้นไปที่ค่าใช้จ่ายประจำมากกว่าการลงทุนเชิงกลยุทธ์สำหรับอนาคต งบประมาณส่วนใหญ่ถูกใช้ในการบริหารจัดการบุคลากร ขณะที่การลงทุนด้านคุณภาพ เช่น เทคโนโลยีการศึกษา ระบบวัดผลสากล นวัตกรรมสถานศึกษา การพัฒนาครูระยะยาว และโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ด้อยโอกาส กลับได้รับสัดส่วนไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับประเทศชั้นนำ ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ คุณภาพการศึกษาไม่เพิ่มขึ้นตามปริมาณงบประมาณที่ใช้ ประเทศไทยจำเป็นต้องปรับโครงสร้างงบประมาณจากการมองด้านการศึกษาเป็นค่าใช้จ่ายทางสังคมไปสู่การมองว่าเป็นการลงทุนเพื่อเพิ่มทุนมนุษย์และผลิตภาพของประเทศการลงทุนที่เป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจนจะสร้างผลตอบแทนระยะยาว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ

บทเรียนที่ 6 ประเทศไทยยังขาดกลไกขับเคลื่อนที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพ

หนึ่งในปัญหาสำคัญที่ทำให้การปฏิรูปการศึกษาของไทยดำเนินไปอย่างล่าช้า คือ การขาดกลไกการบริหารจัดการที่เชื่อมโยงทุกภาคส่วนเข้าด้วยกัน แม้ประเทศไทยจะมีนโยบายและโครงการที่มีคุณภาพ แต่การปฏิบัติกลับติดขัดในระดับหน่วยงาน เนื่องจากระบบราชการทำงานแยกส่วน ขาดศูนย์อำนวยการกลางที่สามารถกำหนดเป้าหมายร่วม ขับเคลื่อนการปฏิบัติ ติดตามความคืบหน้า และเชื่อมโยงการทำงานระหว่างกระทรวงและภาคส่วนต่าง ๆ ในขณะที่ประเทศชั้นนำใน IMD เช่น สิงคโปร์ ฟินแลนด์ และเดนมาร์ก ต่างมีกลไกกลางลักษณะ PMO หรือ National Skills Authority ที่ทำหน้าที่ประสานและขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะแห่งชาติอย่างมีเอกภาพ ประเทศไทยจึงต้องเร่งสร้างระบบบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ที่เชื่อมโยงภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการให้ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปฏิรูปเกิดผลอย่างแท้จริงในระดับประเทศ

บทเรียนที่ 7 ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาคืออุปสรรคสำคัญต่อศักยภาพ

ของประเทศ

ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดูครั้งคุณภาพของระบบโดยรวม คะแนน PISA ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างเด็กในครัวเรือนรายได้สูงและรายได้ต่ำ รวมถึงความแตกต่างของคุณภาพโรงเรียนในเมืองและชนบท สะท้อนว่าผู้เรียนไม่ได้รับโอกาสที่เท่าเทียมในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ ความเหลื่อมล้ำนี้ไม่เพียงกระทบต่อผลลัพธ์ของผู้เรียนรายบุคคล แต่ยังส่งผลต่อศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เนื่องจากทำให้แรงงานจำนวนมากเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโดยขาดทักษะสำคัญ ประเทศที่มีผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันสูงต่างมีระบบสนับสนุนผู้เรียนที่เข้มแข็งและมีกลไกเฉพาะสำหรับกลุ่มเปราะบาง เช่น ระบบเงินอุดหนุน โรงเรียนคุณภาพในชนบท และการดูแลแบบเฉพาะบุคคล ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวม และสร้างฐานทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม

นสรุปเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Conclusion)

ในโลกยุคความรู้และนวัตกรรมเป็นฐานหลักของการเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศที่สามารถสร้างระบบการศึกษาชั้นนำจะมีความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ ในการดึงดูดการลงทุน การสร้างนวัตกรรม และการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ โดยผลการจัดอันดับของสถาบัน IMD ชี้ให้เห็นทั้งโอกาสและความท้าทายที่ประเทศไทยต้องแก้ไขอย่างเป็นระบบ หากต้องการก้าวเข้าสู่กลุ่มประเทศที่มีขีดความสามารถทางการแข่งขันสูงขึ้นในทศวรรษหน้า ระบบการศึกษาไทยจำเป็นต้องได้รับการยกระดับอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

จากบทเรียนทั้ง 7 ประการ สิ่งที่ชัดเจนที่สุด คือ ประเทศไทยต้องปรับทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การแข่งขันของประเทศ ไม่ใช่เพียงภารกิจของกระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น การศึกษาต้องเชื่อมกับนโยบายเศรษฐกิจ นโยบายเทคโนโลยี นโยบายแรงงาน และนโยบายการพัฒนาทุนมนุษย์

ในระยะยาว เพราะผลลัพธ์ด้านการศึกษาถือเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญของ Productivity, Innovation และดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ ซึ่งสถาบัน IMD ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยต้องปรับจุดเน้นจากการพัฒนาที่มุ่งปริมาณ (input-driven) ไปสู่การพัฒนาที่มุ่งคุณภาพและผลลัพธ์จริง (outcome-driven) โดยใช้ตัวชี้วัดระดับสากล เช่น PISA Tertiary Attainment Digital Skills และ R&D Intensity เป็นตัวกำหนดทิศทางการปรับปรุงนโยบาย การมุ่งสู่ผลลัพธ์จะกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกกระดับ ตั้งแต่การสอนในห้องเรียน การพัฒนาครู การออกแบบหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การปฏิรูปคุณภาพครูต้องเป็นหัวใจหลักของการเปลี่ยนแปลง เพราะครูคือผู้แปรนโยบายให้เป็นการเรียนรู้จริงของผู้เรียน ครูที่มีสมรรถนะสูงสามารถยกระดับผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ ประเทศไทยต้องสร้างระบบสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่องลดภาระงานที่เกินจำเป็น และสร้างเส้นทางวิชาชีพที่มีแรงจูงใจและความก้าวหน้าการปฏิรูปต้องขับเคลื่อนด้วยความร่วมมือทั้งระบบ (Whole-of-Government & Whole-of-Society) ซึ่งหมายถึงการมีหน่วยงานกลางที่มีอำนาจเต็มในการบูรณาการทุกหน่วยงาน สร้างเอกภาพด้านข้อมูล นโยบาย และการดำเนินงาน พร้อมทั้งเปิดพื้นที่ให้ภาคเอกชนและภาควิชาการร่วมกำหนดนโยบายอย่างแท้จริง

ท้ายที่สุด การลดความเหลื่อมล้ำ คือ กุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จของการยกระดับคุณภาพระบบการศึกษา เพราะหากความเหลื่อมล้ำยังคงอยู่ ผลลัพธ์ของประเทศจะไม่สามารถดีขึ้นได้อย่างแท้จริง และประเทศไทยจะยังคงติดอยู่ในกับดักศักยภาพต่ำ การลงทุนแบบมุ่งเป้าสำหรับโรงเรียนด้อยโอกาส เด็กยากจน และพื้นที่ชนบท คือ ยุทธศาสตร์ที่ต้องดำเนินควบคู่กับการยกระดับคุณภาพทั้งระบบ

ข้อค้นพบเชิงนโยบาย ช่องว่างเชิงโครงสร้าง และทิศทางเชิงกลยุทธ์

บทที่ 5

บทนี้มุ่งนำเสนอผลการสังเคราะห์ภาพรวมเชิงลึกของสถานการณ์สมรรถนะทางการศึกษาของประเทศไทยในเวทีสากลบนฐานข้อมูลจากรายงาน IMD World Competitiveness Yearbook 2563 – 2568 ซึ่งเป็นช่วงเวลาในโลกเผชิญความผันผวนอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง ทั้งจากการระบาดของโรคโควิด-19 ความไม่แน่นอนทางภูมิรัฐศาสตร์ วิกฤตพลังงาน และการเข้ามาของเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ที่รวดเร็วผิดคาด เหตุการณ์เหล่านี้ ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการแข่งขันระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อโครงสร้างต่อทุนมนุษย์และระบบการศึกษาในทุกประเทศอย่างเป็นระบบ จนทำให้ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา (Education Competitiveness) กลายเป็นหนึ่งในเครื่องชี้วัดที่บ่งบอกศักยภาพการเติบโตอนาคตของแต่ละประเทศได้อย่างชัดเจนที่สุด

สำหรับประเทศไทย การวิเคราะห์ข้อมูล IMD ในช่วงหกปีที่ผ่านมาเผยให้เห็นว่า อันดับด้านการศึกษาไม่ได้สะท้อนเพียงคุณภาพภายในของระบบการศึกษาเท่านั้น หากแต่เชื่อมโยงอย่างแนบแน่นกับตัวแปรเชิงโครงสร้างของประเทศในมิติต่าง ๆ เช่น โครงสร้างเศรษฐกิจ แรงงาน นวัตกรรม ดิจิทัล การดึงดูดและรักษาคนเก่ง ตลอดจนความน่าเชื่อถือของนโยบายและสถาบันของรัฐ ซึ่งทั้งหมดล้วนส่งผลต่อขีดความสามารถของประเทศในการผลิต พัฒนา และรักษาทุนมนุษย์คุณภาพสูงเอาไว้ในระบบได้อย่างยั่งยืน การประมวลข้อมูลเชิงประจักษ์เหล่านี้ จึงไม่ใช่เพียงการอธิบายความเคลื่อนไหวของอันดับเท่านั้น แต่ยังช่วยอธิบายแบบแผนเชิงระบบ และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว

เนื้อหาในบทนี้จึงมิได้มีเป้าหมายเพียงสรุปผลการวิเคราะห์ของบทก่อนหน้า แต่เป็นความพยายามเชิงนโยบายเพื่อมองภาพรวมอย่างลึกซึ้งบนกรอบคิดสามมิติ ได้แก่ (1) การสกัดข้อค้นพบสำคัญจากข้อมูลในรายงานของสถาบัน IMD ปี 2563–2568 (2) การตีความผลในเชิงโครงสร้างและพลวัตโลกที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะด้านการศึกษาของไทย และ (3) การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ที่ประเทศควรเดินต่อเพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านศึกษาที่ทัดเทียมมาตรฐานสากลและพลวัตของโลกยุคใหม่

ในส่วนท้าย เนื้อหาในบทนี้จะประมวลภาพจริงเชิงโครงสร้างในท้ายที่สุด บทนี้จึงเป็นพื้นที่สังเคราะห์ความจริงเชิงโครงสร้างที่เชื่อมโยงข้อมูลตัวเลข ผลการจัดอันดับบริบทสากล และภาพอนาคตเข้าด้วยกัน เพื่อชี้ให้เห็นว่า หากประเทศไทยต้องการก้าวขึ้นเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการแข่งขันระดับสูงระบบการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาในฐานะกลไกเชิงยุทธศาสตร์ไม่ใช่เพียง ภาคส่วนหนึ่งของสังคมเท่านั้น บทนี้จึงเป็นรากฐานเชิงวิเคราะห์สำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายของประเทศในการยกระดับสมรรถนะทางการศึกษาในเวทีโลกอย่างแท้จริง โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

สรุปภาพรวมแนวโน้ม 6 ปี (IMD 2563–2568): ภูมิทัศน์โลกที่เปลี่ยนและผลสะท้อนต่อสมรรถนะทางการศึกษา

ช่วงปี 2563–2568 เป็นช่วงเวลาในโลกเผชิญความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่รวดเร็ว รุนแรง และต่อเนื่องมากที่สุดครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์สมัยใหม่ รายงาน IMD ทั้งหกฉบับสะท้อนภาพการเคลื่อนไหวของประเทศต่าง ๆ ในเงื่อนไขที่มีความไม่แน่นอนสูง ทั้งโรคระบาด ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ วิกฤตพลังงาน เงินเฟ้อ ซัพพลายเชนที่แตกกระจาย และความเร่งตัวของเทคโนโลยีดิจิทัล ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การแข่งขันของประเทศไม่ได้อาศัยความได้เปรียบด้านใดด้านหนึ่งอีกต่อไป แต่ต้องอาศัย “โครงสร้างประเทศ” ที่แข็งแกร่งจริง ทั้งในมิติของนโยบาย เศรษฐกิจ สถาบันรัฐ โครงสร้างพื้นฐาน นวัตกรรม และความมีเสถียรภาพของสังคม สิ่งเหล่านี้สะท้อนผ่าน KEY ATTRACTIVENESS INDICATORS ซึ่งผู้บริหารทั่วโลกเลือกเพียงห้าจากสิบห้าปัจจัยที่เห็นว่าเป็นจุดแข็งหลักของประเทศ และนี่เองที่เป็นกุญแจสำคัญในการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการศึกษาของแต่ละประเทศ โดยเฉพาะในบริบทที่การแข่งขันด้านทุนมนุษย์มีความเชื่อมโยงกับคุณภาพของระบบประเทศโดยรวม

ปี 2563 เป็นปีที่โลกหยุดชะงักอย่างกะทันหันจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 รายงาน IMD ในปีนี้สะท้อนว่าประเทศที่ยังคงสามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันได้ คือประเทศที่มีฐานโครงสร้างแข็งแกร่งอยู่แล้วก่อนวิกฤต ผู้บริหารทั่วโลกให้ความสำคัญสูงเป็นพิเศษกับปัจจัยด้านเสถียรภาพของนโยบาย ความสามารถของรัฐบาล ความน่าเชื่อถือของระบบกฎหมาย และความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านสุขภาพ เทคโนโลยี และการขนส่ง เนื่องจากประเทศที่มีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสามารถควบคุมวิกฤตและลดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมได้ดีกว่า ในปีนี้ ความสามารถด้านการศึกษาของประเทศต่าง ๆ จึงขึ้นอยู่กับความพร้อมของระบบประเทศมากกว่าคุณภาพภายในระบบการศึกษา เพราะประเทศที่จัดการวิกฤตได้ดีสามารถทำให้โรงเรียน ระบบเรียนรู้ และสถาบันการศึกษากลับมาเดินหน้าหรือปรับเป็นรูปแบบใหม่ได้เร็วกว่า

ปี 2564 เป็นปีแห่งการฟื้นตัวแบบไม่เท่าเทียม โดย IMD ใช้คำว่า “competitiveness under duress” เพื่ออธิบายสถานการณ์นี้ เศรษฐกิจหลายประเทศเริ่มเปิดแต่ยังเต็มไปด้วยความเสี่ยงและความไม่แน่นอนสูง ผู้บริหารทั่วโลกมองปัจจัยอย่างความคาดการณ์ได้ของนโยบาย ความสามารถของรัฐบาล ความสัมพันธ์แรงงาน-นายจ้างที่มีเสถียรภาพ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อธุรกิจว่าเป็นจุดแข็งสำคัญ ในปีนี้ ประเทศที่นโยบายไม่แน่นอนหรือขาดความเชื่อมั่นจากภาคเอกชนจะฟื้นตัวช้ากว่าอย่างชัดเจน ระบบการศึกษาของประเทศเหล่านี้ก็ได้รับผลเชิงโครงสร้างตามไปด้วย เพราะการปรับตัวหลังวิกฤตต้องใช้ทั้งงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากร และความต่อเนื่องของนโยบายการศึกษา สถานการณ์ในปีจึงทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่า “ความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษา” ไม่สามารถแยกขาดจากความสามารถของรัฐในการนำประเทศฝ่าวิกฤตได้

ปี 2565 เป็นปีที่โลกเผชิญความปั่นป่วนซ้ำซ้อน รายงาน IMD ใช้คำว่า “and the turmoil continues” เพื่อสะท้อนว่าโลกไม่เพียงไม่ฟื้นตัว แต่กลับเผชิญความปั่นป่วนระลอกใหม่จากสงครามรัสเซีย-ยูเครน ราคาพลังงานที่พุ่งสูง ความปั่นป่วนของตลาดโลก และแรงกดดันด้านเงินเฟ้อ ผู้บริหารทั่วโลกมองปัจจัยโครงสร้างขั้นพื้นฐานอย่างความมีประสิทธิภาพของรัฐบาล ระบบกฎหมายที่เชื่อถือได้ และความพร้อมของโครงสร้าง

พื้นฐานว่าเป็นตัวขับเคลื่อนความสามารถในการแข่งขันท่ามกลางโลกที่ไม่แน่นอน ประเทศที่ระบบสถาบันอ่อนแอจึงเผชิญภาระหนักกว่า และอันดับด้านการศึกษาของประเทศเหล่านี้สะท้อนแรงเสียดทานเชิงโครงสร้างอย่างชัดเจน เพราะความปั่นป่วนภายนอกทำให้ภาครัฐไม่มีความสามารถหรือทรัพยากรเพียงพอที่จะผลักดันระบบการศึกษาให้เดินหน้าได้เต็มรูปแบบ

ปี 2566 เศรษฐกิจโลกเข้าสู่ระยะของ “การเปลี่ยนผ่านเชิงโครงสร้าง” มากกว่าเพียงการฟื้นตัว รายงาน IMD ทั้งสองบทวิเคราะห์ของปีนี้สะท้อนว่า ประเทศจะต้องเผชิญความท้าทายใหม่จากเทคโนโลยีดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการทำงาน และการแข่งขันด้านนวัตกรรม ผู้บริหารทั่วโลกให้ความสำคัญสูงขึ้นกับระบบนวัตกรรม วัฒนธรรม R&D ความพร้อมด้านเทคโนโลยีของประเทศ และคุณภาพของธรรมาภิบาลภาครัฐกิจ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้ประเทศที่มี ecosystem ด้านนวัตกรรมแข็งแกร่ง เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เกาหลีใต้ เดนมาร์ก สามารถรักษาอันดับด้านการศึกษาในระดับสูงได้อย่างต่อเนื่อง เพราะระบบการศึกษาของประเทศเหล่านี้ผสมผสานเข้ากับระบบเศรษฐกิจฐานเทคโนโลยีใหม่อย่างแนบแน่น ในทางตรงข้าม ประเทศที่ขาดความพร้อมด้านนวัตกรรมและดิจิทัลจะเห็นอันดับด้านการศึกษาชะลอตัว แม้จะพยายามปฏิรูปการศึกษาภายในก็ตาม เพราะระบบการศึกษาต้องการแรงส่งจากเศรษฐกิจและเทคโนโลยีจึงจะขยับผลลัพธ์ได้

ปี 2567 เป็นปีที่ IMD วิเคราะห์ว่า “ความยืดหยุ่น” ของประเทศทั่วโลกไม่ได้เท่ากัน แม้หลายประเทศดูเหมือนจะฟื้น แต่แท้จริงแล้วอาศัยมาตรการรัฐระยะสั้นมากกว่าความแข็งแกร่งของโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ รายงานชี้ว่า ประเทศที่มีเสถียรภาพของนโยบาย โครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อถือได้ ระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ และความสามารถของรัฐบาลที่โดดเด่น จะสามารถรักษาความสามารถในการแข่งขันได้อย่างแท้จริง โดยจะเห็นความสัมพันธ์ชัดเจนว่า ประเทศที่ perception survey ให้คะแนนสูง ในปัจจัยเหล่านี้ มักมีอันดับด้านการศึกษาที่มั่นคงเช่นกัน เพราะระบบการศึกษาไม่ถูกสั่นคลอนจากความไม่แน่นอนของนโยบายหรือความอ่อนแอเชิงโครงสร้าง เมื่อโครงสร้างพื้นฐานของประเทศมั่นคง โรงเรียน มหาวิทยาลัย และระบบฝึกอบรมแรงงานก็สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

ปี 2568 เป็นปีที่โลกเข้าสู่ยุคของ “การแตกขั้วเชิงภูมิรัฐศาสตร์” อย่างชัดเจน รายงาน IMD ระบุว่าประเทศต่าง ๆ ต้องเผชิญกับความจำเป็นในการเลือกพันธมิตรทางเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้ perception ของผู้บริหารทั่วโลกให้ความสำคัญสูงเป็นพิเศษกับความสามารถของรัฐบาล เสถียรภาพของนโยบาย ประสิทธิภาพของระบบกฎหมาย วัฒนธรรมการวิจัย และโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนว่าประเทศที่มีสถาบันเข้มแข็งและมีความพร้อมด้านเทคโนโลยี จะสามารถปกป้องตนเองจากความเสี่ยงภายนอกและรองรับการเปลี่ยนผ่านของเศรษฐกิจโลกได้ดีกว่า ประเทศเหล่านี้ยังคงครองอันดับด้านการศึกษาในระดับสูง เพราะระบบการศึกษาได้รับแรงหนุนจากความมั่นคงเชิงสถาบันและระบบนวัตกรรมที่แข็งแกร่ง ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่ perception survey ให้คะแนนต่ำในปัจจุบันมักมีภาพว่า อันดับด้านการศึกษา มีความผันผวนตามความไม่แน่นอนภายในประเทศเองมากกว่า

เมื่อวิเคราะห์ตลอดหกปี จะเห็นความจริงเชิงโครงสร้างที่ชัดเจนว่า ความสามารถทางการศึกษาของประเทศถูกยึดโยงอยู่กับความแข็งแกร่งของโครงสร้างประเทศในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นประสิทธิภาพของรัฐบาล ความน่าเชื่อถือของนโยบาย ความเข้มแข็งของระบบกฎหมาย ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน ความคล่องตัวของภาคเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์แรงงาน นายจ้าง หรือขีดความสามารถเชิงนวัตกรรม ปัจจัยเหล่านี้เป็น แรงส่ง หรือ แรงกด ที่กำหนดศักยภาพของระบบการศึกษาในลักษณะระยะยาวและมีความสม่ำเสมอ ระบบการศึกษาจะไม่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง หากโครงสร้างประเทศมีความไม่เสถียร และในขณะเดียวกัน ระบบการศึกษาจะสามารถสร้างผลลัพธ์ระดับสูงได้เมื่ออยู่ภายใต้ประเทศที่มีระบบสถาบันเข้มแข็ง โครงสร้างพื้นฐานคุณภาพสูง และนโยบายที่คาดการณ์ได้

นี่คือภาพรวมของหกปีเต็มของ IMD ซึ่งชี้ว่า การยกระดับสมรรถนะการศึกษา ไม่อาจเกิดขึ้นได้โดยพึ่งพาปฏิรูปในภาคการศึกษาเพียงลำพัง หากต้องอาศัยโครงสร้างประเทศที่พร้อมทั้งระบบ และนี่คือรากฐานสำคัญที่บทวิเคราะห์ต่อไปจะใช้เพื่อกำหนด ช่องว่างเชิงยุทธศาสตร์และทิศทางการที่ประเทศไทยต้องเดินในอนาคต

5.1 ข้อค้นพบสำคัญจากข้อมูลการรายงานของสถาบัน IMD ปี 2563 - 2568

ข้อค้นพบเชิงการศึกษาที่ได้จากข้อมูลในรายงานผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของสถาบัน IMD ตลอดหกปีสะท้อนแบบแผนที่ชัดเจนว่าสมรรถนะทางการศึกษาของประเทศต่าง ๆ มีพลวัตที่สอดคล้องกับความสามารถของระบบการผลิตทักษะ การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาทุนมนุษย์ในแต่ละบริบท แม้ว่าปัจจัยโครงสร้างอื่น ๆ จะส่งผลต่อภาพรวมของ competitiveness แต่เมื่อมองเฉพาะข้อมูลด้านการศึกษาโดยตรงของ IMD จะพบสัญญาณสำคัญหลายประการที่มีความต่อเนื่องและควรนำมาใช้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับสมรรถนะการศึกษาของไทยในเวทีสากล

ข้อค้นพบประการที่ 1 คือ แนวโน้มที่ชัดเจนว่าประเทศที่มีระดับทักษะแรงงานสูง (skilled workforce) สามารถรักษาอันดับด้านการศึกษาในระดับสูงได้อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาหกปี ไม่ว่าจะเป็นเดนมาร์ก สวิตเซอร์แลนด์ สวีเดน หรือสิงคโปร์ ล้วนสะท้อนว่า การศึกษาที่มีคุณภาพก่อให้เกิดแรงงานมีอาชีพที่ตอบโจทย์เศรษฐกิจฐานความรู้ และในทางกลับกัน แรงงานที่มีทักษะสูงซึ่งเกิดจากการลงทุนด้านการศึกษาในระยะยาวก็ผลักดันให้ประเทศสามารถรักษาประสิทธิภาพของระบบการเรียนรู้ได้ไม่ขาดตอน สิ่งนี้ทำให้เห็นว่าอันดับด้านการศึกษาของ IMD ไม่ได้มองเพียงคุณภาพโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย แต่สะท้อน ผลผลิตทางการศึกษา ที่ไปปรากฏในตลาดแรงงานจริงในแต่ละปี

ข้อค้นพบประการที่ 2 คือ ยุคใหม่ (future-oriented skills) มีอันดับด้านการศึกษาที่ขยับสูงขึ้นในช่วงหลังปี 2563 เป็นต้นมา โดยเฉพาะประเทศที่ประกาศนโยบายระดับชาติเกี่ยวกับ STEM, AI literacy, digital competencies หรือ lifelong learning มาก่อนหน้า เช่น ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์ เกาหลีใต้ รวมถึงประเทศขนาดเล็กอย่างเอสโตเนีย ซึ่งให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้านดิจิทัลตั้งแต่ระดับประถม การขยับขึ้นประเทศเหล่านี้ในดัชนีด้านการศึกษา สะท้อนว่าระบบการเรียนรู้ที่ปรับตัวต่อเทคโนโลยีและความต้องการของศตวรรษที่ 21 ได้จริง ย่อมสร้างภาพลักษณ์ของ ระบบการศึกษาที่แข่งขันได้ มากกว่าประเทศที่ยังเน้นทักษะดั้งเดิมเป็นหลัก

ข้อค้นพบประการที่ 3 คือ ความสามารถด้านการศึกษาที่มีความสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับคุณภาพของการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมแรงงาน (vocational training and workforce upskilling) ประเทศที่ให้ความสำคัญกับระบบอาชีวศึกษาที่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงานอย่างแท้จริง เช่น เยอรมนี ออสเตรีย สิงคโปร์ และสวิตเซอร์แลนด์ ได้รับคะแนนสูงในตัวชี้วัดด้านการศึกษาอย่างสม่ำเสมอทั้งหกปี ระบบอาชีวศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงไม่ใช่เพียงการผลิตแรงงานเทคนิค แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญในระบบผลิตทักษะของประเทศที่ถูก IMD ยกย่องเป็น education ecosystem เพราะช่วยรักษาการไหลเวียนของทักษะมนุษย์ในเศรษฐกิจฐานเทคโนโลยีได้ดีกว่า

ข้อค้นพบประการที่ 4 คือ ประเทศที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) มีแนวโน้มได้คะแนนด้านการศึกษาเพิ่มขึ้นชัดเจนในช่วงปี 2566-2568 โดยเฉพาะประเทศกลุ่มนอร์ดิก ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ และนิวซีแลนด์ ซึ่งลงทุนในระบบอบรมทักษะใหม่ (reskilling–upskilling) อย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับแรงงานวัยทำงานในช่วงเศรษฐกิจเปลี่ยนผ่าน ความสำคัญของ lifelong learning ในมุมมองของ IMD ไม่ใช่เพียงการให้โอกาสเรียนใหม่ แต่เป็น ความสามารถเชิงสถาบันในการรักษาคุณภาพของแรงงานทั้งประเทศไว้ได้ในระยะยาว จึงมีน้ำหนักเชิงระบบต่อคะแนนการศึกษามากขึ้นในช่วงหลังปี 2565 ที่โลกเผชิญเทคโนโลยีเร่งตัวและตลาดแรงงานผันผวนสูง

ข้อค้นพบประการที่ 5 คือ ประเทศที่มีคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมและอุดมศึกษาสะท้อนออกมาในรูปผลสัมฤทธิ์ทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง มีอันดับด้านการศึกษาที่คงที่มากกว่า ประเทศเหล่านี้ เช่น เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ฟินแลนด์ ไอร์แลนด์ และแคนาดา มักได้คะแนนสูงในตัวชี้วัดที่เชื่อมโยงคุณภาพการศึกษาเข้ากับการผลิตผลงานวิจัย การผลิตบัณฑิตระดับสูง การสร้างนวัตกรรม และการเติบโตของอุตสาหกรรมเทคโนโลยี รายงานของ IMD ในช่วงหลังปี 2566 มักสะท้อนบทบาทของมหาวิทยาลัยในฐานะ ชุมกำลังเศรษฐกิจฐานความรู้ มากขึ้น ทำให้ประเทศที่มหาวิทยาลัยเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพมีอันดับด้านการศึกษาที่โดดเด่นกว่า

ข้อค้นพบประการที่ 6 คือ ประเทศที่มีช่องว่างระหว่างทักษะที่ต้องการในตลาดแรงงานกับทักษะที่ระบบการศึกษาให้ (skills mismatch) สูง มักมีอันดับด้านการศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่องตลอดหกปี นี่คือสัญญาณสำคัญที่ IMD ให้ความสำคัญเพิ่มขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจโลกกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลและอัตโนมัติ ทำให้ประเทศที่ผลิตบัณฑิตได้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจ มีแนวโน้มสูญเสียความสามารถในการแข่งขันด้านการศึกษาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ข้อมูลนี้สะท้อนโดยตรงว่า ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้จะไม่มีน้ำหนักมากนัก หากไม่สามารถปรากฏขึ้นในตลาดแรงงานจริง

โดยสรุป ข้อค้นพบจากรายงาน IMD ตลอดหกปีชี้ว่า ความสามารถด้านการศึกษาในเวทีสากลไม่ได้เกิดจากระบบโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียว หากเป็นผลสะท้อนของ ความเข้มแข็งของระบบผลิตทักษะของประเทศ ทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพของแรงงานในปัจจุบัน ความสามารถของระบบการศึกษาในการผลิตทักษะอนาคต ความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษากับตลาดแรงงาน ความยืดหยุ่นของระบบฝึกอบรมตลอดชีวิต และการที่ประเทศสามารถรักษาคุณภาพแรงงานให้ก้าวทันเทคโนโลยีโลกได้อย่างต่อเนื่อง ข้อค้นพบเหล่านี้จะเป็นฐานสำคัญในการวิเคราะห์เชิงลึกและกำหนดทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของบทธัดไป

5.2 การสังเคราะห์เชิงลึกต่อประเด็นการขับเคลื่อนอันดับการศึกษา

แม้ว่าในหัวข้อที่ผ่านมาจะได้สรุปข้อค้นพบสำคัญจากข้อมูลผลการจัดอันดับของสถาบัน IMD ตลอดช่วงปี 2563–2568 ซึ่งช่วยให้เห็นภาพของแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง และแบบแผนด้านสมรรถนะการศึกษาของประเทศต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ แต่ข้อค้นพบเหล่านี้ยังเป็นเพียงระดับของ ปรากฏการณ์ ที่สะท้อนว่าประเทศใดมีอันดับดีขึ้นหรือลดลง และปัจจัยใดปรากฏให้เห็นเด่นชัดในช่วงเวลาแต่ละปี ในขณะที่ในหัวข้อนี้จะมุ่งลงลึกไปสู่ระดับ กลไกเชิงเหตุและผล (mechanisms) ที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ดังกล่าว โดยวิเคราะห์ว่าปัจจัยที่พบในหัวข้อที่ผ่านมาทำงานอย่างไร ทำไมจึงมีผลต่ออันดับด้านการศึกษา และอะไรคือแรงขับเคลื่อนเชิงโครงสร้างที่ทำให้บางประเทศสามารถเปลี่ยนแปลงอันดับได้อย่างยั่งยืน ในขณะที่

บางประเทศไม่สามารถขยับอันดับได้ แม้จะดำเนินมาตรการภายในระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงไม่ใช่การย้ายข้อมูล แต่เป็นการตีความเชิงลึกที่ถอดรหัสความสัมพันธ์ระหว่างระบบการศึกษา ตลาดแรงงาน นโยบายรัฐ โครงสร้างสถาบัน และระบบนวัตกรรม

เมื่อพิจารณาข้อมูลรายงาน IMD World Competitiveness ปี 2563–2568 อย่างเป็นระบบ จะพบว่าความเคลื่อนไหวของอันดับด้านการศึกษาของประเทศต่าง ๆ ไม่ได้เกิดจากคุณภาพทางการศึกษาเพียงภายในระบบ หากเกิดจากโครงสร้างแรงส่งหลายมิติที่ทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอภายใต้บริบทโลกที่ผันผวนตลอดหกปีที่ผ่านมา การสังเคราะห์เชิงลึกในส่วนนี้ จึงมุ่งมองหาคำตอบที่ทำให้บางประเทศปรับอันดับการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง ขณะที่บางประเทศแม้พยายามปฏิรูปการศึกษาภายใน แต่กลับไม่สามารถขยับอันดับได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้การนำเสนอจะแบ่งตามคำถามสำคัญที่ได้จากการสังเคราะห์เชิงลึกเรื่องในแต่ละข้อคำถาม เมื่อทำการวิเคราะห์พบ 3 ประเด็นขับเคลื่อนที่เป็นแรงส่งเชิงประจักษ์รายละเอียด ดังนี้

1. เหตุใดภายใต้บริบทโลกที่ปั่นป่วนตั้งแต่ปี 2020 บางประเทศยังรักษาหรือยกระดับอันดับด้านการศึกษาได้อย่างมั่นคง ขณะที่อีกหลายประเทศอันดับผันผวนหรือลดลง

ประเด็นที่ 1 ประเทศที่อันดับด้านการศึกษาดีขึ้นมีระบบนิเวศทุนมนุษย์ที่เชื่อมการศึกษา-แรงงาน-เศรษฐกิจเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ IMD จัดอันดับภายใต้ 4 เสาหลัก ได้แก่ Economic Performance, Government Efficiency, Business Efficiency และ Infrastructure โดยใช้ตัวชี้วัดกว่า 260 ตัว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และส่วนหนึ่งเป็นข้อมูลจากแบบสำรวจผู้บริหารธุรกิจทั่วโลก ภายใต้โครงสร้างนี้ ประเทศที่ยกระดับอันดับด้านการศึกษาได้จริงมักไม่ใช่ประเทศที่ทำโครงการการศึกษาเยอะที่สุด แต่เป็นประเทศที่สร้างระบบนิเวศทุนมนุษย์ที่ครบวงจร กล่าวคือ ระบบการศึกษา ผลิตแรงงานที่มีทักษะสอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจและห่วงโซ่มูลค่าสมัยใหม่ ขณะที่เศรษฐกิจก็สร้าง demand ต่อทักษะสูงและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง แบบสำรวจของ IMD แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารเลือก Skilled workforce และ High educational level เป็น 2 ใน 5 ปัจจัยที่ทำให้ประเทศน่าดึงดูดที่สุดในปี 2025 แสดงว่าประเทศที่แรงงานมีทักษะสูงและระดับการศึกษา

ของประชากรอยู่ในเกณฑ์ดี จะถูกมองว่ามีระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพโดยตรง การที่ผลผลิตของระบบการศึกษาถูกใช้จริงในเศรษฐกิจ จึงเป็นตัวผลักดันอันดับด้านการศึกษาให้สูงขึ้น แม้จะอยู่ในช่วงวิกฤต

ประเด็นที่ 2 ประเทศกลุ่มนำมีโครงสร้างเศรษฐกิจฐานทักษะสูง และระบบนวัตกรรมที่ดูดซับผลผลิตทางการศึกษาได้เต็มที่ จากตารางอันดับล่าสุด ประเทศที่อยู่ในกลุ่ม 10 อันดับแรก ของ IMD อย่างสวีเดน เนเธอร์แลนด์ สิงคโปร์ เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ ไต้หวัน ฯลฯ ล้วนเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจฐานทักษะสูงและลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานความรู้และนวัตกรรมอย่างจริงจัง ระบบนวัตกรรมที่เข้มแข็ง ทำให้บัณฑิตและแรงงานที่มีทักษะสูงมีที่ทางในการทำงานวิจัย พัฒนาเทคโนโลยี และสร้างผลิตภาพในภาคเศรษฐกิจจริง การที่เศรษฐกิจสามารถรองรับและใช้ประโยชน์จากคนเก่งและคนมีทักษะ จึงทำให้ perception ของผู้บริหารต่อคุณภาพการศึกษา ยิ่งสูงขึ้นไปอีก ในขณะที่ประเทศที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังพึ่งแรงงานราคาถูก ผลิตภาพต่ำ หรือเป็นฐานการผลิตแบบประกอบชิ้นส่วน โดยไม่มีการยกระดับไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ ผลผลิตจากระบบการศึกษาจะถูกใช้ไม่เต็มศักยภาพ ทำให้แม้จะลงทุนในภาคการศึกษาหนัก แต่ก็ไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในสายตานักลงทุนและผู้ประเมิน IMD ได้เท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 3 ความสามารถในการตอบสนองต่อวิกฤต ของระบบทุนมนุษย์ สำคัญกว่าการลงทุนเพิ่มแบบกระจายตัว บริบทปี 2563–2568 คือโลกที่เผชิญทั้งโควิด สงคราม เงินเฟ้อ และ fragmentation ของห่วงโซ่อุปทาน ภายใต้ความปั่นป่วนนี้ ประเทศที่รักษาอันดับด้านการศึกษาได้มีลักษณะร่วมคือ สามารถปรับตัวระบบทุนมนุษย์ได้รวดเร็ว เช่น การย้ายการเรียนรู้ออนไลน์ โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่พร้อม และการใช้มาตรการรักษาการจ้างงานและการฝึกทักษะในยามวิกฤต ขณะที่ประเทศที่ลงทุนการศึกษาเฉพาะปริมาณ เช่น เพิ่มอาคารเรียนหรือเพิ่มโครงการฝึกอบรมแบบไม่เชื่อมกับตลาดแรงงาน มักพบว่าเมื่อเจอ shock ขนาดใหญ่ ระบบเหล่านี้ไม่สามารถรักษาผลลัพธ์การเรียนรู้และคุณภาพแรงงานไว้ได้ ทำให้ perception ของผู้บริหาร แย่ลงในมุมมองของ IMD จึงไม่สำคัญแค่ว่าลงทุนมากแค่ไหน แต่สำคัญว่าระบบทุนมนุษย์สามารถรับมือ ตอบสนอง และฟื้นกลับจากวิกฤตได้อย่างไร ซึ่งสะท้อนอยู่ในตัวชี้วัดทั้ง hard data และ survey data.

2. ทัศนคติความสามารถของรัฐบาล เสถียรภาพของนโยบาย และประสิทธิภาพของสถาบันรัฐจึงส่งผลต่ออันดับด้านการศึกษามากกว่าที่หลายประเทศคาด ทั้งที่ดูเหมือนเป็นเรื่องการเมืองและการบริหาร?

ประเด็นที่ 1 IMD วัดสมรรถนะของประเทศในการผลิตคน มากกว่าคุณภาพในโรงเรียนแบบแยกส่วน โครงสร้างดัชนีของ IMD แบ่งออกเป็น 4 สาขาหลัก และในแต่ละสาขามีทั้งตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลจากแบบสำรวจผู้บริหาร คิดเป็นประมาณหนึ่งในห้าของน้ำหนักรวมของดัชนี หมวด Government Efficiency ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องการคลังหรือกฎระเบียบเท่านั้น แต่สะท้อนขีดความสามารถของรัฐ ในการบริหารจัดการประเทศ รวมถึงการสร้างนโยบายที่คาดการณ์ได้ในระยะยาว สำหรับผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถาม คุณภาพการศึกษาจึงถูกมองผ่านเลนส์ว่ารัฐมีความสามารถในการกำหนดทิศทางและลงทุนในทุนมนุษย์หรือไม่มากกว่ามองเพียงคุณภาพครูหรือโรงเรียน ประเทศที่รัฐบาลขาดประสิทธิภาพ หรือเปลี่ยนทิศทางนโยบายบ่อย จึงถูกประเมินว่ามีความเสี่ยงสูงที่ระบบการศึกษาจะขาดความต่อเนื่อง ทำให้คะแนน perception ด้านการศึกษาต่ำ แม้โรงเรียนบางส่วนอาจทำงานได้ดีในเชิงวิชาการก็ตาม

ประเด็นที่ 2 เสถียรภาพนโยบายและสถาบันรัฐเป็นเงื่อนไขพื้นฐานของการปฏิรูปการศึกษาในระยะยาว แบบสำรวจของ IMD ให้ผู้บริหารเลือก 5 ปัจจัยที่ทำให้ประเทศน่าดึงดูดจาก 15 ปัจจัยหลัก พบว่าในปี 2025 ปัจจัยที่ถูกเลือกมากที่สุดรวมถึง Policy stability and predictability และ Competitive tax regime ควบคู่ไปกับ Skilled workforce และ High educational level ข้อมูลนี้สะท้อนชัดเจนว่าผู้ลงทุนไม่แยกการศึกษาออกจากความมั่นคงของนโยบายรัฐ แต่มองว่าทั้งสองเรื่องเชื่อมกัน หากนโยบายไม่มีเสถียรภาพ การปฏิรูปการศึกษาที่ใช้เวลาหลายสิบปี จะไม่สามารถเดินต่อเองได้ เมื่อเปลี่ยนรัฐบาลแล้วทิศทางเปลี่ยน ระบบครู หลักสูตร และการลงทุนจะสั่นคลอนทันที ตรงกันข้ามประเทศที่มีสถาบันรัฐเข้มแข็งและนโยบายมีความคาดการณ์ได้ จะสามารถสร้างแผนพัฒนาทุนมนุษย์และการศึกษาในระยะยาวที่ภาคธุรกิจเชื่อถือได้ ทำให้ perception ต่อความสามารถด้านการศึกษาของประเทศนั้นสูงขึ้นโดยอัตโนมัติ

ประเด็นที่ 3 สถาบันรัฐที่เข้มแข็งช่วยสร้างระบบเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา เศรษฐกิจ และความเชื่อมั่นของเอกชน กรณีศึกษาของไอร์แลนด์ในรายงาน IMD 2025 ที่ถูกวิเคราะห์โดยสภาความสามารถในการแข่งขันแห่งชาติ (NCPC) ชี้ให้เห็นว่า จุดแข็งของประเทศในการแข่งขันระดับโลกมาจาก แรงงานที่มีทักษะสูง สภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เป็นมิตร และ สถาบันที่เข้มแข็งให้ความมั่นคงนั้นหมายความว่าคุณภาพการศึกษาของไอร์แลนด์ในสายตานักลงทุนไม่ได้ขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ในโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ตั้งอยู่บนฐานของสถาบันที่มีเสถียรภาพและเป็นที่เชื่อถือ เมื่อสถาบันรัฐสามารถรักษาติดตามความต่อเนื่องของนโยบายได้ ภาคเอกชนก็กล้าลงทุนใน R&D และพัฒนาทักษะแรงงานระยะยาว ซึ่งกลับมาหนุนระบบการศึกษาอีกที กลายเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ที่ทำให้อันดับด้านการศึกษาขึ้นอยู่กับระดับสูงและไม่ผันผวนง่าย ๆ ในทางตรงกันข้าม หากสถาบันรัฐอ่อนแอ การลงทุนระยะยาวด้านการศึกษาจะถูกมองว่ามีความเสี่ยงสูง และอันดับด้านการศึกษาย่อมนะอ้อมสถานะดังกล่าวออกมา

3. เหตุใด “ทักษะแรงงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิต” จึงมีความสำคัญไม่ต่างจากตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในวัยเรียน?

ประเด็นที่ 1 IMD มองผลลัพธ์สุดท้ายของทุนมนุษย์ ในตลาดแรงงาน มากกว่าผลลัพธ์ระหว่างทางในห้องเรียน ในดัชนีของ IMD ตัวชี้วัดที่มีความสัมพันธ์กับการการศึกษาจะถูกกระจายอยู่ทั้งในเสา Infrastructure (โดยเฉพาะ Education, Technology, Science) และในเสา Business Efficiency (เช่น Labour market, Productivity & Efficiency) นี่สะท้อนว่า IMD ไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงว่า ระบบโรงเรียนดีหรือไม่ แต่คำนึงถึงว่า เศรษฐกิจของประเทศนี้มีแรงงานที่มีทักษะเพียงพอหรือไม่ และแรงงานเหล่านี้ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้จริงหรือไม่ แบบสำรวจปี 2568 แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารจัด Skilled workforce และ High educational level เป็นปัจจัยจูงใจสำคัญที่สุดสองอันดับแรกของความน่าดึงดูดของประเทศ ปัจจัยเหล่านี้วัดได้จากคุณภาพแรงงานจริง ระดับการศึกษาในประชากรผู้ใหญ่ และความสามารถในการทำงานในอุตสาหกรรมยุคใหม่ มากกว่าจะวัดเฉพาะคะแนนสอบของนักเรียนในวัยเรียน.

ประเด็นที่ 2 ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตคือหลักฐานว่าระบบการศึกษา มีพลวัตรองรับเศรษฐกิจที่เปลี่ยนเร็ว เศรษฐกิจโลกกำลังเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล AI และห่วงโซ่อุปทานใหม่ ประเทศจึงไม่ได้ถูกวัดจากความสามารถในการผลิตบัณฑิตครั้งเดียวในช่วงวัย 15–22 ปีเท่านั้น แต่ถูกวัดจากความสามารถในการทำให้ประชากรเรียนรู้ใหม่ได้เรื่อย ๆ ในกรอบ IMD ตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับ training, employee training, management education, และ lifelong learning ล้วนสะท้อนคุณภาพของระบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนและในสถานประกอบการ หากประเทศหนึ่งมีโครงสร้างรองรับการ upskill/reskill อย่างเป็นระบบ เช่น ระบบอาชีวะที่ยืดหยุ่น การฝึกอบรมในสถานประกอบการ และโครงการพัฒนาทักษะผู้ใหญ่ ภาคธุรกิจจะรับรู้ว่าจะระบบการศึกษาของประเทศนี้ ไม่แข็งตัว แต่สามารถตอบสนองต่อเทคโนโลยีและรูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง การมีระบบเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงส่งผลต่อของคุณภาพการศึกษาในมุมมองของ IMD

ประเด็นที่ 3 ถ้าระบบการศึกษาไม่แปลงเป็นทักษะและความสามารถของแรงงาน อันดับด้านการศึกษาก็จะไม่ถูกยกระดับ แม้คะแนนสอบจะดีขึ้นก็ตาม เมื่อมองผ่าน 15 Key Attractiveness Indicators ของ IMD จะเห็นว่าปัจจัยด้านการศึกษาที่ถูกเลือกบ่อยคือ Skilled workforce และ High educational level ซึ่งถูกวางเคียงกับ Business-friendly environment และ Policy stability & predictability ในอีกด้านหนึ่ง ปัจจัยที่มักถูกให้คะแนนต่ำ เช่น Access to financing, Reliable infrastructure และ Cost competitiveness ก็ล้วนเกี่ยวพันกับความสามารถของเศรษฐกิจในการใช้ประโยชน์จากทุนมนุษย์ หากประเทศผลิตบัณฑิตจำนวนมากแต่ไม่สามารถจับคู่กับงานระดับทักษะสูงได้ แรงงานส่วนใหญ่ทำงานทักษะต่ำ บัณฑิตจึงไม่ได้รับการใช้ประโยชน์จริง ความรู้และทักษะจะเสื่อมลงตามเวลา และ perception ต่อคุณภาพระบบการศึกษาจะตกลงด้วย ในมุมมองของ IMD จึงไม่น่าแปลกใจที่ทักษะแรงงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการศึกษาไม่น้อยกว่าผลสัมฤทธิ์การเรียนในวัยเด็กหรือวัยเรียน เพราะตัวชี้วัดเหล่านี้บอกว่า ประเทศนี้ใช้การศึกษาไปสร้างสมรรถนะการแข่งขันจริงหรือไม่ มากกว่าบอกว่า เด็กสอบได้คะแนนเท่าไร

5.3 การวิเคราะห์ช่องว่างเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาไทย

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการลงทุนด้านการศึกษอย่างต่อเนื่องและมีหน่วยงานทางการศึกษาที่ร่วมขับเคลื่อนมากมาย แต่ผลการจัดอันดับของ IMD ในช่วงปี 2563–2568 สะท้อนอย่างชัดเจนว่าระบบการศึกษาของไทยยังไม่สามารถแปลงการลงทุนและการปฏิรูปให้เป็นสมรรถนะการแข่งขันในระดับประเทศได้อย่างแท้จริง ช่องว่างเชิงโครงสร้างที่ปรากฏไม่ได้เกิดจากคุณภาพโรงเรียนเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากโครงสร้างของระบบผลิตและใช้ประโยชน์จากทุนมนุษย์ทั้งระบบที่ยังไม่เชื่อมโยงกัน การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างนี้จึงมุ่งถอดรหัสว่า อะไร คือ ข้อจำกัดเชิงสถาบันและเชิงระบบที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถยกระดับอันดับด้านการศึกษาได้ แม้จะมีความตั้งใจปฏิรูปอย่างต่อเนื่อง ด้านล่างเป็น 5 ช่องว่างเชิงโครงสร้างหลัก ซึ่งเป็นตัวจำกัดสมรรถนะ (binding constraints) ของไทยในเวทีสากล

ช่องว่างที่ 1 ช่องว่างระหว่างระบบการศึกษาและความต้องการทักษะของตลาดแรงงาน (Education–Labour Market Misalignment Gap)

ช่องว่างนี้สะท้อนว่าระบบการศึกษาไทยยังไม่สามารถผลิตทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการของธุรกิจและเศรษฐกิจยุคใหม่ โดยเฉพาะทักษะทางด้านภาษา ความไม่เชื่อมโยงนี้ทำให้แรงงานไทยจำนวนมากเข้าสู่ตลาดแรงงานด้วยทักษะที่ไม่รองรับเศรษฐกิจฐานเทคโนโลยี ส่งผลให้ไทยมีคะแนน IMD ด้านการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าศักยภาพ แม้มีการพัฒนาภายในระบบการศึกษา ช่องว่างนี้ส่งผลโดยตรงต่อสมรรถนะการศึกษาในเวทีสากล เพราะ IMD วัดความสามารถในการผลิตและใช้ประโยชน์จากทุนมนุษย์มากกว่าคุณภาพในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว หากผลผลิตของระบบการศึกษาไม่สร้างผลิตภาพหรือขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้ คะแนนด้านการศึกษาจะไม่สามารถยกระดับได้อย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาเชิงลึก ช่องว่างนี้ไม่ได้เกิดจากจุดบกพร่องใดจุดเดียว แต่เป็นผลสะสมจากโครงสร้างการผลิตคน แนวทางการจัดการศึกษา และกลไกข้อมูลตลาดแรงงานที่เชื่อมต่อกันอย่างหลวม ทำให้ทักษะที่ระบบการศึกษาผลิตออกมาไม่ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน ต่อไปนี้ คือ องค์ประกอบเชิงโครงสร้างที่ทำให้ช่องว่างนี้ดำรงอยู่

ประเด็นที่ 1 ระบบการผลิตทักษะไม่สอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจยุคใหม่ ระบบการศึกษายังผลิตบัณฑิตในสาขาที่ตลาดแรงงานมีความต้องการลดลง ขณะที่สาขาในภาคเศรษฐกิจฐานเทคโนโลยี เช่น AI, Data, Automation หรือ Green Economy ยังมีจำนวนแรงงานไม่เพียงพอ การผลิตกำลังคนของไทยจึงยังตั้งอยู่บนโครงสร้างเศรษฐกิจแบบเดิม มากกว่าโครงสร้างที่ประเทศต้องการใช้เพื่อแข่งขันในระดับโลก ส่งผลให้ perception ต่อคุณภาพแรงงานต่ำกว่าคู่แข่งในภูมิภาค

ประเด็นที่ 2 ระบบอาชีวและอุดมศึกษาขาดความยืดหยุ่นเชิงตอบสนอง หลักสูตรของไทยยังปรับตัวช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ขาดกลไกเชื่อมโยงกับภาคเอกชนแบบต่อเนื่อง ทำให้สถาบันการศึกษาไม่สามารถผลิตทักษะเฉพาะทางที่กำลังเป็นที่ต้องการสูงได้ทันเวลา ต่างจากประเทศ IMD อันดับสูงที่มีระบบผลิตคนแบบ agile และทำงานกับอุตสาหกรรมในรูปแบบ ecosystem.

ประเด็นที่ 3 สัญญาณข้อมูลตลาดแรงงานไม่ถูกส่งเข้าสู่ระบบการศึกษา ความต้องการทักษะในอนาคตยังไม่ถูกจัดเก็บและสื่อสารอย่างเป็นระบบ โรงเรียนและมหาวิทยาลัยไม่มีข้อมูลเพียงพอสำหรับปรับหลักสูตรหรือแนะนำผู้เรียน ทำให้เกิด oversupply ในสาขาที่ไม่ตอบโจทย์ และ undersupply ในสาขาที่ประเทศต้องการอย่างยิ่ง เช่น วิทยาศาสตร์ข้อมูล วิศวกรรม และทักษะดิจิทัล

ช่องว่างระหว่างสิ่งที่การศึกษาผลิตกับสิ่งที่เศรษฐกิจต้องการ คืออุปสรรคเชิงระบบที่ขัดขวางไม่ให้ไทยยกระดับสมรรถนะด้านการศึกษาในเวทีสากล แม้จะมีความพยายามปฏิรูปในหลายส่วน หากช่องว่างนี้ไม่ถูกแก้ในระดับ ecosystem ทั้งด้านข้อมูล แรงงาน ความร่วมมือภาคเอกชน และความยืดหยุ่นของระบบการผลิตคน คะแนน IMD ด้านการศึกษาของไทยจะคงอยู่ในระดับปานกลาง และไม่สามารถยกระดับ competitiveness ของประเทศได้อย่างแท้จริง

ช่องว่างที่ 2 ช่องว่างด้านคุณภาพข้อมูลและความสามารถของสถาบันข้อมูล (Institutional Data Governance Gap)

ช่องว่างนี้ หมายถึง ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบข้อมูลการศึกษาไทย ในการจัดเก็บ บูรณาการ และรายงานข้อมูลด้านการศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล แม้ไทยจะมีแหล่งข้อมูลจำนวนมาก แต่ความไม่สอดคล้องด้านนิยาม ความล่าช้า และการขาดสถาบันที่รับผิดชอบการกำกับดูแลข้อมูลโดยตรง ทำให้ศักยภาพจริงของประเทศไม่ถูกสะท้อนออกมาในการประเมินระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบ IMD ช่องว่างนี้ส่งผลสองมิติ คือข้อมูล Hard data ไม่สะท้อนความจริงของประเทศ เพราะใช้ข้อมูลเก่า ขาดข้อมูลบางตัว หรือใช้ข้อมูลที่ไม่ตรงเกณฑ์ และข้อมูล Survey data (perceptions) ถูกกดลง เพราะผู้บริหารธุรกิจทั่วโลกไม่เห็นสัญญาณด้านประสิทธิภาพของระบบการศึกษาและแรงงานของไทยในเชิงข้อมูล

นี่คือเหตุผลที่หลายประเทศแม้มีการพัฒนาเชิงนโยบายคล้ายกับไทย แต่คะแนน IMD ต่ำขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ไทยยังคงทรงตัว เพราะโครงสร้างข้อมูลไม่แข็งแรงพอที่จะแสดงศักยภาพจริงของระบบการศึกษาไทยออกไปสู่เวทีโลก ช่องว่างด้านข้อมูลไม่ได้เกิดจากปัญหาเชิงเทคนิคเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลจากโครงสร้างข้อมูลที่แยกส่วน การไม่มีเจ้าภาพกำกับดูแลข้อมูลการศึกษาระดับชาติ และขีดความสามารถด้านข้อมูลของหน่วยงานรัฐที่ยังไม่เทียบเท่าสากล ปัจจัยเหล่านี้รวมกันทำให้ประเทศไทยไม่สามารถบริหาร “ข้อมูลเพื่อการแข่งขัน” ได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์เป็นประเด็นย่อยดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลล่าช้าและไม่ผ่านมาตรฐานสากล (Lagging and Non-standardized Data) ข้อมูลสำคัญที่ใช้วัดความสามารถทางการศึกษามักถูกจัดเก็บล่าช้า 2-5 ปี ขาดการตรวจสอบคุณภาพ และไม่สอดคล้องตามนิยามที่ IMD ใช้ เช่น งบประมาณด้านการศึกษา อัตราการไม่รู้หนังสือ ข้อมูลที่ไม่ตรงนิยามส่งผลให้คะแนนของไทยต่ำกว่าศักยภาพที่แท้จริง

ประเด็นที่ 2 โครงสร้างข้อมูลภาครัฐยังแยกส่วนและไม่สามารถบูรณาการได้ (Fragmented Human Capital Data Ecosystem) ข้อมูลทางการศึกษาและแรงงาน ถูกกระจายอยู่ในหลายหน่วยงานแบบต่างคนต่างทำ ไม่มีมาตรฐานกลางหรือแพลตฟอร์มร่วมที่สามารถเชื่อมโยงเพื่อสร้างภาพรวมของระบบทุนมนุษย์ไทยได้อย่างเป็นเอกภาพ การบูรณาการข้อมูลจึงไม่สามารถทำได้อย่างรวดเร็วหรือแม่นยำ ส่งผลให้ไทยไม่สามารถจัดทำข้อมูลให้ครบถ้วนสมบูรณ์ที่แสดงพลังความเชื่อมโยงของระบบผลิตคนเหมือนประเทศที่มีความสามารถแข่งขันสูง เช่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ หรือเนเธอร์แลนด์

ประเด็นที่ 3 ความสามารถของสถาบันข้อมูลยังไม่รองรับการประเมินสากล (Insufficient Institutional Data Capability) หลายหน่วยงานไม่มีบุคลากรหรือโครงสร้างที่เชี่ยวชาญด้าน data governance ส่งผลให้ไม่สามารถตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ปรับข้อมูลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล หรือเตรียมข้อมูลในระยะเวลาที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อความสามารถของสถาบันข้อมูลอ่อนแอ ข้อมูลที่ส่งให้ IMD จึงขาดความสมบูรณ์และทำให้คะแนนจำนวนมากถูกประเมินต่ำกว่าความเป็นจริง

ช่องว่างด้านข้อมูลและสถาบันข้อมูลเป็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถผลักดันศักยภาพจริงของตนออกสู่เวทีโลกได้ แม้ไทยจะพัฒนาด้านการศึกษาในหลายด้าน แต่เมื่อข้อมูลไม่ครบ ไม่ถูกต้อง และไม่ทันเวลา คะแนน IMD จึงไม่สะท้อนผลลัพธ์เชิงนโยบายของประเทศอย่างเป็นธรรม หากไม่ยกระดับระบบข้อมูลและขีดความสามารถของการจัดเก็บข้อมูลในระดับประเทศ ช่องว่างนี้จะยังคงจำกัดศักยภาพของไทยในการยกระดับสมรรถนะทางการศึกษาในเวทีสากล

ช่องว่างที่ 3 ช่องว่างด้านสมรรถนะรัฐและเสถียรภาพเชิงนโยบาย (Policy Stability & Institutional Capability Gap)

ช่องว่างนี้หมายถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของรัฐไทยในการกำหนด ขับเคลื่อน และ ควบคุมประกอบนโยบายด้านการศึกษาให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพในระดับที่ ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เสถียรภาพนโยบายและความสามารถ ของรัฐเป็นหนึ่งในตัวแปรที่ IMD ให้ความสำคัญสูงมาก เพราะสัมพันธ์โดยตรงกับความ เชื่อมั่นของภาคธุรกิจ คุณภาพระบบราชการ และความสามารถในการพัฒนาทุนมนุษย์ ระยะยาว

แม้ไทยมีความพยายามปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่การเปลี่ยนแปลงนโยบาย บ่อยครั้ง การขาดเอกภาพระหว่างหน่วยงาน การขับเคลื่อนแบบโครงการเฉพาะกิจ และ ความสามารถเชิงปฏิบัติการของสถาบันรัฐที่ยังไม่เสถียร ทำให้ผลลัพธ์เชิงโครงสร้าง ไม่ถูกสะท้อนในคะแนน IMD ด้านการศึกษา การบริหารรัฐ และความพร้อมของแรงงาน อนาคต

จากการวิเคราะห์รายงาน IMD ในช่วงปี 2563–2568 ประเทศที่สามารถยกระดับ อันดับด้านการศึกษาได้อย่างมั่นคง เช่น สิงคโปร์ ไต้หวัน ไอร์แลนด์ และเดนมาร์ก ล้วนเป็น ประเทศที่มีเสถียรภาพนโยบายสูง และมีสถาบันรัฐที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนา ทุนมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ตรงกันข้าม ประเทศที่นโยบายขาดความต่อเนื่องหรือมีความ ผันผวนทางการเมืองสูง จะมีอันดับด้านการศึกษาผันผวนแม้จะลงทุนเพิ่ม ช่องว่างด้าน สมรรถนะรัฐจึงต้องวิเคราะห์เป็นประเด็นเชิงโครงสร้าง 3 ด้าน ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและการขาดเอกภาพระหว่าง หน่วยงาน (Policy Fragmentation & Inconsistency) โครงสร้างการบริหาร การศึกษาของไทยมีลักษณะแบ่งอำนาจไปหลายหน่วยงานโดยไม่มีระบบกำกับ นโยบายที่เชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน นำไปสู่การกำหนดนโยบายที่เปลี่ยนทิศทาง ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนผู้บริหารระดับสูง ความไม่ต่อเนื่องนี้ทำให้การปฏิรูปการศึกษา ไม่สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงระบบ เกิดการทับซ้อนของโครงการและการสูญเสียแรงส่ง ของนโยบาย เมื่อมองผ่านกรอบ IMD สิ่งนี้ทำให้เชื่อมั่นต่อเสถียรภาพนโยบาย ของไทยต่ำกว่าประเทศคู่แข่งอย่างชัดเจน

ประเด็นที่ 2 ความสามารถเชิงปฏิบัติการของหน่วยงานของรัฐยังไม่แข็งแรง (Operational Capacity Gap) หน่วยงานด้านการศึกษาของไทยยังมีข้อจำกัดด้านจำนวนบุคลากร เชี่ยวชาญเชิงเทคนิค ระบบวิเคราะห์ข้อมูล และความสามารถในการประเมินนโยบายเชิงผลลัพธ์ ทำให้ไม่สามารถขับเคลื่อนนโยบายเชิงโครงสร้างได้อย่างต่อเนื่อง ประเทศในกลุ่มที่แข่งขันสูง เช่น ไต้หวัน ฟินแลนด์ หรือเนเธอร์แลนด์ ล้วนมีสถาบันรัฐที่มีหน่วยวิเคราะห์นโยบายและข้อมูลที่เข้มแข็ง ขณะที่ไทยยังอยู่ในขั้นพัฒนา ส่งผลให้คะแนน IMD ในปัจจัยหลักประสิทธิภาพภาครัฐ Government Efficiency ไม่สามารถยกระดับได้มากนัก แม้มีความพยายามปฏิรูป

ประเด็นที่ 3 ความผันผวนทางการเมืองส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการพัฒนาทุนมนุษย์ (Political Volatility & Trust Deficit) บริบทการเมืองที่มีความไม่แน่นอนสูงทำให้ภาคเอกชนและผู้บริหารธุรกิจที่ตอบแบบสอบถาม มองว่าไทยยังขาดเสถียรภาพด้านนโยบายและทิศทางระยะยาวของการศึกษา ผลการสำรวจของ IMD เรื่องความเชื่อมั่นต่อความต่อเนื่องของนโยบายไทยมักต่ำกว่าประเทศที่มีโครงสร้างการเมืองมั่นคง ส่งผลโดยตรงต่อคะแนนด้านการศึกษา เนื่องจากผู้ประเมินตีความว่าประเทศที่มีเสถียรภาพต่ำจะไม่สามารถลงทุนในทุนมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่อง และมีผลในระยะยาว.

ช่องว่างด้านสมรรถนะรัฐและเสถียรภาพนโยบายเป็นกลไกกำกับที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาการศึกษาอย่างลึกซึ้ง หากนโยบายไม่ต่อเนื่อง สถาบันรัฐไม่เข้มแข็ง และความเชื่อมั่นทางนโยบายต่ำ การปฏิรูปใด ๆ จะไม่สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงระบบจนสะท้อนออกมาในอันดับ IMD ได้เต็มที่ ช่องว่างนี้จึงเป็นปัจจัยโครงสร้างที่จุดคะแนนของไทยในระยะยาว และเป็นประเด็นสำคัญที่ประเทศต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่งหากต้องการยกระดับสมรรถนะการศึกษาในเวทีโลกอย่างยั่งยืน

ช่องว่างที่ 4 ช่องว่างด้านทักษะวัยแรงงานและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Adult Skills & Lifelong Learning Gap)

ช่องว่างนี้สะท้อนถึงความไม่พร้อมของประชากรวัยแรงงานไทยในการ upskill และ reskill เพื่อรองรับเศรษฐกิจที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทักษะดิจิทัล ทักษะเทคโนโลยี และทักษะการทำงานในบริบทเศรษฐกิจใหม่ ในขณะที่หลายประเทศที่มีอันดับ IMD สูงสามารถสร้างกำลังแรงงานที่เรียนรู้ใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง แรงงานไทยส่วนใหญ่ยังขาดโอกาส ระบบ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ขีดความสามารถของประเทศในการเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจมีข้อจำกัดสำคัญ

ในกรอบ IMD ช่องว่างนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับตัวชี้วัดด้าน Illiteracy, Survey data, Higher Education และ Productivity กล่าวได้ว่า หากผู้ใหญ่ในวัยทำงานไม่สามารถปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีและรูปแบบการทำงานใหม่ ประเทศจะไม่สามารถขยับอันดับด้านการศึกษาได้แม้คุณภาพโรงเรียนจะดีขึ้น เพราะ IMD วัด “สมรรถนะของระบบการเรียนรู้ทั้งชีวิต” ไม่ใช่เฉพาะการศึกษาภาคบังคับ

แม้ประเทศไทยจะมีโครงการพัฒนาแรงงานอยู่จำนวนหนึ่ง แต่ระบบโดยรวมยังไม่รองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบที่ประเทศแข่งขันสูงทำได้ เช่น ฟินแลนด์ ไอร์แลนด์ ไต้หวัน หรือสิงคโปร์ ซึ่งมีกรอบนโยบาย ระบบแรงจูงใจ และโครงสร้างการสนับสนุนผู้ใหญ่ที่เข้มแข็ง ช่องว่างนี้จึงต้องแยกวิเคราะห์เป็นประเด็นย่อยเพื่อเห็นข้อจำกัดเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความสามารถแข่งขันของไทยอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ 1 ทักษะผู้ใหญ่โดยเฉพาะทักษะดิจิทัลอยู่ในระดับต่ำและไม่ตามทันตลาดแรงงาน (Low Adult Skills & Digital Fluency) แรงงานไทยส่วนใหญ่ยังขาดทักษะดิจิทัลพื้นฐานและภาษา สิ่งนี้สะท้อนชัดในคะแนน IMD หมวด Survey data ที่ไทยยังไม่ขยับขึ้น เพราะทักษะของแรงงานผู้ใหญ่เป็นตัวกำหนดความสามารถของเศรษฐกิจในการยกระดับเทคโนโลยี ความอ่อนแอนี้ทำให้ภาคธุรกิจไม่สามารถนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ได้เต็มที่ และทำให้ผลิตภาพแรงงานของไทยต่ำกว่าประเทศคู่แข่งในเอเชีย.

ประเด็นที่ 2 ระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตกระจุกกระจาย ขาดกลไกกลาง และไม่มีเส้นทางการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (Fragmented and Weak Lifelong Learning System) การพัฒนาทักษะผู้ใหญ่ของไทยยังเป็นลักษณะโครงการแยกส่วน ของหน่วยงานต่าง ๆ โดยไม่มีระบบทักษะแห่งชาติ (National Skills Framework) หรือเส้นทางการเรียนรู้ที่ชัดเจนสำหรับแรงงานในแต่ละอาชีพ ต่างจากประเทศ ที่มีอันดับสูง เช่น สิงคโปร์ หรือไอร์แลนด์ ที่มีระบบสนับสนุนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ (whole-of-life learning ecosystem) ความไม่เชื่อมโยงของระบบไทยทำให้แรงงาน ผู้ใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงการเพิ่มทักษะอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดช่องว่างทักษะสะสม ที่ส่งผลต่อศักยภาพการแข่งขันของประเทศ.

ประเด็นที่ 3 แรงจูงใจและโครงสร้างสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ยังไม่เพียงพอ (Insufficient Incentives and Support Structures) ผู้ใหญ่จำนวนมากไม่มีเวลา งบประมาณ หรือแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มเติม การอบรมจำนวนมากยังไม่ตอบโจทย์ ทักษะที่ใช้งานจริง และขาดระบบรับรองสมรรถนะที่เป็นที่ยอมรับในตลาดแรงงาน ทำให้ ผู้เรียนไม่เห็นความคุ้มค่าในการลงทุนเวลาและทรัพยากรในการเรียนรู้ใหม่ ประเทศที่ แข่งขันสูงล้วนมีระบบแรงจูงใจ เช่น เครดิตภาษี คุ้มครองทักษะแห่งชาติ หรือการรับรอง ทักษะจากภาคเอกชน ซึ่งไทยยังไม่มีในระดับ ecosystem

ช่องว่างด้านทักษะผู้ใหญ่และระบบเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นตัวฉุดระยะยาว ที่ส่งผลต่อขีดความสามารถของไทยในการแข่งขันในเศรษฐกิจฐานเทคโนโลยีอย่างชัดเจน แม้การศึกษาภาคบังคับจะพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่หากแรงงานผู้ใหญ่ไม่สามารถ ปรับทักษะได้ทัน ความสามารถของประเทศจะไม่เปลี่ยน และคะแนน IMD จะไม่ขยับตาม การปิดช่องว่างนี้จึงเป็นฐานสำคัญของการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่โครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ และเป็นเงื่อนไขสำคัญเพื่อยกระดับสมรรถนะทางการศึกษาในเวทีโลกอย่างยั่งยืน

ช่องว่างที่ 5 ช่องว่างด้านนวัตกรรม งานวิจัย โครงสร้างพื้นฐานความรู้ (Innovation & Knowledge Infrastructure Gap)

ช่องว่างนี้หมายถึงข้อจำกัดของประเทศไทยในการสร้างระบบนิเวศด้านนวัตกรรม งานวิจัย และโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่สามารถสนับสนุนการพัฒนาทุนมนุษย์ และการศึกษาให้แข่งขันได้ในเวทีสากล ประเทศที่มีอันดับ IMD สูง เช่น สวิตเซอร์แลนด์ เดนมาร์ก ไต้หวัน และสิงคโปร์ ต่างมีระบบนวัตกรรมเข้มแข็งซึ่งเชื่อมโยงมหาวิทยาลัย ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรมอย่างไร้รอยต่อ ทำให้ความรู้ถูกผลิต ทดลอง ใช้งาน และนำไปสร้างผลผลิตได้อย่างรวดเร็ว

IMD ให้ความสำคัญกับชุดตัวชี้วัดด้านนวัตกรรมมีความเชื่อมโยงกับการศึกษา โดยตรง เช่น R&D productivity, Scientific infrastructure, Knowledge transfer, และ Innovation capability หากประเทศขาดระบบผลิตความรู้ที่เข้มแข็ง ระบบการศึกษาก็ไม่สามารถสร้างบุคลากรระดับสูงหรือบุคลากรเทคโนโลยีที่เป็นฐานของการแข่งขันในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง แม้ประเทศไทยมีนโยบายส่งเสริม นวัตกรรมจำนวนมาก แต่ระบบนิเวศนวัตกรรมโดยรวมยังไม่สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ฐานความรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงกับระบบอุดมศึกษาและการผลิตกำลังคนชั้นสูง. ช่องว่างนี้จึงจำเป็นต้องแยกวิเคราะห์เป็นประเด็นเชิงโครงสร้าง ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ระบบวิจัยและนวัตกรรมไม่เชื่อมโยงกับการผลิตคนและอุตสาหกรรม (Weak R&D–Education–Industry Linkages) โครงสร้างวิจัยของไทยยังแยกส่วน ระหว่างมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย และภาคอุตสาหกรรม ทำให้ความรู้จากงานวิจัย ไม่ถูกใช้เพื่อสร้างผลผลิตหรือสร้างความต้องการแรงงานทักษะสูงอย่างแท้จริง ประเทศที่มีอันดับ IMD สูงล้วนมีความร่วมมือสามประสานแบบ ecosystem เช่น ไต้หวัน ที่ภาคอุตสาหกรรมเป็นผู้กำหนดทักษะของมหาวิทยาลัย หรือสิงคโปร์ที่มีโครงสร้าง RIE (Research, Innovation & Enterprise) กำกับเชื่อมโยงนี้อย่างเป็นระบบ เมื่อไทยยังไม่สามารถสร้างวงจรนี้ได้ คะแนนด้านความสามารถในการพัฒนาทักษะ ขั้นสูงและนวัตกรรมจึงยังไม่ขยับตามศักยภาพ

ประเด็นที่ 2 กำลังคนวิจัยระดับสูงยังไม่เพียงพอและไม่สอดคล้องกับโครงสร้างเศรษฐกิจใหม่ (Insufficient High-level Research Talent) แม้จำนวนนักวิจัยของไทยเพิ่มขึ้น แต่ยังไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับประเทศที่มีโครงสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยเฉพาะด้าน AI, วิทยาการข้อมูล, วิศวกรรมขั้นสูง และเทคโนโลยีชีวภาพ การขาดกำลังคนวิจัยระดับสูงทำให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถผลิตความรู้ใหม่ได้ในระดับที่ส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และทำให้ perception ของ IMD ต่อ Strong R&D Culture ของไทยอยู่ในระดับกลางค่อนข้างต่ำ สิ่งนี้ทำให้ระบบการศึกษาของไทยไม่มีแรงผลักดันที่เข้มแข็งพอจากงานวิจัยระดับแนวหน้า.

ประเด็นที่ 3 โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์และการลงทุนวิจัยยังต่ำกว่าประเทศคู่แข่ง (Limited Scientific Infrastructure & Low R&D Investment) การลงทุนวิจัยและพัฒนา (R&D expenditure) ของไทยยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยประเทศที่มีอันดับ IMD สูง ทำให้โครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ เช่น ห้องปฏิบัติการเครื่องมือวิจัย เทคโนโลยีขั้นสูง ไม่สามารถรองรับการผลิตความรู้และกำลังคนเชิงลึกได้อย่างเพียงพอ ต่างจากเกาหลีใต้ ไต้หวัน หรืออิสราเอล ที่ลงทุนด้านวิทยาศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพและปริมาณของงานวิจัยจนสามารถสร้างอุตสาหกรรมระดับโลก ความจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานความรู้ของไทยจึงเป็นข้อจำกัดสำคัญที่สัมพันธ์กับการศึกษา

ช่องว่างด้านนวัตกรรมและโครงสร้างพื้นฐานความรู้คือ ข้อจำกัดเชิงยุทธศาสตร์ที่ทำให้ไทยไม่สามารถขยับจากระบบเศรษฐกิจฐานการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ได้อย่างแท้จริง ระบบการศึกษายังไม่สามารถผลิตกำลังคนทักษะสูงหรือสร้างผลิตภาพเชิงเทคโนโลยีได้ หากระบบนวัตกรรมไม่เข้มแข็งและไม่เชื่อมโยงกับระบบการผลิตคน การปิดช่องว่างนี้จึงเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล และเป็นรากฐานของการสร้างศักยภาพการแข่งขันในระยะยาวของประเทศ

5.4 โอกาสและทิศทางเชิงยุทธศาสตร์เพื่อยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล

หลังจากการวิเคราะห์ผลการจัดอันดับทางการศึกษาในรอบ IMD ตลอดช่วงปี 2563–2568 ประกอบกับการถอดบทเรียนเชิงกลไก หัวข้อ (5.2) และการชี้ให้เห็นช่องว่างเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาไทย หัวข้อ (5.3) จะเห็นว่าประเทศไทยไม่ได้อยู่ในสถานะ “ไร้ศักยภาพ” แต่เป็นประเทศที่มีศักยภาพจำนวนมากซึ่งยังไม่ถูกแปรให้เป็นสมรรถนะเชิงการแข่งขันอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งในเชิงทักษะคน ระบบข้อมูล และระบบนวัตกรรม ในหัวข้อนี้จึงมุ่งเน้นการชี้ให้เห็น “โอกาสเชิงยุทธศาสตร์” ที่ไทยสามารถใช้เป็นจุดตั้งต้นและ “ทิศทางเชิงยุทธศาสตร์” ที่ควรเดินต่อ เพื่อยกระดับสมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากลอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

โอกาสที่ 1 ความก้าวหน้าของนโยบายด้านความเท่าเทียมและการคงอยู่ในระบบการศึกษา

หนึ่งในโอกาสที่โดดเด่นที่สุดของประเทศไทยในช่วงนี้ คือ ความก้าวหน้าด้านนโยบายเพื่อความเท่าเทียมทางการศึกษา ซึ่งสะท้อนชัดเจนผ่านโครงการ Thailand Zero Dropout ประเทศไทยสามารถพัฒนาระบบติดตามเด็กหลุดออกกลางคันและกลไกพาเด็กกลับสู่ระบบการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหลายประเทศยังทำได้เพียงระดับนโยบาย แต่ยังไม่สามารถทำให้เกิดผลจริงในเชิงปฏิบัติการ จุดแข็งนี้ถือเป็นทุนเชิงโครงสร้างที่ IMD ให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการรักษาฐานผู้เรียนไว้ได้ครบถ้วนคือรากฐานของทุนมนุษย์ในระยะยาว นอกจากนี้ ความสำเร็จของนโยบายดังกล่าวยังสร้างภาพลักษณ์ว่าไทยสามารถจัดการปัญหาความเหลื่อมล้ำได้จริง เป็นปัจจัยบวกต่อ perception ของผู้ประเมินและช่วยเสริมความเชื่อมั่นต่อคุณภาพระบบการศึกษาในระดับสากล

โอกาสที่ 2 การตื่นตัวอย่างกว้างขวางของประเทศต่อ AI และคลื่นเทคโนโลยีใหม่

ประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วง AI awakening ที่หน่วยงานรัฐ โรงเรียน มหาวิทยาลัย และภาคเอกชนเริ่มให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ทั้งในด้านการเรียนรู้ การประเมินผล การจัดการศึกษา และการวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงระบบ AI จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือ แต่เป็นโอกาสสำคัญที่ช่วยให้ไทยเร่งยกระดับตัวชี้วัด IMD หลายด้านพร้อมกัน โดยเฉพาะ Future Readiness, Productivity และ Digital/ Technological Skills ประเทศที่สามารถปรับระบบการศึกษาให้รับกับ AI ได้เร็ว จะสามารถกระโดดขึ้นในการพัฒนาทุนมนุษย์ได้ และไทยกำลังอยู่ในจุดที่วาระด้าน AI ได้รับการยอมรับทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ซึ่งเป็นโอกาสเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ สำหรับการขยับอันดับ IMD ในระยะสั้นถึงกลาง

โอกาสที่ 3 แรงผลักดันจากระบวนการสมัครเป็นสมาชิก OECD

การเข้าสู่กระบวนการ accession ของ OECD ถือเป็นหนึ่งในแรงผลักดันเชิงระบบที่ทรงพลังที่สุดของประเทศไทยในรอบหลายปีที่ผ่านมา เพราะ OECD ไม่เพียงเป็นองค์กรที่กำหนดมาตรฐานด้านการศึกษาและทุนมนุษย์ของโลก แต่ยังเป็นสถาบันที่ผูกโยงการประเมินคุณภาพนโยบายเข้ากับกลไกตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะที่เข้มข้น การเดินทางเข้าสู่กระบวนการนี้ทำให้ประเทศไทยต้องปรับโครงสร้างด้านข้อมูล การประเมิน การออกแบบนโยบาย และการติดตามผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นสิ่งที่ IMD ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก กระบวนการสมัครเข้าเป็นสมาชิก OECD จึงเป็นทั้งแรงผลักดันภายนอก และแรงเชิงนโยบายที่ช่วยยกระดับความเชื่อมั่นสากลต่อระบบการศึกษา และระบบการบริหารรัฐของไทยอย่างมีนัยสำคัญ

โอกาสที่ 4 จังหวะเวลาของการจัดทำแผนระดับชาติฉบับใหม่ในปีหน้า

ปีหน้าคือช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่ประเทศไทยกำลังจัดทำทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับใหม่ และแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ ซึ่งจะเป็นกรอบยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะ 5-10 ปี การที่ประเทศไทยมีโอกาสบรรลุเรื่องสมรรถนะการศึกษาในเวทีสากลไว้ในแผนระดับชาติ หมายความว่าเรื่องนี้จะไม่ใช่ภาระของกระทรวงศึกษาธิการเพียงอย่างเดียว แต่จะกลายเป็น agenda กลางของทุกหน่วยงาน ทั้งด้านแรงงาน นวัตกรรม เศรษฐกิจ และสังคม โอกาสนี้ทำให้ประเทศไทยสามารถออกแบบยุทธศาสตร์ชาติด้านทุนมนุษย์ที่มีเป้าหมายชัดเจน และเชื่อมโยงกับตัวชี้วัดสากล เช่น IMD, OECD และ UNESCO ได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาทั้งโอกาสและช่องว่างเชิงโครงสร้าง 5 ด้านที่ปรากฏอยู่ในหัวข้อ 5.3 ทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ของไทยจึงไม่ควรเป็นเพียงการทำโครงการเพิ่ม แต่ควรเป็นการจัดวางชุดยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทิศทางระดับสูงที่ระบุเส้นทางการพัฒนาระบบการศึกษาไทยในระยะยาว โดยอาศัยการสังเคราะห์แนวโน้มโลก ช่องว่างเชิงโครงสร้าง และโอกาสเชิงระบบ เพื่อกำหนดเส้นทางที่ประเทศควรมุ่งไปเพื่อยกระดับสมรรถนะในเวทีสากล โดยมีทิศทางที่สำคัญ ดังนี้

1) Evidence-Based Strategy ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล หลักฐาน และความจริงของระบบ (From Fragmented Data to Intelligent Decision-Making)

ทิศทางแรกตั้งอยู่บนฐานคิดว่า ประเทศไทยจะยกระดับสมรรถนะการศึกษา ได้อย่างยั่งยืนก็ต่อเมื่อระบบนโยบายตั้งแต่โรงเรียนจนถึงรัฐบาลขับเคลื่อนด้วยข้อมูลที่มีคุณภาพ หลักฐานที่เชื่อถือได้ และมาตรฐานการวิเคราะห์ระดับสากล ซึ่งเป็นจุดอ่อนเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในบทวิเคราะห์ส่วนหัวข้อ 5.3 ประเทศไทยมีข้อมูลจำนวนมากแต่กระจัดกระจาย ขาดระบบเชื่อมต่อ ขาดความสามารถในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบายที่แม่นยำ และยังไม่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อพยากรณ์แนวโน้มล่วงหน้าแบบประเทศที่มีอันดับสูงกว่าใน IMD

การยกระดับครั้งนี้ต้องอาศัยทั้งระบบติดตามผู้เรียนรายบุคคล การวิเคราะห์แบบ real-time การใช้ข้อมูลเพื่อระบุความเสี่ยง และการกำหนดเป้าหมายนโยบายที่ตั้งอยู่บนหลักฐาน ไม่ใช่อคติหรือความคุ้นชินของผู้ปฏิบัติ หากประเทศไทยสามารถพัฒนา ระบบตัดสินใจอย่างมีหลักฐาน (Evidence Governance System) จะทำให้เรามีความสามารถเทียบเท่ากับประเทศที่มีความเสถียรด้านนโยบายสูง เช่น เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ และสิงคโปร์ ซึ่งผลักดันอันดับ IMD ได้ต่อเนื่องในช่วง 2563–2568

นอกจากนี้ การมีหลักฐานรองรับยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นระดับโลกว่า ไทยกำลังก้าวไปสู่ระบบที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และวัดผลได้ การเปลี่ยนข้อมูลให้เป็นพลังเชิงนโยบาย จึงเป็นรากฐานของการขยับอันดับ IMD ในระยะกลาง และยาว เป็นยุทธศาสตร์ที่วางโครงสร้างให้ประเทศ รู้จริง วางนโยบายถูกจุด แก้ปัญหาถูกเงื่อนไข ก่อนจะขับเคลื่อนไปสู่ยุทธศาสตร์อื่น ๆ

2) AI-Based Strategy ยุทธศาสตร์นำการเปลี่ยนผ่านด้วยปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีอัจฉริยะ (From Traditional Reform to Exponential Transformation)

ทิศทางที่สองตั้งอยู่บนฐานคิดว่า AI ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือใหม่ แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา” ที่จะกำหนดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในอีกทศวรรษข้างหน้า การเร่งปรับตัวด้าน AI เป็นโอกาสสำคัญที่ช่วยให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เช่น ข้อจำกัดด้านบุคลากร ข้อจำกัดด้านคุณภาพการเรียนรู้ และความล่าช้าในการตอบสนองต่อเศรษฐกิจใหม่ ประเทศที่ใช้ AI อย่างเป็นระบบในข้อมูล การประเมิน และการเรียนรู้ จะสามารถขยับอันดับ IMD อย่างรวดเร็ว เพราะ AI ช่วยลดช่องว่างความสามารถของแรงงานอย่างเป็นรูปธรรม

ในบริบทการศึกษา AI สามารถทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ช่วยครู ผู้ช่วยผู้เรียน และผู้ช่วยระบบการวิเคราะห์ของประเทศ ตั้งแต่การสร้างระบบ early warning system สำหรับเด็กกลุ่มเสี่ยง การวิเคราะห์สมรรถนะการเรียนรู้รายบุคคล การพยากรณ์ความต้องการแรงงาน ไปจนถึงการกำหนดสมรรถนะใหม่ที่เชื่อมกับทิศทางเศรษฐกิจดิจิทัลอย่างใกล้ชิด การวางยุทธศาสตร์ AI-Based Strategy จึงเป็นการนำประเทศไทยก้าวเข้าสู่การปฏิรูปแบบก้าวกระโดด ซึ่งไม่จำเป็นต้องลงทุนโครงสร้างพื้นฐานใหม่ทั้งหมดเหมือนก่อน แต่ใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีเป็นตัวเร่ง

ยุทธศาสตร์นี้ตอบโจทย์ช่องว่างเชิงโครงสร้างด้านคุณภาพแรงงาน ชิดความสามารถเทคโนโลยี และประสิทธิภาพระบบการเรียนรู้ซึ่ง IMD ชี้ว่าเป็นปัจจัยที่ประเทศที่มีอันดับสูงมีความได้เปรียบเหนือไทยอย่างมากในช่วงปี 2563–2568

3) International Standard-Based Strategy ยุทธศาสตร์ยกระดับคุณภาพด้วยมาตรฐานสากลและกลไกกำกับคุณภาพระดับโลก (From Domestic Benchmarking to Global Benchmarking)

ทิศทางนี้ตั้งอยู่บนฐานคิดสำคัญว่า ประเทศไทยต้องยกระดับคุณภาพระบบการศึกษาให้เทียบเท่าสากลไม่ใช่แค่ดีขึ้นกว่าเดิม การยอมรับมาตรฐานภายนอก เช่น OECD, UNESCO, UNICEF และกรอบคุณภาพระดับนานาชาติ จะทำให้ประเทศได้รับทั้งกลไกสนับสนุนและแรงกดดันเชิงบวกในการยกระดับคุณภาพอย่างเป็นระบบ

การเดินทางสู่ OECD accession process คือ ปัจจัยเร่งสำคัญที่สุดในยุทธศาสตร์นี้ เพราะเป็นโอกาสที่ทำให้ไทยต้องพัฒนาขีดความสามารถด้านข้อมูล ระบบติดตามผล การกำกับดูแล และคุณภาพแรงงานให้เทียบเท่ามาตรฐานประเทศชั้นนำ การวางยุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนมาตรฐานสากลจะช่วยให้ประเทศไทยไม่ต้องพัฒนาโดยการคาดเดา แต่สามารถใช้แบบจำลอง (model) และหลักฐานจากประเทศที่สำเร็จแล้ว

ทิศทางนี้เชื่อมโยงโดยตรงกับช่องว่างในหัวข้อ 5.3 เช่น ช่องว่างด้านคุณภาพแรงงาน ช่องว่างด้านนโยบายที่ไม่เสถียร และช่องว่างด้านขีดความสามารถของสถาบันรัฐ การยึดมาตรฐานนานาชาติเป็นกรอบช่วยให้ระบบไทยก้าวเข้าสู่ความเป็น “ระบบคุณภาพนำ (Quality-led System)” ซึ่งได้รับความเชื่อมั่นจากนานาชาติ และส่งผลโดยตรงต่อ perception score ใน IMD

4) Public-Private Based Strategy ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนด้วยพลังรัฐ-เอกชน เพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ใหม่ของประเทศ (From Government-Led to Network-Led Transformation)

ทิศทางสุดท้ายตั้งอยู่บนฐานคิดว่า ไม่มีประเทศใดใน 20 อันดับแรกของ IMD ที่พัฒนาทุนมนุษย์โดยอาศัยภาครัฐเพียงอย่างเดียว ทุกประเทศที่ประสบความสำเร็จล้วนสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างภาคการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม และภาคเทคโนโลยี

ประเทศไทยกำลังมีโอกาสรุ่งสำคัญจากความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย อุตสาหกรรม เทคโนโลยี การเติบโตของภาคดิจิทัล การลงทุนในอุตสาหกรรมใหม่ และความตื่นตัวของภาคเอกชนในการพัฒนาทักษะแรงงาน และ AI หากประเทศสามารถจัดตั้งกลไกความร่วมมือถาวร เช่น Public-Private Skills Council หรือ Education Competitiveness Partnership จะช่วยให้การพัฒนาสมรรถนะไม่ได้ขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาเพียงช่องทางเดียว แต่เชื่อมโยงกับตลาดแรงงานจริง

ยุทธศาสตร์นี้ตอบสนองช่องว่างเชิงโครงสร้างด้านทักษะแรงงาน การผลิตคนไม่ตรงกับตลาด และการขาดความยืดหยุ่นของระบบอุดมศึกษา ซึ่ง IMD ระบุว่า เป็นปัจจัยที่ทำให้ไทยไม่สามารถขยับอันดับได้เร็ว แม้มีการลงทุนด้านการศึกษาอย่างต่อเนื่อง การสร้างระบบเรียนรู้แบบรัฐร่วมเอกชนจะทำให้ไทยเปลี่ยนจาก supply-driven system ไปสู่ demand-led, future-driven system ได้ในที่สุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กลุ่มพัฒนาและบริหารจัดการข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์. (ม.ป.ป.). *จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาตามปีการศึกษา*. กองระบบและบริหารข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. https://info.mhesi.go.th/stat_graduate.php?search_year=2566&download=7292&file_id=202404051321.xlsx
- กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (กันยายน 2566). *รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=14557
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (3 พฤศจิกายน 2565). *จากการประเมิน PISA 2022 เตรียมพร้อมก้าวสู่การประเมิน PISA 2025*. PISA THAILAND. <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-20/>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (23 ธันวาคม 2563). *เกณฑ์อัตราค่าจ้างข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสพฐ.* สำนักงาน ก.ค.ศ. https://otepc.go.th/images/00_YEAR2563/06_PB/circular_document/v23-63.pdf
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (14 กุมภาพันธ์ 2567). *สถิติเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศกับงบประมาณแผ่นดินและงบประมาณการศึกษาประเทศไทย*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. https://gdcatalog.go.th/dataset/gdpublish-dataset-15_27
- สำนักงบประมาณ. (ม.ป.ป.). *งบประมาณโดยสังเขป (ฉบับปรับปรุง)*. สำนักนายกรัฐมนตรี. <https://www.bb.go.th/topic3.php?gid=548&mid=311>

สำนักงานประมาณ. (20 พฤศจิกายน 2562). *งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP และงบประมาณด้านการศึกษาต่องบประมาณแผ่นดิน*. ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต. https://social.nesdc.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=3777&template=1R1C&yeartype=M&subcatid=22

อัจฉราพรรณ โปธิ์ทอง. (3 เมษายน 2567). *สารนะว่ารู้ เรื่อง การจัดอันดับมหาวิทยาลัยคืออะไร*. สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ ม.มหิดล. <https://il.mahidol.ac.th/newsletter73>

Admnedu. (28 พฤศจิกายน 2023). *จัดอันดับภาษาอังกฤษ ประเทศไทย ประจำปี 2023*. สถาบันสอนภาษาอังกฤษ เอ็ด ดู เฟิร์สท์. <https://www.edufirstschool.com/เรียนภาษาอังกฤษ/จัดอันดับภาษาอังกฤษ-ประเทศไทย-2023>

ภาษาอังกฤษ

International Institute for Management Development. (2016). *World Competitiveness Yearbook 2016*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2017). *World Competitiveness Yearbook 2017*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2018). *World Competitiveness Yearbook 2018*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2019). *World Competitiveness Yearbook 2019*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2019). *World Digital Competitive Ranking 2019*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2020). *World Competitiveness Yearbook 2020*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2021). *World Competitiveness Yearbook 2021*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2022). *World Competitiveness Yearbook 2022*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2023). *World Competitiveness Yearbook 2023*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2024). *World Competitiveness Yearbook 2024*. Switzerland: Lausanne.

International Institute for Management Development. (2025). *World Competitiveness Yearbook 2025*. Switzerland: Lausanne.

QS Quacquarelli Symonds Limited 1994 – 2024. (4 June 2024). *QS World University Rankings 2025: Top global universities*. Topuniversities. <https://www.topuniversities.com/world-university-rankings>

THE - Times Higher Education. (2024). *World University Rankings 2024*. Timeshighereducation. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/2024/world-ranking#>

UNESCO Institute for Statistics. (24 April, 2024). *Literacy rate, adult total (% of people ages 15 and above) – Thailand*. World Bank Group. https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS?end=2021&locations=TH&name_desc=true&start=1980&view=chart

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ประวิต เอราวรรณ	เลขาธิการสภาการศึกษา
นายนิติ นาชิต	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นายวีระพงษ์ อุ่เจริญ	ผู้อำนวยการ สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

พิจารณารายงาน

นายวีระพงษ์ อุ่เจริญ	ผู้อำนวยการ สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต	ผู้อำนวยการ กลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษา

รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง จัดทำรายงาน

และบรรณาธิการ

นายวีระพงษ์ อุ่เจริญ	ผู้อำนวยการ สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต	ผู้อำนวยการ กลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษา
นางสาวรัตนวดี ภู่พันธ์เจริญสุข	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายกาญจน์วัฒน์ พรหมหา	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางสาวอุไรวรรณ พันธุ์สุจริต	ผู้อำนวยการ กลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษา
นางณิชกมล ดวงมาลัย	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางจุฬาทพร เหมวรรณวุฒิกุล	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวรัตนาดี ภูพันธ์เจริญสุข	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นายกาญจนวัฒน์ พรหมหา	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นางสาวนิชาภา พุ่มจิตร	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นางสาวภาณุมาศ พนมเขต	ผู้ช่วยนักวิชาการ
นางสาวภูษณิศา พูลมา	ผู้ช่วยนักวิชาการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มวิเคราะห์สภาวะการณ์การศึกษา
สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
99/20 ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทรศัพท์ 0 2668 7123 ต่อ 2314 ,2318 ,2319 ,2326
โทรสาร 0 243 7915 www.onec.go.th

